

Punem țara înaintea de orice, datoria înaintea de propria persoană, suntem mândri știind că tot ceea ce facem este pentru România!

(Deviza Serviciului de Informații Externe)

PERISCOP

Anul XVII, nr. 3-4/67 - 68, iulie - decembrie 2024

**Publicație trimestrială a Asociației Cadrelor Militare
în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe**

CONSULTANȚI:

Prof. dr. Ilie BĂDESCU – membru corespondent al Academiei Române

Conf. dr. Mihai MILCA – sociolog și publicist

Jurnalist - Dan ANDRONIC

Acad. Dinu C. GIURESCU

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Redactor-șef: I. Popa

Redactor-șef adjunct: A. Botez

**Membri: C. Barbu, C. Biriș, I. Constantin,
I. Gatea, D. Ionescu,
I. Pavel, D. Stîngă, L. Guzu,
G. Bărbulescu, P. Neghiu**

Grafica: D. Roșu

SUMAR

EDITORIAL

- „Patria reprezintă crezul suprem” pag. 8
Mesajul adresat de directorul SIE cu ocazia aniversării unui sfert de veac de la înființarea Asociației.

ACMR – 25

- **Un sfert de veac cu Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe**..... pag. 9
Cei 25 de ani care au trecut de la înființarea A.C.M.R.R. pot fi definiți ca o perioadă de încununare a eforturilor de structurare a identității, de răspunsuri la provocările mediului extern, social, politic, mediatic și de poziționare în raport cu actuala structură, Serviciul de Informații Externe.
(P. Neghiu)
- **Așa a început** pag. 12
Inițiativa înființării Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și Retrageră provenite din S.I.E. a aparținut unui grup foarte restrâns de generali și ofițeri superiori în rezervă sau în retrageră, toți foste cadre de conducere în structura instituției, indiferent de denumirile avute înainte de 1989.
(C. Nițu)
- **Militarii români – un simbol național** pag. 15
Aniversarea Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe reprezintă, în mod firesc, un moment deosebit și pentru Revista Periscop. **(I. Popa)**
- **25 de ani în slujba colectivității** pag. 17
La aniversarea a 25 de ani de existență, urez Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră provenite din SIE să aibă viață lungă spre binele general și al aflării adevărului despre activitatea de informații externe!
(D. Ionescu)
- **Asociația Casa de Ajutor Reciproc** pag. 19
Scurt istoric. **(Marin Răduț)**
- **Respect profesioniștilor de pe frontul nevăzut** pag. 21
Adevărul este că toată lumea privește, dar numai spionii văd. **(Adrian Bușu, Rm. Vâlcea)**
- **Hotărârile Adunării Generale din 19.10.2024** pag. 23

SERVICII SECRETE

- **CIA și Donald Trump în mandatul la Casa Albă** pag. 25

Documente declassificate și mărturiile unor oficiali de rang înalt din cadrul CIA și din alte servicii secrete americane sunt edificatoare pentru relațiile tensionate ale acestor structuri cu Donald Trump, precum și pentru conduita sa în mandatul la Casa Albă și modul în care acesta trata chestiuni de importanță vitală pentru securitatea națională a SUA. (I. Popa)

- **„Fantomele” rusești încă bântuie prin Europa pag. 29**
În cadrul celui mai mare schimb de deținuți de după Războiul Rece dintre Rusia și Occident (1 august 2024), a fost eliberat și un jurnalist spaniol, Pablo Gonzales, de fapt un agent al spionajului militar rus (GRU). (Ghe. Bărbulescu)
- **„Un spion desăvârșit” - Richard Sorge pag. 32**
Richard Sorge a devenit obiect de studiu și un model în școlile de spionaj, dar și un personaj emblematic pentru zbuciumul unei epoci care a cunoscut cea mai mare conflagrație mondială din istorie. (L. Guzu)
- **Perfizii trădători ai „Perfidului Albion” pag. 34**
Într-o lucrare relativ recent apărută sub semnătura unui jurnalist de succes în Marea Britanie, Gordon Kerr, consacrată trădătorilor și defectorilor ce au adus deservicii țării sale în secolul trecut – „British Traitors. Betrayal and Treachery in the Twentieth Century”, încercarea de a descifra resorturile și motivațiile actului de trădare și trecerea de partea inamicului, în timp de pace sau în timp de război, comportă, în pofida intențiilor autorului, o doză de nebulozitate, psihologia și tipologia celor în cauză având nu puține meandre, zone obscure, false identificări, perdele de fum și reprezentări generice înșelătoare. (M. Milca)

CULTURA DE SECURITATE, CULTURA POLITICĂ

- **Procesul „optanților unguri” – un conflict juridic internaționalizat rezolvat acum un secol pag. 41**
În urma proceselor care, purtate pe la diferite instanțe internaționale, politice și juridice, au durat peste 7 ani, România a efectuat toate vărsămintele la care a fost obligată, în franci elvețieni și coroane-aur. (I. Sabău – Pop)
- **Banii, la timp de pace și la vreme de război pag. 49**
Inflația în Uniunea Europeană a avut, în ultimii trei ani, pusee de creștere care au explicații în costurile pandemiei COVID-19 și ale perturbării grave a pieței energiei, suprapuse pe declanșarea războiului din Ucraina. (D. Constantin)
- **Un român pierdut în gulagul sovietic pag. 52**
Contribuție științifică și documentară de certă valoare, cartea reprezintă o mărturie emoționantă despre dramatismul vieții unuia dintre martirii neamului românesc, necunoscuți încă în măsura cuvenită la noi, medicul de excepție Alexandru Țățulescu. (I. Constantin)

ANALIZE POLITICO-STRATEGICE

- **Summitul crucial al NATO de la Washington pag. 56**
Odată cu împlinirea a 75 de ani de la înființare, prin deciziile și angajamentele asumate la summitul de la Washington, liderii NATO au reînnoit jurământul „toți pentru unul și unul pentru toți” înrădăcinat în tratatul fondator. (L. Guzu, I. Popa)
- **„Săraca” țară bogată pag. 61**
Ucraina este o mina de aur, dispunând de resurse minerale în valoare de 12 trilioane de dolari pe care Occidentul nu-și poate permite să le piardă. (A. Botez)
- **Polonia și Rusia - aceeași familie, niciodată frați pag. 66**
În pofida faptului că atât polonezii, cât și rușii provin din fondul istoric comun slav, aproape că nu există niciun moment istoric de apropiere, de înțelegere și de colaborare între cele două spații și țări. (I. Constantin)

MEMORIALISTICĂ

- **Veteranii se mărturisesc pag. 78**
Convorbiri cu un nonagenar: Atacul de la Banca Națională, din 1959, a fost unul real, nu o invenție antisemită. O discuție cu Ioan Taflaru, fostul șef al Brigăzii anticomuniste din Corpul Detectivilor. Întâmplări mai mult sau mai puțin hazlii cu Ștefan Andrei. Pretenții de protocol ale membrilor nomenclaturii ș.a. (I. Popa, R. Priboi)

ARHIVA PERISCOPULUI

- **Nixon la București (II) pag. 89**
*Am avut prilejul de a vizita peste 60 de țări ale lumii. Dintre toate țările pe care le-am vizitat, niciuna nu îmi va rămâne mai neștersă în amintire decât vizita în România” - R. Nixon.
„Ceea ce vreau să mai remarc este faptul că, în general, s-a putut discuta orice cu Nixon, în mod deschis” - N. Ceaușescu. (I. Popa)*

MOZAIC CULTURAL

- **Din ziare adunate.....pag. 135**
MITURILE COMUNISMULUI...!?”
Ce-ar fi să facem un Remember despre câteva din preocupările presei dinainte de 1990? Cui prodest? S-ar întreba unii. Chiar dacă n-ar folosi nimănui, am face, măcar, un exercițiu de memorie, cu sau fără ... nostalgie. (P. Neghiu)
- **Pe urmele eroilor neamului pag. 141**
Revista „România Eroică”, publicație a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, conține, în primul său număr din acest an o

serie de articole de interes cu privire la evenimente mai puțin cunoscute din istoria națională, documente, evocări, fotografii inedite, recenzii, știri despre activitatea Asociației. (I. Constantin)

- **Sportul – capitol luminos pag. 143**
După handbaliștii care au adus glorie sportului românesc, dreptatea făcută Simonei Halep și „fenomenul” Nadia Comăneci, prezentate în numerele anterioare ale revistei, ne oprim de această dată la Olimpiada de la Paris, încheiată de curând, și la o mare sportivă, supranumită „regina atletismului românesc” – Iolanda Balaș. (I. Popa)
- **Citind „Periscop” adevărul te va elibera pag.146**
La ceas aniversar, ne dorim ca țelul principal „semper fidelis” al revistei Periscop, putem spune, fără a greși, instituție media, să fie o „desecretizare” continuă a adevărului. (C. Bordeianu, Iași)

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

- **Viața Maicii Domnului pag. 148**
Să împlinim Testamentul Maicii Domnului, sintetizat în cuvintele: „Faceți ceea ce vă va spune”, rostite cu prilejul nunții din Cana Galileei - un memento peste veacuri.. (M. Vîrtejanu)

MESAJ DIN PARTEA CONDUCERII SIE**„PATRIA REPREZINTĂ CREZUL SUPREM!”**

La 19 octombrie 2024, ziua în care Asociația noastră a aniversat 25 de ani de la înființare, domnul Gabriel Vlase, directorul Serviciului de Informații Externe, a adresat următorul mesaj:

„Doamnelor și domnilor ofițeri și subofițeri în rezervă și retragere din Serviciul de Informații Externe,

Aniversarea unui sfert de veac de la înființarea Asociației constituie un plăcut prilej de reamintire a rolului pe care această structură și l-a asumat, anume de promovare a celor mai autentice valori prin activitățile desfășurate, continuând să își aducă serviciile în interes național, cu abnegație, solidaritate și tenacitate.

Transmit, pe această cale, expresia recunoștinței pentru modul în care vă respectați jurământul în continuare, mulțumiri pentru realizările obținute, alături de urarea de sănătate și îndemnul că Patria reprezintă crezul suprem!

LA MULȚI ANI!”

ACMRR - 25**UN SFERT DE VEAC CU ASOCIAȚIA CADRELOR
MILITARE ÎN REZERVĂ ȘI ÎN RETRAGERE DIN
SERVICIUL DE INFORMAȚII EXTERNE****Petru Neghiu**

În numărul 3(47) din 2019 al revistei *PERISCOP* se consemna în editorial că *Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe* se îndrepta spre al treilea deceniu al existenței sale, în fapt se împlineau 20 de ani de la înființarea sa. Iată că la cinci ani după acel eveniment nu doar că aniversăm un sfert de veac, dar ne și cresc speranțele că ne îndreptăm hotărât spre vârsta de treizeci de ani și ne dorim să atingem vârste mai înaintate în continuare.

Se spunea în acel editorial că, „după îndelungi tatonări, întâlniri între reprezentanți ai instituției, în final, cu implicarea nemijlocită a directorului S.I.E. de atunci, domnul Cătălin Harnagea, au fost convocate la noul sediu de la Băneasa peste 300 de foste cadre care au constituit temelia pe care Asociația avea să crească, să se întărească, ajungând astăzi la peste 1600 de membri activi. În semn de prețuire pentru disponibilitate și sprijin, Consiliul director i-a conferit domnului Harnagea Diploma de Membru de Onoare al Asociației, în conformitate cu prevederile statutare. Reiterăm și acum, după un sfert de veac, mulțumirile noastre. Adresăm mulțumiri directorilor Serviciului de Informații Externe și altor cadre de conducere din instituție, care în această perioadă au fost alături de noi prin sprijin nemijlocit pentru activitatea Asociației.”

Nu putem uita că numai de la începutul acestui an un număr de 64 membri au plecat pentru totdeauna dintre noi. Printre cei dispăruți în cei 25 de ani se numără primul, al doilea și al treilea președinte – aleși după 19 octombrie 1999 – generalii Victor Moldovan, Gheorghe Bădiță, Costel Mitran.

Se cuvine, totodată, să reamintim că, la vremea respectivă, generalul Nicolae Irinoiu care a asigurat interimatul la conducere „din primăvară pâna în toamnă”, împreună cu alți 30 de ofițeri – membri fondatori, sub aspect juridic – s-au prezentat în fața justiției, susținând cauza înființării Asociației și înscrierea ei ca persoană juridică în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor, conform prevederilor legale în vigoare la **19 octombrie 1999**. Trebuie, însă, să relevăm faptul că pe lângă acest grup de ofițeri, mulți alți colegi au desfășurat anterior activități intense, întruniri și dialoguri în legătură cu statutul și obiectivele Asociației. Evocăm aici numele generalului Gheorghe Bolînu, precum și al coloneilor Gheorghe Bucura,

Alexandru Bogdan și Costică Nițu, cei care de la înființare au fost nucleul organizației și, ulterior, am putea spune, „locomotiva” Asociației. *Vă mulțumim, domnilor!*

Fără să facem un bilanț asupra celor 25 de ani de activitate, ne vom referi la două mari direcții în care s-a activat, respectiv domeniul social și cel al relațiilor cu celelalte asociații din cadrul S.N.A.O.P.S.N.

Pe linie socială, a existat mereu preocuparea pentru îmbunătățirea asistenței medicale, a asigurării medicamentelor necesare pensionarilor noștri. În acest context, trebuie remarcată implicarea eficientă a gl.mr.(rtr) Bărbulescu Gheorghe, vicepreședinte, care a ținut permanent legătura cu unitatea sanitară, atât cu conducerea acesteia, cât și cu personalul medical, încercând să atenueze unele neajunsuri sesizate de pacienții pensionari. Pe această linie, a fost elaborat un *Îndrumar privind principalele activități și servicii medicale* oferite de unitatea sanitară (problema pensionărilor, metodologia situațiilor de urgență, accesul la servicii medicale recomandate din afara Policlinicii etc.). Ca urmare, în ultima perioadă nu au mai apărut situații neplăcute, poate și datorită noului mod de programare și acces la medicii de familie, dar și faptului că s-au clarificat unele aspecte referitoare la drepturile pe linia asistenței medicale, așa cum sunt ele prevăzute în actele normative în vigoare.

În problema pensiilor militare de stat credem că se poate vedea „cu ochiul liber” că acestea au devenit, în ultima vreme, subiect de dezbateri, comentarii și chiar controverse în spațiul public, ajungându-se chiar la campanii de denigrare a cadrelor militare, de contestare a unor drepturi cuvenite. Vom relua această problemă și în partea dedicată cooperării cu asociațiile partenere.

După cum se știe, Asociația noastră este parte semnatară a *Acordului-Cadru* din care fac parte nouă asociații ale rezerviștilor militari, care își coordonează acțiunile în vederea sensibilizării autorităților de decizie ale Statului Român pentru întreprinderea de măsuri normative care să asigure rezolvarea situațiilor și problemelor pensionarilor militari, rezerviștilor din S.N.A.O.P.S.N. al României.

În acest sens, printre alte acțiuni, sunt de menționat scrisorile trimise în numele tuturor asociațiilor noastre către factorii de decizie din Parlament, Guvernul României, Comisia Europeană, ministerelor și structurilor tutelare prin care s-a solicitat aplicarea Legii 223/2015. Președinția executivă a *Acordului-Cadru*, deținută de A.C.M.R.R. din Administrația Națională a Penitenciarelor a transmis mesaje, prin poșta electronică tuturor senatorilor și deputaților în legătură cu actualizarea soldei de grad a rezerviștilor cu cea a cadrelor active. În acest domeniu, în ultimul an au fost inițiate multe alte acțiuni, inclusiv de participare la mitingurile organizate de Forumul și Liga Apărării Drepturilor Pensionarilor Militari.

Momente deosebite s-au constituit participările Asociației noastre la *sărbătorirea Zilei S.I.E.*, precum și la *evenimentele organizate de A.N.C.M.R.R.*

„A.I.Cuza” din M.Ap.N. cu prilejul Zilei Rezervistului Militar și a aniversării revistei „Rezerva Oștirii Române”.

Nu putem să încheiem această scurtă evocare fără să subliniem sprijinul constant al conducerii S.I.E. acordat Asociației, un moment semnificativ fiind renovarea sediului acesteia.

Aceste activități au menirea să arate pe de o parte, că deschiderea Asociației către problematica actuală este profitabilă pentru obiectivele noastre statutare, pe de altă parte, participarea tot mai largă a membrilor Asociației la realizarea acțiunilor întreprinse. În plus, iese pregnant în evidență spiritul de camaraderie, de unitate de breaslă, de coeziune a membrilor Asociației noastre, în pofida unor subiectivisme, orgolii, frustrări, inerente personalității umane, pe care fiecare are dreptul legal și statutar să le exprime.

Cei 25 de ani care au trecut de la înființarea A.C.M.R.R. pot fi definiți ca o perioadă de încununare a eforturilor de structurare a identității, de răspunsuri la provocările mediului extern, social, politic, mediatic și, de ce să nu recunoaștem, de poziționare în raport cu actuala structură, Serviciul de Informații Externe. Am mai spus-o și la a 20-a aniversare că noi nu am abandonat obiectivul de a gândi și făptui pentru securitatea patriei noastre, dar și în forme și cu mijloace deosebite, care, în final, devin complementare. Însă laitmotivul eforturilor comune rămâne protecția socială a cadrelor în rezervă și în retragere, desigur, nedisociat de atmosfera economică a vremurilor actuale.

Îi asigurăm din nou pe membrii Asociației așa cum am făcut-o și în urmă cu cinci ani că, mai vârstnici sau mai puțin vârstnici, **noi nu vrem să ne pierdem identitatea**, respectiv aceea de generali, ofițeri, maiștri și subofițeri **proveniți din structurile specifice de informații externe ale României**.

Cu prilejul Zilei Rezervistului Militar, directorul S.I.E., domnul ministru Gabriel Vlase, în mesajul adresat sublinia importanța activității desfășurate de Asociație în realizarea acestor obiective: „*Continuând pe drumul ales cu ani în urmă, motivați de crezul comun în valorile naționale ce ne leagă, ați demonstrat că trecerea în rezervă nu se substituie încetării activității. Atribute precum tenacitatea și hotărârea vă definesc, iar prin contribuțiile dumneavoastră active sunteți un model de inspirație și de dedicare pentru generațiile ce vă urmează*”.

De altfel, S.I.E., prin conducerea sa, a aprijinit în mod direct Asociația, îndeosebi pe linia logistică și de asigurare a asistenței medicale pentru membrii acesteia, precum și pentru soluționarea unor probleme apărute în viața lor, dar și pe linia condițiilor create pentru petrecerea timpului în bazele și locațiile aparținând instituției. Suntem încrezători că și pe viitor conlucrarea cu S.I.E. va fi eficientă, benefică pentru activitatea Asociației.

La mulți ani

Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din Serviciul de Informații Externe!

AȘA A ÎNCEPUT

Col. (rtr) Costică Nițu

Inițiativa înființării Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și Retragere provenite din S.I.E. a aparținut unui grup foarte restrâns de generali și ofițeri superiori în rezervă sau în retragere, foste cadre de conducere în structura instituției, indiferent de denumirile avute înainte de 1989.

Ea a fost influențată de frământările și ezitățile care au caracterizat unele momente, precum și perioada imediat următoare evenimentelor din decembrie 1989, după ce în prealabil luaseră ființă asociații similare la M.Ap.N., M.A.I. și S.R.I.

Acest grup foarte restrâns - nucleul acțiunii - era format din generalii Toader Gheorghe, Marcu Gheorghe, Bolânu Gheorghe, foști comandanți ai diviziilor a I-a, a II-a și a III-a din D.I.E. (îndepărtați după trădarea lui Pacea din iulie 1978), Irinoiu Nicolae, cadru activ în acel moment, adjunct al directorului S.I.E. (gl.lt. Caraman Mihai), Florea Aurel, fost comandant al Centrului de pregătire a cadrelor (C.P.P.C), Anghelescu Vasile, fost șef al unității operațiuni speciale, Bădiță Gheorghe, fost șef unitate T.S., Dragu Haralambie, fost șef brigadă, Panțuru Vergiliu, fost șef brigadă, Mitran Costel, fost șef serviciu, coloneii Aurică Nicolae, fost consilier juridic, Simula Mihai, consilier al directorului D.I.E., Dumitrescu Constantin, jurist, Dumitru Petre, fost șef unitate exploatare informații (analiză și sinteză), Stan Constantin, specialist T.S. și, din februarie 1992, am fost cooptat și eu, col. Nițu Costică, inspector de specialitate.

Acest grup era coordonat de un ofițer superior activ – Bucura Gheorghe – din direcția de Resurse Umane.

Invitația de a reaminti *cum a început* reprezintă un onorant privilegiu pentru mine de a evoca unele momente, date și fapte cunoscute direct sau indirect, acum la 25 de ani de la înființare, eu fiind unul dintre puținii supraviețuitori ai acestui grup inițial.

Fiind foarte multe solicitări ale rezerviștilor, s-a impus un sprijin suplimentar cu un cadru din rezervă, cunoscător al mării majorități a membrilor, cu experiență îndelungată în domeniul resurselor umane.

În urma unor recomandări, în februarie 1995 (în timp ce eram inspector de specialitate în Ministerul Muncii), directorul S.I.E., dl. general Talpeș Ioan, mi-a solicitat un interviu detaliat, în urma căruia, din martie 1995, timp de patru ani, până în februarie 1999, am fost încadrat pe o funcție civilă în S.I.E. - inspector de specialitate, având ca atribuții soluționarea cererilor fostelor cadre și, în paralel, împreună cu grupul de inițiativă, pregătirea condițiilor pentru înființarea Asociației.

Această Asociație s-a înființat cu multă trudă și sacrificii după o perioadă lungă.

După venirea mea - martie 1995 și până la sfârșitul lunii iulie 1997, cu foarte multă insistență, directorul de atunci al SIE a primit de două ori în audiență delegația grupului de inițiativă, în final discuțiile încheindu-se cu recunoașterea problemelor ridicate și cu o serie de promisiuni.

Până în iulie 1997, membrii grupului de inițiativă organizau întrevederi cu rezerviștii prin parcuri, restaurante, instituții publice și alte locuri.

După numirea d-lui Cătălin Harnagea în funcția de director al S.I.E., situația s-a schimbat radical și în relația cu rezerviștii. Ne-a sprijinit mai întâi cu un sediu social, pentru început, apoi un alt sediu mai practicabil – o clădire în str. G-ral. Traian Doda nr.8, sector 2, unde se află și în prezent adresa Asociației. De asemenea, cu concursul locțiitorului său, generalul Constantin Rotaru, precum și al generalului în rezervă Ileş Teodor, sediul a fost dotat cu mobilier și o bună parte din cele necesare desfășurării normale a activității după înființarea Asociației.

În aceste condiții, au fost organizate întâlniri cu grupuri de câte 30-40 de rezerviști, iar la 31 mai 1999 reprezentanții acestor grupuri au participat la o adunare generală restrânsă, de înființare a Asociației. Au fost prezentate pe ordinea de zi:

- Statutul Asociației;
- Actul de constituire;
- Componența Comitetului de inițiativă;
- alte documente legale cerute de autorități.

În continuare, după analizarea documentelor prezentate, participanții au hotărât cu unanimitate de voturi înființarea Asociației. Atunci a fost ales președinte gl.bg. (r) Irinoiu Nicolae, iar ca secretar al Asociației col.(r) Nițu Costică. Juristul col.(r) Dumitrescu Constantin a fost însărcinat cu finalizarea acțiunii, prin înregistrarea Asociației la Tribunalul Municipiului București. Prin sentința civilă nr. 483/15.10.1999, instanța menționată a acordat personalitate juridică *Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe*, cu sediul în București, str. G-ral Traian Doda nr.8, sectorul 2 și a dispus înscrierea în *Registrul Persoanelor Juridice* (acțiune finalizată la 19 octombrie 1999).

La 25 noiembrie 1999 a fost convocată Adunarea generală a cadrelor în rezervă (peste 350 de persoane). S-a intonat imnul de stat, iar Directorul S.I.E., dl. Cătălin Harnagea, a transmis un salut de bun venit participanților și a deschis lucrările Adunării generale. Președintele Asociației, gl.bg. (r) Irinoiu Nicolae, a prezentat documentele de înființare.

Au urmat discuții și alegerea organelor de conducere: consiliul director, biroul executiv și o serie de comisii de specialitate. În final, a fost ales președintele consiliului director și al biroului executiv, *gl.bg.(r) Moldovan Victor*. Toate propunerile au fost aprobate cu unanimitate de voturi. În decursul anilor, numărul membrilor Asociației a sporit, prin aderarea de cadre din tot spectrul profesional al instituției de proveniență.

Ca o concluzie, încă de la început, grupul de inițiativă și-a îndeplinit mandatul cu prisosință, depășind momentele mai delicate și manifestând multă

grijă față de oameni, de problemele lor personale și familiale acumulate de-a lungul carierei. Unul dintre cei mai activi comunicatori s-a dovedit generalul Irinoiu Nicolae.

Unii dintre rezerviști au trecut pragul „porții deschise” în str. G-ral Doda Traian nr.8, actualul sediu, alții nu au trecut acest prag. Este dreptul de opțiune al fiecăruia. Cei mai mulți au aderat cu onestitate, cu iubire, cu toleranță, cu gânduri bune, prietenești, camaraderesti.

Încă de la înființare Asociația a cumulat generațiile succesive de cadre care au activat în diferite segmente de timp, pe parcursul câtorva decenii, ceea ce a reprezentat un pas important în menținerea și consolidarea sentimentelor de solidaritate și întrajutorare, în raporturile dintre toți membrii marii noastre familii.

Am redat aici doar puțin din cele cunoscute, însă date și fapte au fost mult mai multe. Nu am reușit să menționez mai mulți colegi, în special pe cei mai activi și dinamici dintre membrii fondatori, precum și contribuțiile fiecăruia.

La ceas aniversar, după 25 de ani de la înființare, urez succes deplin Asociației, organelor de conducere și viitorilor membri!

MILITARIII ROMÂNII – UN SIMBOL NAȚIONAL

Ioan C. Popa, redactor-șef

Aniversarea Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe reprezintă, în mod firesc, un moment deosebit și pentru Revista *Periscop*, apărută în 2008 din nevoia acută de a lua atitudine în apărarea onoarei și demnității lucrătorilor din domeniul informațiilor externe, într-o perioadă tulbură, de tranziție prelungită de la un regim totalitar la o stare de libertate și democrație.

O perioadă plină de confuzii, în care numeroși termeni au fost răstălmăciți, iar sensul lor a fost denaturat, în care nu rareori trădătorii dovediți au fost proclamați eroi, în fine o vreme în care omul de bună credință este supus la numeroase experimente în încercarea de a-l face să vadă că albul nu este alb și negrul nu este negru, așa cum considera el. Revista *Periscop* a fost și rămâne credincioasă acestui deziderat fundamental asumat de la început, de la care nu va abdica niciodată. Nu în ultimul rând, revista militează pentru păstrarea memoriei instituționale, singura în măsură să ofere încredere și soliditate în valențele unei profesii străvechi, pusă necondiționat în slujba națiunii și a poporului român.

Pe tot parcursul existenței sale, revista *Periscop*, ca de altfel și Asociația în ansamblul ei, a rămas echidistantă în raport cu actorii politici, punând mai presus valorile amintite mai sus. Ceea ce nu a însemnat însă ca, în momente importante, când erau puse în joc valorile de pe frontispiciul său, periclitare de decizii administrative lipsite de fundamenul necesar, revista să nu-și spună cuvântul răspicat, prin luări de atitudine cu rezonanță în spațiul public. Așa a fost cazul, spre exemplu, în anul 2010, când o serie de măsuri inițiate de guvernarea de atunci riscau să afecteze grav onoarea și credibilitatea militarilor din toate categoriile sistemului de siguranță națională. Editorialul publicat în *Periscop* nr. 4 (12) octombrie-decembrie 2010, intitulat **Militarii români – un simbol național**, pe care îl redăm în continuare, confirmă cele de mai sus.

Mass-media anunța la 30 noiembrie 2010 că secretarul de stat american, doamna Hillary Clinton, a transmis un mesaj de felicitare poporului român cu ocazia Zilei Naționale (1 Decembrie), urând românilor prosperitate pentru anul care vine și reamintind că prietenia dintre Statele Unite și România are la bază valori comune:

„În numele președintelui Barack Obama și al poporului american, felicit poporul român cu ocazia Zilei Naționale, de 1 Decembrie. În aceste momente, când ne pregătim să sărbătorim unirea României, celebrăm, de asemenea, 130 de ani de relații diplomatice dintre România și Statele Unite și parteneriatul puternic dintre țările noastre.

Forțele noastre au servit împreună, cu curaj, în Afganistan, Balcanii de Vest și Irak. Statele Unite onorează comportamentul brav și angajamentul

neclintit al trupelor române în misiunile noastre comune din lume și îi plângem pe cei care au plătit prețul suprem în serviciul libertății (s.n.).

Ca aliați în NATO și în cadrul altor organizații internaționale, România și Statele Unite conlucrează în privința multora dintre provocările globale, de la oprirea proliferării nucleare și sporirea securității energetice până la combaterea schimbării climatice. Apreciem rolul-cheie jucat de Romania în NATO, în perioada în care lucrăm la dezvoltarea noului concept strategic, în chestiuni precum apărarea antirachetă și reforma internă a Alianței.

Poporul român și cel american sunt legate de o prietenie bazată pe valori comune – respect pentru idealurile libertății și democrației, promovarea prosperității pentru toți oamenii și protejarea demnității umane și a domniei legii în întreaga lume. Pe măsură ce relațiile euro-atlantice se consolidează, Statele Unite așteaptă cu interes să își extindă și să intensifice parteneriatul bilateral cu România".

Așadar, de Ziua Națională a României, șeful diplomației americane, distinsa doamnă Hillary Clinton, găsește de cuviință să aducă în primul rând un omagiu eroismului militarilor români care, alături de forțele SUA, în numele unor valori comune, s-au angajat cu o dăruire fără seamăn pe frontul luptei pentru apărarea idealurilor libertății și democrației într-o lume aflată ca de atâtea ori la o nouă răscruce a istoriei sale. Așadar, pentru America, partenerul strategic de astăzi cel mai important al țării noastre, **militarul român este asociat cu simbolurile Zilei Naționale.**

Coincidență sau nu, în ultima perioadă, o serie de măsuri administrative pe plan intern au provocat îngrijorare și nedumerire, fiind receptate și interpretate, în multe privințe nu fără motive, ca aducând grave atingeri onoarei și demnității militarului român, statutului său socio-profesional, altfel spus ca semnificând **un atac la adresa unui simbol național.** Atunci însă când simbolurile naționale sunt atacate, subapreciate, umilite, puse la îndoială sau în paranteză (suspendate), primul care are de suferit este statul însuși, puterea poporului suveran.

Iată de ce, **clasei politice, guvernanților noștri de azi și de mâine, le revine o datorie de înaltă responsabilitate și de onestitate civică: să restabilească încrederea și respectul față de onoarea și demnitatea militarului român. Adică față de unul din simbolurile naționale, de un pilon de bază al fundamentului Statului Român dintotdeauna.**

Ce am mai putea adăuga astăzi, după aproape 15 ani? Doar faptul că dezideratul enunțat este la fel de actual și azi, așa cum a rămas actuală și o declarație a lui **George Washington**, Comandant suprem al armatei americane în timpul Războiului pentru independență (1775-1783), devenit primul președinte al SUA (1789-1797): „*Felul în care tratăm rezerviștii stabilește câți voluntari vom avea în război!*” (1789).

25 DE ANI ÎN SLUJBA COLECTIVITĂȚII

Dumitru Ionescu

Pe 31 decembrie 2024 împlinesc 25 de ani de la trecerea mea în rezervă, după o activitate de 35 de ani în structurile informative românești. Deși ieșirea la pensie s-a produs la aproape 60 de ani de viață m-am acomodat foarte greu cu noua mea postură. Am încercat diverse formule să rămân cât de cât activ. Așa că o perioadă de 4-5 ani, atunci când a fost nevoie, la cererea structurii de învățământ a SIE am sprijinit procesul de pregătire a cursanților. Îmi era foarte greu să mă despart de o activitate de o viață, așa putea spune, care a fost destul de grea și complicată dar, și de multe ori, plină de satisfacții.

M-am hotărât să continui să activez în Asociația pensionarilor care au lucrat în SIE (ACMRR) ce se înființase în octombrie 1999. Așa că, am acceptat diverse însărcinări în cadrul Asociației făcând parte din Consiliul director al acesteia aproape 25 de ani, începând cu anul 2000. Întrucât sunt de profesie economist, cu specializare finanțe - bănci, am acceptat să activez și în Consiliul director al CAR, mai întâi ca simplu membru și apoi, pentru o perioadă de 13 ani, ca președinte al acestei structuri care funcționează pe lângă Asociație. Ușor, ușor, cunoștințele mele economice s-au reactivat și împreună cu un colectiv de zece colegi am administrat cu rezultate bune problemele CAR - ului. Împrumuturile acordate de CAR au contribuit la ajutorarea membrilor săi pentru rezolvarea unor cheltuieli ca: renovarea spațiilor locative proprii, plata unor studii ale nepoților, achitarea de costuri medicale etc. După cum este cunoscut, veniturile noastre din pensii, mai ales în perioada 2000-2015, erau destul de mici și impuneau împrumuturi de completare.

În anul 2008, o mână de entuziaști, printre care m-am aflat și eu, membri în Consiliul director al Asociației din acea perioadă, au hotărât înființarea revistei *PERISCOP*, considerând că o „fereastră deschisă” către opinia publică poate lămuri multe din controversese și acuzațiile vehiculate în mass - media și, în general, în societatea civilă, la adresa activității și acțiunilor serviciilor de informații românești în cei 43 de ani de totalitarism. Aveam nevoie de un spațiu public în care să ne spunem și noi, cei care am lucrat zeci de ani în aceste instituții, adevărurile noastre și punctele de vedere proprii față de activitatea de informații, consecințele ei și acțiunile furibunde de demonizare colectivă a noastră. Revista *PERISCOP* ne-a oferit acest spațiu pe care l-am folosit cu grijă și eficiență în cei 17 ani de existență de până acum cu scopul asumat de a ridica „vălul”, atât cât legislația în materie ne-a permis, de pe acțiunile întreprinse, în țară și în străinătate, cauzat, de multe ori, de sensibilitatea și implicațiile muncii de informații.

În revista *PERISCOP* am publicat, personal, până în prezent un număr de peste 50 de articole cuprinzând comentarii, eseuri, interviuri și memorii. Unele din articole au fost preluate parțial sau în totalitate de reviste similare, de presa

centrală sau au fost dezbătute în cadrul unor simpozioane organizate de Asociație în diferite localități din țară.

Consider că prin scrierile mele și, în general, ale colegilor, am dat răspunsuri pertinente, documentate și cât se poate de reale la numeroase întrebări privind implicarea serviciilor de informații românești în evenimente ce au avut loc de-a lungul a mai multor zeci de ani: *Cu ce se ocupă un serviciu de informații externe? Ce calități și aptitudini trebuie să aibă o persoană pentru a lucra într-un astfel de serviciu? Cine au fost trădătorii serviciilor de informații românești și ai altor servicii similare din străinătate în diferite etape ale existenței acestora și motivațiile trădării lor? Implicarea structurilor de informații românești în evenimentele interne și internaționale majore ce au avut loc în diferite perioade (Invazia trupelor Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia -1968, Evenimentele din 1989 ș.a.)*

Am argumentat cu date și fapte din activitatea proprie dar și din cea a colegilor de breaslă că Serviciile de informații românești, fie că s-au numit SSI, Securitatea sau cum se numesc astăzi SRI și SIE, au constituit și vor constitui și în viitor structurile informative principale ale statului român, denumite, pe bună dreptate, „anticorpii societății”. De asemenea, am publicat unele materiale, adevărate mărturii vii, cuprinzând memorii din activitatea proprie și a unor veterani din Asociația noastră, martori oculari ai unor evenimente excepționale. Din această categorie menționez articolele: *Amintiri scumpe dintr-o viață trăită aparte; Martori din umbră ai tragediei de la München; Intervenția din Cehoslovacia; Dezinformarea prin omisiune; Arginții trădării; Enigma și multe altele.*

La aniversarea a 25 de ani de existență, urez Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră provenite din SIE să aibă viață lungă spre binele general și al aflării adevărului despre activitatea de informații externe!

ASOCIAȚIA CASA DE AJUTOR RECIPROC

Marin Răduț

Asociația Casa de Ajutor Reciproc a cadrelor militare în rezervă și în retragere din Serviciul de Informații Externe, denumită pe scurt **A.C.A.R. - A.C.M.R.R. - S.I.E.**, este o organizație apolitică, nonprofit și s-a înființat prin asocierea voluntară a cadrelor militare, membri ai „Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe”, pe baza și în condițiile Ordonanței Guvernului nr. 26/2000, cu modificările și completările cuprinse în Legea nr. 246/2005 pentru aprobarea acesteia, ale Legii nr. 540/2002 privind casele de ajutor reciproc, ale Legii nr. 502/2004 cu privire la asociațiile pensionarilor și ale Legii nr. 206/2006 privind reglementarea unor măsuri financiar-fiscale.

C.A.R. - A.C.M.R.R. - S.I.E. s-a constituit, potrivit legii, pe o durată nedeterminată, la sediul „Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe” din strada G-ral Doda Traian nr. 8, sector 2.

În cei 23 de ani de experiență, C.A.R. a dovedit o preocupare constantă pentru dezvoltarea activității, care s-a desfășurat în conformitate cu statutul și regulamentul aprobate de Adunarea Generală.

Consiliile Directoare - cinci la număr, conduse succesiv de FLOREA ȘTEFAN, DUMITRU PETRE, DRAGOSIN MARIUS, IONESCU DUMITRU și RĂDUȚ MARIN în calitate de președinte și DUMITRESCU FLORICĂ, DRAGOSIN MARIUS, PATRICHE ROMEO, IONESCU DUMITRU, FUEOREA DORU, STOICA TEODOR, DUMITRESCU CONSTANTIN, MOROȘANU DUMITRU, BODNĂRESCU ȘTEFAN, ȘTILĂR VICTOR, MARDAR FLORENTIN, DUȚU CONSTANTIN și RUSU CORNEL, membri ai Consiliului Director, au urmărit cu consecvență realizarea obiectivelor propuse privind promovarea și dezvoltarea legăturilor de solidaritate, sprijin și întrajutorare materială între membrii săi, prin acordarea de împrumuturi rambursabile și ajutoare financiare.

De asemenea, trebuie evidențiată activitatea desfășurată de comisiile de cenzori, formate de-a lungul timpului de domnii TIPLICĂ COSTEL, MITROI ALEXANDRU, ȘERBAN MARIN, GHEȚEA GHEORGHE, RUCĂREANU NICOLAE, NICOLESCU IOAN, FLOREA ȘTEFAN, MIHAI NARCIZ, STĂNICĂ CORNELIU, ANTOCHI CONSTANTIN, PLĂCINTE IULIAN, BERZAN ANCA, ENESCU PETRICĂ și IONESCU DUMITRU, care au verificat periodic legalitatea și corectitudinea operațiunilor financiar-contabile și de gestiune, îndeosebi integritatea fondurilor bănești și utilizarea acestora, în conformitate cu prevederile statutului, aducând o contribuție importantă la bunul mers al activității.

Contabilii C.A.R., DUȚU CONSTANTIN și VÎLCEANU CORNELIA, cât și casierii DUNĂREANU GRIGORE, ANDREI CORNEL și RĂDOI NELA, au dovedit profesionalism și probitate, depunând un volum important de muncă, determinat de creșterea constantă a numărului membrilor CAR, a fondurilor gestionate și a numărului de împrumuturi acordate.

De-a lungul anilor, au fost înscriși în jur de 1.200 membri, iar în prezent sunt activi circa 500 membri, ale căror fonduri au ajuns la suma de 3.878.532 lei (la data de 31.07.2024).

Până în prezent, s-au acordat peste 4.400 de împrumuturi CAR, iar rezultatele financiare pozitive au permis majorarea fondului la 15.000 lei de membru și acordarea unui împrumut de 45.000 lei, onorându-se cu operativitate toate cererile de împrumut. Totodată, au fost acordate peste 140 de ajutoare de deces.

Pe tot parcursul celor 23 de ani de existență, C.A.R. a beneficiat de un sprijin activ și permanent din partea Consiliului Director și a Biroului Executiv al A.C.M.R.R. - S.I.E.

Un sprijin profesionist am primit din partea d-nei expert contabil PAGNEJER MARIA, în relațiile cu instituțiile statului, cât și în problemele financiar-contabile apărute în procesul muncii.

Menționăm că întreaga activitate s-a desfășurat în bune condițiuni și datorită faptului că marea majoritate a membrilor C.A.R. a înțeles să-și plătească la timp cotizațiile, contribuția fixă și ratele la împrumuturi.

Consiliul Director le mulțumește tuturor membrilor C.A.R. și urează o activitate cât mai îndelungată și prodigioasă.

RESPECT PROFESIONIȘTILOR DE PE FRONTUL NEVĂZUT

Motto: *Adevărul este că toată lumea privește, dar numai spionii văd.*

Pornind de la acest adevăr, povestea mea începe în luna octombrie a anului 2016. Atunci am participat la Biblioteca Județeană „Antim Ivireanul” din Rm.Vâlcea, în calitate de vicepreședinte al Consiliului Județean Vâlcea, la o întâlnire cu d-l General Iulian Vlad, ultimul șef al Departamentului Securității Statului.

A fost împlinirea unui vis de-al meu, pentru că îmi doream să-l cunosc pe omul care condusese redutabilul serviciu secret al României în ultimii ani de dinainte de 1989. A fost o întâlnire emoționantă, cu un om pe care l-ai fi ascultat non stop și de la care îți doreai să înveți cât mai multe.

După această întâlnire, zeița Fortuna mi-a zâmbit și rând pe rând am început să cunosc oameni, care luptaseră pe frontul nevăzut al serviciilor secrete române, oameni adevărați, români, care își puseseră sentimentul datoriei față de țara lor mai presus de propria lor viață.

Și astfel, ajutat de un om venit din interiorul sistemului de intelligence românesc, un adevărat prieten, d-l colonel Grigore Predișor, am cunoscut pe mai mulți membri ai asociației, în frunte cu domnul președinte Petru Neghiu, inclusiv pe, d-l General Cornel Biriș, omul a cărui existență am negat-o până în clipa când l-am întâlnit. Mi se părea un vis irealizabil ca șeful „Fantomelor” să fie cunoscut și mai mult să și se adreseze.

De la fiecare din acești oameni am aflat, în măsura în care domniile lor au dorit să aflu, multe lucruri interesante, care mi-au lămurit o serie de aspecte ale existenței țării noastre.

Toți, dar absolut toți acești maeștri ai frontului nevăzut mi-au vorbit cu dragoste despre România, cu respect față de adversarii din serviciile de intelligence cu care s-au confruntat de-a lungul timpului și cu emoție față de camarazii care au făcut supremul sacrificiu pentru Patrie.

Este o experiență unică să poți cunoaște un maestru al serviciilor secrete. Practic ai impresia că ești transpus într-un alt univers, un loc unde inteligența se împletește cu sentimentul nobil al dragostei de țară, unde victoriile sunt asumate de alții, iar înfrangerile numai de tine.

Acum, Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din SIE împlinește frumoasa vârstă de 25 de ani. Le urez tuturor membrilor săi un La Mulți Ani sincer, împreună cu urări de viață lungă alături de cei dragi.

Fără să fiu acuzat de sentimentalism, pot afirma sincer, direct și asumat, că toți cei care au fost, sunt și vor rămâne membri ai Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe fac parte din cel mai important tezaur al acestei țări, tezaurul uman!

Sunt onorat că vă cunosc și întotdeauna voi fi mândru că am învățat de la d-voastră ce înseamnă să-ți faci datoria față de patrie!

Cu deosebită considerație,
Adrian Bușu, Rm. Vâlcea

HOTĂRĂRILE ADUNĂRII GENERALE DIN 19.10.2024

1. La data de 19 octombrie 2024, cu prilejul aniversării celor 25 de ani de la înființarea Asociației Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe, au fost alese noile organe de conducere ale acesteia.

În funcția de **președinte** a fost ales gl.(r) **Rușeț Valeriu**, iar ca **secretar general** – gl. (rtg) **Gheorghe Iordache**.

2. La propunerea noului Consiliu Director, Adunarea generală l-a ales pe dl. gl. (rtg) **Neghiu Petru** în calitate de **președinte de onoare al Asociației**.
3. Începând din 2025, **revista Periscop** va apărea cu numere duble, de două ori pe an, cu grafică și tematică îmbunătățite, pentru a răspunde cât mai bine cerințelor și așteptărilor cititorilor noștri.

*Astăzi, trecutul ne
copleșește, amintindu-ne să
nu uităm că, stând alături de
POPOR și noi am fiu rit o parte
din istoria ROMANIEI, făcându-ne
datoria cu onoare, demnitate
și profesionalism.*

*București,
octombrie 2024*

*LA MULTI ANI LA MULTI ANI
AC.MRR AIN SIE! TITANILOR!*

[Signature]

*Această frumoasă operă de artă,
lucrată în piele de col. (r) UDROIU
VASILE, este dedicată aniversării
unui sfert de veac de la înființarea
Asociației Cadrelor Militare în
Rezervă și în Retragere din Serviciul
de Informații Externe.*

19 OCTOMBRIE 2024

SERVICII SECRETE**CIA ȘI DONALD TRUMP ÎN MANDATUL LA CASA ALBĂ****Ioan C. Popa**

Donald Trump a câștigat alegerile prezidențiale americane din noiembrie 2016, contracandidatul său fiind Hillary Clinton, soția fostului președinte William (Bill) Clinton și secretar de stat în mandatul lui Barack Obama. Această victorie a fost umbrită de informațiile făcute publice încă înainte de scrutin, dar și după aceea, atât de CIA, cât și de celelalte servicii secrete americane, inclusiv de către directorul Serviciilor Naționale de Informații (DNI), potrivit cărora Rusia s-ar fi implicat în procesul electoral pentru influențarea rezultatului final. Donald Trump a negat vehement implicarea Rusiei în alegeri, fără a aduce argumente plauzibile. Dimpotrivă, întâlnirile ulterioare cu Vladimir Putin au adâncit și alimentat suspiciunile privitoare la un posibil sprijin rusesc în alegeri în favoarea lui Trump.

Documente declassificate și mărturiile unor oficiali de rang înalt din cadrul CIA și din alte servicii secrete americane, scoase la iveală mai ales în volumul *The Spymasters. How the CIA Directors Shape History and the Future (Maeștrii spionajului. Cum schimbă directorii CIA istoria și viitorul)*, publicat de Chris Whipple în 2020¹, sunt edificatoare pentru relațiile tensionate ale acestor structuri cu Donald Trump, precum și pentru conduita sa în mandatul la Casa Albă și modul în care acesta trata chestiuni de importanță vitală pentru securitatea națională a SUA.

Potrivit regulilor încetățenite în SUA, CIA începe să-i prezinte președintelui ales (uneori și în timpul campaniei electorale, în calitate de candidat la funcția supremă) informații esențiale privind securitatea națională, scopul fiind acomodarea acestuia cu o parte semnificativă din atribuțiile sale viitoare, după instalarea oficială la Casa Albă la 20 ianuarie din anul de după alegeri. Încă înainte de preluarea oficială a funcției, cei de la CIA se întrebau: „*Se va obosi Trump să stea la informările zilnice ale CIA? Având în vedere ostilitatea lui față de agenție și capacitatea lui extrem de redusă de concentrare, cât o postare pe Twitter, răspunsul era de la sine înțeles. În timpul tranziției prezidențiale, Trump*

¹ O ediție în limba română a acestei cărți, din care cităm în articol, a apărut la Editura Litera în 2024.

destestase informările frecvente ale agenției, evitându-le pe cât era posibil” (op. cit., p.361).

Rezervele și chiar „disprețul” lui Trump pentru informările CIA erau stimulate și de unii dintre colaboratorii președintelui. Unul dintre aceștia era analistul politic Steve Bannon, care după ce asistase la prezentarea Raportului zilnic pentru Trump îi declara autorului cărții: „Am fost dezamăgit. Dacă citeai *Financial Times* din Londra, *The Economist*, trei sau patru bloguri despre apărarea națională și *Aerospace Week and Space Tehnology*, ai fi știut deja 90% din informațiile acelea. Cinci procente sunt dedicate bârfei pentru cât de dereglați sunt niște tipi și cât de perversi sunt alții și cinci procente pentru fotografiile aeriene grozave – baterii de rachete trăgând. În afară de asta, nimic altceva. Alocăm un trilion de dolari pentru porcăriile astea?” (ibid.).

Trump a rămas o provocare deosebită pentru CIA. Ronald Regan prefera să vadă filme de prezentare în locul raportului scris, iar CIA crea pentru el filmulețe scurte despre liderii lumii. Barack Obama primea Raportul zilnic pentru președinte pe iPad și îl citea cu atenție, făcând adnotări detaliate și formulând întrebări. Donald Trump se deosebea însă de toți predecesorii săi: „*Nu asculta. Nu citea. Nu era informat. Era neinteresat. Credea că știe tot ce merită știut*” (ibid.).

Potrivit mai multor înalți reprezentanți din CIA, cea mai mare provocare era să-i spui lui Trump ceva care intra în contradicție cu convingerile sale. Despre acest lucru, fostul șef al operațiunilor CIA din Rusia, Steven Hall, afirma: „*Este periculos când comunitatea serviciilor de informații se teme să-i transmită vești proaste persoanei care are cea mai mare nevoie să le audă*” (ibid, p. 363).

Pentru o perioadă destul de lungă, responsabil din partea CIA cu informarea președintelui Trump a fost Ted Gistaro, un ofițer de carieră din cadrul agenției. Trump însă nu-l cunoștea și nu era dispus să-l asculte. A cerut ca Michael Richard Pompeo, fost membru republican al Congresului, pe care îl numise director în fruntea CIA, să participe la ședințele zilnice de informare. „*Președintele nu va asculta pe oricine. În schimb va asculta un coleg politician*”, declara un analist din agenție despre Trump. În consecință, „*Pompeo și-a făcut apariția și din aceea zi a devenit un fel de dresor al lui Trump, adaptat la schimbările de stare ale președintelui și la capacitatea lui limitată de concentrare*” (ibid, p. 364).

„Adaptarea” reprezentanților CIA în frunte cu Pompeo la preferințele lui Trump a provocat multe dezamăgiri în rândul analiștilor cu privire la modul în care erau comunicate informațiile lor. Un profesor asociat de la Brookings Institution, Riedel Bruce, care comunica frecvent cu directorul CIA, relatează: „*Trump nu citea de obicei nimic, nu-i plăcea să i se citească, nu-i plăcea să i se vorbească. Dar se uita la imagini – și, dacă îi arătai imaginile potrivite, îl puteai convinge să facă anumite lucruri. Arta ședințelor erau fotografiile. Poze, poze și iar poze*” (ibid.).

Relația cu Rusia a constituit unul din subiectele cele mai fierbinți care au provocat neliniște și nedumeriri în cadrul CIA. „Nu trebuia să fii spion ca să-ți dai seama că Trump și Putin erau pe aceeași lungime de undă”, notează autorul. Au existat mai bine de 100 de contacte între membrii campaniei lui Trump și oficiali

ruși. Pe 9 mai 2017, la trei luni de la începutul mandatului la Casa Albă, Trump l-a concediat pe directorul FBI, James Comey. La o emisiune televizată, Trump a motivat concedierea prin faptul că voia să scape de „chestia asta cu Rusia”, având în vedere că James Comey susținea că rușii se implicaseră în alegerile americane. În ziua următoare după demitere, Trump le declara lui Serghei Lavrov și ambasadorului rus la Washington, Serghei Kisliak, invitați în Biroul Oval: „*Tocmai l-am concediat pe șeful FBI. Era nebun, sărit de pe fix*” (ibid., p.367). Despre întâlnirea lui Trump cu Lavrov și Kisliak, americanii au aflat de la agenția de presă rusă TASS, deoarece presa americană nu fusese invitată.

Întâlnirile lui Trump cu Putin au stârnit cele mai multe suspiciuni la CIA. Prima întâlnire dintre cei doi lideri a avut loc la 7 iulie 2017, în timpul summitului G-20 de la Hamburg (Germania): „Cei doi au discutat mai bine de două ore, după care Trump a confiscat notițele traducătorului și i-a spus să nu informeze pe nimeni despre discuția lor. În acea seară, la cină, Trump și-a tras scaunul lângă Putin și au avut o altă conversație privată, la care a fost martor doar un traducător”. Următoarea întâlnire Trump-Putin a avut loc la forumul de Cooperare Economică Asia-Pacific, desfășurat la Da Nang (Vietnam). După discuții, Trump a declarat că Putin a negat orice fel de amestec în procesul electoral: „*Chiar îl cred când spune asta, vorbește serios*” (ibid.).

Cel mai controversat dialog Trump-Putin a avut loc cu prilejul summitului SUA-Rusia, desfășurat la 16 iulie 2018 la Helsinki (Finlanda), când președintele american a dorit din nou să nu aibă martori: „*În timp ce consilierii lui așteptau afară, Trump și Putin au dispărut într-o cameră privată din Palatul Prezidențial. Programată să dureze 90 de minute, discuția a durat două ore. Nu a fost admis accesul presei și niciun comunicat nu a fost emis ulterior*” (ibid., p.376). Și mai bizară a fost conferința de presă care a urmat, televizată la nivel mondial, dominată de Putin, în timp ce Trump părea intimidat. În timpul conferinței, un corespondent de la Associated Press l-a întrebat pe Trump dacă consideră credibile concluziile serviciilor de informații americane privind implicarea Rusiei în procesul electoral american și dacă l-a avertizat pe Putin să nu mai facă niciodată ce s-a întâmplat în 2016. Trump a răspuns haotic, încercând să abată atenția spre Partidul Democrat, apoi a conchis: „*Îl am lângă mine pe președintele Putin, care tocmai a zis că Rusia nu e de vină. Voi spune că nu văd niciun motiv pentru care ar putea fi... Președintele Putin a fost extrem de ferm și de categoric în dezmințirea lui de astăzi*” (ibid., p. 377).

Autorul cărții consemnează că atât actualii, cât și foștii oficiali ai CIA „au rămas cu gura căscată” când au auzit afirmațiile lui Trump. Toți se întrebau despre ce au vorbit președinții timp de două ore, mai ales că din surse rusești rezulta că cei doi lideri ajunseseră la niște acorduri: „*Acțiunile lui referitoare la Rusia sunt incredibile. Cei mai mulți specialiști din servicii secrete cred că Putin deține un soi de informație compromițătoare despre el*” (ibid., p. 378).

Au urmat și alte momente tensionate între președintele Trump și comunitatea serviciilor de informații americane (uciderea de către saudiți a

conaționalului lor, jurnalistul Jamal Khashoggi la consulatul Arabiei Saudite din Istanbul – 2018; solicitarea lui Trump pentru o investigație referitoare la Ucraina și la activitățile unor membri ai familiei Biden în această țară – 2019; controverse pe tema politicii promovate de Iran - 2019; avertismentele CIA despre pandemia Covid – 2020, etc.) prezentate cu detalii în cartea menționată. Ne limităm la concluzia autorului:

„Directorii CIA ar trebui să fie pregătiți să aibă de-a face cu președinți care calcă în picioare litera legii (...). Directorul CIA trebuie să fie mai presus de orice bănuială. Să nu ascultați niciodată ordinele politice ale unui președinte sau ale unui partid. Furnizați în mod echitabil informații obiective pe Capitoliu și democraților, și republicanilor. Nu vă uitați la numele partidului, niciodată. Și nu în cele din urmă, directorul CIA trebuie să spună adevărul – atât în privat, cât și în public (...). Miza este pur și simplu prea mare, sau chiar uriașă, când un director al CIA nu reușește să-i spună președintelui adevăruri crude” (ibid., p. 402-403).

Firește, amănuntele prezentate în cartea lui Chris Whipple au devenit deja istorie. Întrebarea care se pune pentru serviciile secrete americane este în ce măsură o astfel de conduită s-ar putea repeta în cazul unei noi victorii a lui Donald Trump în alegerile din noiembrie?

„FANTOMELE” RUSEȘTI ÎNCĂ BÂNTUIE PRIN EUROPA

Gheorghe Bărbulescu

La 1 august a.c., 24 de persoane au făcut parte din cel mai mare schimb de deținuți între Rusia și Occident de la încheierea Războiului Rece. Printre cei eliberați cu acest prilej s-a aflat și un jurnalist spaniol, Pablo Gonzales, de fapt un agent al spionajului militar rus (GRU), arestat în Polonia la câteva zile după invadarea Ucrainei de către Rusia în februarie 2022.

Parchetul polonez l-a acuzat pe Pablo Gonzalez că a lucrat, între 2016 și februarie 2022, pentru GRU, căreia i-a furnizat „informații a căror transmitere ar putea cauza prejudicii Republicii Polone, inclusiv ca stat membru al NATO”. Potrivit parchetului, acuzatul a acționat, printre altele, la Varșovia și Przemysl, la granița dintre Polonia și Ucraina, care era la acea vreme principalul punct de trecere pentru zecile de mii de ucraineni care fugeau de război. În baza legislației poloneze, el risca să fie condamnat între trei și cincisprezece ani de închisoare.

Pablo Gonzales, originar din Rusia și jurnalist independent din Spania, locuia în Polonia din 2019. În momentul invaziei, reporterii din întreaga lume s-au grăbit să meargă la granița polono-ucraineană pentru a relata despre exodul de refugiați care încercau să se salveze de bombele rusești. Printre aceștia s-a numărat și Pablo González, care colabora cu agenția spaniolă de presă *EFE*, *Vocea Americii* și alte instituții media. Reporterii din Varșovia afirmă că era un coleg căruia îi plăcea să bea bere și să cânte la karaoke până în zori.

Născut la Moscova, înainte de a se muta la vârsta de 9 ani în Spania împreună cu mama sa, Pablo Gonzalez, acum în vârstă de 42 de ani, deținea un pașaport spaniol, precum și un pașaport rusesc sub numele de Pavel Rubțov.

În primele zile ale războiului, González a prezentat telespectatorilor din Spania exodul refugiaților ucraineni, care soseau în gara din orașul de graniță polonez Przemysl. La mai puțin de o săptămână de la începutul războiului, agenții de securitate polonezi au intrat în camera în care locuia și l-au arestat. Ei l-au acuzat că „participă la activități de spionaj străine împotriva Poloniei” și au declarat că este un agent al GRU.

Prietenii lui au fost uimiți - și, deoarece Polonia l-a ținut pe González în arest fără proces timp de doi ani, unii au devenit sceptici și au organizat proteste în Spania, cerând eliberarea lui. Autoritățile poloneze nu au detaliat în perioada detenției acuzațiile împotriva lui González. Lucrurile au început să se clarifice după ce Gonzales a fost inclus pe lista persoanelor la schimb și a fost întâmpinat pe aeroportul din Moscova de președintele rus Vladimir Putin, după ce a fost eliberat în cel mai mare schimb de deținuți de după epoca sovietică. Incluziunea sa în acord au întărit suspiciunile că González a fost agent rus și s-a folosit de acoperirea de jurnalist.

Născut sub numele de Pavel Rubțov în 1982, în Moscova sovietică de atunci, González a plecat în Spania împreună cu mama sa de origine spaniolă la vârsta de 9 ani. A obținut cetățenia spaniolă și a primit numele de Pablo González Yagüe. A devenit jurnalist și a lucrat pentru revistele *Público*, *La Sexta* și *Gara*, un ziar naționalist basc.

Împrejurările și motivele arestării în Polonia au rămas în multe privințe învăluite în mister. Ancheta rămâne secretă, iar purtătorul de cuvânt al serviciilor secrete poloneze a declarat pentru *Associated Press* că nu poate spune nimic. Polonia este în alertă maximă după o serie de arestări a unor suspecți de spionaj și sabotaj, parte a ceea ce autoritățile consideră drept un război hibrid al Rusiei și Belarusului împotriva Occidentului.

Serviciile de securitate poloneze au declarat că Polonia l-a inclus în acordul de schimb datorită alianței strânse polono-americe și „*intereselor comune de securitate*” și că „*Pavel Rubțov, ofițer GRU arestat în Polonia în 2022, îndeplinea sarcini de spionaj în Europa*”. Șeful agenției de informații externe a Marii Britanii MI6, Sir Richard Moore, a declarat la Forumul de Securitate din Aspen din 2022 că González este un „*illegal*” care a fost arestat în Polonia după ce „*s-a prefăcut a fi jurnalist spaniol: „încearca să meargă în Ucraina pentru a lua parte la eforturile rușilor de destabilizare de acolo*”.

Un alt indiciu asupra activităților sale a venit de la publicația independentă rusă *Agentstvo*, potrivit căreia, în 2016, Rubțov s-a împrietenit și a spionat-o pe Janna Nemțova, fiica liderului opoziției ruse de la acea vreme Boris Nemțov, ucis la Moscova în 2015.

Jurnaliștii polonezi care îl cunoșteau pe González au spus că acesta și-a folosit sediul din Polonia pentru a călători în fostele țări sovietice, inclusiv Ucraina și Georgia. Avea licență pentru a opera o dronă și a folosit-o pentru a filma lagărul Auschwitz-Birkenau, cu ocazia celei de-a 75-a aniversări de la eliberarea lagărului morții, în 2020.

Vocea Americii a confirmat că González a lucrat pentru o scurtă perioadă de timp pentru acest post, dar între timp au eliminat orice lucrare de-a lui de pe site-ul său. „*Pablo González a contribuit la câteva articole în calitate de colaborator într-o perioadă relativ scurtă de timp, începând cu sfârșitul anului 2020*”, a spus purtătorul de cuvânt Emily Webb.

Arestarea în Polonia a „jurnalistului independent” (*free lancer*) spaniol a produs reacții diverse în rândul comentatorilor și al marilor agenții de presă.

Reporteri fără frontiere s-a numărat printre grupurile care au cerut ca Gonzales să fie judecat sau eliberat. Grupul își menține poziția conform căreia el nu ar fi trebuit să fie deținut atât de mult fără proces. „*Ești nevinovat până când un proces dovedește că ești vinovat*”, a declarat Alfonso Bauluz, șeful biroului grupului din Spania. El și-a exprimat frustrarea față de tăcerea din jurul cazului și de faptul că se pare că nu va exista deloc un proces, în condițiile în care Polonia nu a prezentat dovezile pe care le are împotriva lui. Dar grupul mai spune că se așteaptă ca González să ofere o explicație, acum când este liber.

Jaap Arriens, un jurnalist olandez cu birou în Varșovia, afirmă că bărbatul era prietenos, amuzant, cu un comportament *macho* și cu pieptul acoperit cu tatuaje. González părea mai înstărit decât un jurnalist independent obișnuit. Părea să aibă întotdeauna cele mai noi și mai scumpe telefoane și computere. Avea destui bani de cheltuit în baruri. El și-a mai amintit că González a spus odată: „*Viața este bună, viața este aproape prea bună*”. „*Și m-am gândit că viața de free lancer nu este niciodată prea bună. Despre ce vorbește? Nu cunosc niciun free lancer care să vorbească așa*”, spune Arriens.

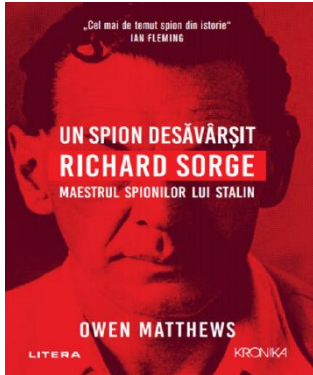
Cei care au urmărit cazul așteaptă acum următoarele mișcări ale lui González. Are cetățenie spaniolă și are dreptul de a se întoarce în Uniunea Europeană.

„UN SPION DESĂVÂRȘIT” - RICHARD SORGE

Lavinia Guzu

Despre celebrul spion sovietic Richard Sorge s-a scris o bibliografie impresionantă. Talentul și succesele sale continuă să facă obiectul unor importante studii în întreaga lume.

Este și cazul lucrării *An Impeccable Spy: Richard Sorge, Stalin's Master Agent* („*Un spion desăvârșit: Richard Sorge, maestrul spionilor lui Stalin*”), de Owen Matthews, carte apărută în 2019 și tradusă în limba română de Editura Litera: o biografie fascinantă care explorează viața complexă și cariera extraordinară a lui Richard Sorge, considerat unul dintre cei mai eficienți și periculoși spioni ai Uniunii Sovietice. Cartea combină detalii istorice minuțioase cu o narațiune captivantă, aducând la lumină contribuțiile semnificative ale lui Sorge în contextul tulbure al primei jumătăți a secolului

al XX-lea.

Născut în Caucaz, în 1895, dintr-un tată german (muncitor petrolist) și o mamă rusoaică, Richard Sorge a trăit la intersecția a două culturi și a două lumi aflate în conflict. Dezamăgit și radicalizat de experiențele traumatizante din Primul Război Mondial, Sorge a devenit un comunist devotat și, în cele din urmă, cel mai de succes spion sovietic.

Owen Matthews urmărește drumul lui Sorge de la un tânăr idealist deziluzionat la un agent care a reușit să se infiltreze în cercurile politice și militare ale Germaniei naziste, Chinei și Japoniei, furnizând informații sensibile care au influențat cursul secret al celui de-al Doilea Război Mondial.

Richard Sorge a urmat școala la Berlin, a fost rănit în Primul Război Mondial, apoi și-a luat doctoratul în științe politice la Universitatea din Hamburg. Atras de revoluția bolșevică, în 1924 s-a mutat la Moscova, unde obține cetățenia sovietică și începe să activeze în cadrul Departamentului internațional de legătură al Kominternului (OMS). Între 1927-1929 este trimis cu misiuni secrete în Germania și alte țări din Vest. În noiembrie 1929 este recrutat de generalul Jan Karlovici Berzin (născut în Lituania), șef al spionajului militar sovietic, pentru a fi încadrat în Departamentul IV (agenția de spionaj) din cadrul Direcției Politice Unificate de Stat (OGPU). Sorge a continuat să activeze și în cadrul OMS, o primă misiune mai importantă ce i s-a încredințat fiind crearea unei rețele de spionaj la Shanghai, sub acoperire de ziarist german. Aici îl recrutează pe tânărul japonez Hotsumi Ozaki, care va deveni unul dintre agenții săi cei mai importanți în Japonia.

După revenirea la Moscova (1933), este trimis în misiune în Japonia. În drum spre Tokio, se oprește pentru câteva luni în Germania, pentru a-și consolida acoperirea de ziarist și a se înscrie în Partidul Nazist, care avea să-i deschidă calea spre a se infiltra la Ambasada germană din capitala Japoniei. Timp de opt ani cât a activat la Tokio, până la arestarea sa în octombrie 1941, Sorge a transmis Moscovei informații secrete precise despre invadarea Chinei de către Japonia în 1937 și despre invadarea URSS de către Germania. Până la 22 iunie 1941, când Armata germană a atacat URSS, Stalin a refuzat să dea crezare informațiile referitoare la invazia germană, declarând în stilul său zeflemitor că Sorge este un mincinos, care „are acces la câteva fabricuțe și bordeluri din Japonia”. Abia înainte de arestarea sa, Centrala de la Moscova i-a transmis un mesaj de mulțumire.

Richard Sorge este prezentat de Matthews ca un individ complex, carismatic și manipulator. Personalitatea sa magnetică și abilitățile extraordinare de a seduce și a manipula sunt reliefate în detaliu. Matthews aduce în prim-plan și alte figuri importante din viața lui Sorge, inclusiv contactele sale și superiorii din serviciile secrete sovietice, precum și diversele legături amoroase și profesionale.

Owen Matthews folosește un stil de scriere accesibil și captivant, combinând rigurozitatea cercetării istorice cu abilități narrative evidente. Cartea este bine documentată, bazată pe surse din arhivele sovietice desecretizate, precum și pe mărturii și documente contemporane. Autorul reușește să mențină un echilibru între detaliile istorice și povestea personală a lui Sorge, ceea ce face ca lectura să fie atât informativă, cât și palpitantă.

„*Un spion desăvârșit*” explorează teme precum loialitatea, trădarea, ideologia și identitatea. Sorge este prezentat ca un om prins între două lumi, un idealist care a sacrificat totul pentru cauza sa. Cartea analizează, de asemenea, impactul operațiunilor sale asupra cursului războiului, subliniind importanța informațiilor furnizate de Sorge, în special în ceea ce privește Operațiunea Barbarossa și deciziile strategice ale Japoniei.

Cartea lui Owen Matthews este o lucrare remarcabilă, care oferă o perspectivă profundă și nuanțată asupra vieții și carierei unui spion legendar. Autorul reușește să capteze esența unui personaj complex și să ofere cititorilor o înțelegere mai amplă a contextului istoric în care Sorge a trăit și a acționat.

În 1964, la mai bine de două decenii după ce fusese executat de japonezi, lui Richard Sorge i s-a acordat titlul de Erou al Uniunii Sovietice, act însoțit și de lansarea unei emisiuni speciale de timbre filatelice. În anii și deceniile care au urmat, Richard Sorge a devenit obiect de studiu și un model în școlile de spionaj, dar și un personaj emblematic pentru zbuciumul unei epoci care a cunoscut cea mai mare conflagrație mondială din istorie.

PERFIZII TRĂDĂTORI AI „PERFIDULUI ALBION”

Dr. Mihai Milca

Este oare trădarea în activitatea de spionaj și contraspionaj o condiție *sine qua non*, necesară și suficientă, fără de care niciun serviciu sau organism de *intelligence* nu poate fi conceput, în sensul că nu există serviciu fără trădători, sau, dimpotrivă, este o simplă marotă și o justificare convenabilă atunci când, din fericire ori nefericire, se întâmplă să iasă la iveală? Răspunsul nu este ușor de dat și cel mai adesea, când survine, pare hazardat.

Într-o lucrare relativ recent apărută sub semnătura unui jurnalist de succes la public în Marea Britanie, Gordon Kerr, consacrată trădătorilor și defectorilor ce au adus deservicii țării sale în secolul trecut – „*British Traitors. Betrayal and Treachery in the Twentieth Century*”, Oldcastle Books, Harpenden, UK, 2022 – încercarea de a descifra resorturile și motivațiile actului de trădare și trecerea de partea inamicului, în timp de pace sau în timp de război, comportă, în pofida intențiilor autorului, o doză de nebulozitate și indeterminare, psihologia și tipologia celor în cauză având nu puține meandre, zone obscure, false identificări, perdele de fum și reprezentări generice înșelătoare.

Trădarea poate fi rezultatul unei reacții intempestive sau al unei deliberări raționale. Poate avea la bază considerente materiale (bani, cadouri, avantaje economice, accesarea la o stare de confort) după cum poate fi înrădăcinată în anumite crezuri ideologice, religioase, elitiste, în atitudini imorale, cinice. Poate fi consecința incontrollabilă a unei acțiuni ostile, de intimidare, amenințare, șantaj sau suma întrepătrunsă a mai multor astfel de circumstanțe care concură și conduc la efectul scontat (chiar neconștientizat) al trădării. Trădătorii sunt condamnați să ducă o viață ascunsă, riscantă. Unii, datorită viciilor și vulnerabilităților lor, alții datorită propensiunilor lor aventuriste, teribilismului și exhibiționismului neînfrânat.

În fine, trădarea ca răzbunare pentru ceea ce un agent de informații consideră a fi desconsiderarea sa de către superiori, frustrarea că prestația sa nu contează în promovarea pe linie ierarhică (grad, funcție, post în străinătate etc.) cu consecințe asupra standardului de viață, al lui și al familiei sale, adaugă în panoplia nemulțumirilor pe care el nu le divulgă un spirit vindicativ, o dorință neostoită de revanșă compensatorie.

Galeria trădătorilor britanici, pe care ne-o prezintă Kerr, este structurată cronologic, având însă și determinații ideologice legate de confruntarea serviciilor de informații ale „Perfidului Albion” cu comunismul internaționalist și sovietic, cu fascismul și nazismul, cu totalitarismul post-belic în perioada Războiului Rece.

La începutul secolului al XX-lea Imperiul Britanic era preocupat de contracararea și în plan informativ a ambițiilor celui de al II-lea Reich wilhelmian

îndreptate în direcția unei expansiuni economice în Europa, dublate de veleități coloniale în Africa, Asia și Oceania. În 1909, primul ministru Herbert Asquith a ordonat Comitetului Apărării Imperiale crearea unei structuri de protecție contra spionajului german (*Secret Service Bureau*). După un șir de reorganizări provocate și de izbucnirea primei conflagrații mondiale s-a constituit serviciul intern de *intelligence* cunoscut sub abrevierea de legendară notorietate MI5. În anii '20 psihoza antigermană a lăsat locul psihozei anticomuniste și antikominterniste.

Protagoniștii marcați de stigmatul trădării în toată această perioadă au fost Wilfred Macartney și „Dave” Springhall – ajunși spioni datorită unor rațiuni și temeuri ideologice –, în vreme ce John Herbert King a avut o motivație mai prozaică, pur financiară (pentru a-și întreține amanta).

Wilfred Macartney sau „Omul care nu a spus niciodată adevărul” a fost un personaj enigmatic care și-a dorit o existență aventuroasă și glorioasă rămânând în posteritate doar prin contribuția sa secretă în livrarea de informații sovieticilor, prin arestarea și întemnițarea timp de 10 ani pentru spionaj. Născut în 1899 în familia unui întreprinzător irlandezo-scoțian, căsătorit cu o americană, Wilfred a avut o copilărie lipsită de griji, cu călătorii de la o vârstă fragedă, stagii de studii în SUA și o înrolare prematură în armata britanică. A participat la acțiuni militare și de inițiere în spionaj în Estul Mediteranei, apoi în Franța, la Cambrai, unde a căzut prizonier în mâna germanilor. A evadat la 17 octombrie 1918 ajungând pe o rută clandestină în Belgia; la sfârșitul războiului, repatriat la Londra a fost suspectat de dezertare și a scăpat ca prin urechile acului de o condamnare.

După război a activat în transporturile feroviare în Turcia, unde l-a cunoscut pe Kemal Atatürk. A început să manifeste interes pentru problemele sociale și, ca mulți tineri nemulțumiți din generația sa, a rezonat cu ideile comuniste ce predicau înlocuirea sistemului capitalist inegalitar cu o nouă ordine pe baza unei revoluții.

După un scurt interludiu în Legiunea Străină spaniolă în 1920 și o implicare armată în războiul civil irlandez contra IRA, în 1921, cu multe episoade de asasinat tenebroase, s-a întors la Londra în 1926, unde a aderat la partidul comunist, dar a intrat și în vizorul MI5. A publicat articole inflamate în ziarul comunist *Sunday Daily Worker* dar recrutarea sa de către sovietici în împrejurări rămase neclare nu a fost stabilită cu exactitate.

O serie de informații prețioase obținute de la George Monckland, asiguratorul companiei *Lloyds*, despre transporturile de arme către Țările Baltice au fost însă furnizate recrutorilor din Rusia sovietică. Intrigat de insistențele lui Macartney de a obține noi date despre furniturile militare transmise balticilor, Monckland a dat semnale de alarmă care au parvenit amiralului Reginald „Blinker” Hall, Director al Spionajului Naval în timpul războiului. Cazul a fost preluat de Desmond Morton care lucra pentru *War Office* dar și pentru MI5.

Suspiciunile în legătură cu Macartney s-au confirmat curând când o informație scursă dintr-un raport al rezidenturii GPU de la Paris făcea referire expresă la acesta ca fiind agent sovietic având printre surse pe Monckland.

Supravegherea legăturilor telefonice și a sediului companiei de comerț ARCOS a Uniunii Sovietice la Londra, bănuită că desfășoară acțiuni de spionaj, a făcut ca la 12 mai 1927 poliția britanică și ofițeri ai *Special Branch* să efectueze o descindere care s-a soldat cu capturarea multor documente ce au permis demascarea acțiunilor subversive ale Kominternului în Marea Britanie și compromiterea partidului comunist, odată cu victoria în alegeri a conservatorilor.

Macartney a fost arestat, condamnat pentru spionaj și întemnițat pentru un deceniu la Pankhurst în insula Wight. După eliberarea sa, Macartney a plecat în Spania, unde se declanșase Războiul Civil, spre a se alătura taberei republicanilor.

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a mai fost implicat într-o acțiune de spionaj și intoxicare sub acoperire, alături de Eddie Chapman (Agentul „Zig-zag”), împotriva Germaniei naziste. După război a frecventat politicieni laburiști precum Michael Foot, Aneurin Bevan, Tony Benn.

„Extraordinara” existență a acestui spion „minor” s-a încheiat în uitare în 1970, după atâtea sușuri și coborâșuri, rămânând doar imaginea neretușată de „comunist remarcabil” (pe care i-a fixat-o filosoful englez A.J. Ayer).

Douglas Frank Springhall, alias „Springie”, alias „Dave”, este gratulat de Kerr ca fiind un veritabil „animal politic”. Născut în Willesden, la 28 martie 1901, „Dave” Springhall a optat pentru o carieră navală, funcționând în cadrul Royal Navy pe HMS *Arethusa*, HMS *Ganges*, HMS *Australia*, HMS *Vivid II*. În 1920 a fost înlăturat din marină pentru distribuirea de materiale de propagandă pacifistă în anii războiului. În același an a participat la crearea Partidului Comunist al Marii Britanii (CPGB) intrând în atenția serviciilor de securitate. A fost ales în organele de conducere ale tineretului comunist (YCL), a activat în structuri teritoriale și sindicale, participând de asemenea la al V-lea Congres al Kominternului și la al IV-lea Congres al Internaționalei Comuniste a Tineretului în Rusia Sovietică.

A avut atribuții organizatorice în desfășurarea grevei generale din 1926. A fost arestat și condamnat la două luni de închisoare. În 1928 a plecat la Moscova, unde a urmat cursurile Școlii leniniste internaționale. A fost promovat în eșalonul superior al partidului comunist britanic în 1929 și a activat la Newcastle, în districtul Londra, în Comitetul Central și în Biroul Politic, afirmându-se în combaterea fără menajamente a elementelor troțkiste. În Războiul Civil din Spania a îndeplinit funcția de comisar politic al Batalionului Britanic din cadrul Brigăzilor Internaționale.

În 1939 reprezenta partidul comunist britanic la Komintern. Întors în Anglia cu Palm Dutt și William Rust a participat la acțiunile promovate de către sovietici în perioada cât a funcționat Pactul de neagresiune cu Germania nazistă semnat de Molotov cu Ribbentrop. După 22 iunie 1941, URSS a devenit aliata Marii Britanii, iar Springhall a folosit contactul stabilit cu Olive Sheehan, secretar la Ministerul Aerului pentru a transmite sovieticilor informații militare extrem de importante (de exemplu despre noul sistem anti-radar WINDOW).

În 1943, activitatea de spionaj desfășurată de Springhall prin exploatarea sursei Olive Sheehan a fost depistată, iar acesta a fost arestat, judecat împreună cu

alți furnizori de informații secrete din SOE, SIS și condamnat la cinci ani de detenție. În 1948 a emigrat la Moscova de unde a ajuns în China în calitate de consultant al Biroului de Informații chinez al Administrației Presei. În 1953 a decedat în urma unui cancer galopant și a fost înmormântat în Cimitirul Revoluționar Babaoshan din vestul Beijingului.

John Herbert King sau „spionul care nu a existat” îi prilejuiește autorului cărții o investigație plină de suspans care evidențiază în exces capacitatea organelor de spionaj și securitate britanice de a mușamaliza perfect o afacere sordidă și compromițătoare pentru imaginea publică a acestora. Numele lui King a fost practic de negăsit în arhivele Foreign Office atât înainte de războiul al II-lea mondial, cât și în perioada 1939-1945 când acesta era încarcerat ca spion sovietic, URSS fiind aliata SUA și Marii Britanii. Născut în Irlanda în 1884, recrutat încă din perioada studiilor universitare, King a servit țara în calitate de ofițer cifrator în Orientul Mijlociu, fiind ulterior încadrat în Foreign Office.

Plasat la Paris, s-a intersectat o perioadă cu Sidney Reilly, superspionul ce a activat în cadrul British Secret Service Bureau, cunoscut mai târziu ca MI6, capturat de sovietici și executat în urma unei celebre acțiuni de intoxicare puse la cale de GPU. În 1926, King a fost transferat la Berlin, apoi în China, după care a funcționat ca cifrator la Geneva pentru delegația britanică la Liga Națiunilor. King a fost introdus de către un funcționar, Raymond Oake, la Clubul Internațional genevez și prezentat unui olandez, Henri Pieck, cu care el a păstrat legătura și care l-a atras într-o capcană meșteșugită, îndemnându-l pe King să ofere copii după documentele la care avea acces, în schimbul unei remunerații acordate de un fictiv bancher din Haga.

Având nevoie de bani pentru a-și întreține amanta, o americană – Helen Wilkie –, cu gusturi și capricii costisitoare, King a acceptat și a asigurat un flux constant de documente. Pieck nu era însă decât un recrutor bine conspirat al serviciilor de informații sovietice. În 1936, King a fost preluat de un înlocuitor al lui Pieck, numit Petersen, nimeni altul decât Theodor Maly, un agent sovietic de înalt calibru, care îi controlase la rândul său pe „cei cinci de la Cambridge” (Kim Philby, Guy Burgess, Donald MacLean, Anthony Blunt și John Cairncross), un ungar, originar din Timișoara, prizonier austro-ungar, în Primul Război Mondial, trecut cu arme și bagaje în tabăra bolșevicilor.

King a livrat cu asiduitate lui Maly timp de 18 luni telegrame și alte documente primind 2500 de lire, din care a încredințat amantei jumătate din sumă. Documentele sustrase interesau atât pe sovietici cât și pe italieni și germani, în special cele vizând poziția britanicilor față de puterile totalitare în primăvara și vara anului 1939 în ajunul declanșării războiului.

Sfârșitul îndeletnicirilor sale de spion cu simbrile i-a venit lui King de la un defector sovietic de marcă, Walter Krivitski, șef al rețelei de spionaj militar pe care URSS o implantase în Europa Occidentală. Acesta, oripilat de tentativele lui Stalin de a-și apropia Germania nazistă și de epurările ce decimasera serviciile de informații sovietice din străinătate (inclusiv Maly, omul de încredere al lui

Krivitsky fusese executat), a făcut britanicilor și americanilor dezvăluiri despre sursele de date pe care le exploatare între care figura și King.

În septembrie 1939 King a fost arestat, interogat și judecat fără niciun fel de publicitate. Condamnat pentru trădare și spionaj, a fost întemnițat pe întreaga perioadă a războiului. Guvernul britanic și presa, chiar la decenii după război, au negat cu îndărătnicie nu doar afacerea King ci și existența însăși a acestui personaj stânjenitor.

Gordon Kerr completează galeria trădătorilor britanici în secolul al XX-lea și cu o altă înșiruire de specimene, unele mimând fanatismul extremist de dreapta, cu accente imitative filofasciste sau îmbrățișând conciliatorismul demobilizant în raport cu nazismul în ascensiune, altele de joasă speță, lașe, care au terfelit în serie valorile morale, patriotice, specific insulare și imperiale ce aureolau gloria britanică dintotdeauna.

Un exemplar bizar, grotesc și caricatural a fost **William Joyce**, poreclit „Lordul Haw-Haw”. Născut în 1906 la New York, fiu al unui englez emigrant în SUA și al unei americane, William a revenit acasă cu părinții săi unde a avut parte de o educație conformistă în care influența iezuită și experiența de *Boy Scout* (ca cercetaș cu reflexe cazone ardente) i-au modelat caracterul.

Afișând un sentiment loialist față de Regatul Unit în perioada revoluției irlandeze la începutul anilor '20, dar neavând șansa de a îmbrățișa o carieră militară a urmat ulterior cursuri universitare la Londra. Ratând și perspectiva de a accede în mediul profesoral și la Foreign Office pe măsură ce anumite frustrări dobândeau o tentă antisistem și antisemită s-a alăturat mișcării BUF condusă de Oswald Mosley („cămășile negre” britanice – o imitație orgolioasă a fascismului mussolinian).

Atras tot mai mult de imaginea de forță oferită de nazism, de doctrina rasistă și antisemită pe care Hitler și Goebbels o propovăduiau printr-o mașină propagandistică tentaculară și ubicuă, Joyce a emigrat cu puțin timp înainte de declanșarea războiului în Germania unde și-a oferit serviciile radioului din Berlin (*Reichsrund funk*) pentru emisiunile în limbi străine.

W. Joyce părea să-și fi aflat vocația. Emisiunile sale au dobândit în scurt timp audiență și în Marea Britanie unde și-a căpătat și porecla disprețuitoare: *Lord Haw-Haw*. Din punct de vedere propagandistic aceste emisiuni întruneau toate standardele de excelență nazistă, recurgând prin trimerile de ordin literar și imagistic la o recuzită *british* ademenitoare.

O carte publicată sub semnătura lui William Joyce, *Dämmerung über England* („Amurg deasupra Angliei”), a fost tipărită într-un tiraj de 100.000 de exemplare și s-a bucurat de o largă difuzare controlată. La Berlin Joyce a dus o viață de huzur. Pe parcurs însă entuziasmul pentru nazism al lui Joyce s-a diminuat.

La sfârșitul războiului a fost victima propriului său talent retoric. A fost recunoscut după glasul său inconfundabil și arestat de militari britanici din trupele

de ocupație în Germania. Adus în Marea Britanie, judecat și condamnat la moarte pentru trădare, a fost executat la 3 ianuarie 1946.

John Amery, „un tânăr cu dificultăți” îi oferă lui Kerr prilejul de a evidenția particularitățile unui caz de trădare în care anumite calități și o origine socială onorabilă au pregătit patul germinativ pentru un comportament abominabil și un sfârșit lamentabil.

John Amery, fiul lui Leo Amery, membru al Parlamentului britanic numit Prim Lord al Amiralității în 1922 și secretar de stat pentru colonii și dominioane (1924-1929), s-a născut în 1912, bucurându-se de toate privilegiile unei clase elevate, dar dovedindu-se în copilăria și adolescența sa un băiat dificil care a încercat fără succes să se afirme în industria filmului. S-a căsătorit la 21 de ani cu o fostă prostituată, a împărtășit atitudini anticomuniste și antisemite în peregrinările prin Europa interbelică (Italia, Austria, Cehoslovacia, Germania).

În 1937, Amery s-a raliat trupelor naționaliste conduse de Franco, a luptat alături de voluntarii italieni trimiși de Mussolini în Spania și a interacționat cu membrii unui grup terorist francez „La Cagoule”. S-a instalat apoi în Franța unde l-a prins capitularea armatei zdrobite de *blitzkrieg*-ul german și instalarea la Vichy a mareșalului Petain cu guvernul său colaboraționist. A refuzat repatrierea în Anglia, pe care a judecat-o aspru pentru alianța cu URSS și Stalin.

A fost arestat ca supus britanic în noiembrie 1941, dar a fost eliberat după o lună prin intervenția lui Jacques Doriot, colaboraționist notoriu, și a prietenei sale franțuzoaise Janine Barde. În 1942 i s-a oferit ocazia să se pună în slujba germanilor într-un organism de propagandă antibritanic (*England Committee*).

Pornirile sale viscerale antibolșevice și antisemite și-au găsit în scurt timp materializarea în plan propagandistic prin emisiunile radio difuzate în Anglia spre oroarea familiei sale și a autorităților britanice. De asemenea, inițiativa lui Amery de creare a unei Legiuni britanice după modelul celei a voluntarilor francezi pe frontul de răsărit, care să poarte numele Sfântului Gheorghe, a fost agreată de naziști, dar nu s-a putut materializa datorită lipsei prezumtivilor combatanți. Amery a desfășurat o activitate itinerantă ca propagandist al Reichului de-a lungul și de-a latul Europei ocupate.

În octombrie 1944 a fost trimis în Republica Socială Italiană, unde Mussolini fusese instalat ca marionetă a germanilor, continuându-și „activitatea radiofonică”. În ziua de 25 aprilie 1945 a fost capturat de partizanii italieni și predat la Milano britanicilor.

Returnat în Marea Britanie, a fost judecat pentru trădare, condamnat la moarte și executat la sfârșitul anului. Trupul său a fost inițial înhumat în cimitirul închisorii, pentru ca apoi să fie incinerat, iar cenușa rezultată să fie împrăștiată în bătaia vântului.

Perioada interbelică și cea a Războiului Rece au adus în avanscena trădătorilor britanici o nouă categorie de renegați, mult mai sofisticată și mai bine disimulată. Este vorba de absolvenți ai unor universități de top, motivați ideologic de situarea deliberată în tabăra antifascistă și implicit de partea Moscovei: Guy

Burgess sau „*geniul din rețea*”, Donald MacLean „*spionul pe nume Homer*”, Kim Philby „*adevăratul credincios*”, Anthony Blunt „*spionul fără rușine*”, John Cairncross sau „*al cincilea om*”.

Acestora le-au urmat Alan Nunn May „*trădătorul greu de descris*”, Klaus Fuchs „*defectorul ce a dat rușilor bomba nucleară*”, cuplul Harry Houghton și Ethel Gee ce a spionat pentru serviciul secret polonez (UB), George Blake „*un soldat al Războiului Rece*”, John Vassall sau „*clericul dandy*”, Geoffrey Prime „*trădătorul inadecvat*” și, nu în ultimul rând, Michael Bettaney „*trădătorul pe care rușii l-au ignorat*”.

Personaje bizare cu prestații prodigioase și având un înalt grad de periculozitate, pe care le vom prezenta în numerele viitoare ale revistei.

**CULTURA DE SECURITATE,
CULTURA POLITICĂ**

**PROCESUL OPTANȚILOR UNGURI – UN CONFLICT
JURIDIC INTERNAȚIONALIZAT, REZOLVAT ACUM
UN SECOL**

Prof. Univ. Emerit Dr. Ioan Sabău – Pop

Materialul de față readuce în atenția publicului un important și semnificativ moment al strădaniei tânărului Stat român, după 1918, de a se ancora în aria progresului european, de a consolida și statornici într-o proiecție viitoare în spiritul epocii a așezărilor de pace pe ruinele rămase după dramatica conflagrație mondială.

Tânărul stat român a recurs grabnic la reforme sociale și economice. În Transilvania, acestea au fost orientate spre a înlătura împilarea milenară, a șterge urmele reminiscentelor feudale păstrate de grofii unguri, de trufia nemeșească chiar și în secolul XX, în care românii și religia lor ortodoxă erau „tolerați pentru binele public al nobililor”, după cum este scris în Tripartitul lui Werboczi de la 1514 și Constituțiile Aprobate de la 1653 ale Transilvaniei.

România a inițiat Legea Reformei Agrare pentru Ardeal, Banat și Crișana de la 28 iulie 1921, intrată în vigoare la 30 iulie 1921, care a stârnit reacții vehemente din partea Guvernului Ungariei și a „Optanților Unguri” cum i-a numit Tratatul de la Trianon din 4 iunie 1920.

După Unirea Transilvaniei cu România prin actul istoric de la 1 Decembrie 1918 au trebuit rezolvate multe chestiuni interne și internaționale privind stabilirea granițelor de vest ale tânărului Stat român, succesiunile reglementate de dreptul internațional, cetățenia locuitorilor Transilvaniei de până atunci și nu în ultimul rând dreptul de proprietate.

În privința dreptului de proprietate erau de soluționat aspectele vizând statele implicate în împărțirea teritorială, dar și dreptul de proprietate asupra bunurilor private aflate pe teritoriul Transilvaniei, care până la Marea Unire le deținuseră persoane fizice sau entități constituite juridic după regulile dreptului privat (societăți, biserici, bănci, cooperative, asociații etc.).

Bunurile care erau supuse unui regim instituțional, adică deținute de monarhia austro – ungară ca stat imperial, erau de două categorii: **prima** categorie, care revenea cancelariei imperiale propriu-zise, **a doua**, cuprinzând bunurile ce reveneau Ungariei ca parte statală a monarhiei bicefale. Așa s-a născut și prima dificultate de partajare, rezultată din complexitatea evoluției și transmiterii

formelor de proprietate publică existentă dinainte de 1867 ce marchează apariția dualismului austro-ungar, adică bunuri aparținând instituțiilor imperiale înainte de 1867 și care nu s-au transmis formal Ungariei, pactul dualist având atunci o semnificație pur politică. Se includ aici, spre exemplu, teritorii din zonele grănicerești, garnizoanele militare cu zonele aferente, instituțiile publice ale armatei și autorităților imperiale, din fondurile publice generate de entități înființate de împărații Iosif al II-lea și Maria Tereza. În ce-l privește, după anul 1920, guvernul ungar a făcut eforturi să le recupereze pe acestea sau să le transmită unor particulari de naționalitate maghiară rămași în continuare în credința Ungariei, pentru a împiedica preluarea lor de către Statul român. De exemplu, așa s-a întâmplat cu o clădire publică din Brașov, redenumită ulterior „Casina maghiară” și „Cercul cetățenesc Maghiar”².

Cert este că bunurile de utilitate publică, transmise pe principiul succesiunii teritoriale între statele succesoare, au revenit Statului la care s-a transmis teritorial o provincie; în cazul nostru, Transilvania revenind României, toate bunurile publice ale Statului ungar au intrat în componența patrimonială a României, cu obligația de a plăti eventuale creanțe accesorii acestor proprietăți.

O situație aparte o prezintă, însă, regimul juridic al proprietății private, care în principiu nu se schimbă, titularii dreptului de proprietate rămânând aceiași.

În cazul Transilvaniei, după Primul Război Mondial s-au ivit evenimente importante care au afectat fizionomia juridică și formele de proprietate privată generate de nedreptăți istorice de îndelungată sorginte feudală, prezente încă în Transilvania începutului de secol XX, instituite de marii proprietari latifundiar unguri, întru totul ancorați unui sistem feudal istoricește profitabil lor.

Sub imboldul doctrinei wilsoniene privind drepturile individuale și egalitatea indivizilor, al efectelor devastatoare produse de război, a atitudinii Ungariei care făcea eforturi disperate pentru recuperări teritoriale, s-au impus, atât în România cât și în statele succesoare imperiului, o serie de reforme și de alte măsuri legislative pentru a soluționa contenciosul istoric cu Ungaria, foarte greu de clarificat, pe de o parte, și de a reorganiza țara prin modernizarea și democratizarea instituțiilor care s-au și realizat prin Constituția de la 1923, pe de altă parte, și, în fine, de a înfăptui reforma economică și agrară pentru populația românească aflată într-un grad insuportabil de seculară pauperizare. A fost adoptată Legea reformei agrare din 30 iulie 1921 pentru Ardeal, Banat și Crișana, care avea particularitatea

² Clădirea reclamată și redenumită „Casina maghiară (sau ungară)”, a constituit obiectul unui litigiu soluționat în fața instanțelor românești în anii 1924 – 1926. În acest sens, s-a emis Decizia nr. 2794/1929, Casația Română, publicată în Buletinul Curții de Casație și Justiție 1929, partea II, p.p. 186 – 193, reeditată și comentată de: I. D. Chiș, Cartea funciară, vol. I, Legea nr. 7/1996, Ed. U.J., 2012, p. 147 – 152. Speța citată pune în discuție chestiunea dacă actele de vânzare prezentate de Statul ungar referitoare la bunurile de orice natură din Ardeal, în raport cu legile maghiare trebuie recunoscut de Statul Român. S-a statuat că dispozițiile de ordine publică dintr-o lege ungară nu pot genera cutumă cu putere de lege. Imobilul a devenit proprietatea statului român potrivit Legii din 2 noiembrie 1921. Cu alte cuvinte, legile publice maghiare nu-și mai găsesc aplicare pe teritoriul Transilvaniei.

că viza marile proprietăți ale latifundiarilor unguri ce dețineau suprafețe funciare imense acumulate timp de secole.

Prin Tratatul de la Trianon din 4 iunie 1920 s-au statuat o serie de măsuri care priveau România și Ungaria. Interesează aici faptul că Ungaria a fost obligată să predea României arhivele istorice și de proprietate privind Transilvania și totodată pe locuitorii principatului, care au fost, până la Marea Unire, considerați cetățeni ai monarhiei habsburgice. Acestora li s-a pus la dispoziție un drept de opțiune, care trebuia exprimat într-un interval de timp, cu privire la cetățenia pe care să și-o aleagă fiecare, fie cea română, ca locuitor al Transilvaniei revenită la România, fie cea ungară sau o altă cetățenie, a statelor succesoare cu provincii istorice preluate din imperiu.

Puși în fața acestei opțiuni, în afara populației majoritare rămasă în Transilvania, aproape toți marii proprietari și reprezentanți ai autorităților din Ungaria prezenți în Ardeal au preferat să nu recunoască și nici să accepte Unirea, dar - foarte important - au ales cetățenia ungară sau, în orice caz, nu au preferat cetățenia română și au plecat în străinătate. De acum s-a încetățenit și termenul de „*optanți unguri*”.

Efecte importante s-au produs, prin această opțiune, asupra proprietăților din Transilvania, supuse reformei agrare, expropriării în corelație cu împrumutarea populației sărace îndreptățite, indiferent de naționalitate.

Problema proprietăților care au aparținut „optanților unguri” și care urmau să fie expropriate și apoi împărțite prin împrumutarea a constituit obiectul unor dispute înverșunate la nivelul autorităților naționale și al organizațiilor internaționale ale vremii, controversate care, din păcate, nu s-au terminat nici până în zilele noastre.

Așadar, termenul „optanți” a avut în vedere pe acei locuitori de origine ungară sau declarați unguri, din Transilvania, locuitori care, după Tratatul de la Trianon, nu au acceptat cetățenia română oferită de prevederile tratatului, ci au „optat” pentru cetățenia ungară sau altă cetățenie, lăsată la alegere de același Tratat de Pace.

Disputa juridică care a amplificat conflictul atât cu guvernul Ungariei cât și cu categoria „optanților” a fost declanșată de Reforma agrară din 1921, când au fost supuse expropriării, odată cu posesiunile princiare ale românilor bogați, și moșiile întinse care aparținuseră proprietarilor unguri, fie aceluia care au devenit cetățeni români prin Tratat (foarte puțini), fie celor care au rămas cetățeni unguri după ce ei au optat pentru cetățenia ungară.

În intenția Statului român era aplicarea Reformei agrare din 1921 fără nicio discriminare. Acest lucru i-a nemulțumit pe „optanți”, care au încercat să impună în favoarea lor o serie de privilegii, scop în care au făcut lobby la mai toate forurile politice și juridice atât în România cât și în plan internațional. Ungaria a făcut din această dispută o prioritate politică de Stat.

Optanții au înaintat la început cereri în fața tribunalelor din România prin care au contestat măsura expropriării care s-a făcut în regim egalitar pentru toate

marile proprietăți. Instanțele românești din anii 1921–1923 au confirmat legitimitatea modului de aplicare a expropriierilor și a reformei agrare prin înproprietărirea fără discriminări a populației sărace.

După înlăturarea regimului bolșevic al lui Bella Kun, din august 1919, chiar în aceeași lună august, cu sprijinul armatei române, s-a instalat la putere în Ungaria guvernul condus de Miklos Horthy. Optanții unguri cu proprietăți în Ardeal s-au plâns Guvernului horthyst de la Budapesta, iar acesta, la 16 august 1922 se adresează Conferinței Ambasadorilor de la Paris, susținând că prin măsurile de aplicare a reformei agrare în România, tratamentul juridic aplicat marilor latifundiari unguri „constituie o flagrantă violare a tratatelor”. România a aplicat un tratament egal pentru toate proprietățile supuse exproprierii și mai apoi redistribuirii în mici suprafețe către populația fără avere; chiar recunoscut fiind acest model de „optanți”, ei pretindeau că li se cuvine un tratament preferențial.

După ce s-a dovedit că nici Conferința Ambasadorilor de la Paris nu poate fi investită să soluționeze litigiul, Guvernul Ungariei a folosit prilejul de a pune în acțiune cercurile revizioniste să impună atenției permanente a opiniei publice mondiale pretențiile Ungariei, care ar fi fost, chipurile, restrânsă în granițele ei pe nedrept. Pe lângă niște pretenții exorbitante ca echivalent al proprietăților expropriate, s-au depus eforturi constante de a câștiga simpatia și sprijinul cercurilor conducătoare din lumea occidentală pentru a reazeza Ungaria în teritoriile de dinaintea Primului Război Mondial, folosind ca pretext exproprierea ungarilor din România de către Statul român.

Să reamintim: prin formarea statelor naționale după Primul Război Mondial, provincii și teritorii însemnate care aparținuseră imperiului habsburgic s-au alipit ori au format State naționale. Ungaria a fost supusă acestui proces și a „pierdut” teritorii care pretindea că îi aparțin ca un drept istoric, revizuit acum de către Tratatul de la Trianon, prin care s-a pus capăt Conferinței de Pace de după război.

Ungaria a readus în prim-plan conflictul optanților unguri cu vecinii săi Cehoslovacia, Iugoslavia și România, unde avuseseră proprietăți întinse un număr de cca 300 de familii de mari proprietari, care se revendicau din stirpea blazoanelor și titlurilor nobiliare maghiare. Circa 200 de familii aveau posesiuni și în Transilvania, după statistici deținând aproape 80% din suprafețele agricole și de pădure, în numele statului ungar ai căror cetățeni erau.

Inițial, ei au opus rezistență, negând orice autoritate asupra lor a Statului român a cărui cetățenie oferită au refuzat-o. În faza următoare, ca cetățeni unguri de astă dată, au pretins să fie exceptați de la expropriere, solicitând sprijinul Ungariei și al organizațiilor internaționale în acest scop. Cereau să rămână în continuare stăpâni peste moșiile din Ardeal, chiar dacă s-au expatriat, părăsind de bunăvoie teritoriile de acum ale României, să se găsească „și pe mai departe în situațiunile de care beneficiază din vremea feudalilor”.

În plângerea lor la Liga Națiunilor împotriva Cehoslovaciei, Iugoslaviei și României, ungurii solicitau fie să le rămână în continuare proprietățile, fie să li se răscumpere moșiile la prețuri astronomice. Pretindeau că li se cuvine un tratament

ca foști stăpâni (ai Transilvaniei), iar despăgubirile, în cadrul reformelor agrare, să corespundă rangului lor de altă dată.

Poziția Guvernelor Cehoslovaciei și Iugoslaviei a fost cât se poate de clară: au răspuns fără echivoc că problemele legate de organizarea politică și economică prin reforma agrară din fiecare țară constituie o chestiune exclusivă de suveranitate internă, în care nu avea ce căuta Liga Națiunilor; astfel, cererile optanților unguri au fost scoase din preocuparea Ligii Națiunilor, problema lor rămânând o chestiune internă a Cehoslovaciei și a Iugoslaviei, finalizându-se simplu, în viziunea proprie a fiecărui stat.

În relațiile cu România, chestiunea optanților unguri a luat o altă turnură, la care au concurat în principal doi factori: cercurile de interese ale optanților, infiltrate în sferile puterii din România timpului, sprijinite puternic de Vatican, la rândul său cu pretenții, s-au dovedit foarte abile și, pe de altă parte, factorii decizionali ai României au arătat naivitate și slăbiciuni neîngăduite.

Guvernânții, cercurile puterii și o parte însemnată dintre frunțașii politici ai României au crezut de cuviință că este mai bine să se recurgă la tratative, fiind convinse de justetea măsurilor adoptate. A fost o capcană întinsă diplomației românești. Era previzibil că optanții, adânc înrădăcinați în concepțiile lor feudale care corespundeau intereselor lor, au refuzat însăși evidența unei situații de fapt și de drept, adoptând o poziție total rigidă și mizând pe câștigul integral asupra cauzei. Au supralicitat pretenții exorbitante când au fost supuși exproprierii, au cerut guvernului ungar, printre altele, un preț cu mult superior celui plătit proprietarilor români. Din cele consemnate în documentele la îndemână și analizate de istorici rezultă că se pretindea o despăgubire globală de peste 33 miliarde lei, care să se achite imediat; plata să se facă în franci-aur și coroane-aur cu o singură tranșă; plata a încă 20% pentru deranjul în proprietate, păstrarea unor proprietăți la alegere.

Cel care a demască, în numele României, aceste pretenții absurde a fost Nicolae Titulescu, reprezentantul principal al României la Liga Națiunilor. El a surprins substratul problemei bazându-se pe intuiția sa juridică și calitățile de diplomat. Excelenta lui pregătire juridică, darul oratoric și autoritatea de care se bucura au dus la acceptarea punctului de vedere că reforma agrară din România, în jurul căreia gravitau reclamațiile optanților, este o chestiune exclusiv internă a României în care Liga Națiunilor nu se poate amesteca.

S-a ajuns la o concluzie similară cu a Cehoslovaciei și Iugoslaviei și s-a redactat un proces-verbal care trebuia să închidă contenciosul pendinte la Liga Națiunilor. Delegatul guvernului ungar a participat la redactare și a semnat procesul-verbal, alături de Nicolae Titulescu și reprezentanții desemnați de Liga Națiunilor.

Cercurile oficiale ungare au dezavuat actul semnat, cu toate că reprezentantul Ungariei avea depline puteri în numele guvernului. Budapesta a pretins că acesta nu avea dreptul să semneze aranjamentul care s-a făcut și a înlocuit delegatul la Ligă cu contele Albert Apponyi (1846-1933, om politic și

diplomat, considerat cel mai strălucit reprezentant al intelectualității maghiare, inițiator al unor „zone culturale” menite să anihileze spiritul românesc în Transilvania – n. red.) La Liga Națiunilor nu s-a clarificat această re poziționare a Ungariei, care și-a renegat astfel semnătura cu puteri depline a propriului reprezentant.

Statul român nu a avut la timp o reacție decisivă, cursul contenciosului fiind schimbat, în cazul României, odată cu numirea lui Apponyi, un remarcabil reprezentant al conservatorismului și al stărilor feudale depășite, dar inteligent și inflexibil, personaj tocmai potrivit pentru asemenea misiune din partea Ungariei.

Guvernul României a mizat totul pe „cartea Titulescu”. În pledoaria sa din 20 aprilie 1923, Titulescu a demască enormitatea pretențiilor Ungariei, numindu-le „imposibilitate amorală” dublată de „imposibilitate financiară” pentru că cererea de plată în aur depășea de peste două ori și jumătate cifra totală a bugetului României. Titulescu a adus argumente decisive când a învederat textual că România are perspectivele unei economii moderne, că „a căutat să imprime legislației agrare un caracter obiectiv, ca semn al unei dreptăți severe poate, dar dreptate egală pentru toți: aceasta a făcut să trateze pe picior de egalitate atât pe optanții unguri cât și pe proprietarii români”. Titulescu a adus argumente și dovezi concludente în sprijinul ideii că reforma agrară din 1921 a vizat în egală măsură pe toți cultivatorii de pământ, **„independent de orice considerație asupra naționalității anterioare și astfel un mare număr de țărani unguri sunt astăzi proprietari în Transilvania datorită legilor românești de expropriere pe un pământ care, altfel, nu le-ar fi revenit niciodată.”**

Ungaria a reușit să impună ideea că problema trebuie soluționată la nivelul Ligii Națiunilor, adică ar fi discutabil caracterul intern al reformei agrare românești și deci trebuie aduse soluții în instanțe internaționale. Acest lucru nu s-a întâmplat așa și în cazul Cehoslovaciei, unde în provincia slovacă 25% din populație era de origine maghiară, iar marile proprietăți aparțineau magnaților unguri; la fel și în cazul Iugoslaviei, unde situația proprietăților în provincia Novi-Sad era asemănătoare.

Complexitatea situației în care se afla România l-a determinat pe Nicolae Titulescu să se documenteze, în primul rând el, cu problemele agrare ale țării, iar pe de altă parte să informeze Guvernul României cu toate implicațiile demersului ungar în contexte internaționale niciodată experimentate. La cererea sa, Guvernul român a angajat circa 50 de specialiști de notorietate din toată Europa, de preferință profesori de drept la Universități europene din Franța (17 universități), la care s-au adăugat 33 de universitari din Elveția, Germania, Suedia, fiecare resimțind nevoia unor îndelungate documentari prelabile în materie de drept internațional (al ginților) aplicabil în speță răsunătorului litigiu româno-ungar. În diplomația europeană de după Primul Război Mondial, Franța deținea un rol de frunte.

La solicitarea Guvernului Franței, adresată Academiei Franceze prin universitățile de renume pentru a oferi ca material informativ și documentar, s-au

făcut cercetări riguroase și chiar s-a redactat și s-au publicat în volum: „*La REFORME AGRAIRE EN ROUMANIE – et les Optants hongrois de Transylvanie devant la Société des Nations*” – apărută în anul 1927, când disputa procesuală era în toi³.

Partea bună a documentării specialiștilor desemnați este aceea că au putut extrage sintetic concluziile necesare dezbaterii din fața Ligii Națiunilor. Însă - foarte important - materialele elaborate au fost, în faza următoare, utilizate la Tribunalul arbitral româno-ungar de la Paris, unde s-au discutat, sub aspectul cuantumului, sumele plătite ca despăgubiri pentru optanții unguri când litigiul a devenit de drept privat. Titulescu a fost și acum coordonatorul apărării României, dar nu a fost singurul actor în scena unde s-au desfășurat disputele, la Tribuna Ligii Națiunilor, la Curtea de la Haga, la comisiile unde părțile au fost invitate pentru explicații și, în fine, la Tribunalul arbitral.

I-au fost alături Alexandre Millerand, ex prim-ministru al Franței și Sigmund Rosenthal, un remarcabil maestru al barei și cunoscător al dreptului internațional. Rosenthal avea o bogată experiență, fiind prețuit de Ion I.C. Brătianu însuși, care l-a numit consilier din partea României la Conferința de Pace de la Paris. El a lucrat în subcomisia privind responsabilitățile războiului și violarea legilor războiului.

A fost un jurist remarcabil, cu vocație, erudit, calități dublate de intransigența personală pe care o avea pentru documentare proprie, în cercetarea dovezilor și stabilirea faptelor. A fost membru în comisia de unificare a legislației civile și comerciale de pe lângă Ministerul Justiției, și din 1923 a făcut parte din Comisia de reparații de la Paris, pentru aplicarea art. 181 din Tratatul de la Trianon. Era printre cei recomandabili de a participa și la procesul optanților, unde a debutat ca reprezentant al României. După prestația sa remarcabilă, când Ion I.C. Brătianu i-a propus să-și fixeze singur onorariul, el i-a răspuns cu demnitate: „*Onoarea de a fi reprezentat țara mea în acest proces constituie cel mai frumos onorariu al vieții mele*”.

Un contrast puternic a reieșit din limbajul a două lumi diferite, lumea modernă reprezentată de Titulescu, un liberal democrat european și lumea feudală, opusă, care l-a avut ca exponent pe Apponyi, care vorbea în numele unei „patrii maghiare sfinte”, care ar fi fost nedreptățită la Conferința de Pace și ca atare trebuie să i se facă dreptate, chiar și prin restituirea/despăgubirea proprietăților rămase în Transilvania.

În urma proceselor care, purtate pe la diferite instanțe internaționale, politice și juridice, au durat peste 7 ani, în arbitraj s-au stabilit sume care să fie despăgubite

³ În 1931, Constantin D. Cutcutache a publicat un amplu studiu documentat cu titlul *Un mare conflict internațional: OPTANȚII UNGURI ai Transilvaniei și Reforma Agrară din România*, premiată de Academia Română în 1932 (n. red.)

de către Statul român celor ce s-au declarat sub denumirea încetățenită de „optanți unguri”.

Dreptul lor de proprietate s-a transformat în drept de creanță, constituit prin două fonduri, cel mai important fiind al optanților de la Băle (Elveția). **România a efectuat acolo toate vărsămintele la care a fost obligată, în franci elvețieni și coroane-aur, după cum a fost convertită obligația.**

Tot în relație cu aspectele bănești ale revendicărilor ungurești, România a renunțat la despăgubirile care îi erau datorate de Ungaria, stabilite de Comisia creată prin Tratatul de la Versailles, cerând Guvernului ungar să facă din aceste sume vărsăminte pentru a fi satisfăcuți optanții unguri.

În împrejurări normale și stabile juridic chestiunea marilor proprietăți care au aparținut magnaților unguri ar fi trebuit să fie cu totul încheiată. Statul român a luat măsura exproprierii, după care - în baza Legii reformei agrare din 1921 - a împrumțat categoria țăranilor săraci și îndreptățit la împrumțare. În succesiunea lor, evenimentele istorice și faptele juridice produc efecte definitive, după cum progresul și evoluția societății a schimbat structura de proprietate peste tot, iar anumite aspecte nu mai pot fi reversibile.

Readucerea în actualitate a pretențiilor de proprietate după 1990, de către urmașii „optanților”, ar fi o eroare cu atât mai gravă cu cât există voci și autorități ale Statului român care consideră aplicabile legile de restituire și în cazul acestora.

Chiar în cursul lunii septembrie a acestui an, în județul Covasna, Judecătoria Târgu Secuiesc a hotărât, în primă instanță, că peste 2 500 de hectare de pădure să revină în proprietatea statului, întrucât pădurile și pășunile Composesoratului din Ojdula nu au fost naționalizate de regimul comunist, în anul 1948, ci au fost expropriate anterior. Data exproprierii este importantă, deoarece legile de restituire adoptate în România după căderea regimului comunist prevăd compensarea doar pentru exproprierile efectuate de comuniști.

Un important lider al comunității maghiare din România a declarat că se poate rezolva problema *„doar dacă facem legea și mai clară, astfel încât, în aceste cazuri, să nu se ia în considerare ce s-a întâmplat înainte de naționalizarea comunistă, pentru că altfel această poveste nu va avea niciodată sfârșit”*. **Contestarea Trianonului include și astfel de manifestări!**

BANII, LA TIMP DE PACE ȘI LA VREME DE RĂZBOI

Dan Constantin

Creșterea prețurilor se relevă ca principală problemă pentru populația din multe țări ale lumii. Scăderea puterii de cumpărare este direct legată de fenomenul inflaționist și ieșirea din zona inflației mari este obiectivul principal al băncilor centrale. Calculele arată că o inflație de 2 la sută anual provoacă dublarea prețurilor în 35 de ani, iar o creștere medie anuală de 4 procente conduce la dublarea prețurilor în 17 ani. Aceste calcule teoretice se dau peste cap fie prin capacitatea economiei de a susține creșterea bunăstării reale prin salarii care să compenseze și să devanseze influența inflației, fie în sens negativ, când indicii de prețuri se degradează rapid afectând puternic puterea de cumpărare.

Crizele economice sunt caracterizate prin inflații mari, iar suprapunerea lor, așa cum au arătat policrizele din ultimii ani, relevă influența pe care o au conflictele armate asupra creșterii prețurilor. Datele statistice din perioadele marilor conflagrații mondiale dovedesc fără dubii că nivelul de trai s-a prăbușit, iar redresarea s-a produs greu. Conflictul din Ucraina se înscrie în această regulă. Ce efect de propagare apare în economiile țărilor din jurul războiului?

Studiind într-o lucrare de referință cauzele înapoierii economice a României față de Europa, profesorul Bogdan Murgescu face un amplu tablou al acumulării decalajelor economice, cercetarea fiind extinsă pe perioada 1500-2010.

România, pierderi uriașe în războaiele mondiale

Oprindu-ne la consecințele economice ale celor două războaie mondiale, reținem că leul de hârtie, la paritate de 1/1 cu leul aur în anul 1913, ajunge la paritate de 2,3 în 1918 și la 11,8 în 1920. Autorul formulează o concluzie limpede atunci când arată că „participarea la Primul Război Mondial și realizarea Unirii din 1918 au avut o raționalitate politică și au rentat economic pentru ansamblul statului român, dar au costat pe cetățeanul mediu o parte însemnată a avuției acumulate și a nivelului său de trai. Prin participarea la Primul Război Mondial situația economică a României s-a înrăutățit atât în raport cu statele neutre, cât și în raport cu alte state participante la război”. Analiza citată subliniază apoi că „această înrăutățire nu a fost specifică numai României, ci a caracterizat ansamblul Europei răsăritene și sud-estice” și avansează o concluzia mai drastică: impactul Primului Război Mondial - sau altfel spus, costul economic al angajamentului politic pentru Marea Unire - explică o parte din eșecul economic al României Mari.

Cel de-Al Doilea Război Mondial a fost devastator, nu doar din punct de vedere politic, ci a avut consecințe grave pentru economia României și a produs pierderi umane și materiale considerabile. Presiunea inflaționistă a fost accentuată de deficitele financiare tot mai mari impuse de cheltuielile militare. Indicele general al prețurilor de detaliu în București, de pildă, comparativ cu nivelul de

bază 100 din anul 1938, era în 1940 de 156,3, ajungând la 934,4 în 1944 și la astronomicul 6.489,5 în 1945, anul terminării conflagrației mondiale. Lucrarea lui Bogdan Murgescu „*România și Europa. Acumularea decalajelor economice (1500-2010)*” utilizează o mare diversitate de surse bibliografice cu solid fundament științific, greu de contestat. Reținem că în plan uman, România a pierdut un total de circa un milion de persoane - decedate, dispărute sau dislocate (prizonieri și deportați care nu s-au mai înapoiat în primii ani de după război).

Despăgubiri pentru URSS de 21 de miliarde dolari la cursul zilei

Pe plan material, pierderile totale ale României în Al Doilea Război Mondial sunt estimate la aproximativ 3,7 miliarde de dolari (la cursul anului 1938). Din această sumă, 300 de milioane de dolari, la paritatea de 35 de dolari unci de aur, erau reprezentate de despăgubirile datorate de România, fixate prin Convenția de armistițiu din 12 septembrie 1944, către Uniunea Sovietică. Dacă am aduce la zi, prin evoluția prețului unci de aur (31,1 grame), de circa 2.500 dolari în 2024, despăgubirile de război fixate României se ridică, după calculele noastre, la valoarea uriașă de 21 de miliarde de dolari.

La aceasta adăugăm și valoarea tezaurului Băncii Naționale a României, depus la Moscova în perioada Primului Război Mondial și sechestrat din 1918 de Rusia bolșevică; pierderile sporesc cu alte 5 miliarde de dolari. După fiecare acțiune a BNR de aducere în atenție a acestui rapt, propaganda rusească lansează atacuri la adresa lui Mugur Isărescu, guvernatorul BNR. Acestea s-au întetit după ce în anul 2024, BNR a inclus în strategia de comunicare internaționalizarea problemei, Parlamentul European lansând o Rezoluție prin care cere Federației Ruse să returneze României tezaurul.

Valul inflației lovește puternic la granița conflictului

Inflația în Uniunea Europeană a avut, în ultimii trei ani, pusee de creștere care au explicații în costurile pandemiei COVID-19 și ale perturbării grave a pieței energiei, suprapuse pe declanșarea războiului din Ucraina, în februarie 2022. Influența acestui conflict nu este exact cuantificată, dar ca o observație statistică, inflația în UE a rămas la cote mult superioare nivelului mediu din 2021, an al păcii. Astfel, inflația anuală, în ianuarie 2021, când nu se manifestau crizele, era de 1,2 pp, pentru a ajunge în octombrie 2022, cu policrizele la apogeu, la 11,5 procente. Prin calmarea pieței energiei, acomodată în Europa cu alte surse de energie după șocul închiderii robinetului rusesc de gaze, în decembrie 2023, inflația coboară pe ansamblul UE la 3,4 la sută, urmată de un minim de 2,4 procente în iulie 2024. Pandemia era și ea o amintire.

EUROSTAT ne arată că în acest tablou general pozitiv, conflictul din Ucraina este resimțit printr-o inflație sporită, ca un efect de propagare asupra economiilor țărilor vecine cu Rusia și Ucraina sau din apropierea zonei de război. Care au fost țările cu inflația cea mai mare din Uniunea Europeană în anul 2022, cel al invaziei Rusiei în Ucraina? Țările baltice - Estonia, cu o creștere a indicelui de prețuri anual de 19,4 %, Lituania, cu 18,9% și Letonia, cu 17,2 % au avut șocul inflaționist cel mai puternic. Acest val inflaționist mătură și celelalte țări din est

„lipite” cu granița de Ucraina: Polonia - 13,2%, Ungaria - 15,2%, România - 12%. La indici de inflație cu două cifre sunt și restul țărilor din est: Bulgaria - 13%, Cehia - 14,8%, Slovacia - 12,1%. Tot acest grup de țări au avut inflația în anul 2022 cu mult peste media de 9,2% a UE. În anul 2023, în timp ce inflația pe ansamblul UE scade la 6,4 procente, Estul rămâne cu „cocoașa” unui indice de prețuri ridicat, Ungaria fiind „campioana”, cu 17%, singura țară care a avut inflația mai mare față de anul anterior. Țările baltice pendulează în jurul a 9%, Polonia trece bara de 10 pp, iar în România inflația scade la 9,7%.

Trendul de scădere a inflației continuă și în 2024, dar cifrele arată aceeași realitate: un „cordon” de state situate în prima linie, la granița cu Ucraina sau cu Rusia, care au indici superiori față de țările mai depărtate de conflict.

Cauzele acestei situații generale pentru Estul cu inflație mare și Vestul unde indicele de prețuri s-a domolit mai repede pot fi puse pe seama altor politici monetare ale băncilor centrale din aceste țări? Evident, nu, în condițiile în care ele participă la reuniunile Băncii Central Europene și au metode apropiate pentru domolirea inflației. Sunt desigur politicile fiscale care diferă mult de la țară la țară, dar acestea sunt și ele puternic racordate la realitatea conflictului din zona limitrofă, ceea ce impune costuri suplimentare în domeniul securității și al înzestrării forțelor armate, la care se adaugă perturbarea unor fluxuri comerciale tradiționale cu cei care se războiesc.

Leul, moneda cea mai stabilă din regiune

Cursul de schimb al leului a rămas practic constant în ultimii ani. Presiunile inflaționiste, care au provocat schimbări majore în cursurile de schimb ale monedelor țărilor din regiune, nu au afectat și leul românesc, scutit astfel de riscul valutar. De aceea se apreciază că Banca Națională reprezintă o ancoră de stabilitate pentru economia românească.

Grivna și rubla, „pe front”

Monedele Rusiei și Ucrainei au suferit deprecieri substanțiale după declanșarea conflictului. Slăbirea rublei este determinată de creșterea cheltuielilor militare și scăderea exporturilor. Pentru a bloca o creștere dezastruoasă a inflației, multe prețuri sunt fixe, iar serviciile publice - subvenționate. Dobânda de politică monetară a Băncii Rusiei a ajuns la 16%, cu circa 10 pp peste rata inflației. O prognoză lansată în 29 august 2024 de Banca Centrală de la Moscova avansează scenariul de risc și pentru următorii doi ani, unul din pericole fiind și golirea Fondului Național de Asistență Socială, ca urmare a scăderii globale a prețurilor la petrol.

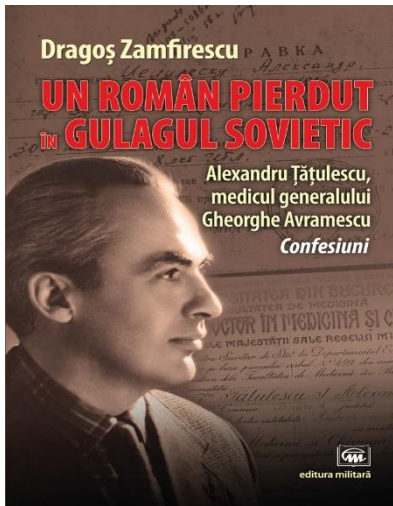
La Kiev, după declanșarea războiului, Banca centrală a Ucrainei devaloriza grivna cu 25% după trei luni de la invadarea țării. Inflația urca la 30% după primul an de război. Grivna are un curs controlat, iar prețurile sunt legate de măsuri specifice economiei de război.

UN ROMÂN PIERDUT ÎN GULAGUL SOVIETIC

Dr. Ist. Ion Constantin

Colegul și prietenul nostru Dr. Ist. Dragoș Zamfirescu a publicat de curând, la Editura Militară, o valoroasă lucrare intitulată *Un român pierdut în Gulagul sovietic: Alexandru Țățulescu, medicul generalului Gheorghe Avramescu. Confesiuni*, din care unele fragmente au apărut în numărul 3-4 (59-60) din 2022 al revistei „Periscop”, sub titlul *Nu mi-am pierdut niciodată respectul față de țara mea și mândria că sunt român*.

Alexandru Țățulescu, născut la 7 ianuarie 1916 în București, a absolvit Facultatea de Medicină „Carol Davila” promoția 1941, iar în timpul celui de-Al Doilea Război Mondial a fost medicul generalului Gheorghe Avramescu, comandant al Armatei 4 române în perioadele 1-23 august 1944, 31 august 1944-11 ianuarie 1945 și 19 februarie-3 martie 1945. Pe 2 martie 1945, generalul Gh. Avramescu a fost arestat de reprezentanții structurilor contrainformative militare sovietice SMERȘ (prescurtarea de la sintagma în limba rusă „Smert șpionam – Moarte spionilor”), împreună cu toți cei aflați în apropierea lui (14 persoane la început, apoi cercul

s-a extins la 36 – conform documentelor existente în arhivele românești și rusești) – care au fost incluși în ceea ce s-a numit „lotul Avramescu”. La data respectivă, armatele române și sovietice erau aliate și luptau împotriva Germaniei hitleriste. Evenimentul, deosebit de grav, a acționat ca o undă de șoc pentru trupele aflate în plină campanie, în condițiile în care colaborarea cu Armata Roșie se dovedise extrem de dificilă, noul aliat acuzând armata română, în dese rânduri, de incapacitate operativă sau chiar trădare și trecere voluntară la inamic. Acest episod tragic este indisolubil legat de destinul României în acei ani teribili.

Între cei arestați atunci s-a aflat și sublocotenentul medic Alexandru Țățulescu. Pe 22 martie 1945, acesta a fost transportat cu un avion la Moscova, purtând mantaua fără epoleți și încălțăminta generalului Avramescu. A fost dus la temuta închisoare „Lubianka”, în care se afla „crema contrarevoluției sovietice”. Aici a stat două săptămâni într-o boxă fără ferestre. Apoi a fost mutat în cea mai teribilă închisoare – „Lefortovo”, unde s-a aflat până în octombrie 1946, după care a fost transferat într-un lagăr de triere. În ianuarie 1947 a cunoscut năravurile lumii criminale în gulag, suportând numeroase înjosiri menite să-i schilodească psihicul. De pildă, noaptea, prizonierii erau treziți pentru promenadă, iar peste o oră aceasta era contramandată. Alteori, erau treziți noaptea de zgomotul unei turbine

aerodinamice, care astupa strigătele schingiuiților din subsoluri. Pe urmă a ajuns la închisoarea „Butîrka”, unde a fost condamnat la opt ani de detenție cu ispășirea pedepsei în lagărele de corecție prin muncă.

Ulterior, împreună cu alți intelectuali, a fost transferat la închisoarea din Uhta, unde stăteau câte 20 de condamnați în cupeu, în beznă și erau hrăniți cu o bucăciță de pește sărat, o hrincă de pâine umedă și o cană de uncrop. Din cauza condițiilor inumane din timpul transferului, care a durat o lună, a ajuns la Uhta cu edeme la picioare și foarte slăbit. Au urmat două săptămâni de tratament, sub îngrijirea cordială a condamnatei Zinaida Jitnic, asistenta medicală care i-a salvat viața și care i-a devenit apoi soție. Aici i-au fost testate cunoștințele în medicină, ceea ce l-a ajutat să supraviețuiască.

A fost numit șeful Secției ginecologie și maternitate pentru condamnate, dar se ocupa și de traumatologie. Curios e faptul că toate instrumentele cu care lucra erau confecționate conform desenelor sale.

Peste scurt timp s-a decis ca toți condamnații politici să fie transferați în lagăre cu regim sever. Fiind considerați „cei mai periculoși”, ei nu aveau dreptul la corespondență sau întâlniri cu rudele. La începutul anului 1951, Țățulescu a fost escortat de doi enkavediști în lagărul cu regim strict din Vorkuta, la Cercul Polar. Timp de un an a fost șeful unei secții a spitalului din lagăr. Împreună cu inginerul polonez Henrik Iasinski, a asamblat aici dispozitive de radiodiagnosticare.

Datorită comportamentului și activității exemplare, Țățulescu a fost eliberat din lagăr cu trei luni mai devreme, rămânând în exil pe un termen nedeterminat. În februarie 1953 a fost numit medic la spitalul pentru condamnații cu regim liber. În 1955, când i-a fost înmănat buletinul de identitate, devenise cetățean sovietic și avea naționalitatea – moldovean. Iar în septembrie 1956, Judecătoria Supremă Militară a URSS i-a clasat dosarul din lipsă de probe.

După reabilitare, a reușit cu greu să-și obțină diploma de absolvent al Facultății de Medicină ceea ce i-a dat posibilitatea să lucreze ca medic în URSS. S-a înscris apoi la studii de doctorat la Moscova, sub îndrumarea renumitului profesor de radiologie Samuil Aronovici Reinberg, reușind să-și finalizeze și să-și susțină cu succes teza pe data de 11 aprilie 1960.

Dr. Alexandru Țățulescu și-a publicat articolele științifice în reviste prestigioase de specialitate, a participat la numeroase congrese, fiind ales membru al Comitetului director al Societății științifice a medicilor radiologi din URSS. Din 1963 și până în 1971 a activat în RSS Moldovenească, după care s-a retras la Moscova.

Despre Alexandru Țățulescu a scris și presa din România. În mai 2010, Rompres aprecia că medicul era „un român de legendă”, pe care închisorile sovietice l-au modificat esențial, încât, „la vârsta de 94 de ani pare un personaj desprins dintr-un roman de-al lui Soljenițin”. Întrebat ce l-a adus la Moscova, Țățulescu a răspuns scurt: „Una din tragediile inevitabile”. Revista „Dosarele istoriei” scria (în 2004) că, la vârsta sa înaintată, Țățulescu „putea vrăji cu strălucirea ochilor săi tineri”. „Așa îl țin minte și eu de pe timpul când activa la

Institutul Oncologic: avea o ținută elegantă, seducătoare, o înfățișare nobilă și o educație selectă”, își amintea Dr. med. Andrei Roșca, președintele Societății medicilor imagiști radiologi din Republica Moldova într-un articol apărut în ziarul „Timpul” din 20 mai 2011.

„Jurnalul Național” scria, în februarie 2011, că Alexandru Țățulescu „în 1960 a izbutit să se întoarcă pentru prima oară în România, unde nu îl mai aștepta nimeni”, unde nu mai putea rămâne, fiind deja cetățean sovietic și moldovean. Cu toate acestea, scria publicația, „în 2008, prin eforturile misiunii diplomatice a României, a fost avansat la gradul de colonel în rezervă, devenind membru al Asociației Naționale a Veteranilor de Război din România și primind o pensie de veteran din partea statului român”.

„Libertatea” scria că, „după ce a trăit ororile războiului, după ce l-a călțit gerul Siberiei și l-a încercat chinul gulagului, medicul Alexandru Țățulescu (la 94 de ani) a primit din partea președintelui României Ordinul Național „Serviciul Credincios în grad de Mare Cruce”. Distincția i-a fost acordată în semn de apreciere pentru înalta ținută morală și patriotismul de care a dat dovadă ca militar al Armatei Române în cel de-al Doilea Război Mondial. Rugat de jurnaliști să-și descrie viața printr-o frază, Țățulescu a răspuns că „este mândru că e medic român în Rusia și că va fi incinerat, iar urna îi va fi depusă la București”.

Pe 10 februarie 2011, la 95 de ani, Alexandru Țățulescu a plecat în lumea celor drepți. Urna cu cenușa învingătorului Cercului Polar, martirului neamului românesc, a fost dusă la Cimitirul militar Ghencea din București. Iar autoritățile române discută posibilitatea de a conferi unei străzi din București numele său. Considerăm că „acest medic va rămâne un model de rezistență în fața intemperiilor vieții și merită să fie immortalizat, cel puțin, într-un film documentar”, după cum apreciază același Dr. med. Andrei Roșca în articolul sus-menționat.

Rod al muncii desfășurate pe parcursul mai multor ani, lucrarea istoricului Dragoș Zamfirescu aduce la lumină elemente de noutate, multe dintre ele inedite cu privire la viața plină de dramatism a doctorului Alexandru Țățulescu, calvarul acestuia în Gulagul sovietic.

Autorul l-a cunoscut bine pe medicul român în perioada cât s-a aflat la postul diplomatic de la Moscova, la începutul anilor 2000. A avut numeroase discuții cu acesta, iar la încheierea misiunii în capitala rusă, la sfârșitul anului 2005, Dr. Alexandru Țățulescu i-a înmănat 13 casete audio, înregistrate cu memoriile sale, rugându-l insistent ca, după ce nu va mai fi, acestea să fie publicate într-o carte la o editură din România, pentru ca urmașii să cunoască umilințele pe care le-au îndurat prizonierii militari români din partea sovieticilor în perioada care a urmat întoarcerii armelor împotriva Germaniei naziste.

Cartea conține transcriptul de pe bandă audio pe hârtie a memoriilor lui Alexandru Țățulescu, o treabă extrem de complicată și anevoioasă, din cauza mai multor factori : aflat la o vârstă destul de înaintată, dr. Țățulescu și-a înregistrat memoriile cu unele neclarități, repetiții și ambiguități – de înțeles, dacă avem în vedere faptul că de la întâmplările relatate trecuseră peste 50 de ani; deși nu a uitat româna, în

multe cazuri a folosit topica limbii ruse în cadrul relatărilor, ceea ce a impus ample corecturi de formă (și nu de fond) ale textului rezultat; au existat o serie de inadvertențe în corelarea acțiunilor în care au fost implicate diverse persoane care au făcut parte din „lotul Avramescu”, acestea fiind înlăturate doar după o documentare riguroasă.

Contribuție științifică și documentară de certă valoare, cartea reprezintă o mărturie emoționantă despre dramatismul vieții unuia dintre martirii neamului românesc, necunoscuți încă în măsura cuvenită la noi, medicul de excepție Alexandru Țăulescu.

ANALIZE POLITICO-STRATEGICE**SUMMIT CRUCIAL AL NATO LA WASHINGTON
Cea mai mare alianță defensivă din istorie chemată să
apere Ucraina****Lavinia Guzu, Ioan C. Popa**

„Războiul din Ucraina și alegerile prezidențiale programate în acest an în SUA au dominat summitul NATO de la Washington, organizat în perioada 9-11 iulie, dar, departe de scena publică, planificatorii militari ai Alianței Nord-Atlantice s-au concentrat pe evaluarea costului enorm al revigorării apărării europene, care scârțâie” (Reuters).

Șefii de stat și de guvern din țările membre ale NATO s-au reunit la Washington pentru un summit aniversar - 75 de ani de la crearea Alianței.

Așa cum era de așteptat, unul dintre punctele centrale ale dezbaterilor a fost întărirea capacităților de apărare colectivă ale NATO. În acest context, s-a convenit asupra creșterii bugetelor de apărare ale statelor membre, cu un accent deosebit pe modernizarea echipamentelor militare și îmbunătățirea interoperabilității între forțele armate ale aliaților. De asemenea, a fost adoptat un plan amplu de desfășurare rapidă a forțelor în zonele de frontieră vulnerabile, ca răspuns la amenințările emergente.

Totodată, liderii NATO au convenit să ia mai multe măsuri pentru a apropia Ucraina de alianță. După ce s-a aflat în centrul atenției, Ucraina a plecat în final de la Washington cu o listă lungă de promisiuni. Cea mai importantă dintre ele este că drumul său spre NATO este „irreversibil” și că viitorul său este în Alianță.

Kievul nu a primit însă o invitație de a adera la NATO la acest summit. Acest lucru nu se va întâmpla atât timp cât războiul cu Rusia va continua, iar după aceea, cei 32 de aliați vor trebui să ajungă la un acord unanim pentru a trimite o

astfel de invitație - un consens care nu există însă în prezent. În ceea ce privește livrările concrete, gazdele americane au remarcat că avioanele de luptă F-16 din Danemarca și Olanda sunt în drum spre Ucraina și că vor survola cerul ucrainean în această vară. Până în 2027, la Kiev vor ajunge doar jumătate din cele 128 de avioane pe care le-a solicitat.

De asemenea, s-a anunțat că Ucraina va primi cinci noi sisteme de apărare antiaeriană. A fost aprobată, totodată, misiunea aliaților de instruire a trupelor ucrainene pe teritoriul lor, ceea ce, potrivit Alianței, va spori și mai mult interoperabilitatea cu armata ucraineană, chiar dacă oficialii militari au subliniat că NATO nu va deveni „o parte a conflictului”.

Apoi a existat angajamentul de a furniza Ucrainei asistență militară variată în valoare de 40 de miliarde de euro în următorul an, pe baza Produsului Intern Brut al celor 32 de membri ai NATO. Țările pot include costuri legate de întreținerea și transportul echipamentelor pentru Ucraina, instruirea soldaților săi, investiții în industria de apărare a Ucrainei, precum și contribuția alocată pentru fondul NATO de unde se cumpără ajutor neletal.

Formularea privind China a fost mai clară decât de obicei. Beijingul a fost menționat pentru prima dată într-o declarație a NATO în 2019 și, de atunci, Washingtonul a insistat pentru o poziție mai fermă. De data aceasta, Alianța a menționat că „*Republica Populară Chineză a devenit un facilitator decisiv al războiului Rusiei împotriva Ucrainei prin așa-numitul parteneriat «fără limite» și sprijinul său pe scară largă pentru baza industrială de apărare a Rusiei*”.

Cu toate acestea, atunci când a fost întrebat cu ce consecințe se va confrunta China dacă va continua pe această cale, secretarul general încă în funcție al NATO, Jens Stoltenberg, a ocolit cu eleganță întrebarea.

Cităm din Declarația finală câteva puncte care se referă la regiunea Mării Negre și vecinătatea României:

Balcanii de Vest: „*Vom continua să dezvoltăm dialogul politic și cooperarea cu Balcanii de Vest pentru a susține reformele, pacea regională și securitatea, și a contracara influențele maligne, inclusiv dezinformarea, amenințările hibride și cibernetice din partea unor actori statali și nestatali (...). Rămânem dedicați față de angajamentul continuu al NATO în Balcanii de Vest, inclusiv prin intermediul forței NATO din Kosovo (KFOR)*”.

Regiunea Mării Negre: „*Reafirmăm sprijinul nostru continuu pentru eforturile regionale ale aliaților care vizează menținerea securității, siguranței, stabilității și libertății de navigație în regiunea Mării Negre, inclusiv, după caz, prin Convenția de la Montreux din 1936*”.

De asemenea, liderii aliați „*salută activarea de către trei aliați de la Marea Neagră a Black Sea Mine Countermeasures Task Group*” (inițiativa comună a Turciei, **României** și Bulgariei, lansată în ianuarie 2024, printr-un acord trilateral semnat la Istanbul).

Republica Moldova: Aliații fac apel la Rusia „*să retragă toate forțele din Republica Moldova și Georgia, staționate acolo fără consimțământul lor*”.

În același timp, sprijinul pentru Republica Moldova este menționat la un punct referitor la importanța parteneriatelor NATO în asigurarea unei „*abordări de securitate la 360 de grade*”. În acest context, afirmă aliații, „*salutăm eforturile Moldovei de a continua reformele democratice și progresele sale, cum este și cazul Bosniei și Herțegovina, cu integrarea europeană, și suntem dedicați sprijinirii capacităților lor de securitate și apărare și dezvoltării capacității lor de a contracara amenințări hibride*”.

Menționarea Republicii Moldova este pe deplin justificată, aceasta fiind vulnerabilă la atacurile hibride din partea Rusiei, mai ales în contextul războiului cu Ucraina. Un exemplu recent îl oferă aprobarea Strategiei Naționale de Apărare a R. Moldova de către Guvernul de la Chișinău (17 iulie). Potrivit ministrului moldovean al Apărării, Anatolie Nosatii, Strategia identifică potențialele amenințări, fiind nominalizate trei riscuri majore la adresa suveranității și integrității teritoriale a Republicii Moldova:

- **războiul împotriva Ucrainei creează inclusiv premisele „imEDIATE” și „permanente” pentru o posibilă agresiune armată și asupra Republicii Moldova;**
- **acțiunile de tip hibrid desfășurate de Federația Rusă, direct sau prin intermediul unor „interpuși” din Republica Moldova;**
- **staționarea ilegală a trupelor ruse în regiunea transnistreană, precum și forțele armate separatiste.**

Documentul prevede ca R. Moldova să crească treptat bugetul de apărare astfel încât, în 2030, va ajunge la 1% din Produsul Intern Brut.

Imediat după anunțul privind aprobarea Strategiei Naționale de Apărare, propaganda rusă a invocat exact tema care creează cele mai mari îngrijorări în rândul populației moldovene - subiectul neutralității Republicii Moldova, insinuându-se în mod repetat că guvernul de la Chișinău aduce Moldova mai aproape de război.

În privința României este de menționat că, dincolo de precizările cu caracter general referitoare la întărirea flancului estic al NATO în regiunea Mării Negre, măsurile de consolidare a vizibilității strategice a țării noastre, în special în cooperare cu SUA, au continuat cu intensitate în perioada summitului și ulterior. Un moment istoric l-a constituit sosirea **legendarelor bombardiere strategice americane B-52, dislocate în premieră în România la MK - Baza 57 Aeriană Mihail Kogălniceanu, Constanța.**

Prezența bombardierelor americane B-52 la Marea Neagră, în plină agresiune rusă, reprezintă un mesaj transmis de SUA, atât de solidaritate cu aliații ei, în cazul de față România, cât și un mesaj clar cu privire la apărarea fiecărui centimetru din teritoriul NATO în fața agresiunii ruse în Europa de Est. Pe durata misiunii, bombardierele vor opera sub numele de *20th Expeditionary Bomb Squadron* și se vor integra cu aliații NATO și alți parteneri internaționali pentru a coordona capacitățile și a asigura angajamentele de securitate din aria de responsabilitate a Comandamentului European al SUA:

„Flancul NATO estic este mai puternic în această zi istorică! Pentru prima dată, bombardierele B-52 Stratofortress de la Barksdale Air Force Base au aterizat în România în sprijinul Bomber Task Force Europe. Efectuăm la nivel global misiune BTF (Bomber Task Force), dar această dislocare e cu adevărat specială pentru noi. Este prima dată când BTF e în România și prima dată când B-52 sunt operate de pe pământ românesc. E o oportunitate unică să lucrăm cu partenerii noștri români și să desfășurăm misiuni reale pentru a ne perfecționa tacticile, tehnicile și procedurile”, a conchis Jared Patterson, comandantul 20th Expeditionary Bomb Squadron.

În același cadru de preocupări se înscrie și decizia NATO de a transfera un sistem radar de ultimă generație LANZA LTR-25 din Italia în România. În următoarele câteva luni, experți în supraveghere și control aerian din cadrul NATO vor sprijini operațiunile de supraveghere sporită ale Alianței pe flancul sud-estic, întărind capacitățile de supraveghere de-a lungul frontierei României, în special pentru identificarea mijloacelor cu o secțiune transversală radar redusă care se apropie de spațiul aerian al NATO.

LANZA LTR-25 este un sistem radar de ultimă generație conceput pentru detectare, urmărire și supraveghere avansate. Acesta este utilizat în principal în aplicații militare pentru a oferi o cunoaștere cuprinzătoare a situației și pentru a îmbunătăți capacitățile operaționale ale diferitelor platforme, inclusiv nave militare și submarine.

Raza de acțiune a radarului LANZA LTR-25 este destul de extinsă, permițându-i să detecteze și să urmărească ținte la distanțe considerabile (de peste 200 de mile marine). Capacitățile de urmărire a țintelor sunt foarte sofisticate, radarul fiind capabil să furnizeze date în timp real privind poziția, viteza și traiectoria obiectelor detectate, ceea ce este esențial pentru evaluarea eficientă a amenințărilor și pentru angajarea în luptă.

Radarul este integrat cu o varietate de sisteme de arme (sistemele de rachete, artileria antiaeriană și alte arme defensive și ofensive) pentru a furniza informații privind țintirea și ghidarea. Pe această bază, sistemele de arme pot ataca țintele cu o precizie și o fiabilitate ridicate, îmbunătățind astfel pregătirea generală de luptă și capacitățile de răspuns.

În fine, să mai amintim un articol apărut recent în publicația americană *The Hill*, sub titlul semnificativ **„România este noul aliat indispensabil al Americii în Europa de Est”**. Articolul, semnat de Ronald H. Linden, profesor de științe politice, specializat în studii europene, la Universitatea din Pittsburgh, consemnează:

„Când modernizările vor fi finalizate, baza NATO Mihail Kogălniceanu va găzdui peste 10.000 de militari și familiile acestora și va acoperi o zonă de dimensiunea Harrisburgului. Dar nu se află în Pennsylvania, ci în Constanța, România, la Marea Neagră, împreună cu baza Deveselu, condusă de SUA, care găzduiește un sistem de rachete antibalistice Aegis. Odată cu războiul care a izbucnit în Ucraina și Orientul Mijlociu și cu relațiile instabile cu Turcia, membru NATO, România a devenit noul aliat indispensabil al Americii”.

În încheiere mai precizăm că fostul premier olandez Mark Rutte a preluat funcția de secretar general al NATO la 2 octombrie 2024, într-un moment în care Alianța își propune o misiune urgentă de consolidare a flancului estic pentru a preîntâmpina orice potențială agresiune rusă.

La sfârșitul Războiului Rece, la începutul anilor 1990, mulți au prezis dispariția Alianței Nord-Atlantice. De fiecare dată, însă, NATO a răspuns prin adaptare și redefinire, pentru a face față amenințărilor majore care au urmat la adresa securității aliaților.

Aceasta este și povestea summitului de la Washington la 75 de ani al Alianței. Neîndoielnic, acest Summit a fost un eveniment definitiv pentru viitorul Alianței. Prin deciziile și angajamentele asumate, liderii NATO au reînnoit jurământul „*toți pentru unul și unul pentru toți*” înrădăcinat în tratatul fondator.

„SĂRACA” ȚARĂ BOGATĂ

Alexandru Botez

Poziția geostrategică a Ucrainei determină tensiunile existente între Rusia și Occident. Ca zonă tampon dintre cele două blocuri aflate în conflict, în ultimul deceniu, Ucraina se confruntă cu opțiuni dificile.

Rusia se opune expansiunii NATO în apropierea granițelor sale vestice și această poziție o consideră nenegociabilă. Cu toate acestea, actuala conducere aflată la putere la Kiev dorește nu numai să adere la NATO, dar și să devină parte a Uniunii Europene.

*

1. Ucraina este o mină de aur, dispunând de resurse minerale în valoare de 12 trilioane de dolari pe care Occidentul nu-și poate permite să le piardă. Această afirmație a fost făcută de senatorul republican Lindsey Graham la 09 iunie 2024 într-un interviu acordat postului de televiziune CBS în cadrul emisiunii *Face the Nation*, în care politicianul a dezvăluit faptul că **„marile companii occidentale doresc să aibă acces la resursele Ucrainei și să blocheze accesul la acestea a Rusiei și Chinei”**

Lindsey Graham : (...) *„În subsolul Ucrainei există importante resurse minerale valorând între 10 și 12 trilioane dolari ceea ce face ca această țară să fie cea mai bogată din acest punct de vedere din Europa. Eu nu doresc ca toți acești bani și active să revină lui Putin, care să împartă aceste resurse minerale critice cu China. Dacă America îi ajută pe ucrainenii acum, aceștia ar putea deveni cei mai buni parteneri de afaceri ai noștri, la care nici nu am putut visa vreodată. 10 – 12 trilioane de dolari reprezentând resurse minerale esențiale aflate în subsolul Ucrainei. Ucraina poate deveni o afacere foarte mare. Să-i ajutăm pe ucrainenii să câștige războiul. Nu ne putem permite să-i lăsăm să-l piardă. Să găsim o soluție la acest război, pentru că ucrainenii stau pe o mină de aur.”*

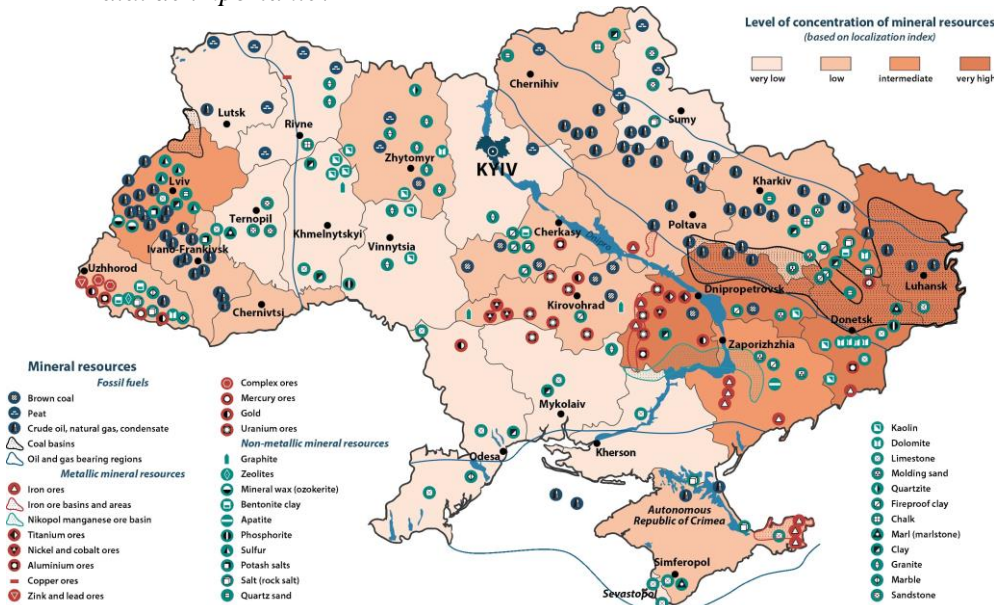
*

2. Un aspect interesant este că, la începutul anului 2022, cu câteva zile înainte de la invadarea Ucrainei de către Rusia, economistul polonez Hubert Walas, a propus spre publicare cotidianului *The Washington Post* o analiză intitulată *„Ucrainenii dețin materii prime valorând miliarde de dolari, care ar putea fi folosite pentru reconstrucția economică a țării lor.”* Din motive evidente materialul nu a fost publicat, autorul publicându-l însă pe site-ul personal *Good Times, Bad Times*, la 02.04.2022.

La 12.07.2024, ziaristul american Benjamin Norton, redactor șef al *Geopolitical Economy*, care specializat în știri și analize independente, a publicat integral analiza lui Walas, deoarece, în opinia sa, informațiile și corelațiile autorului au rămas valide. Prezentăm în continuare câteva extrase semnificative din studiul elaborat de Hubert Walas:

„(...) Teritorial, Ucraina este una din cele mai mari state din Europa, iar

41% din exporturile sale se îndreaptă spre UE. Deosebit de remarcabile sunt resursele naturale minerale aflate în special în estul și în centrul țării. De ce sunt atât de importante?

Teritoriul acestei țări conține cel mai mult minereu de uraniu din toată Europa. Dar asta nu este tot. De asemenea, importante depozite de minereu de fier. Din nou, cele mai mari din Europa. De remarcat resursele de titan, pe locul 2 ca mărime de pe continentul european. Dar să facem abstracție de metale. Prețurile la alimente sunt în creștere ca urmare a stagnării economice cauzate de pandemie. Cu toate acestea, nici criza indusă de Kremlin nu este ne semnificativă. De ce? Pentru că dacă Rusia este cel mai mare exportator de grâu, Ucraina este al treilea cel mai mare exportator din lume de cereale. Se estimează că solul fertil al Ucrainei poate să hrănească 600 milioane de oameni, ceea ce ar însemna mai mult cu 150 milioane decât actuala populație a Uniunii Europene.”

Pe măsură ce războiul dintre Occident și Rusia pentru a decide soarta Ucrainei se prelungește, bogăția incredibilă a resurselor naturale ale pământurilor ucrainene constituie un aspect important, dar care cel mai adesea este trecut cu vederea. Iată ce scrie în acest sens articolul publicat pe site-ul *Good Times, Bad Times*.

Coșul de pâine al Europei

„ (...)Faptul că Ucraina deține un loc fruntaș în producția agricolă a Europei nu ar trebui să constituie o surpriză. La urma urmei, este cea mai mare țară de pe vechiul continent, fiind de două ori mai mare decât Italia. Totuși, dimensiunea teritorială nu este determinantă din acest punct de vedere. Ucraina își datorează condițiile agricole favorabile zonei cernoziomului, aflată în cea mai mare parte pe teritoriul ei. Acest tip de sol, cu un conținut mare de humus asigură randamente record la producțiile la hectar. Încă de pe vremea URSS Ucraina era denumită coșul de pâine al Uniunii Sovietice, fiind unul din principalii producători mondiali nu doar la grâu, ci și de orz, ulei de floarea soarelui, porumb și rapiță. Declanșarea unui război în această țară poate afecta

exporturile Kievului de produse agricole în Orientul Mijlociu și Africa de Nord – importatori tradiționali și semnificativi de astfel de produse. Interesant este și faptul că una din cauzele Primăverii Arabe izbucnite în 2011 a fost criza alimentară din aceste țări.(...)”

*

3. La 25.02.2024, sub titlul *Motivul real al războiului dintre Rusia și Ucraina îl constituie uriașele resurse naturale de care dispune Ucraina, într-un articol redacțional, în revista Business Today, din India, se afirmă următoarele:*

„Semnificația economică a Ucrainei pentru Rusia și pentru Occident

Atât Rusia, cât și Occidentul consideră că Ucraina este o posibilă zonă tampon una împotriva celeilalte. Să aruncăm o sumară privire la resursele naturale ale acestei țări:

Hidrocarburi

Ucraina se află pe locul doi în Europa din punct de vedere al rezervelor de gaze naturale, făcând abstracție de Rusia. Interesant este faptul că rezervele de gaze naturale ucrainene nu sunt încă exploatare, în cea mai mare parte. Se estimează că rezervele s-ar cifra la 1,09 trilioane de metri cubi și, pe teritoriul european, sunt întrecute doar de Norvegia, cu 1,53 triliarde metri cubi.

Cu toate acestea, Ucraina este dependentă de importurile de gaze naturale, datorită faptului că în timpul URSS, în anii 1970, au fost dezvoltate capacitățile de exploatare preponderent aflate în Siberia. În prezent, Rusia furnizează 40 – 50% din consumul de gaze naturale ale Europei prin gazoductul Nord Stream I, precum și prin sistemul de gazoducte ucrainene.

Germania este, de asemenea, un mare consumator de gaze naturale rusești. 55% din necesarul total de gaze naturale provine din Rusia, iar cea mai mare parte este asigurat de tranzitul acestora prin Ucraina, care realizează anual încasări din taxele de tranzit de 7 miliarde de dolari, ceea ce înseamnă 4% din PIB-ul Ucrainei. În timp ce resursele uriașe de gaze naturale de pe teritoriul Ucrainei nu sunt exploatare, această țară deține totuși un rol foarte important în tranzitarea pe teritoriul ei a gazelor naturale destinate Europei provenind din Siberia.

În anul 2019, Rusia și Ucraina au semnat un acord privind facilitarea tranzitului prin Ucraina de gaze naturale siberiene destinate UE. Interesant de semnalat că prevederile acestui acord nu sunt în niciun fel afectate de sancțiunile economice unilaterale impuse de Statele Unite împotriva Rusiei.

Pentru a satisface necesarul de resurse energetice al Europei, Rusia și Germania au construit gazoductul Nord Stream II, care ar fi trebuit să constituie o cale de transport a gazelor naturale ieftină, fiabilă și durabilă.

Până în acel moment Statele Unite nu erau implicate în cursa pentru aprovizionare cu gaze naturale a Europei. Cu toate acestea, apropierea finalizării de către Rusia și Germania a lucrărilor de edificare a gazoductului Nord Stream II din Marea Baltică ar fi putut deveni un obstacol în calea intereselor americane în Europa.

Cancelarul german a stopat procedurile de certificare a intrării în funcțiune a Nord Stream II, în contextul declanșării invaziei Rusiei împotriva Ucrainei. Pe lângă gaze naturale, Ucraina dispune din abundență de resurse minerale, cum sunt cărbunele, minereul de fier, titan și alte materii prime

nemetalice. Semnificativ este faptul că în ce privește resursele de fier, titan și o serie de materii prime nemetalice Ucraina dispune de cele mai mari resurse din lume.

Prin urmare, nu este deloc surprinzător că invadarea de către Rusia a Ucrainei va avea un uriaș impact colateral global în sectoarele de producție a cărbunelui și energiei electrice. De exemplu, era de așteptat ca din anul 2022, importurile de cărbune ale Indiei să fie serios afectate, în condițiile în care Ucraina deținea 5% din rezervele mondiale de resurse naturale și minerale. Produse cum sunt cele de oțel, titan și alte materii prime nemetalice constituie câteva importante mărfuri de export ale Ucrainei. Astfel, anual, această țară exportă minereu de fier în valoare de 3,77 miliarde dolari, porumb în valoare de 4,77 miliarde dolari, semifabricate din oțel în valoare de 2,55 miliarde dolari, uleiuri din semințe în valoare de 3,75 miliarde dolari. Principalii importatori erau: China (3.94 miliarde dolari), Germania (3.08 miliarde dolari), Italia (2.57 miliarde dolari), Polonia (2.75 miliarde dolari), precum și Rusia (4.69 miliarde dolari).

Metale prețioase

În anul 2019, Ucraina a fost al cincilea cel mai mare exportator de minereu de fier din lume și în același an oțelul a ocupat locul trei în exporturile țării. Litiul și titanul sunt în prezent printre cele mai prețioase metale din lume. De ce? Să aruncăm o scurtă privire:

Litiu

Teritoriile ucrainene separatiste din regiunea Donbas dispun de o abundență de resurse naturale, astfel încât constituie o zonă extrem de fezabilă pentru o viitoare dezvoltare economică. Zăcămintele de litiu sunt concentrate în regiunile Zaporojie (Kruta Balka), Donețk (Șhevchenkivske) și Kirovohrad (Polokhivske și Dobra).

Cu toate acestea, în prezent nu există încă activități de exploatare minieră de amploare a lor. Minele de la Dobra și Donețk se află în fază incipientă și este de așteptat o concurență acerbă cu litiul furnizat de compania chineză Chengxin Lithium și compania European Lithium. Ambele sunt extrem de interesate de a-și extinde activitățile în Ucraina, sens în care au depus deja oferte Institutului de Cercetări Geologice de la Kiev. Litiul este o componentă esențială pentru fabricarea bateriilor electrice.

Titan

Conform estimărilor, 20% din rezervele mondiale de titan se află în Ucraina. De remarcat însă că această țară dispune de capacități reduse de producție de la exploatarea minereului de titan până la obținerea de produse finite. Interesant este faptul că în 2021 cel mai mare importator de minereu de titan ucrainean a fost China, urmată de Rusia (15,3%) și Turcia (14,5%). Singura ramură industrială care ar putea fi afectată major la nivel mondial de conflictul armat dintre Rusia și Ucraina este cea aeronautică, deoarece titanul este o componentă importantă a fabricării avioanelor. Într-o declarație făcută în 2021, compania americană a relevat că în cazul accentuării tensiunilor dintre cele două țări, era de așteptat că activitatea ei să se confrunte cu un „climat ostil” pentru propriile afaceri, deoarece preconizatele încă de atunci sancțiuni economice împotriva Rusiei ar fi afecta lanțul de aprovizionare cu titan și implicit

capacitatea de producție a avioanelor. Aceasta cu atât mai mult cu cât, după 2014, respectiv anexarea de către Rusia a Peninsulei Crimeea și sancțiunile care au urmat, Boeing era totuși în mare măsură dependentă de achizițiile de produse din titan făcute de la cel mai mare producător mondial - VSMPO-AVISMA.

Securitatea alimentară

Invazia militară a Rusiei în Ucraina înseamnă că exporturile ucrainene sunt afectate și implicit acest lucru va genera dificultăți în asigurarea securității alimentare la nivel global, având în vedere că Ucraina este una din cele mai mari furnizoare mondiale de grâu și porumb. Exporturile ucrainene de cereale sunt pilonul principal al economiei Ucrainei. O mare parte din grâul și porumbul acestei țări este destinat Africii și Asiei de Vest, care sunt dependente de importurile de produse alimentare. 50% din producția ucraineană de cereale este exportată în țări africane și asiatice. Securitatea alimentară este în pericol în cazul în care exporturile ucrainene de cereale sunt perturbate. În același timp, din cauza distanței geografice, importurile de porumb din Statele Unite reprezintă doar mai puțin de 10% din necesarul acestor țări. Pentru 2024, Ucraina și-a propus să devină al treilea producător mondial de grâu și al patrulea la porumb, dar acest lucru este irealizabil având în vedere evoluția conflictului militar cu Rusia.”

*

Deși cea mai mare parte a actualei confruntări este în domeniul militar și are un caracter strategic, lucrurile nu se rezumă doar la aceasta. Economia Ucrainei, resursele naturale, în special abundența din domeniul hidrocarburilor, minereu de fier, cărbune și pământurile rare, constituie de asemenea motive care influențează opțiunile politice ale Kievului

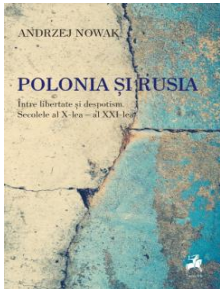
După aproape 3 ani de război crâncen cu Rusia, populația Ucrainei s-a redus la jumătate, din cauza pierderilor umane pe fronturile de luptă, emigrărilor și dislocărilor, la care se adaugă pierderii a peste 20% din teritoriul unde se află cea mai mare parte a resurselor ei naturale.

POLONIA ȘI RUSIA - ACEEAȘI FAMILIE, NICIODATĂ FRAȚI

Dr. Ist Ion Constantin

A apărut o carte extrem de interesantă pentru mai buna înțelegere a cauzelor războiului ruso-ucrainean: *Polonia și Rusia. Între libertate și despotism. Secolele al X-lea – al XXI-lea*, având ca autor pe Andrzej Nowak. Autorul (n. în 1960) este un renumit istoric polonez și profesor de științe umaniste, specializat în istoria Europei de Est și a Rusiei, șef al Departamentului de Istorie a Europei de Est la Universitatea Jagiellonă din Cracovia, autor a peste douăzeci de cărți și a numeroase articole publicate în periodice științifice globale, care au contribuit la o înțelegere mai profundă a schimbărilor politice și culturale din regiune. În 2019 a primit cea mai înaltă distincție poloneză – „Ordinul Vulturului Alb” pentru realizările științifice remarcabile și diseminarea cunoștințelor istorice în lume.

Volumul prezintă pe larg istoria vecinătății dintre Polonia și Rusia, din vremurile când încă nu existau nici măcar aceste denumiri, până în timpurile actuale. Se desprinde în mod clar faptul că, deși Polonia și Rusia provin din fondul istoric comun slav, aproape că nu există niciun moment istoric de apropiere, de înțelegere și de colaborare între cele două spații și țări. Istoria a separat Polonia de Rusia încă din Evul Mediu, din motive care țin atât de apartenența confesională diferită, cât și de evoluțiile civilizaționale specifice fiecăreia dintre cele două țări.

Sămânța aspirațiilor imperialiste ale Rusiei din ultimul mileniu este Rusia Kieveană, cel mai timpuriu stat al slavilor estici dominat de orașul Kiev, aproximativ din anul 880 până la mijlocul secolului al XII-lea. Din punct de vedere istoriografic, Rusia Kieveană poate fi considerată ca unul și primul dintre statele predecesoare a celor trei națiuni slave răsăritene din zilele noastre: Bielorușii, Ucrainenii și Rușii (celelalte state predecesoare, mai puțin timpurii, fiind principatele slave răsăritene care au succedat Rusiei Kieveane, apoi, mai recent, Imperiul Rus și Uniunea Sovietică). Domnia lui Vladimir cel Mare (980-1015) și cea a lui Iaroslav I cel Înțelept (1019-1054) constituie „epoca de aur” a Kievului, când Slavii au fost creștinați și au primit primul cod de legi al slavilor de răsărit: Russkaia Pravda.

Disputa teritorială pentru granița dintre Polonia și Rusia Kieveană începe în anul 981, fiind reluată de țarii ruși pentru scopurile lor imperiale și continuată, mai târziu, de Lenin și Stalin. Sentimentul că polonezii există separat, iar rușii (rusini) separat era pe atunci extrem de puternic. Nici vorbă de unire: nici prin luptă, nici prin alianță. Încă de la începutul secolului al XI-lea, Bolesław cel Viteaz (992-1025) și adversarii lui, suveranii cnezatelor răsăritene nu aveau îndoieli că o asemenea integrare, o asemenea unire nu va exista.

După Marea Schismă a Bisericii din 1054, Polonia, învecinată nemijlocit cu lumea ruteană de alt fel, legată de ea prin comunitatea geografică, originea slavă și climatică, și-a asumat o mare misiune spirituală, civilizațională, în numele creștinismului apusean, spre Est.

Între timp, în Est începe să sufle un vânt tot mai rece dinspre stepa asiatică. Odată cu invazia mongolă după anul 1237, Rusia kieveană, măcinată de luptele interne, se destramă într-o multitudine de principate, dispărând practic de pe hartă.

Între anii 1238-1240, Rusia a cedat complet în fața nimicirii îngrozitoare din partea oștilor mongole. Stăpânirea dură a urmașilor lui Ginghis Han, a fondatorilor așa-numitei Hoarde de Aur, s-a întins în toată Rusia, Siberia de Vest și o parte a Kazahstanului de astăzi, izolând și mai mult spațiul rus de dezvoltarea civilizației europene. Mongolii, deși i-au învins pe cavalerii polonezi și pe cei europeni la Legnica, deși au năvălit nu o dată în ținuturile Piaștilor, totuși nu și-au impus aici stăpânirea. Stăpânirea mongolă (apoi tătară) asupra ținuturilor rusești a durat două sute cincizeci de ani. De două ori mai mult decât împărțirile Poloniei. Un asemenea interval de timp a lăsat urme de neșters. Această stăpânire pe o perioadă atât de mare a lăsat să pătrundă în cultura politică din ținuturile ruse atitudinea specifică a fricii absolute în fața puterii suverane care este în stare să facă una cu pământul orașe întregi, îndată ce întâmpină cel mai mic semn de nesupunere.

Dincolo de disputa teritorială firească, de despărțirea religios-civilizațională la granița dintre ortodoxie și Europa latină, a apărut o tensiune tot mai puternică între Rusia și Polonia vecină. Aceasta din urmă își va dezvolta cultura politică într-o direcție opusă: va acorda privilegiile de libertate mai întâi clerului, apoi cavalerilor, iar în cele din urmă se va ajunge, pur și simplu, la cultura cetățenească, republicană, pentru unii oligarhică, dar cu siguranță nu autocrată.

Cultura politică specifică, bazată pe autocrație, pe teama celor supuși și pe teroarea puterii, nu s-a dezvoltat în aceeași măsură pe întreg teritoriul Rusiei Kievenne. În partea îndepărtată a nordului, unde influențele mongole ajungeau destul de firav, a înflorit începând cu secolul al XII-lea Republica negustorilor Novgorod, iar aproape de ea, în mod similar, Republica Pskov. Aici nu existau autocrație și militarism, doar îmbinarea identității religioase ortodoxe cu spiritul negoțului și al deschiderii față de schimbul cu partenerii din vest, prin Marea Baltică. Pe de altă parte, în sud-vest, la confluența statului polonez al Piaștilor, în Volînia și pe teritoriile Rusiei Vladimiriene, continuă contactele dinastice, comerciale, iar uneori confruntările militare cu Piaștii. Din anul 1325, țarul Ivan Kalita a mutat reședința mitropoliei întregii Rusii de la Vladimir la Moscova.

După slăbirea Hoardei de Aur, Moscova începe să-și ridice capul, cu un mitropolit care binecuvânta cuceririle ei politice și cu operațiuni de „strângere a pământurilor rusești”. Ivan al III-lea (1440-1505) a consolidat marele imperiu al Moscovei, preluând moștenirea politico-ideologică a Bizanțului și punând bazele Moscovei – A Treia Romă. În calea planurilor Moscovei stătea tocmai Polonia, care se afla pe culmea posibilităților sale, unindu-se cu Lituania, în 1385, prin

căsătoria reginei poloneze Jadwiga de Anjou cu ducele păgân lituanian Jagiello. Decizia cu privire la unirea dintre Polonia și Lituania a făcut din statul aflat sub sceptrul lui Jagiello, iar apoi al urmașilor săi Jagielloni, cel mai mare stat teritorial din Europa.

În acest răstimp, Moscova era o țară relativ mică, ocupând un teritoriu de numai 250.000 de km pătrați, mai puțin decât are Polonia în zilele noastre. Pentru polonezi și lituanieni, cel mai mare pericol îl reprezenta atunci statul teuton foarte expansiv, așezat la țărmul Mării Baltice. Înfrânt decisiv în lupta de la Grunwald din 1410, statul teuton nu avea să se mai ridice niciodată la vechea putere.

Moscova și teritoriile vechii Rusii aflate sub suzeranitate lituaniană erau legate prin credința ortodoxă comună și prin cultură, dar mai ales prin civilizația bizantină care s-a dezvoltat în jurul acestei confesiuni și al tradiției imperial-religioase. În statul moscovit din acea vreme au început să predomine nu doar influențele culturale și metehnele politice ale etniei mongole care a dominat acolo două secole și jumătate. Feliks Konieczny (1862-1949), un mare istoric polonez, a definit drumul istoric al Moscovei prin expresia *civilizație turanică*, adică civilizație de stepă, nomadă, cu leagănul în Asia Centrală. Astăzi, în Rusia este numită euroasiatică. De-a lungul celor patru veacuri de istorie a prezenței vechilor teritorii rusești în cadrul Uniunii Polono-Lituaniene, din anul 1572, al Republicii Poloneze, se vor delimita Ucraina și Belarus ca formațiuni cu adevărat distincte în raport cu Rusia - formațiune și moștenitoare a Moscovei îndepărtate, împovărate de o cu totul altă experiență istorică.

Influențele venite din Occidentul latin asupra acestei părți a Rusiei vechi au fost puternic marcate de rolul Bisericii catolice și al Universității Jagiellone din Cracovia. Începând din secolul al XVI-lea, Ucraina și Belarus au devenit locul de sinteză a culturii greco-latine, constituind punți între influențele culturale occidentale și Rusia moscovită, care nu a cunoscut perioada Renașterii în sensul general-european al cuvântului.

Conceptul de Moscova - A Treia Romă și Al Doilea Ierusalim - a fost promovat în forma sa inițială în anul 1492, când, în calendarul ortodox, care calcula timpul de la facerea lumii (din anul 5508 înainte de Christos), începea al optulea mileniu, anul 7001. Astfel a fost consfințit programul cuceririi imperiale în primul rând a pământurilor statului polono-lituanian. Acolo se aflau cel mai aproape „frații” întru „eliberare”.

Ivan al III-lea aspira deja să ridice rangul puterii sale la nivelul unui imperiu universal. În 1475, el a încheiat o alianță cu Hanatul din Crimeea, formațiune politică apărută după destrămarea Hoardei de Aur. Alianța era îndreptată împotriva statului polono-lituanian. În acest sens, în anul 1484, a încheiat o înțelegere și cu regele ungar Matei Corvin (1443-1490), iar apoi cu Imperiul Habsburgic. După 1492, Moscova, în alianță cu vecinii săi din Vest, începe o serie de șase războaie împotriva statului polono-lituanian, care se desfășoară pe parcursul a aproape un secol.

În anul 1500, Ivan al III-lea, pentru prima dată începe să folosească formal argumentul religios față de statul lituanian, iar ulterior de statul polono-lituanian, ca „tutore” politic al ortodoxiei, cerând recunoașterea dreptului său de a evalua realitățile ortodoxe din statele vecine și de a interveni în numele lor.

După moartea lui Ivan al III-lea, Mare Cneaz al Moscovei a devenit Vasili al III-lea (1505-1533), care a continuat politica tatălui său și mare parte din domnia sa și-a petrecut-o consolidând teritoriile obținute de Ivan. A anexat ultimele provincii autonome: Pskov în 1510, Volokolamsk în 1513, ce mai rămăsese din Riazan în 1521 și Novgorod-Severski în 1522. S-a străduit să mențină influența Moscovei asupra hanatului Kazan și până în 1532 a reușit să instaleze un han care i-a recunoscut suveranitatea. Vasili și-a extins autoritatea asupra boierilor și, la fel ca tatăl său, a declarat drept act de trădare orice încercare a unui nobil moscovit de a-și transfera serviciile altui conducător. În timpul domniei lui Vasili, administrația a continuat să se dezvolte; el a reformat modul de administrare a provinciilor. Alianța dintre biserica ortodoxă și statul moscovit s-a cimentat și mai mult.

A urmat Ivan al IV-lea cel Groaznic (1530-1584), primul cneaz moscovit care s-a intitulat „țar”. Prin ritualul de încoronare a sa ca țar, în anul 1547, se împlinea visul de construcție a celei de A Treia Rome, al cărui simbol devenise „coroana Monomahilor”, însemn al puterii monarhilor moscoviți. Dăruită, de fapt, la începutul secolului al XIV-lea, lui Ivan Kalita de stăpânul său, hanul Hoardei de Aur, ea era tratată la Kremlin ca simbol al moștenirii bizantine imperiale. Răspunzând la întrebarea diplomatică a regelui polon Sigismund August în legătură cu însemnătatea acestei încoronări, Ivan cel Groaznic a afirmat că oricine se încoronează cu „coroana Monomahilor” devine țar, deoarece această coroană a fost oferită suveranilor ruși de însuși împăratul bizantin, Constantin al IX-lea Monomahul (care a domnit în secolul al XI-lea). La puțin timp după încoronare, el cucerește Kazan și Astrahan, ultimele două reminiscențe ale vechiului Imperiu Mongol. Acestea erau teritorii mari, compacte, pe cursul mijlociu și inferior al Volgăi, cu o populație categoric neslavă și neortodoxă – mongolă, tătară, calmacă, buriată – de confesiune preponderent musulmană. Rusia devine astfel în adevăratul sens al cuvântului imperiu.

Ivan al IV-lea a aplicat în cucerirea Kazanului și a Astrahanului o tehnică imperială mai veche decât Rusia și Moscova, respectiv deportările în masă ale populației, care erau cunoscute în Asiria antică sau în Babilon. *„Din acel moment - consideră Andrzej Nowak - , Rusia își deschide un front larg de ofensivă geopolitică spre Asia. Începe marele marș dinspre Europa spre Asia, așadar, în direcție inversă decât toate marile imperii de stepă de până atunci, care din Asia se îndreptau spre Europa. Tocmai această schimbare a vectorului expansiunii euroatlantice, inițiată de Ivan cel Groaznic, va face din Rusia un stat care nu va putea fi învins, în orice caz, dinspre vest, având în vedere adâncimea ei strategică, precum o prăpastie, care se va deschide în cele din urmă până la Vladivostok și Kamceatka. Din acel moment și din această cauză nu va mai exista posibilitatea*

de a așeza alături statul rus și cel polonez, ca doi adversari sau parteneri cu aceleași drepturi. Momentul de răscruce nu s-a produs, așadar, optzeci de ani mai târziu în Ucraina, ca urmare a războaielor polono-ruse pierdute de partea poloneză, așa cum se crede cu precădere, ci ca efect al intensificării mișcării geopolitice care a deschis calea Rusiei spre inima Asiei”.

Imediat după cucerirea teritoriilor răsăritene, Ivan al IV-lea s-a îndreptat spre zona de nord-vest a imperiului său pentru a forța ușa Balticii, deoarece Moscova nu avea pe atunci ieșire la această mare. Îi stăteau în cale, pe de o parte, dominația suedeză, amplasată atunci și pe țărmurile de sud ale Balticii, iar, pe de altă parte, Ordinul Cavalerilor Gladieri, care ocupau teritoriile Letoniei de astăzi și parțial ale Estoniei. Disputa cu acest Ordin a dus inevitabil la conflictul cu Republica Nobiliară Poloneză. Regele Sigismund August a încercat să oprească expansiunea care se apropiase în mod deschis începând cu anul 1557. În acest context s-au intensificat demersurile pentru realizarea unei Uniuni Statale a Regatului Polonez cu Marele Ducat al Lituaniei, ceea ce avea să survină în anul 1569, la Lublin. S-a format atunci Uniunea Statală Polono-Lituaniană, numită oficial „Republica celor două națiuni” ori „Federația celor două națiuni” (în polonă *Rzeczpospolita Obojga Narodów*), o federație monarhică alcătuită din Regatul Poloniei și Marele Ducat al Lituaniei și care a existat până la ultima împărțire a Poloniei din 1795. Acest stat stăpâna nu numai teritoriile care sunt acum părți ale Poloniei și Lituaniei, dar și întregul teritoriu al Belarusului și părți din Ucraina și Letonia, precum și teritoriul vestic rusesc care astăzi este regiunea Smolensk.

Regele polonez Stefan Báthory (1533-1586) avea să pună capăt ambițiilor imperiale ale lui Ivan al IV-lea cel Groaznic. După două înfrângeri ale armatei ruse, cneazul Andrei Kurbski (1528-1583), cel mai apropiat colaborator al lui Ivan cel Groaznic și comandantul oștilor moscovite, a trecut de partea lituaniano-poloneză. Kurbski a devenit sinonimul trădătorului în întreaga tradiție rusă în următorii patru sute cincizeci de ani. El a fost immortalizat, în viziune rusă desigur, în cele două părți ale filmului „*Ivan cel Groaznic*” din 1944-1946, realizat de Serghei Eisenstein la cererea personală a lui Stalin. Filmul este cea mai uimitoare apologie din cinematografia mondială a terorii poliției politice (opricinina) care se ocupa, pur și simplu, cu uciderea tuturor celor bănuți de neloialitate față de țar. Cea mai zguduitoare scenă din film este o secvență turnată color despre cina opricinicilor, adică a *enkavediștilor* din secolul al XVI-lea, care cântă propriul imn despre cum anume trebuie să lovești și să-i tai cu securea pe adversarii țarului. Momentul reprezintă un adevărat imn de proslăvire a urii și violenței pentru distrugerea oricărui oponent al puterii. Pentru rușii liberi, cneazul Andrei Kurbski a devenit un simbol al emigrantului politic rus.

Odată cu părăsirea țării de către Andrei Kurbski, țarul a transformat opricinina în sistem de guvernare a poliției politice, înființând o gardă specială căreia i s-a dat în stăpânire deplină controlul și reprimarea oricărei opoziții față de stăpânirea sa. Fiecare opricinic avea legat de șa un cap de câine ca simbol al

fidelității față de țar. Opricinicii puteau aresta și ucide orice boier, adică pe reprezentanții nobilimii mari, ai curtenilor moscoviți, le puteau da foc la conac, confisca pământul. Acești adevărați precursori ai enkavediștilor de mai târziu au ucis zeci de mii de oameni.

Îndată după moartea lui Ivan al IV-lea cel Groaznic, regele Ștefan Báthory a trimis la Moscova o solie impunătoare, menită să sondeze dacă nu s-ar putea rezolva conflictul polono-rus în așa fel încât regele polonez să devină țar rus și să preia tutela asupra țaraviciului Fiodor, care era major, dar nu chiar întreg la minte. Nici această solie, nici următoarele delegații ale Republicii Nobiliare trimise la Moscova sub conducerea cancelarului lituanian Lev Sapieha nu au avut succes, deoarece un boier ambițios, provenind dintre opricinici, Boris Godunov (1552-1605), a preluat „tutela” asupra lui Fiodor, iar apoi, după moartea acestuia, s-a încoronat el însuși ca țar, contând pe întemeierea propriei dinastii. Din sfera curții Romanovilor s-a ivit, însă, un candidat școlit al acestui neam pentru răsturnarea lui Boris Godunov, Falsul Dmitri I (1581-1606). Trecând granița statului polono-lituanian, în anul 1603, el a mers mai întâi la curțile magnaților lituanieni ortodocși și s-a prezentat drept fiul mai mic al lui Ivan cel Groaznic, salvat ca prin minune din asasinatul politic. Adevăratul Dmitri, fiul lui Ivan cel Groaznic, fusese în realitate ucis mai devreme de trimișii lui Boris Godunov la Uglici. Bine pregătit (vorbea polona și latina), inteligent, perspicace, Falsul Dmitri I a atras repede de partea sa adepți captivați nu doar de farmecul său personal, ci și de perspectivele politice ale accederii acestuia la tronul moscovit. Era și un moment prielnic, Rusia fiind zguduită de revoltele țăranilor, legate de răcirea climei la începutul secolului al XVII-lea, de recoltele proaste și marea foamete. La acestea se adăugau revoltele cazacilor, care sporeau și mai mult instabilitatea statului rus.

Dmitri a fost primit în anul 1604 la Cracovia de regele Sigismund al III-lea, firește, în mod neoficial, deoarece majoritatea senatorilor și toate dietele locale se pronunțaseră împotriva susținerii lui, considerând că această aventură „nu este demnă de Republica celor Două Națiuni”. În cele din urmă, cu „binecuvântarea” regelui polon, Dmitri ajunge să domnească, din 1605, pentru un an, la Moscova, cu ajutorul unor „companioni” polonezi, lituanieni și ruteni. A fost debarcat în 1606 de o conspirație a cnezilor Șuiski, care au impus pe tronul Moscovei pe unul de-al lor, Vasili Șuiski. În masacrul polonezilor înfăptuit atunci la Moscova a fost ucis și Falsul Dmitri; trupul lui a fost ars, iar cenușa a fost pusă în tun și trasă în mod semnificativ în direcția apusului, de unde venise, „pentru a nu se mai întoarce niciodată”. Au apărut ulterior mai mulți pseudo-Dmitri, dintre care unul, Falsul Dmitri al II-lea, chiar s-a bucurat de un succes, evident doar temporar.

Noul țar Vasili Șuiski a încheiat o alianță cu Suedia împotriva Poloniei, iar în anul 1609 s-a declanșat următorul război polono-rus. În timpul acestei campanii, hatmanul polonez Stanisław Żółkiewski a obținut probabil cel mai mare triumf din istoria militară poloneză. Pe 4 iulie 1610, în bătălia de la Klușin, nu departe de Moscova, a învins o armată de șapte ori mai numeroasă decât detașamentele sale care nu depășeau patru mii de oameni, în primul rând husari. Acest succes i-a

deschis calea spre Kremlin, unde a intrat în septembrie 1610. După un an și jumătate de asediu, în noiembrie 1612, garnizoana oștenilor polono-lituanieni ai lui Żółkiewski a fost nevoită să capituleze din cauza lipsei de hrană. În istoria militară din ultimii 400 de ani, trupele poloneze repurtaseră, însă, un succes cu totul deosebit, fiind primele forțe armate străine care au ocupat Kremlinul, performanță ce va fi repetată mai târziu doar de Napoleon Bonaparte al Franței.

După capitularea garnizoanei poloneze la Kremlin, a avut loc la Moscova o adunare pământeană, adică un surogat al parlamentului, care l-a ales drept țar pe Mihail Romanov (1596-1645), reprezentant al unei familii ce se străduise să ajungă la tron încă din momentul stingerii dinastiei Riurik. Familia Romanovilor, deși se va stinge pe linie masculină cu Petru I încă din anul 1725, totuși va rezista pe tron formal până în anul 1917.

Pacea de la Polianovka din anul 1634 stabilea ca Smolensk să fie alipit Poloniei, dar statul polono-lituanian acceptă dinastia Romanov și nu va nutri în viitor pretenții față de tronul Moscovei. Nu după mult timp, la jumătatea secolului al XVII-lea vor reizbucni disputele teritoriale polono-ruse.

Un factor care a avut un impact deosebit de puternic asupra relațiilor Republicii Polone cu Moscova în secolul al XVII-lea și următoarele a fost problema cazacilor. Aceștia au apărut încă de la începutul secolului al XVI-lea în documentele istorice ale ținuturilor de stepă de la granițele cu Crimeea, cu Imperiul Turc și cu Moscova. Cuvântul „cazac” însemna paznic, santinelă. Cazacii au jucat un rol esențial în apărarea Hotinului, a Poloniei și a Europei împotriva invaziei turcești din toamna anului 1621. Au existat, însă, și răscoale ale cazacilor provocate de nemulțumiri sociale și religioase, precum cea condusă de Bogdan Hmelnițki. În cele din urmă, Hmelnițki a renunțat la planurile lui de independență, iar în ianuarie 1654, la Pereiaslav, în cadrul sfatului căzăcimii, a fost adoptat tratatul de trecere a Ucrainei sub stăpânirea Moscovei.

Cu sprijinul cazacilor, Țarul Aleksei I (1629-1676) s-a proclamat pe 13 septembrie 1655 Mare Duce al Lituaniei, al Belarusului, al Volîniei și Podoliei. O armată cazaco-rusă a început asediul orașului Lvov, alta a ocupat Lublin, Puławy, Kazimierz – ajungând până la Vistula. Sute de mii de locuitori ai Marelui Ducat al Lituaniei, mai ales de pe teritoriul actualei Republici Belarus, au fost deportați în interiorul statului rus. A început o gigantică operațiune de distrugere și strămutare asemănătoare, ca proporții, cu cele mai mari deportări înfăptuite de Stalin, la mai puțin trei secole distanță.

Până în vremea lui Petru I cel Mare (1672-1725), Polonia rămânea indiscutabil rivalul cel mai important, adversarul, inamicul numărul unu în ceea ce privește obiectivele strategice ale imperiului rus emergent. Republica era încă pe picioarele ei, capabilă să se apere, având o armată redutabilă, fapt dovedit cu prisosință - spre admirația întregii Europe, dar cu respect inclusiv la Moscova -, de triumful regelui polon Ioan al III-lea Sobieski, care a contribuit decisiv în 1683 la despresurarea Vienei dintr-un asediu turcesc.

Din acel moment, însă, declinul Poloniei nu a mai putut fi oprit. Uniunea, supusă unor războaie ruinătoare, a suferit enorme pierderi demografice și pagube în economie și structura socială. Marele Război al Nordului (1700-1721) a constituit de fapt lovitura cea mai grea care a dus la prăbușirea republicii nobiliare. Regatul Prusiei a devenit o forță regională și a cucerit Silezia de la monarhia Habsburgică austriacă.

Guvernul a devenit inefficient din cauza conflictelor interne pe scară largă, procesul legislativ afectat de corupție și manipulare din partea intereselor străine. Clasa nobilimii a căzut sub controlul unui număr restrâns de familii puternice care și-au format domenii teritoriale, populația urbană și infrastructura au căzut în ruină, ca și majoritatea fermelor țărănești.

În secolul al XVIII-lea, Republica a continuat să existe ca stat separat, ocupând în continuare un spațiu întins, avându-și regele, instituțiile, armata proprii, dar nu mai era suverană. Vocea Rusiei devenise hotărâtoare în afacerile Republicii. În anii 1767-1768, pe timpul împărătesei Ecaterina a II-a (1762-1796) s-a ajuns la acte de umilire fără precedent a Poloniei. Astfel, trei senatori și un deputat al Republicii au fost răpiți de către armata rusă și întemnițați într-o închisoare din Kaluga, în adâncul Rusiei. Terorizați, acești parlamentari au fost nevoiți să semneze, la 24 februarie 1768, „*Tratatul de prietenie eternă și garanție*” cu împărăteasa întregii Rusii. Republica devenea astfel în mod oficial un protectorat rusesc, iar Ecaterina a II-a un garant al neputinței ei politice. În același an a avut loc „Confederația de la Bar”, o revoltă a șleahței îndreptată împotriva Rusiei și regelui Poloniei, cu scopul de a conserva independența Poloniei și de a susține cauzele tradiționale ale șleahței. Ea a fost înăbușită și urmată în 1772 de prima împărțire a Uniunii, cedarea teritorială forțată către Imperiul Rus, Regatul Prusiei și Austria Habsburgică.

În 1788, Marele Sejm, sau Sejmul de Patru Ani a adoptat Constituția din 3 Mai, un document moderat-reformist, care a generat o opoziție puternică din partea cercurilor conservatoare ale mării nobilimi a Uniunii și din partea Ecaterinei a II-a. Confederația de la Targowica a mării nobilimi a cerut ajutorul țarinei și în mai 1792 armata rusă a pătruns pe teritoriul deja redus al Uniunii. Războiul de apărare dus de forțele Uniunii a luat sfârșit atunci când regele, convins de inutilitatea rezistenței, a capitulat și a aderat la Confederația de la Targowica. Confederația a preluat puterea, dar Rusia și Prusia au planificat și au pus în aplicare în 1793 a doua împărțire a Uniunii, care a lăsat țara cu un teritoriu drastic redus, practic incapabilă să existe ca stat independent. Reformiștii, radicalizați de evenimentele recente, în exil sau pe teritoriul ce încă mai aparținea Uniunii, au început să pună la cale insurecții naționale. Conducător al insurecției a fost ales Tadeusz Kościuszko, un general care se remarcase prin fapte deosebite de arme în Războiul de Independență al Statelor Unite. Pe 24 martie 1794, la Cracovia, acesta a proclamat o revoluție națională sub comanda sa. Kościuszko a eliberat și a înrolat în armata sa numeroși țărani, dar după lupte grele, și deși susținută puternic și de orașenimea de rând, insurecția n-a reușit să obțină sprijinul necesar din exterior. Ea

a sfârșit suprimată de forțele Rusiei și Prusiei, Varșovia căzând în noiembrie. A treia și ultima împărțire a Uniunii a fost înfăptuită de toate cele trei puteri vecine și prin ea, în 1795, Uniunea Polono-Lituaniană a fost ștersă de pe harta politică a Europei.

Deși nu a mai existat un stat independent polonez, ideea independenței Poloniei a fost ținută în viață de-a lungul secolului al XIX-lea și s-a manifestat prin mai multe revolte ale polonezilor și alte acțiuni militare împotriva puterilor care au divizat țara. Eforturile militare de după împărțire s-au bazat la început pe alianțele polonezilor cu Franța post-revoluționară. Legiunile poloneze ale lui Henryk Dąbrowski au luptat în campaniile franceze din afara Poloniei, în speranța că implicarea lor și contribuția adusă vor avea ca urmare eliberarea patriei lor polone. Imnul național al Poloniei — *Mazurka lui Dąbrowski* — a fost compus ca laudă pentru acțiunile acestuia de către Józef Wybicki în 1797.

În 1807, după victoria asupra Prusiei, Napoleon Bonaparte a înființat Ducatul Varșoviei, un stat polonez mic și semiindependent. Forțele militare ale Ducatului, conduse de Józef Poniatowski, au participat la numeroase campanii, între care se numără Războiul Austro-Polon din 1809, invazia franceză a Rusiei în 1812, și la campania germană din 1813.

Politicile din ce în ce mai represive ale puterilor divizatoare au dus la apariția unor mișcări revoluționare poloneze, cum au fost cele de la 1830, 1848 și 1863. După eșecul ultimei insurecții naționale, Revolta din Ianuarie 1863, poporul polonez, supus, în teritoriile sub ocupație rusească și prusacă, la un control din ce în ce mai strict și la persecuții crescânde, și-a conservat identitatea prin mijloace neviolente. Polonia Congresului, retrogradată în ce privește statutul oficial de la cel de Regat al Poloniei la titulatura de Țara Vistulei, a fost integrată mai strâns cu Rusia propriu-zisă, dar încă nu a dispărut ca entitate distinctă.

Revoluția rusă din 1905 a ridicat noi valuri de frământări în rândurile polonezilor, Roman Dmowski și Józef Piłsudski activând ca lideri ai facțiunilor naționalistă, respectiv socialistă.

După izbucnirea Primului Război Mondial, în care puterile care au divizat Polonia s-au confruntat între ele, unitățile paramilitare ale lui Piłsudski staționate în Galiția s-au transformat în Legiunile Poloneze și, ca parte a armatei austro-ungare, au luptat pe Frontul de Est împotriva Rusiei. Războiul și turbulențele politice care frământau Europa în 1914 au oferit poporului polonez speranța recâștigării independenței. La izbucnirea războiului, polonezii s-au văzut recrutați în armatele Germaniei, Austriei și Rusiei, și obligați să lupte unii împotriva altora într-un război care nu era al lor.

Deși numeroși polonezi simpatizau cu Franța și Regatul Unit, lor le era greu să lupte de partea aliatului acestora, Rusia. Ei nu aveau însă nicio simpatie nici pentru germani. Până la sfârșitul Primului Război Mondial, Polonia a fost teatrul înfrângerilor și retragerilor succesive ale tuturor celor trei puteri care o divizaseră.

De-a lungul războiului, zona Poloniei Congresului a fost ocupată de Puterile Centrale, Varșovia căzând în mâinile germanilor la 5 august 1915. Prin Legea din 5 Noiembrie 1916, Imperiul German și Austro-Ungaria au proclamat reînființarea unui Regat al Poloniei (*Królestwo Regencyjne, Regatul Regenței*) pe teritoriul cucerit de la ruși. Acest nou stat-marionetă a existat până în noiembrie 1918, când a fost înlocuit de nou-proclamata Republică Polonă.

Cu susținerea președintelui american Woodrow Wilson, independența Poloniei a fost oficial acceptată în iunie 1918 de puterile Antantei, de partea cărora deja luptau numeroase armate de voluntari polonezi. În interiorul Poloniei, în octombrie-noiembrie avea loc o luptă finală pentru independență, Ignacy Daszyński conducând un efemer guvern polonez la Lublin începând cu 6 noiembrie. Germania a decis să-și retragă trupele din Varșovia și l-a eliberat pe Józef Piłsudski, care a intrat în oraș la 10 noiembrie 1918.

După mai mult de un secol de dominație străină, Polonia și-a recucerit astfel independența, ce a fost recunoscută internațional în 1919 prin tratatul de la Versailles. Conferința de Pace de la Paris și tratatul de la Versailles, cu care s-a terminat conferința, au rezolvat problema frontierei vestice a Poloniei cu Germania, inclusiv cea a Coridorului Polonez care a dat Poloniei ieșire la Marea Baltică, și statutul separat al Orașului Liber Danzig. S-a hotărât organizarea unor plebiscite în sudul Prusiei Orientale și în Silezia Superioară, dar aspectele legate de frontierele de nord, sud și est au rămas în suspensie, ceea ce a condus la conflicte militare.

Dintre multiplele conflicte de frontieră ce au urmat, Războiul Polono-Sovietic din 1919-1921 a fost, desigur, cel mai important și plin de consecințe. Piłsudski întreținuse unele planuri ample de cooperare anti-rusă în Europa de Est și, în 1919, forțele poloneze au înaintat către est în Lituania, Belarus și Ucraina (ultima fiind anterior teatrul Războiului Polono-Ucrainean), profitând de preocuparea rușilor cu războiul civil. Până în iunie 1920, armatele polone trecuseră de Vilnius, Minsk și (aliatate cu Directoratul Ucrainei) au ajuns la Kiev, dar apoi masiva contraofensivă bolșevică i-a îndepărtat pe polonezi din cea mai mare parte a Ucrainei, iar frontul de nord a ajuns la marginea Varșoviei.

Un dezastru aparent sigur a fost evitat în Bătălia de la Varșovia din august, printr-o combinație între priceperea de strateg a lui Piłsudski și un efort național considerabil. Armatele rusești au fost despărțite, înfrânte și respinse, ceea ce l-a forțat pe Lenin și pe conducerea sovietică să abandoneze pentru moment obiectivul strategic de a face joncțiunea cu tovarășii socialiști germani (speranța lui Lenin de a obține sprijin pentru Armata Roșie în Polonia deja nu avea șanse să se materializeze). În acest fel, Polonia administra Moscovei o înfrângere istorică, în urma căreia comunismul a fost stopat la frontierele noilor state apărute după dezmembrarea Imperiului Rus.

În întreaga perioadă care a urmat, Rusia devenită URSS a urmărit sistematic să lichideze statalitatea și identitatea națională a Poloniei. Prin Protocolul adițional secret al Pactului Ribbentrop-Molotov, din 23 august 1939,

Germania nazistă și URSS au împărțit din nou statul, dezmembrat oficial în septembrie 1939. Stalin a ocupat partea de Est a Poloniei.

Cinci ani mai târziu, în 1944, Armata Roșie a așteptat liniștită și imperturbabilă ca trupele naziste să distrugă ce rămăsese din Varșovia și din locuitorii ei, în timpul răscoalei polone, pentru ca abia apoi să treacă la ofensivă. Acest lucru s-a petrecut în condițiile în care aceste trupe ale Moscovei erau deja pe malurile Vistulei, în suburbia varșoviană Praga.

Niciuna dintre aceste acțiuni nu a fost recunoscută de Kremlin în mod oficial vreme de mai multe decenii. Tot la sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial, Stalin a ordonat transferul spre Vest a frontierelor Poloniei, astfel că în componența fostelor republici sovietice Bielorusia și Ucraina au intrat cele mai multe dintre teritoriile polone ocupate de Moscova prin Pactul cu Hitler din 1939. Spre Vest, Polonia a obținut recompense în ceea ce fusese, până atunci, teritoriu german.

În pofida faptului că atât polonezii, cât și rușii provin din fondul istoric comun slav, aproape că nu există niciun moment istoric de apropiere, de înțelegere și de colaborare între cele două spații și țări. Istoria a separat Polonia de Rusia încă din Evul Mediu, iar fondul despărțirii nu are la bază doar deosebirile de ordin religios dintre catolicism și ortodoxie, ci și pe cele care țin de evoluțiile istorice diferite.

Dacă Polonia a fost conectată permanent de centrele de putere, de cultură și de civilizație ale Occidentului, râvnind la statutul unui arbitru regional în secolele XV-XVIII, Rusia a ales izolarea de Europa și relațiile de adversitate cu toate vecinătățile, proiectând a construi mai degrabă un imperiu decât un stat.

Regimurile politice din Polonia și Rusia nu au fost vreodată asemănătoare, cu excepția perioadei comuniste (1944-1989), când trupele sovietice au instalat și apoi menținut sistemul totalitar la Varșovia. Repulsia politică, intelectuală și socială polonă față de metodele instituționale rusești de conducere și administrare este veche și nu are legătură doar cu bombardamentele actuale din Ucraina.

Restabilirea democrației la Varșovia și disoluția URSS la Moscova, în 1989-1991, nu au adus reconcilierea ci, dimpotrivă, relocarea celor două state în tabere geopolitice incompatibile. Polonia a ales, din nou, alianța cu Occidentul, aderând la NATO și Uniunea Europeană.

Rusia s-a străduit, mai ales sub președinția lui Vladimir Putin, să mențină în viață ultimul imperiu al istoriei. În această istorie tumultuoasă a relației dintre Varșovia și Moscova din ultimii 30 de ani a intervenit și una dintre veșnicele întâmplări tragice ale istoriei bilaterale. În 2010, în timpul unui zbor spre Katyń, unde ar fi comemorat 70 de ani de la uciderea eroilor la Katyn, avionul președintelui Poloniei, Lech Kaczyński, s-a prăbușit și mai multe zeci de oficialități și-au pierdut viața.

A fost pentru prima dată în istoria Poloniei contemporane când un șef de stat a murit în timpul mandatului iar aceasta a provocat convulsii interne și recalibrarea fără precedent a relațiilor dintre Varșovia și Moscova.

Din punct de vedere politic, vinovați au fost considerați liberalii aflați la guvernare atunci, conduși de Donald Tusk.

Din punct de vedere moral, Rusia era acuzată de asasinat. Aceste două ingrediente au asigurat victoriile parlamentare și prezidențiale succesive ale Partidului Lege și Justiție, începând cu 2015.

În momentul de față, între Polonia și Rusia există cele mai reci relații din ultima sută de ani, iar continuarea agresiunii ruse în Ucraina nu ajută la detensionare. Dimpotrivă, retorica politică de la Varșovia propune o linie dură față de Kremlin, inclusiv prin găzduirea pe teritoriul Poloniei a armelor nucleare.

MEMORIALISTICĂ

VETERANII SE MĂRTURISESC

Ioan C. Popa, Ristea Priboi

Împreună cu prietenul Ristea Priboi depănăm amintiri cu un veteran al serviciilor secrete române care bate la porțile vârstei de 90 de ani. Interlocutorul nostru, cu înfățișare elegantă, de bărbat stilat, cu mulți ani de activitate petrecuți în străinătate și cu o vastă experiență profesională, cunoscător al mai multor limbi străine, dotat cu o memorie prodigioasă, se destăinuie cu ușurință și povestește cu haz întâmplări de acum 50-60-70 de ani de parcă acum s-ar derula sub ochii noștri. O singură rețineră peste care nu poate trece sub nicio formă: dezvăluirea numelui real, ca fost lucrător de informații: „*Esteiun ecou al educației primite de la primii mei șefi, care lucraseră în Serviciul Special de Informații (S.S.I.), unde păstrarea secretului asupra identității și activităților desfășurate era un lucru sacrosant*”. Suntem nevoiți, așadar, să respectăm condiția interlocutorului nostru și îl vom numi în continuare *Go.Gu. (G.G.)*.

*

Născut undeva într-un sat din Oltenia, într-o familie de agricultori, G.G. s-a angajat după liceu într-o uzină, ca muncitor calificat, de unde a fost selecționat pentru a urma cursurile Școlii de securitate, prima promoție pregătită în țară fără a mai fi trimisă la Moscova. Repartizat inițial la Direcția a III-a (informații interne, ulterior contraspionaj) a pornit „de jos”, ca ajutor de lucrător operativ și, după primii doi ani, ca lucrător operativ.

Primul obiectiv repartizat: „Naționalități”. A avut ca îndrumători foști lucrători în SSI care au supraviețuit după epurările masive ce au însoțit înființarea *Securității Poporului* în 1948. Câțiva ani, munca specifică era supravegheată de consilieri sovietici. Aceștia aveau o prezență discretă, participau la ședințele de bilanț, dar în rest „analizau” toate problemele într-un birou special.

I.C. Popa: Ați cunoscut direct vreun consilier sovietic?

G.G.: O singură dată, la un bilanț, unde unul dintre consilieri, de vreo 45 de ani, a venit însoțit de translator român. Probabil că știa și limba română, dar așa era regula, să fie însoțiți de translator. Ocupându-mă de „naționalități”, eu am ridicat problema greutăților atragerii la colaborare a unor etnici evrei. Mi-a confirmat că și în KGB era la fel: „*Și la noi se lasă greu. Singura metodă eficientă cu ei este utilizarea tehnicii operative – T.O.*”.

I.C.P.: Relatați-ne un caz mai deosebit în care ați fost angrenat în acel „obsedant deceniu” cum a mai fost numită perioada anilor `50.

G.G.: Da, s-a întâmplat în 1959, când un transport al Băncii Naționale a fost interceptat de un grup organizat care a furat peste trei milioane de lei. Era o sumă colosală pentru anii aceia. Cazul a făcut multă vâlvă și a fost citat frecvent ca temă de studiu. Sunt însă câteva lucruri mai puțin cunoscute. Într-o zi, șeful Direcției a III-a, Nicolae Budișteanu (viitor general maior și șef al Școlii militare de ofițeri activi de securitate de la Băneasa, 22.09.1967-01.08.1973, n. red.), a venit de la ministru (Alexandru Drăghici) și ne-a convocat în ședință: „*Tovarășul Gheorghiu-Dej a dat ordin ca tot aparatul informativ al țării să intre în acțiune și să-i descopere pe autorii jafului!*”.

Întrebat despre acest furt, Cristache Zambetti, care lucrase în S.S.I. și avea o funcție de conducere în Direcție, a răspuns sec: „*O lovitură la bancă!*”. Din ziua aceea, toți lucrătorii și-au pus în mișcare „antenele”, fiecare după posibilități. Eu am contactat un colaborator, inginer de profesie, cu care ajunsesem la o relație de prietenie. I-am cerut ajutorul în cazul amintit. „*Lasă-mă câteva zile*”, mi-a spus. Într-adevăr, câteva zile mai târziu ne-am reîntâlnit: „*Este cineva care a lucrat în sistem. Autorii au știut foarte bine toate detaliile*”.

Apoi mi-a scris pe o foaie numele suspectilor. Erau persoane foarte importante, unii lucraseră în poliție. Am plecat imediat cu „nota informativă” la șefii mei direcți, de birou și de serviciu, dar niciunul nu era în sediu. Atunci m-am prezentat la Zambetti, următorul pe scară ierarhică.

O paranteză despre Cristache Zambetti: bărbat elegant, cu origini grecești, lucrase în SSI și avea un simț extraordinar de autoprotecție. A fost cooptat în noile structuri de securitate de după 1945, iar prin 1951-1952, în calitate de ofițer al Direcției de Informații Externe din cadrul Direcției Generale a Securității Statului a fost trimis în misiune în SUA.

La un moment dat, simțind filajul pe urmele sale și având semnale certe de la o sursă că se pregătea arestarea sa, s-a deplasat direct la aeroport și a luat un avion spre Europa. La Direcția a III-a avea aura unui profesionist versat, fiind apreciat și respectat. Mai târziu a fost mutat la Camera de Comerț.

Primul lucru care m-a întrebat Zambetti când i-am prezentat nota informativă: „*Cine mai știe?*”. „*Nimeni*”, am răspuns. Apoi: „*Nota rămâne la mine. Vă cunoașteți demult cu informatorul?*” „*De vreo doi ani*”. „*Pot să-l văd și eu?*” A doua zi organizez o nouă întâlnire. „*Nu mai întreprindeți nimic de acum încolo*”, a conchis Zambetti după întâlnire. Îi cunoștea pe unii dintre autori, doi frați, foști polițiști, unul, Alexandru Ioanid, fost șef la IGP.

După câteva zile, Zambetti îmi spune: „*Suntem pe cale bună!*”. Pentru a doua zi m-a sfătuit să plec din București: „*Du-te pe undeva, unde vrei, dar dispări de aici!*” Mai târziu mi-am dat seama că voia să mă protejeze, să nu planeze vreo suspiciune asupra mea ca sursă a dezvăluirilor. Eu însă n-am rezistat tentației și a doua zi am fost iar la unitate. Era o vânzoleală greu de descris.

Se formaseră echipe de intervenție. Din una dintre ele făcea parte și Dumitru Fulger, de care vă amintiți că a fost o perioadă membru al redacției revistei *Periscop*. Autorii au fost arestați, dar nu recunoșteau furtul și, în lipsa

probelor, adică a banilor, nu puteau fi condamnați. Până la urmă, „secretul” ascunderii banilor a fost dezvăluit de soțiile acestora, care pleaseră pe Valea Prahovei și discutau mult despre diverse lucruri. Interceptate cu tehnică operativă la hotelul unde erau cazate, din discuțiile lor a rezultat și urma banilor.

Aceștia erau ascunși în anvelope, într-un pod. A urmat procesul și condamnarea autorilor furtului. Cu Zambetti am păstrat secretul până la capăt. La bilanțul din acel an, Zambetti mi-a spus: „*Te-am propus lui Budișteanu să te treacă pe listă pentru a îți se repartiza un apartament!*”, o mare problemă în perioada respectivă. A fost primul meu succes profesional notabil.

R. Priboi.: O paranteză aș vrea să facem la acest caz. Mulți ani mai târziu, prin 1993-1994, un veteran al muncii de informații, generalul Neagu Cosma, fost șef al Direcției de contraspionaj, a publicat o carte intitulată „*Cupola – Din culisele Securității. Pagini de memorii*” (Editura Globus, București), în care un capitol („Banda Ioanid”, pp. 262-266) l-a dedicat loviturii de tip gangsteresc de la BNR. Grupul era condus de colonelul de miliție, trecut în rezervă de curând, Leibovici Alexandru (alias Alexandru Ioanid, zis Lică) și din el mai făceau parte fratele său, Leibovici (Ioanid) Paul (inginer), Davidovici (Săveanu) Igor – fost ofițer de securitate, Afandari Monica Săveanu – soția lui Igor, Glassman Abrașa (Sașa Mușat) – asistent la Facultatea de istorie a Universității din București și Oreștein Sauli (alias Obedeanu) – fost redactor la „Scânteia” și ulterior profesor la Universitatea de partid „Ștefan Gheorghiu”.

După o pregătire minuțioasă, mascați și înarmați, aceștia au atacat furgoneta BNR – filiala sectorului 7 București (zona Crângași), de unde au sustras sacii cu bancnote pe care i-au transferat într-un taxi capturat mai înainte. Deoarece atacul s-a produs în plină zi și pentru a-i îndepărta pe curioși, Monica Săveanu, mascată și cu un pistol automat în mână, striga: *Atenție, se filmează!* În final s-a dovedit că planul atacului fusese gândit de Monica Săveanu, care în anii 1946-1949, a făcut parte dintr-un comandou care ataca bănci în Palestina, înainte de proclamarea statului Israel.

Pe traseu, jefuitorii au abandonat sacul cel mai greu, cu monede (mărunțiș), fapt observat de un băiețel care i-a spus mamei, iar aceasta a anunțat circa de miliție. În zona Academiei Militare taxiul a fost abandonat, iar un pensionar a relatat că cinci bărbați și o femeie, cu câte un rucsac în spate, s-au făcut nevăzuți. Existau așadar unele indicii pentru autorități, dar nefiind prinși, dificultățile identificării făptașilor erau mari. Apoi lucrurile s-au derulat cum a povestit colegul nostru.

Aș mai preciza că, necunoscând toate detaliile descoperirii grupului, Neagu Cosma consemnează în cartea sa de memorii versiunea care a circulat și s-a păstrat în cadrul Direcției: întâmplarea a făcut ca făptașii să fie descoperiți și arestați de către Securitate, „*datorită intuiției colonelului Zambetti Hristache, prieten cu Alexandru Ioanid. El a sesizat că acesta se interesa zilnic la foștii colegi din Miliție și la prietenii din Securitate despre ce noutăți mai sunt în legătură cu furtul banilor, oferindu-și sprijinul dezinteresat*”.

În final, mai consemnează Neagu Cosma, toți cei șase membri ai bandei și-au recunoscut fapta, au fost judecați și condamnați – bărbații executați, iar Monica Săveanu la muncă silnică pe viață.

După câțiva ani de detenție, Monica a ajuns în Israel. Ulterior, chiar și prin 1992, unii cetățeni români stabiliți în Israel au încercat să acrediteze ideea că „*frații Ioanid și coechipierii lor au căzut victime antisemitismului românesc, povestea cu furtul banilor fiind o invenție*” (op. cit., p. 265).

I.C.P.: Pe cine ați mai cunoscut dintre ofițerii care au lucrat în perioada interbelică?

G.G.: Au fost mai mulți, dar unul mi s-a părut foarte interesant: Ioan Taflaru (1910-1973), fost șef al Brigăzii anticomuniste a Corpului Detectivilor din cadrul Direcției generale a Poliției. Un personaj cu o pregătire solidă, absolvent al Facultății de Drept a Universității din București, încadrat în poliție în 1933. A promovat rapid pe scara ierarhică, iar cele mai importante rezultate profesionale le-a avut în perioada 1937-1944, când brigada de sub comanda sa a destructurat un mare număr de celule și organizații comuniste de inspirație sovietică, arestând inclusiv pe unii membri de frunte ai PCR, pe întreg cuprinsul României Mari.

Printre *clienții* lui Taflaru s-a aflat și dr. Petru Groza, care îl menționează într-o cărticică de memorii (*În umbra celulei. Jurnal din închisoare. Malmaison, iarna 1943-1944*), în care viitorul prim-ministru al României, agreeat de Stalin, recunoaște că în perioada respectivă milita pentru „încheierea păcii cu marea noastră vecină de la Răsărit”.

În martie 1945, Ioan Taflaru a fost judecat în lipsă și condamnat la muncă silnică pe viață. Până în mai 1948 a reușit să se ascundă, apoi a fost arestat și încarcerat în diverse penitenciare, fiind trimis în judecată la aproape 10 ani mai târziu. În aprilie 1957 a fost condamnat de Tribunalul Militar al Regiunii București la detenție grea pe viață, pedeapsă redusă în 1963 la 25 de ani muncă silnică. A fost eliberat din închisoare la 4 iulie 1964, dar s-a aflat sub o strictă supraveghere informativă până la moartea sa de la începutul lunii septembrie 1973.

Nu a renunțat niciodată la principiile sale, a rămas până la capăt un anticomunist convins și un critic al noului regim de sorginte sovietică. Eu l-am cunoscut când era la închisoare (Aiud) unde m-am prezentat ca „procuror”.

Am avut o discuție mai lungă, era deschis, dispus să relateze despre activitățile sale din trecut. L-am întrebat la un moment dat de ce structurile de siguranță ale statului, atât de eficiente de altfel, nu l-au informat pe mareșalul Ion Antonescu despre pregătirea actului de la 23 august 1944, mai ales că au fost implicați și comuniști? „*Domnule procuror*”, mi-a răspuns, „*știam totul. Mareșalul avea rapoarte pe ore cu ceea ce se va întâmpla. Dar nu s-a acționat*”.

I.C.P.: Ați lucrat în mai multe unități cu profil special, ați urmat și cursuri de perfecționare, apoi a venit timpul să vi se încredințeze misiuni externe.

G.G.: Selecționarea în DIE (Departamentul de Informații Externe), condus multă vreme de generalul Nicolae Doicaru, era o treabă foarte serioasă, dar nu presupunea plecarea imediată la un post în exterior. Mai întâi trebuia să-ți însușești

toate procedurile dintr-un sistem care avea ca obiectiv să obțină și să lucreze cu informații secrete destinate apărării securității statului. În Centrală, la *desk*, cum se spunea, te ocupai de câte un ofițer de la o grupă din exterior. Acest lucru presupunea mai multe lucruri: cunoașterea completă a dosarului ofițerului aflat la post, dirijarea acestuia, efectuarea periodică de analize și trimiterea de instrucțiuni, cunoașterea familiei și a rudelor (de regulă copii) rămase în țară, sprijinirea lor în rezolvarea diverselor probleme care apăreau ș.a.m.d.

La venirea în concediu, ofițerul era analizat pe toate fețele (rezultate obținute, minusuri, vulnerabilități etc.), ultimul cuvânt la concluzii avându-l Doicaru, care decidea dacă acesta merita încrederea de a fi retrimis la post. La analiza unui ofițer venit din Japonia mi-am dat seama că Doicaru știa mai multe despre el decât scrisesem eu în raportul de analiză. Șeful DIE pune în balanță rezultatele profesionale și, dacă acestea erau valoroase, trecea cu vederea anumite „rătăcirii” de ordin moral semnalate în conduita ofițerului, pe care le sancționa, dar îi lăsa acestuia cale liberă să revină la post.

După o experiență bogată în Centrală a venit într-adevăr și timpul să fiu trimis în misiune externă de lungă durată într-o țară dintre cele mai importante din vestul Europei.

I.C.P.: Ați avut o lungă și frumoasă relație cu Ștefan Andrei, unul dintre cei mai valoroși minștri de externe din acea perioadă. A contat și faptul că erați amândoi olteni?

G.G.: Nu neapărat. Totul a pornit de la niște cărți de memorii ale lui I.G. Duca, apărute în Occident și pe care le promisem în Centrală de la o grupă externă. Cunoșteam faptul că Ștefan Andrei era colecționar de astfel de cărți, așa că i-am trimis un set. Mi-a răspuns, a mulțumit și mi-a spus că mai dorește și altele de acest fel. Relația s-a consolidat pe parcurs. În timp, am avut o colaborare foarte bună, atât când mă aflam la post, cât și când reveneam în Centrală.

Legătura s-a consolidat pe măsură ce l-am sprijinit în rezolvarea unor sarcini cu care venea în străinătate. Spre exemplu, la un moment dat Ștefan Andrei a venit în RF Germania oarecum intempestiv cu un mesaj din partea lui Ceaușescu pentru cancelarul Helmut Kohl. Se practica acest mod de a comunica prin emisari speciali probleme de interes reciproc. Nefiind agreată anterior această vizită, pentru primirea la cancelar am inițiat demersuri chiar în timp ce Andrei sosise la Bonn. De la Cancelaria federală ni s-a spus că programul nu permite o astfel de primire. Am apelat la vicecancelarul H. D. Genscher, care s-a derobat, confirmând o deplasare a lui Kohl în SUA a doua zi.

Am încercat o intervenție prin președintele concernului Krupp, care făcea afaceri cu noi, dar tot fără succes. Andrei era îngrijorat gândindu-se cum o să-i motiveze lui Ceaușescu neputința de a transmite mesajul. Atunci am apelat la Fr. J. Strauss, șeful fracțiunii UCS din Bavaria, prieten al României și al lui Ceaușescu. Am vorbit la telefon cu secretarul lui Strauss, iar acesta ne-a spus că șeful său se află la un concert în Viena. Ne-a promis, totuși, că în pauza spectacolului va vorbi cu el și a întrebat ce să-i comunice. În pauză, secretarul ne face legătura cu Strauss.

Andrei îi spune că are mesaj pentru Kohl, dar acesta nu are timp să-l primească. A încercat să-i spună ceva de Ghenscher, dar Strauss, care nu-l agreea pe vicecancelar, i-a tăiat-o scurt: „Lasă-l pe ăsta!”.

A solicitat un răgaz și a promis că va reveni. Într-adevăr, peste circa un sfert de oră, Strauss revine cu un telefon: „Măine, la 8,00 să fii la aeroport, la Protocol. ăsta (H. Kohl) pleacă în America, dar veți putea discuta 20-25 de minute”. Firește că Ștefan Andrei s-a bucurat. Cu social-democrații, Andrei se descurca mai ușor. La o discuție cu cancelarul Helmut Schmidt, acesta l-a întrebat: „Andrei, de câte ori ne-am văzut noi?” „De vreo șase ori”, a răspuns Andrei.

R. P.: Când eram în misiune la Londra, un caz similar s-a petrecut cu Ștefan Andrei și Vasile Pungan, care și-au anunțat venirea de la București peste două zile, cu un mesaj de la Ceaușescu pentru premierul laburist Harold Wilson. Ambasadorul Pretor Popa a contactat Foreign Office-ul, care i-a răspuns că programul premierului nu permite primirea emisarilor români mai devreme de două săptămâni.

A comunicat răspunsul acasă, care desigur nu a căzut bine. Cei doi demnitari au apelat la generalul Gheorghe Toader (șeful Diviziei I – Europa, 1974-1978), să găsească o soluție pentru primirea solicitată peste două zile. Cu aprobarea Centralei, am contactat-o atunci pe șefa de cabinet al premierului britanic, pe care o cunoscusem prin intermediul șefului organizației de tineret a Partidului Laburist. Chestiunea s-a rezolvat cum am cerut noi, s-a găsit un interval de 20 de minute pentru primirea la premier, care s-a prelungit de fapt la vreo 45 de minute. H. Wilson îl cunoscuse anterior pe Vasile Pungan, fost ambasador la Londra.

I.C.P.: Revenind la Ștefan Andrei. Era cunoscut pentru diverse glume sau ghidușii pe care le făcea cu ambasadorii români atunci când se deplasa în străinătate...

G.G.: Da, la una dintre ele am fost martor. Era în 1984, pe timpul vizitei la nivel înalt în RFG. Ștefan Andrei locuia la un hotel frumos din Bonn, capitala de atunci, unde România construise o faimoasă ambasadă pe malul Rinului. Într-o zi, când se apropia încheierea vizitei, Andrei îi spune ambasadorului I. Rîmbu, care venise în camera sa de la hotel. „Tovarășe ambasador”, zice Andrei pe un ton foarte serios, „să-mi pregățiți pentru plecare covorul și lustra asta din cameră, îmi plac foarte mult”.

Ambasadorul a clipit din ochi, a încercat să spună ceva de genul „Știți, toate obiectele le au pe inventar...”, apoi: „Să aduc niște meșteri care să demonteze lustra”. Andrei se întoarce cu spatele, abia stăpânindu-și râsul. Altădată, la un hotel din Iordania i-a cerut ambasadorului să aducă două geamantane mari în care să împacheteze un candelabru, tot sub pretextul că i-a plăcut: „*Hai, că nu se prind ăștia!*”. Dar Ștefan Andrei făcea glume și în prezența lui Ceaușescu și a soției acestuia.

La o reuniune a CPEx, convocată la Snagov, când a intrat Ceaușescu în sală toți cei convocați își ocupaseră locurile. „*Dar Andrei unde e?*”, a întrebat

Ceaușescu, obișnuit să-l vadă în primul rând. „*Sunt aici, tovarășe secretar general*”, a răspuns Andrei de undeva din spate. „*Dar de ce nu vii mai în față?*” „*Vă raportez, deși am venit primul, toate locurile din față erau ocupate!*” De fapt, era o aluzie la situația în care se afla: deși avea o relație foarte bună cu președintele,

Ștefan Andrei era numai membru supleant în CPEX. „*Te ții de șotii!*”, a spus Ceaușescu. Altădată, s-a prezentat la cabinetul Elenei Ceaușescu să ceară lămuriri, deoarece urma să participe la o ședință a Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia și aprobarea mandatului cu care urma să plece întârziat. Primit de Elena, Andrei încearcă să explice de ce este necesar să primească aprobarea la timp. Elena răspundea sec: „*Mda, mda...*”, fără alte precizări. „*Sau poate a mai murit cineva prin Africa și vrei să mă trimiteți acolo*”, a spus Andrei, știind că la astfel de evenimente sunt trimiși oficiali de regulă marginalizați. „*Numai de șotii te ții!*”, a replicat Elena, oarecum în termeni similari cu soțul ei.

I.C.P.: Unele momente delicate în activitatea grupelor operative din exterior erau generate de pretențiile membrilor nomenclaturii de atunci, în primul rând ale cuplului prezidențial Nicolae și Elena, dar și ale copiilor acestora când se deplasau pe anumite spații din Occident, cel mai adesea de a modifica programul deja convenit.

Dl. Priboi a povestit cu lux de amănunte în cartea sa *Lumini și umbre din viața unui spion* astfel de momente din timpul vizitei de stat în Marea Britanie, din iulie 1978. A mai povestit și fostul ambasador în Grecia, Ion Brad, despre o vizită din 1976. Personal eram la Cairo, în contextul vizitei la nivel înalt din Egipt (noiembrie 1987), când Elena a încercat în câteva rânduri să schimbe programul pregătit de gazde.

Exemple sunt multe, ca de altfel și în cazul cuplului Mihail și Raisa Gorbaciov, despre care a scris și revista *Periscop* după informații din presa rusă...

G.G.: Îmi amintesc și eu un moment în care Zoe Ceaușescu a venit în Marea Britanie pentru a participa la o acțiune într-un oraș mai departe de Londra. Nimeni de la Ambasadă nu s-a ocupat de ea.

La câteva zile primim o telegramă de admonestare semnată „Stejarul”, în care Nicolae Doicaru îi cerea șefului g.i.e. explicații de ce nu s-a deplasat la locația Zoiei. Șeful g.i.e. era în mare încurcătură și nu știa ce să răspundă. Eu i-am sugerat să motiveze că „*preocupările muncii profesionale nu i-au permis...*”.

La scurt timp a venit răspunsul lui Doicaru: „*Am luat notă de preocupările dv. profesionale, dar vă cer...*”. Așa era Doicaru: era dur cu subordonații, le punea fel de fel de sarcini, era și ironic, dar totul se petrecea în interiorul instituției, iar oamenii se simțeau protejați.

I.C.P.: Ceea ce nu s-a întâmplat într-un alt caz, de această dată protagoniști fiind Nicu Ceaușescu și Tudor Postelnicu. S-a petrecu într-o țară din Africa (Zimbabwe) în perioada în care Nicu Ceaușescu era ministru pentru tineret și după ce România lansase cu succes o inițiativă la ONU de a proclama 1975 drept „Anul internațional al tineretului”. În acei ani, Nicu Ceaușescu a făcut multe vizite în

străinătate, ocazii în care apela frecvent la serviciile ofițerilor noștri de la post pentru organizarea programului său. În Zimbabwe se afla la post un ofițer tânăr, priceput și harnic, eram prieten cu el.

Nimeni nu l-a instruit însă cum să se comporte în astfel de situații, iar când Nicu i-a cerut să-i pregătească un program și să-l însoțească, acesta l-a refuzat, motivând că are sarcini de serviciu mai importante de rezolvat. Urmarea? La revenirea în țară, Nicu i-a spus lui Postelnicu, iar acesta a ordonat rechemarea imediată a ofițerului de la post și trecerea lui în rezervă.

Șefii Securității, dar și ai Miliției, în general, cunoșteau bine pretențiile membrilor nomenclurii și unii au dezvoltat o adevărată artă privind modul cum să se comporte în diverse situații când apar solicitări din partea acestora. La vizita din Egipt, din 1987, de care am amintit mai înainte, din delegația oficială română urma să facă parte și Valentin Ceașescu.

La aflarea aceluia amănunt, generalul Iulian Vlad, numit de curând la conducerea Departamentului Securității Statului în locul lui Tudor Postelnicu, a transmis niște instrucțiuni cifrate pentru grupa operativă aflată la Cairo pentru pregătirea vizitei, comunicate printr-un sistem special, altul decât cifrul de stat. Ca ofițer analist în cadrul grupei am putut lectura și eu instrucțiunile, înainte de a fi distruse.

Am rămas impresionat cât de minuțios era generalul Vlad, cât de bine cunoștea obiceiurile și pretențiile cuplului prezidențial și ale membrilor familiei. În plus, am reținut precizarea din final, care suna ca un avertisment pentru membrii grupei să nu facă vreun pas greșit, care suna cam așa: *vedeți că la sfârșitul fiecărei zile, „V” obișnuiește să-i povestească mamei cum a decurs tot programul care i s-a asigurat!*

Până la urmă, spre bucuria membrilor grupei, „V” nu a mai făcut deplasarea la Cairo. Poate și pentru faptul că, la 17 noiembrie, cu doar câteva zile înainte de vizită, la Brașov avusese loc protestul muncitorilor care a pus pe jar conducerea de partid și de stat. A fost un semnal ignorat însă de conducători, a căror reacție s-a concretizat prin înăsprirea măsurilor coercitive...

Au fost multe alte cazuri, nu doar cu membrii familiei Ceașescu. Când eram tânăr angajat în DIE, unii veterani de atunci mi-au povestit „pățania” unui ofițer aflat la post în Elveția, care, pe la începutul anilor 1960, a trebuit să se ocupe de prezența pe spațiu a soției unui membru de etnie maghiară din conducerea PCR. Ofițerul, chipeș și stilat, i-a atras atenția soției demnitarului nomenclurist, care i-a făcut unele apro-po-uri pentru programul de la hotel.

Bine instruit de acasă, ofițerul a respins cu delicatețe avansurile, ceea ce a provocat furia doamnei. La revenirea în țară, aceasta s-a plâns soțului că ofițerul care s-a ocupat de programul ei a încercat să o violeze. Urmarea? Rechemarea imediată a ofițerului de la post...

G.G.: Fără îndoială, astfel de cazuri pot constitui un capitol interesant cu picanterii din istoria serviciilor secrete din perioada respectivă. Eu am evocat o serie de întâmplări din „obsedantul deceniu” din punctul de vedere al unității de

contraspionaj în care lucram atunci. Activitățile de contraspionaj erau însă legate strâns cu cele de informații desfășurate în afara țării. Mă refer îndeosebi la reprimarea unor intelectuali sau a unor foști oameni politici care s-au stabilit în Occident după instaurarea regimului de ocupație sovietică din România.

Rudele rămase în țară au avut mult de suferit, fiind vorba adesea de personalități care au jucat un rol important în cultura și politica românească din perioada interbelică.

I.C.P.: Îmi revin din nou în minte mărturiile unor veterani ai serviciilor de informații aflați în pragul pensionării la începutul anilor 1970 când am fost angajat în DIE. Am cunoscut pe câțiva dintre ei în zilele în care efectuam serviciul de permanență (24 de ore) pe departament, la cabinetul generalului Doicaru de la sediul central de pe Batiștei. Doicaru recuperase la cabinetul său o serie de profesioniști, precum colonelul Simula, expulzați din Franța în urma scandalului legat de „rețeaua Caraman”.

De la colonelul Simula am aflat atunci că serviciile speciale române efectuaseră de curând un control amănunțit asupra unei mașini conduse de doi palestinieni cunoscuți ca membri ai unei grupări extremiste. Datorită suspiciunilor existente asupra transportului respectiv, mașina a fost pur și simplu tăiată în două. S-au găsit arme ascunse în podeaua autoturismului.

Nu s-a procedat însă la arestarea palestinienilor, dar li s-a pus în vedere să nu comită niciodată atentate împotriva României. *„Ei, uite și în felul acesta ne apărăm securitatea”*, a conchis Simula cu subânteles.

Altădată, am avut coleg de permanență un alt colonel („I”), și el fost membru al „rețelei Caraman”. La un moment dat l-am întrebat despre soarta a doi intelectuali români de mare valoare, ale căror opere începeau să fie publicate sau republicate. M-am interesat mai întâi de ce lui Mircea Eliade i se refuză cu obstinație aprobarea de a veni în țară, deși apăruseră semnale că și-ar fi dorit acest lucru.

Colonelul „I” mi-a spus că principalul opozant este ministrul de externe George Macovescu, datorită unor dispute ideologice avute în tinerețe cu Eliade în presa vremii.

Am mai întrebat cum se face că Monica Lovinescu, fiica marelui cărturar și critic literar Eugen Lovinescu (decedat în 1943), desfășoară o activitate atât de înverșunată împotriva României la microfoanele postului de radio „Europa Liberă”? *„Eee, aici lucrurile sunt mai complicate, dar în fond destul de simple”*, a început colonelul „I” să-mi povestească, dovedind că este la curent cu mai multe detalii decât în cazul Eliade:

„Aici, măi tovule, s-a greșit enorm. În timp ce Monica se afla la Paris, mai întâi ca bursieră a statului francez, apoi ca azilantă, mama ei, profesoara Ecaterina Bălăcioiu – Lovinescu, soția marelui critic literar, a fost arestată și trimisă la închisoare. Ce pericol putea reprezenta o profesoară pensionară? Fire plâpândă, aceasta s-a îmbolnăvit în închisoare, iar fiica sa a făcut numeroase demersuri să fie pusă în libertate și să i se permită să meargă la ea, la Paris,

pentru tratament. Nu s-a aprobat sub niciun chip această solicitare, iar femeia a murit la Jilava, în închisoare. Din acel moment, Monica Lovinescu a devenit un critic acerb al regimului de la București”.

G.G.: Au fost și alte abuzuri împotriva unor vârfuri ale culturii române. De exemplu, condițiile puse de guvernul Petru Groza lui George Enescu pentru a veni în țară să conducă un mare concert, refuzate de marele muzician. Sau ura manifestată de autorități împotriva fostului ministru de externe Grigore Gafencu, mare patriot, stabilit de asemenea la Paris.

Sora sa, aflată în țară, a fost arestată patru ani în România din cauza fratelui. În loc să facă lumină asupra acestei perioade de *represiune generalizată* cum o numea istoricul Dinu C. Giurescu, unii comentatori de azi, inclusiv institute care se doresc reprezentative pentru domeniul lor de preocupări, insistă că hotărârile tribunalelor excepționale instituite după 1945 sunt imuabile, deși împotriva elitelor militare, intelectuale, religioase, politice și economice ale vremii s-au comis abuzuri și crime imprescriptibile, iar scoaterea la lumină a adevărului despre ele este o obligație deopotrivă de ordin științific și moral, un etalon al gradului de emancipare și maturizare democratică a societății românești.

I.C.P.: Să revenim la întâmplări dintr-o perioadă mai apropiată. Mai ales după vizita președintelui Richard Nixon la București (august 1969), Ceaușescu a intensificat demersurile pentru obținerea de avantaje economice, tehnico-științifice și financiare din partea marilor puteri și organisme occidentale (SUA, Marea Britanie, Franța, RFG, Japonia, FMI, Banca Mondială etc.), scopul fiind accelerarea dezvoltării României și reducerea marilor decalaje care o separau de țările dezvoltate.

În contextul acestor preocupări se înscriu inițierea, în premieră pentru statele socialiste, de contacte cu FMI și Banca Mondială, precum și recurgerea la contractarea masivă de credite occidentale pentru finanțarea dezvoltării industriale și modernizarea agriculturii.

La un moment dat, prin 1976, România și-a asumat statutul de *țară în curs de dezvoltare*, pentru a putea beneficia de credite în condiții mai avantajoase.

De asemenea, România s-a apropiat de Mișcarea de nealiniere, obținând statutul de *invitat*. Se prefigura tot mai clar un *proiect de țară* diferit de modelul propagat de URSS în Tratatul de la Varșovia și CAER.

Toate acestea, ca și alte poziții adoptate pe plan internațional, au întâmpinat opoziția puternică a Moscovei și a sateliților săi, România fiind acuzată de *trădarea intereselor socialismului* și trecută în rândul *inamicilor URSS*.

În pofida acestor premise, la un moment dat România a schimbat cursul și a intrat în conflict cu principalele organisme financiare internaționale. Pe la începutul anilor 1980, generalul Nicolae Pleșiță, aflat atunci la conducerea CIE, transmitea exact „pulsul” orientării politice de la Comandantul suprem: „*Ne apărăm împotriva oricăror imixțiuni, atât din Vest, cât și din Est!*”

Adică independență totală sau război cu toată lumea.

R.P.: Nicolae Pleșiță a fost numit la conducerea CIE într-o perioadă de criză profundă, după trădarea lui Pacepa și după un interimat de tristă amintire cu Remus Dima.

A încercat să repună pe linia de plutire spionajul românesc, dar asta este o altă chestiune, despre care poate vom mai avea ocazia să vorbim.

ARHIVA PERISCOPULUI

NIXON LA BUCUREȘTI (II)

Ioan C. Popa

În zilele de **2-3 august 1969**, la invitația președintelui Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu, a avut loc vizita oficială în România a președintelui Statelor Unite ale Americii, Richard Nixon.

Relațiile româno-americe au o istorie îndelungată, ce se întinde pe trei secole. Cursul lor a fost însă sinuos, cu suișuri și coborâșuri, uneori abrupte.

În perioada interbelică, România a fost pusă pe hartă pentru americani abia în 1927, odată cu vizita în SUA a Reginei Maria, primul suveran român primit la Casa Albă, eveniment care a creat o atmosferă de simpatie față de România, iar relațiile bilaterale au cunoscut un anumit avânt.

Al Doilea Război Mondial a găsit cele două țări pe poziții de adversitate, pentru ca în perioada comunistă relațiile româno-americe să se revigoreze treptat, ajungând la un nivel aproape neverosimil în deceniile șapte și opt ale secolului trecut. Momentul de vârf l-a reprezentat, fără îndoială, **vizita istorică la București a președintelui Richard Nixon, întreprinsă la începutul lunii august 1969**, la câteva zile după prima aselenizare a unui echipaj american și la un an de la invadarea Cehoslovaciei de către URSS și alte patru țări socialiste, cu excepția României care a condamnat energic această acțiune.

În ultimul deceniu de existență a regimului comunist în România, relațiile cu America au intrat din nou în declin. Acestea cunosc un nou avânt după 1989, marcând continuu un curs ascendent: 1993 – România redobândește clauza națiunii celei mai favorizate, permanentizată ulterior de Congresul SUA (1996); 1997 – vizita la București a președintelui Bill Clinton marchează lansarea Parteneriatului Strategic Bilateral; 2002 – cu susținerea Americii, la Summit-ul NATO de la Praga, România este invitată să adere la Alianța Nord-Atlantică; 2003 – autoritățile americane acordă României statutul de „economie de piață”; 2005 – se parafează Acordul privind activitățile forțelor SUA pe teritoriul României („Acordul de acces”), care intră în vigoare în 2006. Iar evoluțiile pozitive au continuat, relația româno-americană devenind tot mai robustă.

Revenind la momentul vizitei lui Nixon în România, istoria reține semnificația cu totul aparte a acestei acțiuni prestigioase pentru România într-o perioadă de maximă acutizare a confruntării Est – Vest și de presiuni sovietice tot mai ample asupra politicii promovate de conducerea de la București. Cea mai bună caracterizare a acelei vizite a făcut-o chiar protagonistul ei, Richard Nixon, cu

ocazia sosirii la București: „**Actuala mea vizită este o ocazie istorică; deși nu este prima mea vizită în țara dv., este prima vizită în România a unui președinte al Statelor Unite ale Americii, prima vizită de stat a unui președinte american într-o țară socialistă, în această regiune a continentului european**”.

Ca de obicei, lăsăm cititorului libertatea de a aprecia profunzimea și semnificația dialogului româno-american din august 1969. Câteva sublinieri merită însă făcute.

Mai întâi, toate preocupările și opiniile exprimate de interlocutori trebuie privite în contextul epocii – situația gravă în care se găseau trupele americane în Vietnam, conflictul din Orientul Mijlociu, interesul SUA de a ajunge în negocierile de dezarmare de la Geneva la înțelegeri corespunzătoare cu URSS în problema armamentelor strategice, perspectiva afirmării Chinei pe arena internațională ș.a.

Aflat încă într-o perioadă de rodaj la conducerea statului, Nicolae Ceaușescu adoptă în general poziții prudente în privința relațiilor cu URSS și celelalte state socialiste și folosește adesea expresii din așa-numitul „limbaj de lemn” al epocii. Edificatoare în acest sens este prezentarea făcută conducerii restrânse a PCR imediat după vizită, în care abundă o serie de afirmații amuzante inclusiv despre originea socială a lui Nixon („mai sănătoasă decât a unora dintre comuniști”), precum și despre emoțiile care au cuprins atunci opinia publică românească, mergând până la sintagma „tovarășul Nixon” folosită de un speaker de la radio. Interesante sunt și remarcile lui Ceaușescu despre însoțitorii lui Nixon: tineri universitari, oameni de cultură, intelectuali, ale căror idei și cunoștințe influențează politica americană.

Câteva lucruri sunt afirmate tranșant de Nicolae Ceaușescu, unul dintre ele fiind sublinierea necesității desființării concomitente a celor două blocuri militare (Pactul de la Varșovia și NATO). De cealaltă parte, Richard Nixon afirmă o viziune a SUA cu o deschidere aproape incredibilă către pace și colaborare cu toate țările, indiferent de mărime sau de orânduirea lor socială și politică. **Nivelul de încredere între cei doi conducători a atins un nivel atât de înalt încât Nixon nu a ezitat să solicite o mediere a României în relațiile SUA-China și să propună stabilirea unui canal confidențial de comunicare între cele două părți în probleme de interes comun.**

O notă aparte este dată de atenția manifestată de americani față de poziția ingrată a României în raport cu URSS: în 1967, Nixon a întrebat în mod repetat dacă Nicolae Ceaușescu se teme de reacția Moscovei în privința relațiilor României cu SUA; întrebarea va reveni insistent și în 1969. Mai mult, în septembrie 1970, în timp ce se pregătea vizita de răspuns a lui Nicolae Ceaușescu în SUA (efectuată în zilele de **26-27 octombrie 1970**), un Memorandum către Nixon, datat 1 septembrie 1970 și întocmit de H. Kissinger, consilier prezidențial pentru securitate națională (National Archives, Nixon Presidential Materials), sublinia următoarele elemente demne de reținut:

„Faptul că Ceaușescu consideră că efectuarea unei vizite în SUA, în acest moment al eforturilor sale de a păstra echilibrul, reprezintă un **factor de risc acceptabil**, prezintă importanță. Tocmai s-a întors de la o reuniune a Tratatului de la Varșovia, care a avut loc la Moscova (20 august), (pe tema tratatului RFG-URSS), unde **a reușit să dea impresia unei loialități de bază, cel puțin, față de sovietici**. A avut grijă, de asemenea, să continue să cultive și cealaltă jumătate a lagărului comunist. De exemplu, ministrul român al apărării tocmai s-a întors dintr-o vizită extrem de cordială la Pekin și Phenian. În ultima parte a lunii septembrie, Ceaușescu are programată o vizită în Austria neutră. Pe scurt, este posibil să aibă sentimentul că, **prin această muncă de teren, își poate permite să facă un scurt experiment în SUA, ca parte a eforturilor sale de a continua să contureze rolul mai simetric al României**.

În plus, Ceaușescu poate considera că participarea șefilor celor mai multe guverne din Tratatul de la Varșovia la Adunarea Generală a ONU îi oferă o acoperire corespunzătoare pentru propria sa vizită (...)

Aceasta va fi prima vizită a lui Ceaușescu în Statele Unite, despre care a spus că vrea să vadă capitalismul în acțiune. Cu toate că impresiile pe care le va acumula nu vor duce la nicio schimbare dramatică în sistemul românesc, ar trebui să i se ofere o prezentare deosebită a instituțiilor și societății americane. Va trebui să se ia măsuri de precauție, pentru a evita incidentele create de emigrație sau de alții, pentru că Ceaușescu nu este tipul de oaspete străin cu care suntem obișnuiți. **Va trebui să se acorde atenție deosebită ca vizita să se înscrie în spațiul îngust dintre dramatizare excesivă (care i-ar putea crea probleme și ar putea suscita sensibilitatea sovieticilor) și expunerea inadecvată, care ne-ar putea împiedica să exploatăm vizita în interesul nostru propriu (...)**”.

Americanii cunoșteau bine „sensibilitatea” sovieticilor față de orice tentativă a SUA și a Vestului, în general, de a stabili legături puternice cu țările aflate în sfera lor de influență. De altfel, este relevant faptul că ambasadorul sovietic la București din acea perioadă, A. V. Basov, a fost primit de Ceaușescu, la 4 august, timp de o oră și jumătate pentru a fi informat despre discuțiile cu Nixon, chiar înainte de ședința Comitetului Executiv al CC al PCR dedicată informării membrilor conducerii de partid despre același subiect. În anul următor, la întâlnirea româno-sovietică de la Moscova, Brejnev a tunat și fulgerat împotriva României pentru organizarea vizitei lui Nixon din 1969 (*Periscop* nr. 3/63 și 4/64 din 2023).

Publicăm în continuare un **grupaj de 10 documente** pentru a facilita înțelegerea mai bună de către cititori a întregului context și a schimbului de opinii și idei prilejuit de prima vizită a unui președinte american în România.

I

Strict Secret

NOTĂ

referitoare la schița tematică a convorbirilor prilejuite de vizita în România a președintelui Statelor Unite ale Americii, Richard M. Nixon

I. Relații bilaterale

A. *Propunem ca în cadrul convorbirilor să se aibă în vedere abordarea de către partea română a următoarelor aspecte:*

a) *Politice*

1. Satisfacția pentru vizita președintelui Statelor Unite ale Americii în România și evoluția favorabilă a relațiilor bilaterale româno-americane. Trecerea în revistă a stadiului actual și a perspectivelor relațiilor româno-americane.

2. Dorința de a lărgi c sultările bilaterale asupra unor probleme în care ambele părți sunt interesate (de exemplu, consultări periodice asupra evoluției relațiilor bilaterale, informări reciproce cu privire la poziția față de unele probleme internaționale, inițiative comune în organizații și organisme internaționale etc.); astfel de consultări s-ar putea realiza pe următoarele căi:

- între ministerele de externe ale celor două țări prin intermediul celor două ambasade;

- în mod curent, sau prin trimiși speciali ai ministerelor de externe – în cazurile deosebite;

- cu ocazia vizitelor reciproce la nivel guvernamental;

- între reprezentanții români și americani în cadrul diferitelor organizații internaționale;

- aceste consultări ar putea avea, eventual, ca urmare unele inițiative comune.

3. Exprimarea părerii, la nivel de experți, că atitudinea răuvoitoare a unor membri ai Congresului american (în problema Transilvaniei și a naționalității maghiare din România) nu este de natură să contribuie la climatul favorabil dezvoltării relațiilor româno-americane.

b) *Economice*

În vederea lărgirii schimburilor comerciale, de cooperare tehnico-științifică, sunt necesare:

1. Înlăturarea discriminărilor tarifare față de mărfurile românești exportate în SUA; **acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate pentru România;**

2. Facilitarea obținerii de credite pentru importurile românești din SUA și eventual chiar pentru exporturile noastre pe piața americană;

3. Încurajarea cooperării între firme americane și întreprinderi românești;

4. Facilitarea obținerii de licențe și tehnologii;

5. Încurajarea schimburilor de oameni de știință, de specialiști, studenți, a

acțiunilor de cooperare în domeniul de cooperare științifică;

6. Sprijinirea admiterii României la Acordul General pentru Tarife și Comerț (GATT). Menționăm că partea americană a declarat că va sprijini intrarea României în GATT, însă nu se angajează să acorde în mod automat clauza națiunii celei mai favorizate, aceasta depinzând de o hotărâre expresă a Congresului;
7. Sondarea părerii părții americane în legătură cu **posibilitatea stabilirii unor eventuale relații de colaborare ale Republicii Socialiste România cu Fondul Monetar Internațional (FMI), Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD) și cu Organizația pentru Cooperarea și Dezvoltarea Economică (OCDE)**;
8. Președintele Nixon are cunoștință de proiectele de asistență tehnică în curs de realizare în România în cooperare cu Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD). Paul Hoffman, directorul general al PNUD a exprimat părerea că o apreciere pozitivă de către partea română, în cadrul discuțiilor cu președintele Nixon, a rezultatelor cooperării cu PNUD ar fi de natură să stimuleze interesul SUA pentru sprijinirea acestui Program.

B. Este posibil ca, în cadrul convorbirilor, partea americană să ridice următoarele probleme:

1. Reluarea negocierilor oficiale pentru încheierea unor Convenții consulare. În cadrul discuției avute cu ambasadorul român la Washington la 7 iulie a.c., secretarul de Stat, W. Rogers, a sugerat ca unul din rezultatele vizitei în România a președintelui Nixon ar putea fi hotărârea celor două părți de a relua negocierile oficiale pentru încheierea unei convenții consulare;

2. Încheierea acordului aerian;

3. Intervenții pentru acordarea de vize de plecare în SUA, temporară sau definitivă, a unor cetățeni români în vederea reunirii familiilor, precum și pentru aprobarea unor cereri de căsătorii între cetățeni români și americani. Autoritățile române au înregistrat intervenții pentru 938 de familii (aproximativ 2.500 persoane) din care 425 de familii considerate cu dublă cetățenie. În anexă este prezentată situația rezolvării acestora.

4. Deschiderea, pe bază de reciprocitate, de biblioteci la București și New York. Menționăm că au loc negocieri bilaterale în această problemă.

5. Regimul de deplasare al diplomaților americani în România și români în Statele Unite.

II. Probleme internaționale

- Evoluția relațiilor Est-Vest
- Securitatea europeană și alte probleme europene
- Blocurile militare
- Problema dezarmării, îndeosebi cea nucleară
- Războiul din Vietnam
- Conflictul din Orientul Apropiat.

Menționăm că ambasadorul Republicii Arabe Unite la Washington, în

cadrul unei discuții avute cu ambasadorul român și-a exprimat încrederea că partea română va acționa în cadrul convorbirilor cu președintele Richard M. Nixon pentru a convinge SUA să intervină activ pentru reglementarea echitabilă a conflictului.

- Rolul ONU și al celorlalte organizații și instrumente multilaterale de cooperare internațională, căile și mijloacele pentru îmbunătățirea activității acestora.

Este de așteptat ca în contextul discuțiilor privind viața internațională, președintele american să manifeste interes pentru evoluția relațiilor României cu URSS și alte țări socialiste europene. De asemenea, ar putea arăta interes cu privire la relațiile noastre cu RP Chineză și în general despre locul și rolul RP Chineze în viața internațională.

B. Este posibil ca președintele Richard M. Nixon să invite pe președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România, Nicolae Ceaușescu, să facă o vizită oficială în Statele Unite ale Americii.

II NOTĂ

privind problemele de ordin economic care se propun a fi ridicate în discuțiile cu partea americană

C. Importul de instalații complexe din SUA

Partea română ar fi interesată să importe din SUA instalații și utilaje, cum ar fi:

1. Utilaje, echipamente și asistență tehnică pentru laminarea la rece a tablelor electro-tehnice (cu cristale orientate); capacitate 150.000 tone pe an, valoare cca. 47 mil. \$;
2. Instalație pentru cositorirea tablelor laminate la rece; capacitate 130.000 tone pe an, valoare cca. 33 mil. \$;
3. Instalație pentru zincarea tablelor laminate la rece; capacitate 200.000 tone pe an, valoare cca. 17 mil. \$;
4. Utilaje, echipamente și asistență tehnică pentru realizarea secției de produse plate din aluminiu și aliaje de aluminiu; capacitate 85.000 tone pe an, valoare cca. 25 mil. \$;
5. Instalație pentru produs apă grea - necesară pentru funcționarea centralelor nucleare; capacitate 200.000 tone pe an, valoare cca. 40 mil. \$;
6. Instalație pentru producerea izoprenului - monomer din propilenă (materie primă pentru fabricarea cauciucului poliizoprenic); capacitate 33.000 tone pe an, valoare cca. 17 mil. \$;
7. Instalație pentru producerea cauciucului poliizoprenic (instalație de polimerizare); capacitate 30.000 tone pe an, valoare cca. 17 mil. \$;
8. Instalație pentru alchilare; capacitate 100.000 tone pe an, valoare cca. 0,850 mil. \$;
9. Instalație hidrocracare cu fabrica de oxigen; capacitate 1.650.000 tone pe an, valoare cca. 11 mii. \$;

10. Utilaje, echipamente, material, *know-how* și asistență tehnică pentru realizarea prin cooperare a irigațiilor unei suprafețe de cca. 270.000 hectare, cu plata în produsele realizate; valoare cca. 160 mil. \$.

Valoarea totală a obiectivelor menționate și a altor obiective care ar putea fi achiziționate pe baza unui credit global (inclusiv licențe *know-how* și asistență tehnică) este de cca. 200 - 300 mil. \$).

La negocierea și contractarea acestor obiective, este necesar să se aibă în vedere:

- acordarea de credit de către partea americană pe o perioadă de 10 - 15 ani de la terminarea livrării;

- garantarea acestor credite de către banca de export-import a SUA (Eximbank);

- posibilitatea ca o parte din echipamentele și furniturile acestor obiective să fie realizate de partea română. De asemenea, partea română să producă părți componente sau subansamble din instalațiile respective care să fie preluate de SUA sau plasate pe terțe țări;

- dreptul părții române de a exporta nelimitat produsele ce se vor realiza din instalațiile importate din SUA.

D. Pentru promovarea schimburilor comerciale cu SUA, pe baze reciproc avantajoase, este necesar:

- partea americană să acorde României clauza națiunii celei mai favorizate;

- în cazul că procedura acordării clauzei națiunii celei mai favorizate ar necesita un timp îndelungat, ar putea intra în considerare posibilitatea acordării României, pe un termen limitat, a unor scutiri sau reduceri tarifare vamale la exportul românesc în SUA.

De menționat că la tratativele, din luna iunie a.c., de la Geneva, privind aderarea României la GATT, delegația americană a sugerat posibilitatea unor tratative bilaterale între cele două țări cu privire la regimul taxelor vamale.

E. Sprijinul autorităților americane în legătură cu aderarea României la GATT, ca membru cu drepturi depline.

a). Cooperarea în diverse domenii, ca: realizarea unor unități industriale de producție cu participarea firmelor străine prin livrări de utilaje, licențe, *know-how*, plata urmând a fi efectuată prin livrarea produselor obținute; înființarea de societăți mixte; organizarea de centre turistice cu participarea firmelor specializate etc.

III

PROTOCOL Nr. 28 al ședinței Prezidiului Permanent al CC al PCR din ziua de 1 august 1969,

referitor la problemele ce vor fi discutate cu președintele SUA

Participă: Nicolae Ceaușescu, Ion Gheorghe Maurer, Gheorghe Apostol, Chivu Stoica, Paul Niculescu-Mizil, Virgil Trofin, Ilie Verdeț.

Au fost invitați: Mihai Dalea și Corneliu Mănescu.

Ședința a început la orele 12,00 și s-a terminat la orele 13,30.

A prezentat Nicolae Ceaușescu.

- I. Prezidiul Permanent al CC al PCR a aprobat principalele probleme ce vor fi discutate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat al României, cu Richard Nixon, președintele Statelor Unite ale Americii[...].

IV

Cuvântări rostite la sosirea în București a președintelui Nixon

- a) *Cuvântarea de bun venit a președintelui Nicolae Ceaușescu*

Stimate domnule președinte,

Stimată doamnă Nixon,

Doamnelor și domnilor,

Este plăcut pentru mine să vă adresez dumneavoastră, primul președinte al Statelor Unite ale Americii care vizitează România, un cordial salut din partea Consiliului de Stat și a guvernului țării, să exprim sentimentele de simpatie pe care poporul român le poartă poporului american, a cărui contribuție la cauza progresului și civilizației mondiale este unanim apreciată în țara noastră.

Sper că, deși scurtă, vizita dumneavoastră în România vă va permite să cunoașteți mai îndeaproape preocupările poporului român pentru dezvoltarea economiei, științei și culturii, hotărârea sa de a-și construi o viață demnă, liberă și prosperă, precum și aspirațiile lui de pace și colaborare cu toate statele lumii, fără deosebire de orânduire socială.

Personal, îmi amintesc cu satisfacție de întâlnirea pe care am avut-o cu dumneavoastră, cu doi ani în urmă, domnule președinte Nixon, despre spiritul deschis și sincer în care am discutat atunci - și nu mă îndoiesc că același spirit va caracteriza schimbul de opinii pe care îl vom avea în aceste zile.

Noi considerăm că în condițiile complexe ale vieții internaționale de azi dezvoltarea relațiilor dintre state pe baza principiilor coexistenței pașnice, respectului independenței, suveranității, egalității în drepturi și neamestecului în treburile interne reprezintă calea sigură de promovare a unui climat de încredere și înțelegere între popoare, de pace și securitate în lume. În această direcție o contribuție importantă o pot aduce contactele, întâlnirile și discuțiile între conducătorii statelor. Suntem încredințați că vizita dumneavoastră și convorbirile pe care le vom purta vor contribui la dezvoltarea relațiilor dintre țările noastre, se vor dovedi utile, rodnice pentru cauza colaborării între popoare, pentru pacea generală.

Cu aceste sentimente și convingeri vă primim astăzi, domnule președinte, în România, adresându-vă tradiționala urare a poporului nostru: „Bine ați venit”!

- b) *Cuvântarea de răspuns a președintelui Richard Nixon*

Domnule președinte,

Excelențele voastre,

Doamnelor și domnilor,

În numele întregului popor american, doresc să vă mulțumesc pentru primirea foarte caldă pe care ne-ați făcut-o astăzi. Aduc cu mine urările calde și bunele sentimente de prietenie din partea întregului popor american pentru întregul popor român.

După cum ați subliniat, domnule președinte, aceasta nu este prima mea vizită în țara dumneavoastră. Am fost aici în anul 1967. Îmi amintesc cu mare plăcere de această vizită. Era la sfârșitul iernii, la începutul unei noi primăveri. Am avut atunci convorbiri foarte utile cu dumneavoastră și cu alte oficialități guvernamentale române. Este vie în amintirea mea primirea cordială pe care mi-a făcut-o atunci poporul român.

Actuala mea vizită este o ocazie istorică; deși nu este prima mea vizită în țara dv., este prima vizită în România a unui președinte al Statelor Unite ale Americii, prima vizită de stat a unui președinte american într-o țară socialistă, în această regiune a continentului european.

Domnule președinte,

Acest moment însemnat în istoria relațiilor dintre cele două țări ale noastre coincide cu un moment mare al istoriei omenirii: omul a pășit pe Lună. Am atins un punct ferm în spațiul cosmic. Sunt însă obiective pe care nu le-am atins încă aici, pe Pământ. Suntem încă în curs de făurire a unei păci juste în lume. Aceasta este o operă care cere aceeași cooperare și răbdare și aceeași perseverență din partea oamenilor de bună credință, pe care le-a cerut și călătoria omului pe Lună. Sunt încredințat că dacă oamenii au putut ajunge pe Lună, pot ajunge la o înțelegere între ei și aici, pe Pământ. Dacă vrem să progresăm spre această înțelegere, care cere eforturi continue, trebuie să vedem lumea așa cum este ea: o lume cu rase diferite, cu națiuni diferite, cu orânduirii sociale diferite; lumea reală în care multe interese îi despart pe oameni și multe interese îi apropie.

Întâlnirea noastră exprimă, sunt sigur, dorința poporului român, ca și a poporului american, de a nu îngădui ca deosebirile dintre noi să împiedice o înțelegere mai profundă a punctelor noastre de vedere naționale. Țara dumneavoastră este o țară europeană și, de aceea, pentru dumneavoastră preocuparea cea mai importantă este securitatea acestui continent. Eu vin din alt continent, însă dintr-o țară care, de două ori în acest secol, a vărsat sângele fiilor săi pentru realizarea acestei securități. Suntem gata să ne aducem contribuția noastră și în această eră a negocierilor, pentru ca toți cei din Europa să poată năzui spre realizarea aspirațiilor lor juste pentru o viață mai bună, pentru o viață în care să nu existe teama de război sau amenințarea de război, pentru o cooperare constructivă cu alții, aflați mai aproape sau mai departe.

Suntem de acord ca de la început să fim sinceri unii cu alții. Deosebirile dintre noi sunt chestiuni de esență; într-adevăr, interesele nici unei națiuni nu sunt identice cu cele ale altor națiuni. Dar națiunile pot să aibă orânduirii interne foarte diferite și, în același timp, să trăiască împreună în pace. Națiunile pot să aibă interese economice foarte diferite și, în același timp, să trăiască în pace.

Statele Unite consideră că drepturile tuturor națiunilor trebuie să fie egale; însă nu considerăm că toate națiunile trebuie să aibă aceleași caracteristici. Țara mea a luat încă de pe acum inițiative noi pentru a reduce încordarea care există în lume. Noi suntem gata să răspundem ferm și pozitiv la inițiativele sincere și concrete pe care alții ar putea să le aibă. Fiecare națiune, indiferent de mărime, de regiunea în care este situată în lume, ne va găsi receptivi la ideile noi, realiste, pe calea spre pace.

Scopul invitației dumneavoastră, domnule președinte, și obiectivul vizitei mele în România este de a îmbunătăți contactele între națiunile noastre. Acesta este un scop folositor și pașnic. În acest spirit de realism și sinceritate, aștept cu plăcere convorbirile noastre. Vă mulțumesc încă o dată pentru ospitalitatea dumneavoastră.

Trăiască prietenia româno-americană!

V

NOTA

convorbirilor dintre Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România și Richard M. Nixon, președintele Statelor Unite ale Americii

2 august 1969

Întâlnirea celor două delegații:

Nicolae Ceaușescu: Vă rog să-mi permiteți să vă salut în numele Consiliului de Stat și al guvernului nostru și să-mi exprim satisfacția în legătură cu vizita pe care o faceți în România. Nădăjduim că întâlnirea și convorbirile noastre se vor solda cu rezultate pozitive pentru relațiile dintre țările noastre și pentru căutarea căilor de îmbunătățire a situației internaționale.

Richard Nixon: Împărtășesc părerea președintelui Ceaușescu în ceea ce privește obiectivul convorbirilor noastre. Am așteptat cu interes să vă întâlnesc din nou. Îmi amintesc cu plăcere de convorbirile noastre din 1967, când am abordat chestiuni privind, atât relațiile bilaterale, cât și evenimentele internaționale. În cursul primei mele călătorii în Europa și în Asia, mi-am dat seama că este foarte util să avem convorbiri directe între Președinți și prim-miniștri, ca și la nivel de miniștri de externe și ambasadori.

Sper că, având în vedere contactul stabilit între noi în 1967, acum, când amândoi deținem funcția de președinte, vom reuși să punem temelia unor relații tot mai bune între țările noastre, în interesul celor două popoare și al păcii în general.

Nicolae Ceaușescu: Sunt întrutotul de acord cu cele spuse de dl. Nixon.

Întâlnirea în cadru restrâns

(Au participat: Ion Gheorghe Maurer și Henry Kissinger)

Nicolae Ceaușescu: După obiceiul românesc noi ascultăm la început pe oaspeți ce au de spus, iar apoi ne expunem și noi părerea. Desigur, dacă doriți

putem stabili și o altă procedură.

Richard Nixon: Sunt gata să procedăm în orice mod. Aș sugera ca întreaga gamă a discuțiilor să includă chestiunile bilaterale – relațiile comerciale, culturale, consulare etc. – iar apoi să discutăm probleme mai generale referitoare la pacea în lume, la relațiile Est-Vest, la Vietnam, unde domnul prim-ministru Maurer a avut o contribuție atât de însemnată.

Mai sugerați și alte teme pentru discuții?

Nicolae Ceaușescu: Să începem cu cele propuse de dv. și dacă vor apare și altele, vom vedea.

Richard Nixon: Bine..! Noi am examinat unele probleme privind relațiile bilaterale și am dat dispozițiuni aparatului meu și celor de la Departamentul de Stat să elaboreze un program constructiv de abordare a acestor chestiuni. Dacă doriți, am putea să ne referim la ele, pentru ca, la sfârșitul discuțiilor noastre, să facem eventual, unele declarații. De exemplu, după câte înțeleg, ambele părți sunt gata să semneze o înțelegere culturală. În ce mă privește, aș dori să văd o extindere cât mai mare a schimburilor dintre România și Statele Unite.

Nicolae Ceaușescu: Noi apreciem că în ultimii ani relațiile dintre România și Statele Unite au cunoscut un anumit progres. Însă, în raport cu înțelegerile realizate verbal, în practică s-a făcut puțin. Sunt de acord în ceea ce privește importanța acestei înțelegeri culturale, care s-ar putea semna într-un timp foarte scurt. În acest fel se va deschide o cale pentru dezvoltarea relațiilor dintre noi. Dar, aceasta reprezintă numai o parte a posibilităților existente.

Richard Nixon: O mică parte!

Nicolae Ceaușescu: Noi acordăm o mare importanță cooperării în domeniul științei și tehnicii, pentru că aceasta are un rol decisiv în dezvoltarea oricărei țări. Succesele SUA în această privință sunt bine cunoscute.

Richard Nixon: Aș fi bucuros, dacă s-ar putea ca dl. DuBridges, consilierul meu științific, să aibă un schimb de păreri cu experții dv., pentru a analiza posibilitățile de colaborare existente în acest domeniu. Dacă sunteți de acord, am putea aranja ca el să vină la București.

Nicolae Ceaușescu: De acord, am saluta asemenea discuții.

Richard Nixon: Foarte bine, atunci dl. Kissinger va aranja cu ambasadorul dv. detaliile acestei vizite.

Nicolae Ceaușescu: Ne interesează mult industria chimică, domeniu în care Statele Unite sunt foarte avansate. De asemenea, ne interesează fizica, energia nucleară. Desigur, nu este în intenția noastră să producem bombe atomice, dar vrem să folosim din plin energia atomică în scopuri pașnice.

Richard Nixon: Suntem gata să vă ajutăm.

Nicolae Ceaușescu: O altă chestiune se referă la schimburile economice. Nivelul schimburilor dintre noi este destul de scăzut. Aici sunt câteva probleme pe care aș dori să le ridic:

În primul rând, suntem interesați să beneficiem de unele licențe și utilaje produse în SUA. Aceasta ridică însă două chestiuni - să se dea aprobare pentru

livrarea lor în România și să se găsească mijloace pentru ca Eximbank să acorde credite pentru acoperirea acestor livrări.

În al doilea rând, se pune problema exportului României în SUA, pentru a putea plăti aceste importuri. Aici ajungem la chestiunea „clauza națiunii celei mai favorizate” sau, cel puțin, la acordarea unor înlesniri care să faciliteze comerțul nostru.

Richard Nixon: Am studiat aceste probleme și sunt gata să indic unele măsuri pe care am putea să le întreprindem. Problema „clauzei” ar reclama o hotărâre din partea Congresului. Aceasta ar ridica unele întrebări delicate, ca urmare a războiului din Vietnam. Știu că România trimite relativ puține mărfuri în Vietnam; totuși, ar fi dificil să obținem acum aprobarea Congresului, pentru a se acorda „clauza” unei națiuni care face comerț cu Vietnamul, mai ales că este vorba și de mărfuri strategice. Aceasta ridică o problemă politică.

Henry Kissinger: Aceleași probleme se pun și în legătură cu Eximbank. Pe de o parte, Băncii îi este interzis să finanțeze exporturile în țările comuniste, iar pe de altă parte, există și un amendament care se referă la orice țară care face comerț cu Vietnamul de Nord.

Richard Nixon: Desigur, vom discuta mai târziu despre Vietnam. Acum aș dori însă să-mi exprim speranța că noi vom depăși această problemă și în acest fel drumul va fi curățat pentru acțiuni pozitive. **Eu mă pronunț pentru ca României să i se acorde „clauza națiunii celei mai privilegiate”** și, de îndată ce vom înlătura din cale problemele politice, vom soluționa în mod expeditiv această chestiune. Eu pot face însă ceva chiar în condițiile acestea; fără a fi nevoit să mă adresez Congresului, pot schimba statutul României în comerțul cu noi, în sensul acordării unor licențe directe. Eu voi face acest lucru. În ce privește Banca, în măsura care pot acționa pe cale administrativă, voi lua în considerare această posibilitate. Dl. Kissinger, împreună cu Departamentul de Stat și cu Ministerul Comerțului vor studia aceste probleme. Altele, unde se cere aprobarea Congresului, le vom reglementa atunci când vom înlătura din cale chestiunea vietnameză.

Aș vrea să știți că mă pronunț în favoarea extinderii comerțului și a acordării de credite României, ca și altor țări care sunt interesate. Aceasta este politica mea și cred că este bine să facem un început aici. **Aș dori ca actuala mea vizită să constituie începutul unei noi etape în relațiile cu România.**

Nicolae Ceaușescu: Salut această declarație. România este interesată să dezvolte relațiile sale cu SUA, ca și cu alte state. Avem un program de dezvoltare destul de intens, facem eforturi mari pe seama poporului român, investim 30% din venitul nostru național. Desigur, pentru a menține un ritm intens de dezvoltare - mai ales în condițiile revoluției tehnico-științifice contemporane - sunt necesare eforturi mari, susținute. Este firesc că dorim să folosim experiența, cunoștințele și tehnologia altor țări, inclusiv - dacă este posibil - a Statelor Unite.

Richard Nixon: Doresc să știți, domnule președinte, că noi înțelegem că România trebuie să urmărească realizarea propriilor ei interese. În măsura în care o

asemenea asistență poate fi obținută într-o țară ca URSS, este în interesul României să o obțină, după cum dacă este necesar să se obțină acest sprijin din partea SUA, aceasta este, de asemenea, în interesul României.

Poziția mea în această privință este diferită de cea a Administrațiilor anterioare. **Eu nu spun că, dacă sunteți prietenul SUA, trebuie să fiți inamicul altcuiva. Conținutul și caracterul relațiilor României cu alte state este treaba dv. Noi suntem interesați numai în prietenia dintre cele două țări ale noastre, în dezvoltarea relațiilor dintre noi, în interesul reciproc al popoarelor român și american.**

Nicolae Ceaușescu: Problema relațiilor cu SUA o plasăm în contextul relațiilor pe care România le are cu URSS, cu China, cu alte țări socialiste, ca și cu alte țări capitaliste, deci în contextul unor relații de largă cooperare cu toate statele, de natură să ducă la dezvoltarea multilaterală a colaborării internaționale. Privim relațiile cu SUA ca relații între două state cu regimuri social-politice diferite, dar care doresc să dezvolte raporturi normale de cooperare, pe bază de egalitate și avantaj reciproc. Știm ce reprezintă Statele Unite. Dacă vom putea să dezvoltăm asemenea relații, va fi bine, iar dacă aceasta nu va fi posibil, vom fi oricum prieteni.

Noi considerăm că relațiile noastre cu SUA nu trebuie să fie condiționate de altceva, decât de dorința comună ca ele să corespundă intereselor reciproce. Știm că nimeni în SUA nu vrea să facă afaceri în pierdere și nici noi nu vrem să pierdem. Acesta este principiul pe care am vrea să construim relațiile dintre noi și credem că este și ceea ce doriți și dv. Dacă găsim în SUA ceea ce dorim să achiziționăm și dacă vor exista condiții bune pentru afaceri, atunci vom cumpăra. Ce nu vom găsi, vom lua din altă parte. Vrem, de exemplu, să cumpărăm din SUA procedeele și instalațiile de fabricație de apă grea și de cauciuc izoprenic; vrem să dezvoltăm relațiile de colaborare în domeniul electronicii, mașinilor de calcul și comandă, precum și în alte domenii.

Până acum am achiziționat unele mărfuri, cei drept unele indirect. Cunoaștem că una din firmele care ne-a vândut o instalație a fost chiar „pedepsită”, cu vreo opt ani în urmă. Am vrea să găsim modalități ca oamenii de afaceri americani să poată vinde în România, fără să le fie teamă că-i pedepsiți, iar noi să nu fim în situația de a obține indirect produse americane. De fapt, nu cerem condiții speciale, ci un tratament normal care se obișnuiește în viața internațională. În ce privește regimul politic, poporul român a făcut deja o alegere fermă și nu vrea să luăm nimic de la dv.

Richard Nixon: Politica mea este că orice țară, oriunde s-ar afla, poate fi prietenul nostru fără a fi inamicul altcuiva. Înțelegem că deosebirile de sistem ridică unele probleme, inclusiv financiare, dar cred că ceea ce trebuie să facem este să explorăm orice domeniu care prezintă șanse de acord pentru a dezvolta relațiile economice. Acționând în acest mod am obținut, de exemplu, succese mari în schimburile cu Iugoslavia.

Nicolae Ceaușescu: La timpul respectiv și cu Polonia.

Richard Nixon: Este adevărat, dar ulterior nu s-a mai progresat din cauza unor obstacole politice. Unul din motivele pentru care am acceptat invitația să vin aici a fost de a avea aceste discuții sincere pentru a vedea ce posibilități există ca SUA să aibă relații comerciale și de altă natură mai bune cu România și cu alte țări din Europa Răsăriteană. Ca să spun lucrurilor pe nume, evenimentele din Cehoslovacia au făcut să dea înapoi unele dintre progresele realizate în domeniul extinderii contactelor și a comerțului dintre SUA și Europa Răsăriteană. Nădăjduiesc că această vizită ar putea reprezenta un punct de plecare pentru o nouă etapă în relațiile noastre cu aceste țări. **Poate că reușim să stabilim un exemplu în relațiile noastre cu România, care ar putea fi urmat și de alte țări.**

Nicolae Ceaușescu: Aș dori să relev că noi concepem relațiile cu SUA, ca de altfel și cu alte state, nu ca niște relații îndreptate împotriva unei alte țări. Îmi amintesc că și în 1967, am spus că noi pornim de la faptul că dezvoltarea relațiilor cu unele state nu înseamnă deloc că noi scădem ritmul relațiilor cu altele sau că aceasta trebuie să dăuneze altei țări. Aș dori să exprim satisfacția mea în legătură cu faptul că, în fond, și dv. aveți același punct de vedere.

Richard Nixon: Permiteți să vă întreb ceva. Noi încercăm acum să găsim modalități pentru a negocia cu Uniunea Sovietică, în legătură cu dezarmarea, încercăm să obținem ajutorul sovieticilor în căutarea căilor de rezolvare a crizei din Orientul Apropiat și, în general, dorim să dezvoltăm relații bune cu URSS.

Considerați oare, domnule președinte, - și nu doresc prin aceasta să pun o întrebare stânjenitoare - că „doctrina Brejnev” reprezintă un element care ar putea să vă creeze dificultăți în ceea ce privește dezvoltarea relațiilor dv. culturale și comerciale cu SUA? Prețuim prietenia cu România. În același timp, însă, **nu am dori să punem România într-o situație delicată sau dăunătoare în relațiile cu vecinii săi. Am remarcat, când s-a anunțat știrea călătoriei mele în România, că s-au făcut multe speculații, în sensul că URSS nu ar fi agreat această vizită.** Nouă sovieticii nu ne-au spus nimic. **Aș dori să-mi spuneți cum vedeți relațiile dv. cu celelalte țări din grupul socialist, pentru a ști cât de departe putem merge în relațiile noastre, fără a vă incomoda în raporturile dv. cu vecinii.**

Nicolae Ceaușescu: O să vă răspund deschis, fără nici un fel de diplomație. În ce privește România, dezvoltarea relațiilor cu SUA nu ne poate deranja în nici un fel, având în vedere că noi concepem aceste relații, ca relații bazate pe egalitate în drepturi, neamestec în treburile interne și care nu sunt condiționate în niciun fel de ceea ce face România în raporturile sale cu alte state. Pornind de la aceste principii noi avem relații dezvoltate cu RFG, care ocupă primul loc în relațiile noastre economice cu țările occidentale; avem, de asemenea, relații dezvoltate cu Franța, cu Anglia, cu Italia și alte țări. Toate acestea nu au deranjat și nu pot deranja pe nimeni. De altfel, și Uniunea Sovietică are relații similare cu state occidentale. Din acest punct de vedere, noi nu vedem cum dezvoltarea relațiilor cu SUA ar putea să ridice vreo problemă pentru România. Poate pune unele probleme pentru dv.?

Cunosc despre tratativele sovieto-americane privind dezarmarea, Orientul

Mijlociu și alte probleme internaționale. Înțelegem importanța acestor discuții și preocuparea Statelor Unite și a Uniunii Sovietice ca ele să ducă la rezultate pozitive. În ce ne privește pe noi, suntem cel puțin tot atât de interesați să se ajungă la asemenea rezultate. Aș dori însă să vă expun părerea mea în această privință, ca de altfel și părerea altora, inclusiv aliați ai dv., cu care am avut prilejul să discut. Noi considerăm că înțelegerea sovieto-americană nu trebuie să fie în detrimentul intereselor altor state, ci să contribuie la dezvoltarea independentă a fiecărei țări, la promovarea unor raporturi de echitate și justiție în relațiile internaționale. Această preocupare o au multe țări, atât dintre aliații dv., cât și țările neutre.

Nu cred că o asemenea politică ar avea o perspectivă îndelungată. Deoarece, dacă privim desfășurarea fenomenelor internaționale, vom vedea că popoarele nu mai doresc ca în spatele lor, în detrimentul lor, să se rezolve vreo problemă care le privește în mod nemijlocit. Este convingerea noastră că dezvoltarea relațiilor dintre țările mari, rezolvarea de către ele a unor probleme internaționale, poate fi eficace numai dacă se ține seama și de interesele celorlalte state. În acest context, aș vrea să vă spun că pentru noi nu este valabilă nicio „doctrină” a suveranității limitate. Noi avem relații bune cu URSS, apreciem în mod corect locul acestor relații în politica noastră și vrem să le dezvoltăm. În același timp, suntem animați de dorința de a dezvolta relațiile cu toate celelalte state socialiste. Dar, **în ceea ce privește modul în care să acționeze România, dorim să hotărâm noi, aici, la București și nimeni altcineva, la Moscova, Washington sau Pekin și nici la Paris, nici la Londra, nici în altă parte.**

Richard Nixon: Considerați că riscați ceva, urmărind această linie politică, pe care eu o consider corectă?

Nicolae Ceaușescu: Ce putem risca?

Richard Nixon: Depinde de modul în care se interpretează poziția adoptată de sovietici în problema „suveranității limitate”.

Nicolae Ceaușescu: Ei au negat că ar fi autorii acestei teze, au spus că ar fi o invenție a reacțiunii. România, în discuțiile sale din acest an cu țările participante la Tratatul de la Varșovia și membre ale CAER, a discutat deschis toate problemele și principiile relațiilor dintre aceste state. Am ajuns la înțelegeri acceptabile și suntem hotărâți să le respectăm și să acționăm pe această bază, dar doresc să subliniez că, **în ceea ce privește independența și suveranitatea României, noi considerăm că acestea sunt probleme care nu pot fi puse în discuție de nimeni.**

Richard Nixon: Aș vrea să vă spun ceva foarte deschis. O parte din presa americană a afirmat că venind aici eu aș dori să incomodez România în relațiile ei cu Uniunea Sovietică. Aceasta nu este adevărat. Eu doresc relații bune, atât cu Uniunea Sovietică cât și cu România, tratându-le pe amândouă ca țări egale și independente. Noi nu dorim să declanșăm acțiunea unor forțe împotriva sovieticilor și nici să subminăm Tratatul de la Varșovia. Vrem relații bune cu toate statele care vor aceasta, tratându-le pe fiecare în parte, de la caz la caz. Este corect

ceea ce spun, d-le Kissinger?

Henry Kissinger: Este corect, domnule președinte.

Nicolae Ceaușescu: Salut această idee. Noi nici un moment nu am văzut lucrurile altfel. Dacă am fi avut impresia că dl. Nixon vrea să vină în România cu dorința de a ne convinge să ne stabilim alianțele cu state prietene, să schimbăm preocupările noastre interne, probabil că nici nu am fi căzut de acord asupra acestei vizite. Și eu aș dori ca între noi lucrurile să fie spuse în mod clar, pentru că atunci relațiile noastre vor fi bune.

Richard Nixon: Cred că ar fi foarte bine, domnule Ceaușescu, dacă ați transmite și colegilor dv. din Europa Răsăriteană cele spuse de mine.

Nicolae Ceaușescu: Aș dori să subliniez încă odată că noi pornim de la faptul că relațiile dintre România și SUA nu pot pune în discuție relațiile noastre cu alte state. Este adevărat, că prietenii noștri sovietici au fost puțin jenați la realizarea acordului privind vizita dv. în România. Noi i-am informat cu 36 de ore înaintea anunțului oficial. Ei nu ne-au spus nimic, nici bine, nici rău. Din acest punct de vedere, niciun fapt sau vorbă de-a lor nu ar putea fi interpretate ca un dezacord cu această vizită. Trebuie să avem în vedere că trăim într-o epocă de adânci transformări, care se succed uneori cu mare repeziciune. În paralel, se desfășoară și un proces de acomodare cu noile realități, iar unora le vine destul de greu să se acomodeze. Lumea merge totuși înainte, vechile concepții trebuie să dispară și vor dispărea.

Astăzi pe primul loc în lume se situează Statele Unite și Uniunea Sovietică. În 1967, ați spus că ar putea să apară noi țări care să aspire la primul loc.

Richard Nixon: China?

Nicolae Ceaușescu: Nu numai China, mai sunt și alții. Este greu de presupus că lumea se va opri aici. Oamenii trebuie să înțeleagă sensul schimbărilor care au loc în lume, nu în secole, ci în zeci de ani, iar uneori chiar și mai rapid. Dacă liderii politici vor înțelege acest lucru și vor înțelege că pacea și cooperarea pot fi îndeplinite numai ținând seama de interesele și aspirațiile tuturor popoarelor, atunci se vor putea face pași mari în direcția normalizării vieții internaționale. Cu ajutorul forței, lucrurile nu pot fi oprite. Dimpotrivă, folosirea forței poate genera doar o reacție care va conduce la schimbări și mai rapide.

Henry Kissinger: Sunt de acord cu analiza domnului Ceaușescu. Istoria arată că nici un echilibru de forțe nu a avut caracter de permanență și ar fi cu totul neobișnuit dacă actualele realități s-ar opri pentru totdeauna la acest stadiu. Simpla posesie a unor arme foarte puternice creează, desigur, o poziție confortabilă, dar care poate împiedica pe cei în cauză să se adapteze noilor realități.

Dar dacă vrem să facem o schimbare, trebuie să adaptăm relațiile internaționale noilor realități ce au apărut în lume, să înțelegem că această schimbare trebuie să fie realizată prin cooperarea tuturor statelor. De altfel, aceasta a fost tema principală a discuțiilor președintelui Nixon în recentul său turneu în Asia.

Richard Nixon: Aș vrea să vă prezint acum, domnule Ceaușescu, unele

considerațiuni privind politica noastră în Asia, în primul rând față de China și Uniunea Sovietică și apoi față de Vietnam. Aș dori, desigur, să ascult și părerea dv. și a domnului Maurer, în legătură cu aceste chestiuni.

Nicolae Ceaușescu: Suntem gata să vă ascultăm cu atenție, domnule președinte, dar înainte de a trece la alte probleme, primul ministru Maurer ar vrea să răspundă la unele chestiuni ridicate de dv. anterior.

Ion Gheorghe Maurer: Întrebarea pe care ați pus-o și discuțiile ce au avut loc între dv. și președintele Ceaușescu îmi prilejuiesc o reflecție. Orice acțiune importantă poate duce la aprehensiuni determinate fie de o înțelegere greșită, fie de unele gânduri care sunt deranjate prin această acțiune. În mod deschis, nimeni nu poate lua atitudine împotriva relațiilor dintre state, mai ales atunci când ele se bazează pe unele principii. Cum să luptăm însă împotriva unor asemenea aprehensiuni.

În primul rând, dezvoltând aceste relații în așa fel încât să dovedim că nu există nici un temei pentru asemenea aprehensiuni.

În al doilea rând, să luptăm prin intermediul mijloacelor de comunicație pentru a demonstra justetea acțiunilor pe care le întreprindem.

„*Teoria suveranității limitate*” a fost abandonată în primul rând pentru că a fost condamnată de către roată lumea. Toți cei care nu au fost de acord cu ea au făcut câte ceva în acest sens.

Nicolae Ceaușescu: Nu sunt întrutotul de acord cu primul ministru Maurer. „*Teoria suveranității limitate*” nu a fost încă abandonată complet.

Ion Gheorghe Maurer: Să facem totul ca ea să fie abandonată.

Nicolae Ceaușescu: Este clar că această „*teorie*” nu are nicio perspectivă.

Richard Nixon: Statele Unite sunt o putere la Oceanul Pacific și vor continua să joace un rol important în această regiune. Noi nu suntem însă interesați să creăm un bloc sau să încheiem un aranjament în Asia care ar putea fi interpretat ca o încercare de îngrădire a Chinei.

Noi nu recunoaștem China și ne pronunțăm împotriva admiterii ei la ONU, nu pentru că nu ne place politica ei internă, ci ca o consecință a politicii pe care o duce față de vecinii săi. Brejnev s-a referit recent la faptul că a venit timpul pentru a întreprinde unele măsuri de securitate colectivă în Asia, la care ar putea participa și Uniunea Sovietică. Câțiva lideri asiatici m-au întrebat dacă Statele Unite s-ar alia Uniunii Sovietice pentru a crea un asemenea pact.

Voi da, mai târziu, poate chiar în cursul acestei luni, un răspuns public la această întrebare, dar aș vrea acum să vă împărtășesc dv. ceea ce gândesc: ceea ce face Uniunea Sovietică este treaba sovieticilor, ceea ce fac Statele Unite este treaba noastră. Cred însă, că ar fi greșit să ne alăturăm unei acțiuni care să semene cu un condominion. Cu un aranjament împotriva Chinei. În 25 de ani, China va avea o populație de un miliard, va fi o mare putere nucleară; dacă ea va fi îngrădită, izolată din toate părțile, va deveni o forță explozivă extrem de periculoasă, care ar putea să distrugă întreaga structură a păcii, care va fi fost clădită până atunci. Știm că Uniunea Sovietică are problemele ei cu China. Noi

însă nu ne vom amesteca în aceste probleme. Politica noastră este de a căuta să avem relații bune cu Uniunea Sovietică și în ultimă instanță, pe măsură ce China își schimbă politica față de vecinii ei, vom avea relații și cu ea. Acum însă dorim să păstrăm deschise canalele pentru legături cu China. Aceasta va fi politica mea. Sunt conștient de faptul că un miliard de chinezi izolați de restul lumii reprezintă o bombă cu explozie întârziată care poate să arunce în aer lumea.

Nicolae Ceaușescu: Am reținut dorința dv. de a păstra relații bune între Statele Unite și Uniunea Sovietică. Noi suntem de părere că este de dorit ca aceste relații să fie bune, să se dezvolte în direcția unei colaborări care să contribuie la cauza păcii în lume. Din punct de vedere al României, relațiile bune dintre Uniunea Sovietică și Statele Unite nu pot fi decât salutate. Desigur, aceasta numai în măsura în care aceste relații nu sunt îndreptate împotriva altor state.

Avem fericirea că nu posedăm arme nucleare și nici nu suntem o țară asiatică. Suntem departe de Asia și nu avem interese directe în acea regiune. Desigur, înțelegem interesele Statelor Unite și ale Uniunii Sovietice în Asia. Lumea în care trăim a devenit însă atât de mică încât, dacă nu va fi pace și colaborare în Asia, acest lucru se va răsfrânge în mod negativ în Europa, cât și în restul lumii. Problemele Asiei, ale păcii în general, nu se pot rezolva fără a se ține seama de existența Chinei, fără atragerea ei la soluționarea acestor probleme. Cu cât acest lucru va fi înțeles mai repede, cu atât mai bine. Dar aceasta presupune, în primul rând, ca Statele Unite să renunțe la actuala lor atitudine față de China, inclusiv în ceea ce privește admiterea la ONU și recunoașterea acesteia. De fapt, dv. recunoașteți China. Azi ea are aproape 800 milioane de locuitori, iar în 1990 va avea un miliard. Oricum, nu se poate să nu se înțeleagă și să nu se pornească de la această realitate. Dar China nu este singura țară din Asia care trebuie luată în seamă. Acolo există și India cu 500 milioane de locuitori, există și Japonia, țări care nu pot concepe să trăiască decât în cooperare. Trebuie deci să privim problema în toată complexitatea ei. Dumneavoastră ați spus că nu aveți obiecțiuni față de regimul intern din China, dar că rezervele dv. pornesc de la faptul că ea duce o politică externă care pune în pericol pacea și securitatea vecinilor.

Richard Nixon: Da, m-am referit la Coreea, Taiwan, Indonezia, la vecinii Chinei în general.

Nicolae Ceaușescu: Se știe însă prea bine că, în general vorbind, de foarte mult timp, China n-a mai avut războaie cu vecinii săi, războaie care să fi fost declanșate de ea.

Henry Kissinger: Dacă privim istoria Chinei, cu totul independent de comunism, vom vedea că întotdeauna China a tratat vecinii săi ca vasali, sau a fost atât de slabă încât a fost supusă de alții. În orice caz, China nu are nicio experiență istorică în a vedea relații de egalitate cu alte state.

Richard Nixon: Nu putem schimba poziția noastră față de China acum. Dar vreau să vă spun că, privind în perspectivă, ne dăm seama pe deplin că China este o realitate și nu poate fi pace, dacă China nu participă la clădirea acestei păci. Pentru acest motiv, Statele Unite nu se vor alătura unui bloc menit să îngrădească

China.

Nicolae Ceaușescu: Nu vreau să mă angajez acum într-o dispută referitoare la istorie. Desigur, putem discuta cine are dreptate. În orice caz, este cert că, după cel de-al Doilea Război Mondial, China nu a amenințat și nu amenință pe nimeni. În Coreea știți prea bine ce s-a întâmplat.

Richard Nixon: Am menționat Coreea pentru că este o problemă politică în America.

Nicolae Ceaușescu: China și-a retras trupele din Coreea ceea ce reprezintă, cred, o dovadă concludentă a respectului ei față de suveranitatea altor state. Cunoscut câte ceva despre modul în care gândesc conducătorii chinezi. Primul ministru Maurer a fost acolo mai recent decât mine și poate vă va prezenta și dânsul părerea sa. Cred că pot afirma cu siguranță că ei nu se gândesc în orice caz să atenteze la suveranitatea altor țări. Firește, chinezii sunt un popor mare, cu bogate tradiții în istoria civilizației umane și ei se mândresc cu aceasta; există și neîncrederea tradițională pe care nu numai chinezii, dar și alte popoare asiatice o au față de cei care au dus o politică de cotropire în Asia. Noi apreciem că dacă față de China se va duce o politică rațională, de respect, dacă i se va recunoaște egalitatea și locul ce i se cuvine de drept în concertul națiunilor, se va face un mare pas în direcția atragerii Chinei la soluționarea problemelor internaționale. Problema Taiwanului este, fără îndoială, o piedică în dezvoltarea relațiilor dintre China și Statele Unite. Dacă îmi permiteți, aș dori să-mi exprim părerea și în legătură cu situația din țările vecine Chinei, la care v-ați referit dv. Am convingerea că ar trebui revizuită concepția mai veche despre dezvoltarea acestor state. Multe dintre ele sunt state înapoiate din punct de vedere economic, cu regimuri aproape feudale, sau cu puternice rămășițe feudale. Este de înțeles că problema progresului lor economic și social preocupă forțele interne, chiar burghezia din aceste țări. Frământările sociale de acolo sunt, în consecință, un produs al procesului intern și nicidecum rezultatul unui amestec străin. Știți prea bine că forțele care s-au pronunțat pentru schimbarea unei anumite stări de lucruri, pentru progres economic și social au căutat sprijin oriunde s-a acordat. În fond, și SUA au fost ajutate de Franța în războiul de independență.

Părerea noastră este că nu trebuie sprijinite forțele cele mai retrograde din aceste țări. Asta nu poate aduce nimic bun, nici Statelor Unite, nici păcii generale. În orice caz, ceea ce este vechi va dispărea și nici un sprijin nu poate împiedica acest proces, tot așa cum un medic nu poate salva un bolnav incurabil. În cazul cel mai bun, îi poate prelungi viața. Dar dacă pentru un om aceasta este bine, în cazul unei țări sau al unui popor, un asemenea ajutor nu poate produce decât rău. Și pentru că ați menționat Vietnamul, aș vrea doar să amintesc aici că întregul sprijin pe care îl acordați regimului din Sud, miliardele pe care le cheltuiți acolo, nu pot salva de la pieire acest regim. Dacă în loc de 25 - 30 miliarde cheltuite pentru ducerea războiului, ați cheltui numai 3 miliarde pentru pace, ați avea mai mulți prieteni în lume și situația ar fi mult mai bună.

De ce această frică de socialism? Și aici cred că avem de-a face cu o

concepție mai veche care ar trebui abandonată.

Richard Nixon: Sunt de acord că în Asia este o nevoie acută de progres economic și social. Acest progres ar putea fi realizat pe diferite căi, dar el trebuie în orice caz făcut, deoarece, în caz contrar, nicio forță militară nu va putea păstra *statu-quo-ul* din această regiune. Noi avem un program foarte mare pentru Vietnam, mă refer la partea economică, pentru perioada de după încetarea războiului.

Am, domnule președinte, o întrebare în legătură cu conflictul chinosovietic. Informațiile de care dispunem noi par să indice că la Hanoi există două grupări - una prosovietică și alta prochineză. De fapt, nu știu care este situația, nu suntem acolo. Dacă privim situația creată între Uniunea Sovietică și China, se ridică câteva întrebări: de ce credeți că există această dispută? Este vreo șansă de a se încheia? Este ea de natură ideologică sau națională? Întreb toate acestea pentru că este foarte posibil ca Statele Unite, la timpul potrivit, vor putea să-și normalizeze relațiile cu China, dar dacă Uniunea Sovietică și China vor fi încă în conflict, aceasta va reprezenta un pericol potențial, care ar putea să ne implice într-un război.

Ion Gheorghe Maurer: Despre China se pot spune foarte multe, pentru că se cunosc foarte puține lucruri.

Richard Nixon: Este adevărat!

Ion Gheorghe Maurer: Cred că și oamenii care au stat mai mult în China ar fi în dificultate să vorbească în deplină cunoștință de cauză despre China.

Mi se pare că există însă un element esențial care trebuie reținut: în China este în curs un proces deosebit de puternic de ridicare social-economică a maselor. Este adevărat că cineva care privește numai la statistici ar putea spune că ceea ce s-a făcut acolo nu reprezintă prea mult. Dar, pentru cine a văzut China la intervale chiar nu prea îndepărtate, diferența este evidentă. Procesele incontestabile care au fost înfăptuite constituie și un puternic ferment de realizare a unității diverselor categorii etnice care există în China.

Aceasta întărește concluzia Președintelui Ceaușescu privind necesitatea atragerii Chinei la rezolvarea problemelor lumii, și asta cât mai repede, deoarece nu numai o eventuală înțelegere între Uniunea Sovietică și Statele Unite ar transforma China într-o sursă de pericol, dar și izolarea ei poate duce tot acolo. Problema trebuie abordată cu curaj, unele idei trebuie revizuite, poate că la timpul lor au avut o anumită justificare, dar, ținând seama de marea mobilitate a lumii în care trăim, reconsiderarea unor concepții despre China mi se pare una din problemele cele mai importante. Acum, câteva cuvinte despre ceea ce dv. ați denumit „agresivitatea chineză”.

Dumneavoastră, domnule Nixon, constatați că Asia este unul din continentele care au mare nevoie de progres economic și social. Acesta este, cred, și cazul Africii. Formele economice și sociale nu sunt mai înapoiate, ci foarte înapoiate. Este greu pentru aceste popoare să repete procesele de evoluție care au caracterizat drumul parcurs de popoarele avansate. Trebuie să ne împăcăm cu

ideea că evoluția acestor popoare se poate realiza și altfel, inclusiv prin explozie internă. Acesta este încă un motiv care militează pentru atragerea Chinei în concertul popoarelor.

În ceea ce privește natura conflictului chino-sovietic este dificil de dat un răspuns, întrucât chestiuni teoretice serioase au fost acoperite de polemici violente care umbresc esența reală a problemelor. Dacă mă gândesc la politica Statelor Unite, așa cum ați afirmat-o dv. de a nu vă amesteca în acest conflict, cred că ea este corectă. Dacă doriți totuși să vă amestecați, atunci ar trebui să urmăriți numai atenuarea conflictului, a cărui agravare poate periclita pacea.

Richard Nixon: În special peste zece ani.

Ion Gheorghe Maurer: În prezent fiind realizate anumite obiective ale așa-zisei revoluții culturale, chinezii se gândesc în mod serios la rezolvarea relațiilor lor cu alte state, pe o bază mult mai largă decât în trecut.

Richard Nixon: De când au început să facă aceasta?

Ion Gheorghe Maurer: Cred că la aceasta se gândesc acum.

Richard Nixon: Când am devenit președinte, am sugerat chinezilor să avem discuții la Varșovia, dar tot ce am obținut a fost o palmă.

Nicolae Ceaușescu: Sigur, problema Chinei este serioasă. Trebuie avut în vedere că, în afară de Japonia, China este singura țară din Asia care a rezolvat o problemă fundamentală – asigurarea hranei populației sale. Una din preocupările centrale ale „revoluției culturale” este descoperirea unor noi mijloace pentru o dezvoltare economică mai rapidă. În ceea ce privește relațiile chino-sovietice este greu de anticipat perspectivele. S-a acumulat multă neîncredere de ambele părți. Sunt și probleme ideologice, dar nu asta este esențial. După o analiză nu prea adâncă, se pare că este vorba de o neînțelegere în ceea ce privește rolul pe care trebuie să-l joace China în relațiile internaționale. Este clar că China nu se putea mulțumi cu un rol secundar în lume. De aici pornesc multe probleme.

Noi apreciem că, atât în URSS, cât și în China, lucrurile nu vor evolua prea departe, că se va înțelege în mod corect realitatea. Desigur, se pot întâmpla și lucruri neprevăzute. Dar, logic vorbind, nu se poate ajunge aici. Nu este nici în interesul Uniunii Sovietice, nici al Chinei, în general al nimănui. Din aceste considerente, noi suntem de acord că nu trebuie întreprins nimic care să împingă părțile la un conflict deschis și, dacă se poate face ceva, să se împiedice o dezvoltare în această direcție. Nici SUA, cu toate că sunt o superputere, nu ar avea nimic de câștigat de pe urma unui asemenea conflict.

Richard Nixon: Sunt de acord!

Cred că dv., domnule Președinte, domnule prim ministru, guvernul dv., ați jucat un rol important și corespunzător prin însuși faptul că ați căutat să mențineți relații bune, atât cu Uniunea Sovietică, cât și cu China. În perspectivă, aceasta va fi și poziția Statelor Unite. În ceea ce privește viitorul apropiat, noi avem unele probleme delicate, în special legate de recunoașterea și admiterea Chinei la ONU. Dar chiar și în această privință am făcut câte ceva. De exemplu, am luat măsuri pentru anularea unor restricții de călătorie în China, pentru facilitarea unor

schimburi comerciale. În viitor, asemenea pași vor fi mai numeroși.

Dacă considerați că este în interesul dv., al guvernului dv, să vă asumați cândva rolul de mediator între China și Statele Unite, noi am saluta aceasta.

Nicolae Ceaușescu: Aș dori să mă refer la dorința Chinei de a dezvolta relații cu alte țări. Aceasta nu este numai o impresie, este o certitudine și o realitate - acțiunea începută de China pentru reluarea și dezvoltarea relațiilor sale cu alte state. China ne-a spus că dorește și va acționa pentru dezvoltarea relațiilor cu toate statele. Trebuie avute în vedere nu numai declarațiile publice, și mai ales articolele de presă, ci activitatea practică a Chinei.

În ceea ce privește posibilitatea României să-și asume rolul de mediator, cred că Statele Unite dispun de atâtea mijloace, inclusiv directe, încât nu văd necesitatea de a apela la intermediari. Noi am spus și vom spune însă chinezilor părerile noastre despre problemele internaționale, inclusiv despre relațiile cu Statele Unite.

Richard Nixon: Vă rog să mă scuzați; nu am folosit cuvântul potrivit. De fapt, chiar aceasta am avut în vedere.

Nicolae Ceaușescu: În conformitate cu poziția noastră de principiu, vom acționa pentru a se realiza înțelegere, pentru cooperare. Dacă vor apărea anumite probleme concrete, vom putea discuta la timpul potrivit.

Richard Nixon: Având în vedere ora întârziată, poate întrerupem aici discuțiile noastre și ne întâlnim mâine dimineață, pentru o oră - o oră și jumătate, spre a discuta problema vietnameză. Aș vrea totuși să subliniez acum următoarele idei: dacă se încheie războiul din Vietnam, se vor deschide multe uși pentru extinderea cooperării internaționale, inclusiv pentru comerțul cu România, pentru relații mai bune cu China etc. Știu că privim problema vietnameză cu ochi diferiți, dar în ceea ce privește obiectivul final - pacea - suntem alături. În următoarele trei luni vom trece prin faza critică a acestui conflict, când va trebui să determinăm dacă îl putem încheia pe cale pașnică, prin negocieri.

Nicolae Ceaușescu: Într-adevăr, problema Vietnamului este de cea mai mare importanță. Principalul obiectiv trebuie să fie găsirea unei soluții pașnice, care să permită poporului vietnamez să-și hotărască singur destinele.

Nicolae Ceaușescu: Așa cum am convenit ieri seara, urmează să-l ascultăm acum pe dl. președinte Nixon în legătură cu problema vietnameză.

Richard Nixon: În primul rând, aș dori să exprim aprecierile noastre față de rolul pe care primul ministru Maurer l-a jucat în 1967, încercând să deschidă un canal pentru negocieri. Eu nu făceam pe atunci parte din guvern, dar cunosc contribuția dv., care a fost plină de răspundere și foarte utilă. Problema Vietnamului este foarte dificilă. Niciuna din părți nu poate câștiga acest război, dar nici nu poate suferi o înfrângere. Există unii care consideră că Hanoiul și „Frontul” (Frontul Național de Eliberare - FNE - n.n.), trebuie să pună stăpânire pe Vietnamul de Sud, iar SUA să se retragă. Vorbind foarte deschis, vreau să vă spun că Statele Unite nu pot accepta așa ceva. Nu este numai o chestiune de onoare

națională. Noi ne-am angajat în Vietnam cu 500.000 de oameni, am pierdut 35.000 de ostași care au fost uciși, 200.000 au fost răniți. A ne retrage pur și simplu și a lăsa Hanoiul să preia Vietnamul de Sud, ar echivala cu o înfrângere pentru Statele Unite. Acest lucru eu nu-l pot accepta. Putem discuta dacă Statele Unite trebuia să se angajeze în Vietnam, putem discuta și despre modul în care a fost purtat acest război. Dar rămâne un fapt că ne aflăm acolo, că am angajat forța noastră în această țară și nu putem fugi de acolo fără a obține o reglementare care să ofere sud-vietnamezilor posibilitatea să aleagă guvernul pe care îl doresc. Hanoiul insistă că noi trebuie să-l abandonăm pe Thieu și să se creeze ceea ce ei numesc un nou „cabinet de pace”. Noi nu putem accepta așa ceva.

Se sugerează că răspunsul la problemă se află în formarea unui guvern de coaliție. Un asemenea guvern nu ar fi acceptabil pentru noi, dacă ar fi impus sud-vietnamezilor, fără a li se oferi posibilitatea să determine dacă îl doresc.

Am spus ceea ce nu putem accepta, acum mă voi referi la punctele asupra cărora nu insistăm:

Eu nu insist pentru înfrângerea Vietnamului de Nord; eu nu insist ca Vietnamul de Nord să se retragă fără a i se oferi posibilitatea de a se adresa direct populației sud-vietnameze, pentru a obține sprijinul acesteia, dacă va reuși.

Priviți ce am făcut cu ajutorul primului ministru Maurer: la 1 noiembrie 1968, noi am încetat bombardamentele în Nord, iar recent am retras din Vietnam 25.000 de soldați și vom anunța și alte retrageri în cursul acestei luni. Ne-am oferit să retragem toate trupele în decurs de un an, dacă și Vietnamul de Nord își va retrage trupele sale. Am fost de acord ca viitorul Vietnamului de Sud să fie hotărât prin alegeri, desfășurate sub supraveghere internațională. Președintele Thieu a indicat că el ar fi de acord ca și „Frontul” (FNE) să fie inclus în organul de supraveghere și aceasta este acceptabil și pentru noi.

Toate grupările politice, inclusiv Frontul, trebuie să aibă dreptul de a participa la viața politică a țării și dacă pot obține sprijinul populației, să ocupe posturi de conducere. Dar noi nu ne oprim aici. Suntem receptivi la orice sugestie din parte Nordului. Dar, hai să discutăm! Dacă nu le place ceva, să ne așezăm la masă și să negociem!

Noi am încetat bombardamentele, am retras trupe, vom retrage și altele, am oferit negocieri, am oferit alegeri cu participarea Frontului, dar totuși Vietnamul de Nord nu a oferit nicio indicație că dorește să discute pe fond. Este adevărat, că ei au prezentat un program în zece puncte, dar acesta este ca și cum ai spune Statelor Unite că trebuie să plece și să accepte înfrângerea.

Ceea ce mă îngrijorează sunt știrile pe care le primesc de la Paris, potrivit cărora Vietnamul de Nord a ajuns la concluzia că tactica sa cea mai bună ar fi să continue negocierile, continuând în paralel luptele, cu speranța că opinia publică americană mă va determina să capitulez, cu speranța că va reuși în acest fel să mă înfrângă prin uzură.

Eu nu obișnuiesc să fac amenințări deșarte, dar vreau să spun acum că nu pot accepta la infinit ca 200 de americani să fie uciși săptămânal în Vietnam, fără a

înregistra cel mai mic progres la Paris. La 1 noiembrie se împlinește un an de când noi am încetat bombardamentele. După ce am făcut oferte rezonabile, după ce am încercat să începem negocieri reale de pace, dacă totuși până atunci nu se va realiza nici un progres, intenționăm să facem o reevaluare a politicii noastre.

Aș vrea să-mi prezint cu claritate poziția. Eu nu urăsc Vietnamul de Nord. Admir curajul lor, spiritul lor de sacrificiu, admir faptul că, în ciuda pierderilor suferite, continuă să lupte.

Eu doresc o pace onorabilă, dar nu pot accepta să discut după principiul „ori totul, ori nimic”. Nu există nimic mai important pentru mine decât încetarea acestui război pe o bază justă.

Aceasta ar face posibile relații mai bune cu România, cu China, cu Uniunea Sovietică, ceea ce ar fi în mod evident în interesul tuturor.

Doresc pacea, dar nu voi accepta niciodată o înfrângere. Nu voi permite niciodată ca Statele Unite să fie umilite în Vietnam. Ceea ce ar putea să fie necesar în condițiile actuale ar fi să deschidem un alt canal de comunicații cu Hanoiul.

Dumneavoastră ați afirmat că Vietnamul de Nord dorește pacea, pe o bază rezonabilă, dar nu avem nici un fel de dovezi în această privință. Dacă putem obține un ajutor în găsirea unui răspuns la această întrebare, am dispune de un element deosebit de important, ar fi o mare contribuție la găsirea păcii.

Henry Kissinger: Aș dori să adaug câteva elemente la cele spuse de președintele Nixon. Când ați spus, domnule președinte, că noi nu avem intenția de a umili Hanoiul, aceasta exprimă convingerea noastră de a nu încerca să obținem la masa de negocieri ceea ce nu am reușit să obținem pe câmpul de luptă. O reglementare politică trebuie să reflecte echilibrul existent.

Motivul obiecțiunii noastre principale față de propunerea Hanoiului privind „un cabinet de pace”, constă în aceea că ei doresc să înceapă procesul reglementării pașnice, prin distrugerea guvernului de la Saigon. Aceasta ar face ca Frontul, fără nicio dificultate, să pună mâna pe putere.

Atunci când președintele Nixon a spus că cealaltă parte nu dorește să se angajeze în negocieri serioase, a avut în vedere următoarele:

Cealaltă parte a prezentat un program în zece puncte, iar noi am fost de acord să discutăm despre aceste zece puncte sau despre orice altă propunere. Dar, fiecare întâlnire de la Paris apare ca și cum noi am fi niște școlari care trebuie să dăm un examen de absolvire având ca temă cele zece puncte.

La fiecare declarație a noastră ei obiectează spunând că nu avem dreptul să spunem așa ceva, întrucât am mai spus-o, în timp ce ei nu fac altceva decât să repete într-una cele zece puncte.

Dacă am fi, și o parte și cealaltă, de acord că ceea ce dorim este o soluție politică, fără umilire reciprocă, desigur, tot vor mai fi neînțelegeri, dar cred că am putea ajunge la un acord destul de repede.

Richard Nixon: Știu că dumneavoastră îi cunoașteți pe conducătorii de la Hanoi și mă cunoașteți și pe mine. Cred că ceea ce este necesar, în prezent, este înțelegerea faptului că ei fac o greșeală foarte mare dacă își închipuie că pot

rezolva problema în favoarea lor, așteptând pur și simplu scurgerea timpului. Eu nu doresc nimic în afară de o reglementare onorabilă. Dar pentru a ajunge la o asemenea reglementare, este nevoie să fie două părți care să dorească acest lucru.

Nicolae Ceaușescu: Problema războiului din Vietnam este extrem de serioasă și, așa cum ați spus, constituie o piedică în calea reglementării altor probleme internaționale. După părerea noastră, continuarea acestui război poate să conducă la apariția unor situații care sunt imprevizibile astăzi, cu consecințe destul de grave.

Richard Nixon: De acord cu dv!

Nicolae Ceaușescu: Fără îndoială, încetarea bombardamentelor a fost un pas în direcția cea bună, dar acum trebuie să se meargă mai departe. Mi se pare că problema nu poate fi pusă ca și cum ar fi vorba de un război între SUA și Republica Democrată Viemam. Este vorba de o luptă în Vietnamul de Sud, cu forțele patriotice din exterior. Recent, în Vietnamul de Nord s-a constituit un guvern provizoriu, al Frontului de Eliberare Națională. După cât cunoaștem noi, acest guvern este gata să accepte constituirea unui guvern larg, care să-și asume răspunderea încetării războiului, pe calea unei înțelegeri a tuturor forțelor politice din Sud.

Nu doresc acum să discut despre felul cum s-a ajuns la această situație. Dar dacă se dorește în mod sincer o soluție politică, ideea aceasta a unui guvern larg, reprezentativ, care să realizeze pacificarea Vietnamului de Sud, este, după părerea noastră, o soluție acceptabilă și echitabilă. Din discuțiile noastre cu reprezentanții FNE, am înțeles că ei doresc tocmai o asemenea soluție și nu se gândesc să umilească în niciun fel SUA; ei doresc să discute cu SUA, să aibă relații cu dv.

Richard Nixon: Când ați avut ultima discuție cu liderii nord-vietnamezi?

Nicolae Ceaușescu: Cu patru săptămâni în urmă, iar acum cinci zile l-am primit la București pe ambasadorul noului guvern provizoriu. Ei m-au și rugat, de altfel, să folosim relațiile pe care le avem cu SUA, pentru a insista să se ajungă la o soluție politică și cât mai grabnic. Părerea mea este că ei doresc o soluție acceptabilă și echitabilă.

Richard Nixon: Problema este cum să-i determinăm să discute cu noi. După cât se pare nu vor să discute cu Cabot Lodge la Paris. Este nevoie, după cât se pare, de un canal foarte confidențial.

Henry Kissinger: Am impresia că ei nădăjduiesc că ar putea să ne facă să pierdem pe nesimțite.

Richard Nixon: Ceea ce noi trebuie să facem, este de a asigura poporului din Vietnamul de Sud, atât Frontului cât și celorlalți, posibilitatea de a ajunge la o hotărâre asupra viitorului lor fără a impune unora voința altora.

Nicolae Ceaușescu: Aș avea două întrebări, pentru a ne edifica mai bine asupra poziției dv. Dacă doriți, putem să nu destăinuim nimănui aceste elemente.

Prima întrebare ar fi următoarea: Doresc să înțeleg dacă SUA sunt gata să accepte un guvern de coaliție, cu care să trateze rezolvarea unitară a problemelor din Vietnamul de Sud.

Richard Nixon: Numai dacă această coaliție este rezultatul voinței poporului, exprimată prin alegeri; ea nu poate fi rezultatul negocierilor. Se poate crea o coaliție, în sensul stabilirii unui mecanism pentru ținerea alegerilor.

Henry Kissinger: Poate ar fi bine să exprimăm ce avem în vedere. Noi recomandăm o procedură de supraveghere a alegerilor, care să prevadă înființarea unei comisii în care ambele părți să fie reprezentate în mod corespunzător.

Nicolae Ceaușescu: De ce n-ar fi acceptabil un guvern de coaliție care să poarte răspunderea pentru încetarea luptelor și organizarea alegerilor. Alegerile în orice caz nu sunt posibile atât timp cât se continuă luptele.

Richard Nixon: Trebuie să existe un acord de încetare a focului, supus unei supravegheri internaționale. Aveți dreptate când spuneți că nu pot avea loc alegeri atât timp cât se continuă luptele.

Din punctul nostru de vedere „coaliția” este un cuvânt neplăcut, un cuvânt dur. Noi am prefera să i se spună „comisia mixtă”.

Henry Kissinger: Noi recunoaștem existența Frontului. Dorim ca și ei să recunoască existența guvernului Thieu. Vrem ca această „comisie mixtă” să stabilească un echilibru de forțe prin alegeri, iar apoi să se ajungă la o soluție politică de ansamblu.

Richard Nixon: Noi nu cerem ca Frontul să dispară, dar nici ei să nu ceară ca Thieu să dispară. Unora nu le place Frontul, altora nu le place Thieu. Să lăsăm această chestiune la o parte și să pornim de la realități.

Ion Gheorghe Maurer: Aș vrea să fiu sigur că am înțeles corect ideile dv. Deci, ar fi necesară o comisie mixtă care să vegheze la încetarea focului și care să organizeze, sub control internațional, efectuarea alegerilor. Din aceste reguli ar urma să rezulte expresiunea administrativă a guvernului sud-vietnamez. Este corect?

Henry Kissinger: Absolut corect!

Ion Gheorghe Maurer: În timpul acestei încetări a focului și a alegerilor, trupele americane ar rămâne în Vietnamul de Sud?

Henry Kissinger: Aceasta depinde de Hanoi.

Richard Nixon: Putem negocia această chestiune.

Henry Kissinger: Noi am propus ca această comisie să supravegheze și retragerea trupelor americane și nord-vietnameze. Noi suntem de părere că ar fi mult mai bine dacă toate forțele străine ar fi retrase, adică forțele americane să plece din Sud, iar cele nord-vietnameze să fie retrase în Nord.

Richard Nixon: Noi considerăm că aceasta s-ar putea realiza într-un an, iar apoi să organizăm alegerile.

Ion Gheorghe Maurer: De ce am solicitat aceste clarificări? Tot conținutul discuțiilor dv. cu președintele Ceaușescu demonstrează interesul pe care România îl are pentru încetarea acestui conflict și dacă a făcut ceva pentru găsirea unei soluții pașnice, a făcut-o tocmai determinată de acest interes, care este cu atât mai puternic cu cât ne aflăm astăzi în preajma deschiderii unui alt capitol în relațiile dintre state. Firește, este destul de dificil să recapitulăm acum toată istoria acestui

război. Aceasta poate că nici nu ar fi prea util. Nu avem nicio îndoială că trebuie găsite soluții flexibile, subtile. Aceasta reclamă neapărat multă inventivitate. Președintele Ceaușescu a subliniat o idee asupra căreia v-aș ruga să reflectați. Să presupunem că nu ajungeți la o soluție de restabilire și organizare a păcii pe cale politică. Atunci ce se va întâmpla? Aceasta este întrebarea! Situația evoluează într-o asemenea direcție, încât se angajează tot mai mult interese majore, chiar interese care n-ar fi dorit să fie implicate în această problemă. În aceste împrejurări, s-ar putea să fie necesar ca cel mai puternic să dea dovadă de mai multă suplețe. Am discutat mult cu conducătorii vietnamezi, îndeosebi cu cei din Nord. Am făcut doar constatări, care mi se pare foarte importante.

Prima, este dorința lor de a fi stăpâni deplină asupra soluției problemelor lor, de a nu se impune din afară nicio soluție. Mă gândesc la cei care îi sprijină.

A doua, este dorința lor de a găsi o soluție care să nu închidă porțile relațiilor cu SUA.

De aceea, mi se pare că ideea cea mai bună este de a găsi omul cel mai potrivit pentru a manifesta maximum de suplețe și inventivitate în discuții. Personal, cred că discuțiile de la Paris pot să dea rezultate. Trebuie însă încercat cu multă răbdare.

Richard Nixon: Aș avea o întrebare foarte deschisă. Ce credeți că dorește cu adevărat Vietnamul de Nord - să continue tratativele de la Paris, continuând în paralel și luptele, cu speranța că într-un an Statele Unite vor obosi și vor abandona Vietnamul de Sud, au dorit în mod sincer o reglementare pașnică?

Ion Gheorghe Maurer: Nu pot fi garant al faptului că ei nu au asemenea gânduri, dar din cele ce cunosc eu știu că ei merg în direcția unei reglementări pe cale pașnică.

Nicolae Ceaușescu: În fapt, aici sunt două probleme. Astăzi este cert că FNE dorește să ajungă la o soluție pașnică și nu vrea să fie legat de Vietnamul de Nord. Acesta este un lucru cert. Și Vietnamul de Nord și Vietnamul de Sud știu că războiul nu are șanse să se termine repede. Dar și ei se situează pe poziția că acest conflict trebuie încheiat, pentru ca populația sud-vietnameză să-și poată reglementa singură problemele. Propunând un guvern al tuturor forțelor politice din Vietnamul de Sud, este evident că ei nu se gândesc că aceasta ar putea conduce peste noapte la unificarea cu Vietnamul de Nord. Comisia propusă de SUA nu rezolvă problema, deoarece, în această formă, în sud ar rămâne două guverne, cu dreptul de a administra teritoriile pe care le stăpânesc în prezent. Credem că este necesar să se reflecteze asupra ideii unui guvern de coaliție - chiar dacă cuvântul nu este cel mai potrivit - guvern care să cuprindă toate forțele politice din Vietnamul de Sud. Suntem convinși că se pot găsi soluții. Știm că FNE nu este rigid; un guvern provizoriu care să organizeze alegerile ar fi o soluție rezonabilă și ar crea condiții pentru a se pune capăt războiului.

Richard Nixon: Dar nu sunt ei rigizi, cel puțin în ce privește acest punct, ca ei să fie la putere, iar Thieu să fie înlăturat?

Nicolae Ceaușescu: Și eu i-am întrebat dacă sunt gata să primească în

guvernul provizoriu membri ai cabinetului Thieu. Mi-au răspuns că „*este o problemă de discutat*”. Aceste probleme trebuie privite ceva mai suplu și trebuie trecut de la declarații publice la Paris, la o activitate practică, de găsim a unor soluții.

Richard Nixon: Trebuie să existe două părți pentru a fi flexibile.

Nicolae Ceaușescu: Am pus o întrebare deoarece sunt sigur că peste 1-2 zile, vietnamezii vor veni și mă vor întreba care a fost părerea președintelui Nixon în privința căilor de reglementare a conflictului. Ca să fiu sincer, răspunsul nu a fost încurajator. A doua întrebare: Sunt SUA gata cu adevărat să se retragă din Vietnam?

Richard Nixon: Da, dacă și Vietnamul de Nord își retrage toate trupele.

Nicolae Ceaușescu: Vedeți, este greu de pus problema în acest mod, pentru că este greu de spus care sunt trupele nord-vietnameze aflate în Sud. Se știe că și în guvernul din Sud există nord-vietnamezi, tot așa precum în guvernul RDV există sud-vietnamezi.

Richard Nixon: Vă rog să-mi permiteți acum să rezum poziția noastră. Suntem flexibili, dorim să discutăm printr-un alt canal, dar numai dacă există intenția de a se reglementa rapid acest conflict: dacă ni se cere apriori să-l debarcăm pe Thieu, răspunsul este „nu”, și suntem rigizi în această privință; nu cerem ca Frontul să renunțe la liderii săi; vom accepta orice aranjament care să fie flexibil, să asigure o pace onorabilă; nu putem și nici nu vrem să ne retragem pur și simplu; nu putem și nu dorim să continuăm la infinit negocierile de la Paris și în același timp să continue luptele; dacă devine necesar să se ajungă la o încetare a războiului pe o altă cale, nu vom avea altă alegere decât să recurgem la aceasta; ceea ce vrem să realizăm este un aranjament care să permită Frontului să fie reprezentat în guvernul din Sud, în măsura în care va avea sprijinul populației și în măsura în care situația sa militară o va justifica.

Și acum o chestiune foarte delicată în legătură cu Hanoiul, pe care nu aș dori s-o expun în public. Dumneavoastră puteți să o folosiți cum doriți. Dacă reușim să încheiem acest război, planul meu este ca în cadrul unui program larg de asistență economică pentru Vietnamul de Sud să pun facilitățile acordate de noi și la dispoziția Vietnamului de Nord, bineînțeles dacă vor dori. Credem că, pe măsură ce Vietnamul de Nord își va restabili economia de pe urma războiului, va profita nu numai populația sa, dar și pacea din întreaga regiune. Vreau să înțelegeți că, dacă gândiți că noi suntem rigizi, de ce nu ne pun vietnamezii la încercare? De ce nu ne pun la încercare?

Nicolae Ceaușescu: Dar și dumneavoastră puneți o condiție - păstrarea lui Thieu. Deci situația pare fără ieșire?

Richard Nixon: Nu, nu spunem păstrarea guvernului Thieu. Noi spunem ca guvernul Thieu și Frontul să-și pledeze cauza în fața poporului și acolo unde câștigă, să obțină reprezentarea în guvern.

Nicolae Ceaușescu: Aceasta nu este o soluție care să conducă la pace. Există două guverne, din ele trebuie să se formeze un guvern, care să organizeze

alegerile.

Richard Nixon: Deci să-l numim guvern, mai bine să fie un instrument pentru alegeri. Până atunci fiecare va păstra ce are acum.

Nicolae Ceaușescu: Nu cred că aceasta este o soluție, chiar dacă-i spuneti „comisie”, asta înseamnă ca guvernele actuale să-și înceteze existența, iar comisia să organizeze alegerile peste tot. Mi se pare că aici nu este numai o chestiune de denumire.

Richard Nixon: Am negociat și eu în probleme sindicale, care sunt foarte dificile. Știu că nu se poate ajunge la o soluție atât timp cât ambele părți nu doresc acest lucru. Timpul trece repede.

Noi vom mai medita, dacă dv. aveți vreo idee, vă rugăm să ne informați. Am convingerea fermă că vrem să încheiem acest război și vom fi rezonabili.

Aș vrea să avem un canal de comunicație între noi în cazul când vom dori să ne transmitem lucruri de cea mai mare importanță, să avem garanția că putem discuta ca și cum am vorbi direct. Din partea mea, va fi dr. Kissinger. Dacă îi vorbiți lui este ca și cum mi-ați vorbi mie la ureche. Aș vrea să nu folosim pentru asemenea comunicări canalele diplomatice obișnuite, care introduc pe circuit zeci de oameni și până la urmă știrile ajung în 60 de capitale. Presupun că din partea dv. va fi ambasadorul român la Washington, în calitate de reprezentant personal al dv.

Nicolae Ceaușescu: De acord, iar pentru lucruri mai deosebite vom trimite persoana care a mai fost la Washington cu asemenea probleme - primul adjunct al ministrului Afacerilor Externe, Macovescu.

VI

Toasturi rostite la dineul oferit de președintele Nicolae Ceaușescu și soția sa în onoarea președintelui Richard Nixon și a soției sale (București, 2 august 1969)

a) *Toastul președintelui Consiliului de Stat, Nicolae Ceaușescu*

Stimate domnule președinte,

Stimată doamnă Nixon,

Doamnelor și domnilor,

Sunt bucuros să vă pot saluta pe dumneavoastră, înalți reprezentanți ai poporului american, la acest dineu. Primirea care vi s-a făcut, domnule președinte, de către cetățenii Capitalei reflectă sentimentele de prețuire și de stimă pe care cele două popoare ale noastre și le poartă reciproc, exprimă dorința poporului nostru de pace și prietenie cu poporul american, cu toate popoarele lumii.

Este incontestabil că prezența, pentru prima oară în istorie, a președintelui Statelor Unite ale Americii în România are o semnificație deosebită pentru evoluția raporturilor dintre statele noastre.

Ea oglindește, totodată, schimbările pozitive produse în lumea contemporană, este o dovadă a viabilității politicii de coexistență pașnică ce se

impune tot mai mult în viața internațională.

Este notoriu că România și Statele Unite ale Americii sunt state cu regimuri diferite și ca atare concepțiile noastre despre dezvoltarea social-politică a lumii se deosebesc. Noi considerăm însă că existența diferențelor în orânduirea socială nu trebuie să împiedice dezvoltarea relațiilor de colaborare între națiuni; dimpotrivă, aceasta impune promovarea activă în viața internațională a coexistenței pașnice, a unei politici realiste, lucide, constructive, conlucrarea largă a tuturor țărilor în vederea întăririi păcii și securității.

Vizita dumneavoastră în România, domnule președinte Nixon, are loc în ajunul aniversării unui sfert de veac de la eliberarea poporului nostru de sub jugul fascist. În acest context, aș dori să menționez faptul că împreună cu armatele Uniunii Sovietice și celelalte armate aliate, ostașii americani au contribuit la înfrângerea Germaniei fasciste, la eliberarea popoarelor cotochite de naziști. Luându-și soarta în propriile mâini și pornind cu toată hotărârea pe drumul unei vieți libere și independente, poporul român a reușit într-un timp istoric scurt să schimbe din temelii înfașura țării, să-și dezvolte economia, știința și cultura, să faurească o orânduire nouă al cărei țel suprem este bunăstarea și fericirea celor ce muncesc. Poporul nostru este ferm hotărât să continue intens vasta sa muncă pașnică, creatoare, să asigure progresul neîncetat și multilateral al națiunii, transformarea României într-o țară avansată a lumii. Pe această bază, el participă tot mai activ la schimbul de valori materiale și spirituale ale omenirii contemporane.

În țara noastră, sunt cunoscute remarcabilele realizări ale poporului dumneavoastră pe planul economiei, științei, tehnicii și culturii. Grandioasa călătorie astrală a cosmonauților americani - primii pământeni care au pus piciorul pe Lună și au adus pe planeta noastră materie de pe un alt corp ceresc - ne-a bucurat, pentru că ea reprezintă o strălucită victorie a geniului uman, a cunoașterii universale. Acest eveniment arată o dată mai mult cât de necesar este să instaurăm pe planeta noastră conviețuirea și colaborarea pașnică între toate popoarele.

Ne exprimăm speranța că această cucerire a minții va contribui nu numai la progresul științei și tehnicii, ci și la dezvoltarea cooperării între popoare în interesul păcii și civilizației.

Apreciem faptul că relațiile dintre România și Statele Unite ale Americii - între care nu există litigii statale - cunosc o dezvoltare ascendentă. În discuțiile pe care le-am purtat s-a relevat că stadiul pe care l-a atins colaborarea celor două țări este însă departe de a epuiza posibilitățile existente și s-a manifestat dorința reciprocă de a explora noi căi de extindere a schimburilor și cooperării noastre economice, științifice, tehnice și culturale. Îmi exprim convingerea că vizita dumneavoastră în România, domnule președinte, va marca un pas însemnat în dezvoltarea raporturilor multilaterale, reciproc avantajoase, între țările noastre.

Considerăm, de asemenea, pozitiv faptul că discuțiile au conturat posibilități de lărgire a conlucrării noastre pe arena mondială, în interesul cauzei păcii. Desigur, în convorbirile pe care le-am avut, s-au reliefat și păreri diferite în

legătură cu unele probleme ale situației internaționale actuale, dar aceasta nu poate fi o piedică pentru a acționa în comun pe calea destinderii, pentru a căuta noi căi de îmbunătățire a climatului politic mondial.

România pornește de la considerentul că toate țările lumii, mari și mici, poartă răspunderea pentru soarta păcii, pentru evoluția relațiilor internaționale, au datoria să contribuie la soluționarea problemelor spinoase ale vieții contemporane, la instaurarea încrederii și cooperării între popoare.

Ca țară socialistă, România pune în centrul politicii sale externe colaborarea multilaterală cu țările socialiste, de care este legată prin comunitatea orânduirii sociale. Ea dezvoltă, totodată, neîncetat, relații fructuoase, pe toate planurile, cu celelalte țări ale lumii. După părerea noastră, astăzi, când noi și noi popoare se afirmă pe arena mondială, manifestându-și voința fermă de a păși de sine stătător pe calea progresului și civilizației, asigurarea condițiilor ca fiecare națiune să-și poată decide singură destinul, calea dezvoltării sociale și politice, reprezintă imperativul esențial al vieții internaționale. După părerea noastră, în epoca actuală condiția *sine qua non* a păcii este statornicirea, în raporturile dintre state, a principiilor independenței și suveranității naționale, abolirea definitivă a politicii de dominație și amestec în treburile interne ale altora, instaurarea egalității depline între națiuni. Aceste principii capătă o tot mai mare recunoaștere internațională, se afirmă tot mai mult în relațiile dintre țări, se bucură de adeziunea largă a opiniei publice de pretutindeni. Știrbirea lor periclitează securitatea lumii, creează animozitate, conflicte, noi focare de război.

În legătură cu aceasta, nu putem să nu ne exprimăm îngrijorarea pe care ne-o provoacă – ca de altfel întregii lumi - continuarea războiului din Vietnam. În discuțiile pe care le-am avut, v-am expus pe larg poziția țării noastre față de această problemă. Noi sperăm că tratativele de la Paris vor duce la încetarea războiului, la retragerea trupelor din Vietnam, creându-se astfel condiții ca poporul vietnamez să-și poată hotărî singur calea dezvoltării economice, sociale, independent, fără nici un amestec din afară. De asemenea, România consideră necesar să se depună toate eforturile pentru rezolvarea conflictului din Orientul Apropiat în spiritul rezoluției Consiliului de Securitate din 1967, în vederea retragerii trupelor israeliene din teritoriile ocupate, asigurării dreptului fiecărui stat din această zonă la existență independentă, la dezvoltare și progres.

România apreciază că una din problemele nodale ale vieții internaționale, a cărei rezolvare ar putea aduce o contribuție radicală la întărirea păcii, este înfăptuirea dezarmării și, în primul rând, a dezarmării atomice, realizarea unor măsuri concrete pe calea reducerii și lichidării pericolului termonuclear. În acest sens, o importanță deosebită ar avea lichidarea împărțirii lumii în blocuri militare opuse, desființarea Pactului Atlanticului de Nord și, concomitent, a Tratatului de la Varșovia, lichidarea bazelor militare străine și retragerea trupelor în granițele lor naționale. Știm că acestea sunt probleme foarte complexe și serioase, dar oamenii politici, conducătorii statelor sunt obligați, dacă țin seama de interesele omenirii și ale păcii, să le abordeze și să le găsească soluții. Astăzi, omenirea așteaptă de la

oamenii politici, de la conducătorii statelor nu vorbe, ci fapte, așteaptă ca să se îndeplinească năzuința ei de a trăi în pace și colaborare.

Un important progres în direcția destinderii s-ar înregistra, după părerea noastră, prin instaurarea unei securități trainice pe continentul european. Securitatea europeană se poate înfăptui, pornindu-se de la realitățile statornicite ca urmare a celui de-al Doilea Război Mondial, de la existența celor două state germane, de la recunoașterea inviolabilității granițelor postbelice, inclusiv a frontierei Oder-Neisse. O influență pozitivă ar avea ținerea unei conferințe europene, deziderat exprimat tot mai mult de multe state. În înfăptuirea securității pe continentul nostru, sunt vital interesate nu numai popoarele europene, ci toate popoarele lumii; realizarea acestui obiectiv ar avea o înrâurire deosebit de favorabilă asupra climatului politic pe toate continentele.

Îmi exprim convingerea, domnule președinte, că întâlnirea și convorbirile pe care le-am avut, hotărârea noastră de a dezvolta colaborarea dintre România și Statele Unite ale Americii vor constitui un aport însemnat la cauza păcii și cooperării mondiale, la promovarea tot mai largă în lume a principiilor coexistenței pașnice.

Având loc la câteva zile doar după înfăptuirea visului milenar al oamenilor de a călători pe aștri, întâlnirea noastră dobândește o semnificație deosebită. Ea simbolizează posibilitatea ca popoarele să trăiască în pace și înțelegere pe această planetă - străvechiul leagăn al existenței lor - să-și unească eforturile pentru înfăptuirea celuilalt vis milenar: o lume fără războaie, fără distrugerii, o lume a colaborării și progresului. Suntem convinși că această întâlnire, convorbirile noastre reprezintă un moment hotărâtor în lărgirea colaborării și cooperării multilaterale dintre România și Statele Unite, dintre popoarele român și american. Am dori, totodată, ca această vizită, apreciată de opinia publică drept un eveniment de seamă în viața internațională, să marcheze un progres pe calea îmbunătățirii relațiilor dintre toate națiunile lumii, libere și egale în drepturi.

Dați-mi voie să toastez pentru triumful păcii, acest măreț ideal al oamenilor de pe toate continentele, indiferent de rasă, credință, convingeri politice și filosofice.

În sănătatea dumneavoastră, domnule președinte, în sănătatea dumneavoastră, stimată doamnă Nixon, în sănătatea celorlalți oaspeți, a tuturor celor de față!

b) *Toastul președintelui SUA, Richard Nixon*

Domnule președinte Ceaușescu,

Stimată doamnă Ceaușescu,

Doamnelor și domnilor,

Înainte de a mă referi la cuvintele domnului președinte Ceaușescu, aș dori să relev că am fost mișcați de primirea călduroasă, generoasă pe care am avut-o astăzi la București. Am călătorit în multe țări din lume, am vizitat multe capitale, cred însă că niciodată nu am văzut o primire așa de călduroasă, așa de generoasă

cum a fost cea de astăzi de la București. Suntem foarte mulțumiți. Din toată inima vreau să exprim mulțumirea noastră.

Vizita noastră în țara dumneavoastră este scurtă și îmi exprim regretul că nu poate fi mai lungă.

Cu toate că țara dumneavoastră este mai mică decât a noastră din punct de vedere geografic, ea se bucură de calitatea diversității pe care o avem și noi. Aveți aici, în România, văi frumoase, munți înalți, cursuri de apă minunate, o coastă maritimă, mari păduri, pământ fertil. Știm că în România, alături de români trăiesc o serie de naționalități conlocuitoare, iar în țara noastră – veniți din numeroase țări ale lumii – trăiesc oameni de mai multe naționalități. Este un adevăr că una din legăturile dintre noi este și aceea că astăzi aproape un sfert de milion de americani pot spune că unul sau ambii părinți s-au născut în România.

Cu toate că vizita noastră aici este scurtă, vom avea totuși ocazia să vedem câteva din realizările dumneavoastră, în multe domenii. Din prima mea vizită în țara dumneavoastră și din informațiile pe care le-am primit în Statele Unite, suntem conștienți de realizările pe care le-ați făcut în construirea unei societăți moderne. Ne bucurăm că avem posibilitatea să vedem mâine câteva din aceste realizări. Pentru toate acestea aveți felicitările noastre.

În momentul sosirii la București am vorbit despre o cauză care stă foarte aproape de inimile noastre, de inima poporului american, cauza unei păci juste, o pace între popoare care aparțin unor rase diferite și care au credințe diferite, despre natura omului și cea divină; o pace între națiuni cu interese care se deosebesc și care au orânduirii sociale diferite. **De un lucru suntem siguri – suntem încredințați, astăzi suntem convinși – că omenirea nu poate să construiască o pace justă, o pace care va dura, până când toate națiunile nu recunosc și nu acordă toate drepturile fiecărei națiuni, fie ea mică sau mare.**

Există între Statele Unite și România multe asemănări. Mai sunt însă și unele aspecte care ne deosebesc. Orânduirile noastre sociale și politice se deosebesc. Se deosebește și politica economică. În același timp, nu împărtășim puncte de vedere comune în ceea ce privește lumea și viitorul ei.

Notând faptul că în anumite puncte de vedere există deosebiri, trebuie să constatăm în același timp că există puncte de vedere unde suntem foarte apropiați. Statele Unite și România sunt membre ale familiei umane, ale familiei națiunilor și, ca atare, amândouă se bucură de toate drepturile națiunilor.

Într-o lume unde distanțele se micșorează din zi în zi, fiecare dintre noi vrea să-și păstreze instituțiile naționale și acele trăsături naționale unice. Fiecare dintre noi vrea să dezvolte bunăstarea economică a propriului popor, fiecare dintre noi caută soluții pașnice pentru problemele spinoase internaționale, crede într-o mai bună înțelegere, într-o comunicare mai largă, chiar dacă există puncte de vedere deosebite. Tocmai de aceea avem această întâlnire.

Domnule președinte,

Țara dumneavoastră promovează o politică de dezvoltare a relațiilor și contactelor cu toate națiunile. Căutați într-un mod foarte activ soluții pentru

reducerea încordării internaționale.

Țara mea împărtășește, de asemenea, aceste obiective. În momentul de față, noi căutăm mijloace pentru a asigura securitatea, progresul și independența națiunilor din Asia, pentru că, așa cum a arătat istoria recentă, dacă nu există pace în Asia, nu poate exista pace în întreaga lume. Țara mea își va asuma sarcinile ce-i revin pentru faurirea păcii în lume.

Aici, în Europa, noi suntem gata să luăm în considerare toate posibilitățile concrete pentru reducerea tensiunii. Noi suntem în favoarea negocierilor cu privire la toate problemele litigioase, nu numai de dragul negocierilor, ci pentru soluționarea litigiilor, în vederea îmbunătățirii situației actuale, în vederea promovării securității pentru noi toți. Suntem gata să ducem negocieri într-un mod foarte serios, cu privire la problema crucială și complexă a armamentelor strategice; vom lua în considerare orice aranjament, care să apere în mod echitabil securitatea tuturor părților, și care în același timp ar asigura controlul creșterii calitative și cantitative a armamentelor.

Noi dorim o pace stabilă în Orientul Mijlociu, o pace în care toate țările din această regiune și din întreaga lume să poată avea încredere, o pace pe care nimeni, dinăuntru sau din afara regiunii, să nu o poată exploata pentru scopuri înguste.

Domnule președinte,

După cum am arătat în cursul discuțiilor noastre de astăzi, noi dorim relații normale cu toate țările din lume, indiferent de orânduirea lor internă; suntem gata să venim în întâmpinarea eforturilor fiecărei țări care caută relații normale cu noi. Suntem flexibili în ceea ce privește mijloacele prin care pacea poate fi căutată și făurită. Noi nu punem preț nici pe polemica reciprocă, nici pe euforia falsă. Căutăm esența destinderii, nu atmosfera ei. Căutăm, cu alte cuvinte, nu o pace a hegemoniilor sau a uniformității artificiale, ci o pace în care interesele legitime ale fiecărei țări sunt respectate, iar interesele tuturor sunt salvădate.

Domnule președinte,

Astăzi, când am intrat în oraș, am văzut pancarte pe care erau desenați cei trei astronauți. Peste un miliard de oameni din întreaga lume au văzut și au auzit aselenizarea. Omenirea a văzut Pământul nostru într-o nouă perspectivă - ca un lăcaș al unei familii umane, ale cărei asemănări și interese comune depășesc cu mult deosebirele.

Deoarece toate națiunile trebuie să urmărească înțelegerea, eu prețuiesc foarte mult discuțiile pe care le-am avut astăzi și aștept cu multă plăcere convorbirile noastre de mâine. Am constatat creșterea continuă a relațiilor bilaterale dintre țările noastre. În ultimii ani, legăturile noastre bilaterale au crescut în multe domenii, iar ca rezultat al convorbirilor noastre vor continua să crească.

Și acum, domnule președinte, permiteți-mi ca în numele tuturor să exprim din nou aprecierea noastră, mulțumirea noastră pentru acest splendid dîneu, pentru această muzică, pentru tot ce ați făcut pentru noi. Știu că primirea pe care ne-ați făcut-o astăzi n-a fost o primire numai pentru mine sau pentru soția mea, ci a fost

o manifestare de prietenie pentru poporul american.

În numele poporului nostru vreau să vă mulțumesc. Vorbind în numele poporului american, vreau să vă spun că noi respectăm și acordăm toată cinstirea independenței și suveranității naționale a țării dumneavoastră. Vrem să vă adresăm dumneavoastră și poporului român toate urările de bine pentru noi succese în eforturile pe care le faceți pentru dezvoltarea și prosperitatea acestei țări.

La noi, în Statele Unite, după cum poate știți, ne folosim de expresia: „*Înainte, împreună*”. Am descoperit însă că această concepție, că această idee nu este originală, ea aparține și altora.

Vă rog permiteți-mi ca în toastul meu de astă-seară să folosesc cuvintele unui mare poet român, Mihail Eminescu: „*Fiii tăi trăiască numai în frăție*”.

Vă propun să toastăm pentru domnul președinte Nicolae Ceaușescu, pentru prietenia româno-americană!

Notă: Despre rezultatul convorbirilor și opiniile exprimate de președintele Nixon în diverse momente ale vizitei, oficialitățile române au mai întocmit două note (scrise de mână și publicate în *Periscop* nr.4/32 din 2015).

VII

Cuvântări rostite de cei doi președinți pe aeroport, la încheierea vizitei

(București, 3 august)

a). *Cuvântul președintelui Richard Nixon*

Domnule președinte,
Doamnelor și domnilor,

Am avut prilejul de a vizita peste 60 de țări ale lumii. Dintre toate țările pe care le-am vizitat, niciuna nu îmi va rămâne mai neștersă în amintire decât vizita în România.

Aceasta, nu numai datorită convorbirilor pe care le-am avut cu dumneavoastră, convorbiri care vor fi înregistrate în istorie, pentru că ele au servit cauzei păcii, dar și pentru că ne-am bucurat de o primire minunată și foarte călduroasă din partea poporului român, pretutindeni unde am fost.

Domnule președinte, am convingerea și sunt încredințat că și dumneavoastră aveți aceeași convingere după această vizită, că în pofida deosebirilor de politică, popoarele lumii sunt hotărâte să acționeze ca unul.

Domnule președinte, din adâncul inimii, acum când părăsesc țara dumneavoastră, țin să vă spun în limba dumneavoastră cât de bine pot eu: „*Trăiască prietenia noastră!*”. „*La revedere!*”.

b). *Cuvântul președintelui Nicolae Ceaușescu*

Doamnelor și domnilor,
Stimați tovarăși,

Acum când domnul președinte Nixon, care ne-a vizitat pentru scurt timp România cu doamna și ceilalți care l-au însoțit pe înaltul oaspete, părăsește

teritoriul României, aş dori să menţionez că convorbirile pe care le-am avut au fost axate pe preocupările de dezvoltare a relaţiilor dintre ţările noastre, pe găsirea căilor pentru a contribui la cauza colaborării între popoare şi a păcii în lume.

Primirea de care v-aţi bucurat din partea populaţiei oraşului Bucureşti este expresia sentimentelor de prietenie dintre popoarele noastre, oglindeşte ospitalitatea poporului român care doreşte să trăiască în prietenie şi pace cu poporul american, cu toate popoarele lumii.

La întoarcerea în patria dumneavoastră, v-aş ruga să transmiteţi din partea mea, a poporului român, un salut prietenesc poporului american şi urări de prosperitate şi de pace.

Şi acum daţi-mi voie să vă urez tradiţionala noastră urare „*Drum bun!*”

VIII STENOGRAMA

şedinţei Comitetului Executiv al CC al PCR, consacrată informării de către Nicolae Ceauşescu asupra rezultatelor vizitei presedintelui Richard Nixon în România

(4 august 1969)

Participă: Nicolae Ceauşescu, Ion Gheorghe Maurer, Gheorghe Apostol, Chivu Stoica, Paul Niculescu Mizil, Virgil Trofin, Ilie Verdeţ, Maxim Berghianu, Florian Dănilache, Constantin Drăgan, Ianoş Fazekaş, Petre Lupu, Manea Mănescu, Gheorghe Rădulescu, Leonte Răutu, Gheorghe Stoica, Vasile Vilcu, Ştefan Voitec, Iosif Banc, Petre Blajovici, Dumitru Coliu, Emil Drăgănescu, Mihai Gere, Dumitru Popa, Dumitru Popescu.

Au fost invitaţi: Mihai Dalea şi Vasile Patilineţ.

Discuţiile au început la orele 16,00 şi s-au terminat la orele 17,00.

Nicolae Ceauşescu: Ne-am gândit să facem o scurtă informare despre vizita lui Nixon şi discuţiile pe care le-am avut. În legătură cu vizita, felul cum a decurs cunoaşteţi, aşa că n-am ce vă spune mai mult. Discuţiile pe care le-am avut cu el s-au împărţit în două, fiind timpul scurt, pe problemele mai mari să discutăm noi - din partea noastră era tovarăşul Maurer, iar de la ei a fost Kissinger. În rest, de la noi, ministrul de Externe, ministrul Comerţului Exterior şi de la ei o serie de adjuncţi, de consilieri ai lui Nixon, care au discutat problemele economice mai amănunţit şi dezvoltarea relaţiilor cultural-stiinţifice. În cadrul discuţiilor pe care le-am avut cu Nixon s-au abordat două grupe de probleme: prima, aceea a relaţiilor bilaterale şi a doua, problemele internaţionale.

În ceea ce priveşte dezvoltarea relaţiilor dintre România şi Statele Unite, noi am arătat că considerăm că actualul nivel al relaţiilor economice, deşi în ultimii ani ele au cunoscut o îmbunătăţire continuă, este încă slab şi am menţionat chiar că este în urma altor ţări socialiste şi că apreciem că ar trebui să se acţioneze şi de o parte şi de alta pentru a dezvolta aceste relaţii, că în privinţa aceasta noi suntem interesaţi să importăm din Statele Unite ale Americii unele licenţe şi

utilaje. Sigur, nu am intrat în amănunte, dar i-am dat ca exemplu apa grea, care ne interesează pe noi, în domeniul cauciucului și alte domenii. Aceasta presupune să se creeze condiții ca să se poată livra în România asemenea licențe și instalații, fără piedicile care au fost în anii trecuți, că am avut și asemenea situații. În al doilea rând, să se rezolve problema garanțiilor bancare, ca exportatorii americani să aibă garanții asupra exportului lor. În altă ordine de idei, aceasta presupune să se creeze condiții noi să putem exporta produsele românești în SUA, ca să putem plăti, și aceasta mai presupune acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate sau până atunci unele înlesniri care să dea posibilitate să mărim exportul.

Nixon s-a declarat de acord, a arătat că și ei privesc pozitiv dezvoltarea relațiilor economice și tehnico-științifice cu România, că ei consideră că ele se pot dezvolta și că aici trebuie căutat să se acționeze pentru a putea să se realizeze pași mai mari în viitor.

Sigur, unele probleme concrete urmează ca specialiștii să le discute, să se vadă și ulterior ce se poate face pentru a se putea obține progrese în această direcție. În ce privește acordarea clauzei națiunii celei mai favorizate, el a spus că e ceva mai greu, că nu vede posibilitatea de a rezolva acum această problemă, întrucât este o problemă legată de terminarea războiului din Vietnam. Odată terminat acest război, poate să rezolve mai ușor o serie de lucruri, inclusiv pentru România. Și cam aceasta este situația și cu banca de import-export. Dar în principiu - și după cum mi-au spus tovarășii care au discutat cu specialiștii lor - s-a căzut de acord să se studieze concret unele posibilități, până se va rezolva problema de fond, să se găsească căile de a dezvolta aceste relații.

El a ridicat problema încheierii Acordului cultural. A reieșit că avea în vedere acordul acesta privind înființarea de biblioteci în țările noastre, acord care s-a și semnat, întrucât era pus de acord mai din timp. A fost de acord și cu ceea ce noi am ridicat în legătură cu schimbul de oameni de știință în diferite domenii de activitate. A promis că va analiza și el va înlesni aceste schimburi. I-am ridicat inclusiv problema că noi vrem să studiem sistemul de irigații din SUA și chiar am avea nevoie de ceva specialiști care să ne ajute la irigații. Nixon a spus că vede posibil să se realizeze acest lucru. Acesta a fost cercul problemelor privind relațiile dintre România și Statele Unite ale Americii.

În domeniul relațiilor pe plan mai general al politicii și situației internaționale, el a început prin a face o declarație mai generală în ce privește vizita sa în România, spunând că el consideră această vizită o expresie a dorinței SUA de a dezvolta relațiile cu România și cu celelalte țări socialiste, că el a venit în România nu cu intenția de a contribui la înăsprirea relațiilor României cu alte țări, ci, dimpotrivă, el dorește ca România să aibă relații bune cu celelalte țări socialiste. A spus că ei recunosc că România are alt regim social, dar ei sunt hotărâți să respecte independența și regimul social din România și în aceste condiții doresc să dezvolte relațiile.

I-am spus că dacă noi am fi avut impresia că prin această vizită s-ar urmări înăsprirea relațiilor României cu celelalte țări socialiste, nu cădeam de acord

asupra acestei vizite.

Atunci a spus așa: hai să vorbim ca atunci când nu eram președinte. De altfel, este un om care nu manifestă dezaprobare când i se spun lucruri cu care nu este de acord sau are alte puncte de vedere așa cum fac alții. Deci, în primul rând i-am fi spus să nu vină, dacă aveam această impresie. Pe urmă i-am spus că și noi concepem această întâlnire și vizita lui în România tocmai în spiritul relațiilor dintre noi și alte țări cu regimuri sociale diferite. În dezbateră problemelor internaționale, au fost unele destul de generale, pe principii înalte, să spun așa, pe ce bază trebuie asigurate relațiile între state, perspectiva dezvoltării vieții internaționale, în care am discutat mai pe larg despre principiile acestea - egalitatea în drepturi, suveranitatea, neamestecul în treburile interne; am abordat problema că SUA sprijină o serie de regimuri reacționare și retrograde, feudale și nu înțelegem de ce Statele Unite ale Americii, care ele însele au primit sprijin în lupta lor pentru eliberare națională din partea Franței și au considerat just acest lucru, de ce astăzi sprijină aceste regimuri reacționare.

În principiu, a spus că și ei concep că relațiile trebuie să se bazeze pe respect reciproc, pe respectul suveranității, al dreptului fiecărui popor, fiecărei națiuni de a se dezvolta de sine stătător și că ei sunt gata și doresc să respecte aceste drepturi ale tuturor popoarelor.

Ne-a vorbit ceva despre vizita în India și Pakistan, despre îngrijorarea pe care o are cu conflictul dintre India și Pakistan, că acestea cheltuiesc mijloace multe pentru înarmare, în timp ce au un nivel de viață scăzut și mai bine ar face să folosească aceste mijloace pentru a-și ridica economia. Dar că lucrurile sunt destul de complicate și nu a putut constata că sunt condițiuni de rezolvare a problemelor. Și aici a ajuns la China. Ne-a vorbit de faptul că ei au părerea că Republica Populară Chineză, în relațiile cu vecinii săi, ar duce o politică agresivă și s-a referit, ca exemplu, la conflictul de graniță cu India și intervenția chinezilor în Coreea.

Aici noi am explicat și am făcut și o discuție despre istorie. Kissinger, care este istoric, a spus că în istoria Indiei nu au existat momente când a dus o politică agresivă. Atunci noi am spus că nici în istoria Chinei nu au existat momente când să ducă o politică agresivă. Aici a apărut și chestiunea cu Coreea. Le-am spus că chinezii au intrat acolo cu anumite condiții, în război, însă după armistițiul chinezilor s-au retras, ceea ce demonstrează că chinezii nu urmăresc cuceriri teritoriale.

I-am explicat că, după părerea noastră, este necesar să se renunțe la atitudinea pe care o au astăzi de nerecunoaștere a Chinei și de neadmitere în ONU, pentru că aceasta nu ajută la soluționarea problemelor internaționale, având în vedere nu numai problemele din Asia, dar chiar problemele mai generale, lucru cu care a fost de acord. A spus că peste 25 de ani China va avea un miliard de oameni și, sigur, va fi o forță uriașă. În contextul acesta și-a exprimat și el îngrijorarea în legătură cu conflictul de graniță dintre China și Uniunea Sovietică, arătând că pe ei îi îngrijorează acest lucru, că un conflict între China și Uniunea Sovietică nu s-ar limita numai acolo, ci ar avea consecințe foarte mari, foarte grave și că în ce-i

privește doresc a nu se ajunge la agravarea acestui conflict. I-am explicat aici poziția noastră și i-am mai spus că, sigur, într-adevăr dacă s-ar ajunge la conflict ar fi deosebit de grav, dar că noi considerăm că lucrurile nu vor ajunge acolo și dacă se poate face ceva este tocmai să se împiedice să se ajungă la o astfel de situație. Eu spun aici ce a spus Nixon, nu știu ce gândește el, dar în orice caz, acesta a fost punctul lui de vedere, așa a apreciat el aceste lucruri.

Pentru că suntem aici - eu nu le iau în ordinea discuțiilor - am să trec la problema Vietnamului. În fond, această problemă ne-a luat toată dimineața de ieri. Problema Vietnamului a ocupat un loc foarte important în discuțiile noastre. Ei au explicat aici pe larg punctul de vedere al Statelor Unite ale Americii. Sigur, nu atât istoria, pentru că ne-am înțeles că nu are rost să facem istorie, dar cum înțeleg ei să rezolve această problemă. El a declarat de mai multe ori că unul dintre țelurile sale este de a realiza încetarea acestui război. A arătat că ei consideră că au făcut pași, dar că nu au reușit să intre practic în tratative cu Vietnamul de Nord și Frontul Național de Eliberare și că acest lucru îl îngrijorează, pentru că dacă în următoarele trei luni - până în noiembrie când se împlinește un an de la încetarea bombardamentelor nu vor ajunge la un rezultat - vor trebui să reanalizeze situația, să vadă ce trebuie să facă. A spus că ei sunt gata să-și retragă într-un an trupele, cu condiția să fie retrase și cele din Vietnamul de Nord și să accepte un guvern, ca rezultat al unor alegeri, sub control internațional.

Sigur, lucrurile au fost mai largi, eu nu vreau să intru în amănunte, noi am pus întrebări. Noi am expus punctul nostru de vedere și faptul că noi înțelegem că Vietnamul de Nord e gata și dorește să se ajungă la o soluție prin tratative, dar asta presupune încetarea războiului, retragerea trupelor și constituirea unui guvern de coaliție, așa cum cere Frontul Național de Eliberare. În jurul acestei probleme a fost o discuție mai lungă, au fost întrebări, s-au dat explicații. Ceea ce s-a desprins în esență este că până la urmă discuții pot fi, soluții pot fi diverse, principalul este să se așeze și să se găsească o soluție. Ceea ce îi preocupă pe ei este ca în soluțiile acestea să se țină seama de existența acestui guvern din Sud, Thieu. El a vorbit de o comisie și a spus că în orice caz, ei concep aceasta nu ca o soluție care să însemne renunțarea la actualul guvern Thieu, că ei, în orice caz, doresc - și acest lucru l-a repetat și la masă - să ajungă să pună capăt acestui război, însă pe o bază rezonabilă, care să nu lezeze însă interesele și prestigiul SUA.

Ion Gh. Maurer: În general, a spus că guvernul definitiv va fi cel rezultat în urma alegerilor, dar nu vor accepta o soluție ca fără o consultare populară să-l înlăture pe Thieu.

Nicolae Ceaușescu: În legătură cu Orientul Apropiat, am discutat la masă. Am expus pe scurt punctul nostru de vedere. Nixon a declarat că SUA sunt pentru retragerea trupelor israeliene, dar pentru a ajunge la un acord, la un tratat de pace, care să garanteze independența și suveranitatea tuturor statelor. Ei apreciază că dacă nu vor ajunge la soluții acum, în următorii ani situația s-ar putea complica. Ei au spus acest lucru și Israelului, și că trebuie să se facă eforturi în această direcție, dar nu văd deocamdată că sunt șanse mari, datorită poziției și a Israelului și a

arabilor. În legătură cu situația din Europa, eu vă spun și ce am discutat cu el la masă.

Întâi, el a declarat - și aceasta a spus-o de câteva ori - că un alt țel - și l-a enumerat în ordine al doilea, după Vietnam - este realizarea unui acord, a unei înțelegeri cu Uniunea Sovietică și a insistat de câteva ori de altfel asupra preocupării și dorinței lui de a ajunge la o înțelegere cu sovieticii în problemele mari ale păcii, armamentului strategic s.a.m.d.

Noi am explicat că salutăm acest lucru considerând că aceasta ar fi un lucru just și în interesul păcii. I-am spus că trebuie ținut seama ca această înțelegere să asigure într-adevăr și să contribuie la întărirea păcii. I-am explicat poziția noastră în problema Germaniei, cum privim noi această problemă în contextul securității europene; problema celor două state germane, granița Oder - Neisse, cu îngrijorarea legitimă care există și din partea țărilor socialiste și din partea țărilor occidentale față de Germania și că, prin politica sa, RFG ar trebui să arate tocmai că a renunțat la vechile practici imperialiste și să ajute tocmai la crearea unui climat mai bun. Aceasta ar fi legat de recunoașterea Republicii Democratice Germane și a granițelor.

În principiu, a fost de acord. Legat mai cu seamă de recunoașterea granițelor Oder-Neisse, a spus că problema aceasta nu poate fi rezolvată până la alegeri. Și cum alegerile sunt în toamnă, înseamnă că nu mai e mult. A întrebat cum se va putea rezolva problema cu Berlinul.

I-am răspuns că dacă se vor așeza să discute se vor găsi soluții și cu Berlinul, aceasta nu este o problemă ce nu poate fi soluționată. Ei au spus că înțeleg situația, că sunt interesați de rezolvarea ei și vor căuta să își aducă contribuția să se ajungă într-adevăr la o soluție pentru asigurarea securității europene.

Și-a exprimat anumite rezerve, nu atât rezerve cât faptul că după evenimentele din Cehoslovacia a intervenit o oarecare stagnare a procesului de destindere în relațiile dintre țările europene. Și aici i-am explicat că noi considerăm că trebuie continuate eforturile pentru soluționarea tuturor problemelor, ca să se excludă posibilitatea repetării unor astfel de situații și asigurarea independenței și dreptului fiecărui stat de a-și hotărî dezvoltarea, așa cum o dorește. Pe aceste principii nu a trebuit să-l conving, pentru că el le-a subliniat de foarte multe ori.

Ion Gh. Maurer: Și le-a subliniat într-un chip inteligent.

Nicolae Ceaușescu: În ce măsură va merge până la capăt, o să vedem. Noi i-am explicat că din contactele care le-am avut și cu alți aliați ai SUA am constatat și la ei dorința de a se găsi căi pentru organizarea relațiilor, pentru securitate europeană și considerăm că aceasta ar avea o mare importanță pentru dezvoltarea viitoare a relațiilor, care să ducă la o pace trainică - așa cum spun ei că o doresc. Cam astea au fost problemele abordate în discuții. Ce aș putea spune ca o concluzie generală?

În primul rând, a fost o manifestare a interesului SUA de a dezvolta relațiile cu România. A exprimat de mai multe ori că ei doresc într-adevăr, în urma

acestei vizite, să aibă loc o dezvoltare, să se obțină un progres în relațiile dintre țările noastre. Apoi, că există la ei o dorință de a dezvolta relațiile cu toate țările socialiste din Europa și și-a exprimat dorința și intenția ca în viitor să viziteze și alte țări socialiste din Europa. În discuțiile cu ambasadorii bulgar și iugoslav, a și spus că el speră să aibă prilejul să viziteze și aceste țări. A spus ceva și lui Basov, că o să viziteze și Uniunea Sovietică. Basov a vrut neapărat să afle când, dar nu a reușit să capete un răspuns. În general, am rămas cu impresia că SUA se gândesc la o politică care să creeze condiții pentru îmbunătățirea relațiilor cu țările socialiste și că, punând desigur pe primul plan relațiile cu Uniunea Sovietică, ar dori în același timp să dezvolte relațiile și cu alte țări socialiste, lucru care, după părerea mea, este o poziție justă. Cred că dacă vor fi folosite cum trebuie aceste posibilități nu vom avea decât de câștigat, în general pentru relațiile cu țările socialiste și pentru cauza păcii în lume.

O altă concluzie pe care am desprins-o din discuțiile acestea - și oficiale, pe drum și la masă - este o oarecare preocupare a lor de a reorienta politica, într-un anumit sens de a găsi soluții de desprindere militară din Vietnam și de a nu se mai angaja în viitor în asemenea acțiuni militare. Sigur, nu este probabil numai concepția lui, ci a cercurilor conducătoare din SUA, care probabil au început să înțeleagă că această politică de intervenție militară nu are perspective, că nu le-a adus nimic bun și că în perspectiva viitoare cu atât mai mult o asemenea politică nu poate da rezultate. De altfel, în discuția generală - și în 1967 și acum - am spus așa: în definiții, acum SUA sunt pe primul loc; dar în viitor vor fi și altele. A întrebat: și China? I-am spus: da, și China. I-am arătat că situația aceasta nu va fi veșnică, lucru cu care a fost de acord. A spus că și ei se gândesc în acest sens că lucrurile nu pot fi tot timpul așa. Se pare că începe să-și dea seama că pentru organizarea relațiilor în perspectivă nu pot decât să renunțe la vechile metode și să găsească alte forme. Sigur, aceasta nu înseamnă renunțarea la politica lor, dar găsirea unor alte forme, care pot să le aducă rezultate mai bune, decât calea militară. Și cred că acest lucru nu este fără interes și nu poți decât să constăți că privește realist și înțelept.

Cred că putem aprecia că vizita lui Nixon în România a fost bună, a fost utilă, atât pentru relațiile dintre România și Statele Unite ale Americii, mai cu seamă pentru perspectiva dezvoltării acestor relații, cât și pentru faptul că ea poate contribui la crearea unui climat mai bun de colaborare, arătând că este posibil ca între țări cu orânduirii sociale diferite, deosebite și ca mărime, se pot dezvolta relații bune, dacă se pornește de la baza principiilor pe care le-am arătat și le cunoaștem, lucru pe care ei l-au afirmat de câteva ori, pe care l-am afirmat și noi. Ei au afirmat acest lucru și public. Considerăm că în contextul situației internaționale de astăzi vizita are o importanță mai generală și nu se limitează numai la România. Se pare că și SUA îi dau aceeași semnificație și aceeași înțelegere. Iată, cam acestea ar fi problemele discutate.

Dacă tovarășul Maurer ar mai avea ceva de spus, sau dacă aveți ceva întrebări.

Ion Gh. Maurer: Eu nu am nimic în plus de spus.

Ianoș Fazekaș: Eu propun să fim de acord.

Gheorghe Stoica: Eu sunt complet de acord cu linia care a fost dată acestor discuții și cred că am putea felicita pe tovarășul Ceaușescu pentru aceasta. Eu sunt de acord cu activitatea desfășurată de tovarășul Ceaușescu, de tovarășul Maurer, care au dus la rezultatul acestor discuții. Sigur, în ce privește imperialismul, el rămâne tot imperialism. Însă, nu trebuie uitat că Vietnamul i-a învățat ceva pe americani, i-a învățat că e mai bine să scoată castanele cu mâinile altora.

Nicolae Ceaușescu: Ei ne-au vorbit mult de faptul că al treilea țel al politicii americane este ajutorarea țărilor în curs de dezvoltare. Ne-au spus că în Vietnam au 35 000 de morți și 200 000 de răniți.

Ion Gh. Maurer: Da, așa este, au 200 000 de răniți.

Gheorghe Stoica: E foarte interesant, acum au văzut că nu se poate așa.

Nicolae Ceaușescu: Ei sunt îngrijorați de stările de lucruri din Asia, Africa, din țările rămase în urmă și în acest context priveau și miliardul de chinezi. I-am spus că nu este vorba numai de un miliard de chinezi, dar tot aici mai sunt și indienii, pakistanezii, chiar și japonezii, care sunt tot asiatici, care oricând își vor aduce aminte de situația aceasta și vor fi solidari. Se pare că încep să gândească mai mult asupra acestor relații, nu atât astăzi, cât ce va fi mâine, judecă din punct de vedere al perspectivei, al schimbărilor care vor interveni.

Ei sunt înconjurați de foarte mulți oameni de cultură, de știință care judecă, care fac tot felul de calcule. În general, toți aceștia erau tineri. Sunt oameni din mediul acesta universitar, care judecă, compară și nu pot să nu țină seama de toate acestea și de perspectivă. El a început să ne spună că ce va fi când va fi un miliard de chinezi și atunci i-am spus că sunt mai mulți, pentru că vor fi și ceilalți asiatici.

Gheorghe Stoica: Eu am propus tovarășului Dalea ca la toți delegații străini să se dea toastul tovarășului Ceaușescu de la masă, care este nu lipsit de importanță.

Nicolae Ceaușescu: Ceea ce vreau să mai remarc este faptul că **în general s-a putut discuta orice cu Nixon, în mod deschis.** În toast am spus și despre Vietnam, fără să mai vorbesc despre ce am discutat cu el în această chestiune. A cunoscut dinainte că voi spune în toast despre acest lucru și n-a zis nimic, a ascultat. Sigur, și ei și-au spus deschis părerile. A spus, asta e, mai mult nu putem face.

După cum ați putut vedea, am fost cu ei prin piață. Au fost destul de lipsiți de îngâmfarea de care suferă unii, deși este președintele unei mari țări, nu numai capitaliste, pentru că să fim sinceri, astăzi, din punct de vedere economic, este cea mai mare țară din lume. Nu a venit de pe poziția unei mari puteri, a mers la piață, a dat mâna cu toți zarzavagiii. E adevărat, și el a fost zarzavagiu; până la vârsta de 20 de ani a vândut zarzavaturi. **Din punct de vedere al originii sociale are o origine mai bună decât unii comuniști. Soția lui e fiică de miner.**

Dumitru Coliu: La masă am stat lângă Sisco și în discuții el și-a făcut

autobiografia și ne-a spus așa: să știți că dacă aș fi în România, aș fi cel mai bun comunist. A spus că e fiu de țăran.

Nicolae Ceaușescu: Să știți că ei s-au dezvoltat pe alte baze și n-au mentalitatea aceea feudală, de birocrație boierească, pe care o găsești și la unii comuniști. Sigur, aici nu e vorba numai de oameni, ci e vorba de faptul că în concepția americană au loc totuși schimbări. Faptul că au ajuns pe lună, că au ajuns la rezultatele acestea în știință, nu poate să nu ducă la anumite transformări în gândirea oamenilor. La ei, 70% din populație o constituie muncitorii. Este țara cea mai industrializată. Pe urmă, a crescut mult intelectualitatea și oamenii aceștia nu pot să nu gândească și să nu aibă influență. Am avut întâlnire cu grupul acela de profesori americani. Erau 50 de profesori.

Gheorghe Stoica: Toți sunt oameni simpli.

Nicolae Ceaușescu: Mă uitam la ei, nici nu ziceai că aceștia sunt profesori, după felul cum erau îmbrăcați. Așa că, și din acest punct de vedere, se mai poate învăța câte ceva de la imperialiști. Au fost foarte modești, au pus întrebări, le-am răspuns și pe urmă au și aplaudat. Le-am dat interviul acela pe care l-ați citit. Sigur, e greu să-i convingi că este nevoie de a instaura dictatura proletariatului. Ei înțeleg socialismul, dar nu așa cum este la noi, la socialiști sau la chinezi. E și greu să-l înțeleagă. Asta nu înțeleg nici cei ce trăiesc acolo. De altfel, nu o să ajungă niciodată la comunism, dacă vor trăi cu mentalitatea de acolo.

Leonte Răutu: Comuniștii sunt inexistenți în SUA.

Ilie Verdeț: Kissinger a declarat că cel puțin jumătate sunt în securitatea americană și nu se gândesc că n-au viața asigurată. Un singur lucru fac: unii informează ce fac alții; unii informează la poliție, iar alții informează la partid.

Nicolae Ceaușescu: Cam acestea. Mulți i-au spus „*tovarășul Nixon*”, inclusiv speaker-ul de la radio. Americanii au apreciat mult construcțiile pe care le-au văzut, în cartierele pe care le-am vizitat.

Leonte Răutu: E un succes foarte important.

Nicolae Ceaușescu: O să informăm pe prietenii noștri despre aceste discuții. Pe Basov l-am informat, mi-a luat o oră și jumătate. I-am spus și lui toate aceste lucruri. Și Basov a spus că, într-adevăr, sunt oameni simpli.

Cu acestea, ridicăm ședința.

IX

Scrisoarea adresată de Nixon președintelui României după vizita la București

Casa Albă
Washington
7 august 1969

Excelenței sale, Nicolae Ceaușescu
Președintele Consiliului de Stat al Republicii Socialiste România

Stimate domnule președinte,

Primirea caldă și binevoitoare acordată nouă în tot timpul vizitei noastre recente în România a oferit doamnei Nixon și mie amintiri minunate, pe care le vom păstra pentru totdeauna. Doresc să știți cât de mult am apreciat noi ospitalitatea cordială și amabilitatea cu care am fost întâmpinați în timpul scurtei, dar foarte plăcutei noastre șederi în București.

Nu vom uita niciodată splendidul dineu pe care dumneavoastră și doamna Ceaușescu l-ați oferit pentru noi, precum și muzica superbă și emoționantă care l-a însoțit.

De asemenea, dorim să vă exprimăm mulțumirile noastre pentru frumoasa trusă de birou și magnificele exemplare ale priceperii românești în arta textilă, muzicală și ceramică, pe care le-am primit de la dumneavoastră și doamna Ceaușescu. Aceste semne ale generozității dumneavoastră vor rămâne simboluri ale relațiilor prietenești care există între țările noastre și ca amintiri ale timpului memorabil petrecut de noi cu dumneavoastră.

Convorbirile noastre mi-au părut deosebit de utile pentru mine. Am fost recunoscător pentru ocazia avută de a reînnoi cunoștința noastră și cu acest prilej, ca și în 1967, mi-a făcut deosebită plăcere că am avut posibilitatea să discutăm interesele noastre comune și problemele noastre, deschis și liber.

Cu calde considerațiuni personale,

Cu sinceritate,

Richard Nixon

X

Extrase din **RAPORTUL președintelui Nixon asupra politicii externe prezentat în fața Congresului,**

la 25 februarie 1971 (traducere neoficială)

[...] Astfel, ceea ce a început esențialmente ca o discuție a perfecționărilor necesare pentru a asigura viabilitatea Berlinului a căpătat o mai mare semnificație în cadrul relațiilor Est-Vest. Pentru guvernul vest-german tratatele cu Estul și un acord asupra Berlinului constituie părți ale întregului complex al viitorului Germaniei și, de aceea, el a condiționat ratificarea tratatelor de o încheiere satisfacătoare a discuțiilor asupra Berlinului. Pentru aliații occidentali, progresul în problema Berlinului va constitui un indicator al posibilităților de avansare spre discuții fructuoase pe probleme mai largi ale securității europene.

Europa de Est și Centrală

Disocierea blocului stalinist monolitic existent imediat după războiul din Europa constituie un fapt de viață. Aceasta creează noi condiții, aspirații și așteptări, atât în Europa de Vest, cât și în cea de Est. La fel cum pacea și fructele sale sunt indivizibile pentru Vest, tot așa trebuie să fie ele și pentru Europa de Est.

În timp ce țările din acea regiune se află foarte aproape de URSS, ele au, de asemenea, legături istorice cu Europa de Vest și Statele Unite. Nu vom exploata

aceste legături ca să subminăm securitatea Uniunii Sovietice. Nu vom pretinde că faptele istorice și geografice nu creează circumstanțe speciale în Europa de Est. Recunoaștem o divergență între sistemele sociale, politice și economice din Est și Vest.

Dar, după părerea noastră, **fiecare națiune europeană are dreptul suveran de a duce o politică independentă și de a fi prietena noastră, fără să fie dușmanul nimănui** sau fără să fie tratată ca atare. Sunt dificultăți pe care le recunoaștem, în legătură cu relațiile politice strânse dintre națiunile Europei de Est și SUA. Dar în cadrul acestor limite, există posibilități pentru stabilirea de contacte economice, științifice și tehnice, pe care suntem pregătiți să le lărgim pe baza avantajului reciproc.

În 1969 am vizitat România – membră a Pactului de la Varșovia - **prima vizită a unui președinte american într-o țară comunistă în 24 de ani.** Președintele Ceaușescu a vizitat Washingtonul în 1970. În multe probleme majore, România ia poziții foarte diferite de ale noastre, dar noi amândoi recunoaștem dreptul fiecărei națiuni de a-și elabora propria sa politică în lumina propriilor sale interese. De aceea, diferențele dintre noi nu exclud consultările sau cooperarea practică. Comerțul nostru cu România s-a dublat în 1970.

Am mărit creditele pentru utilajele agricole și am liberalizat anumite prevederi de export în beneficiul său. Am extins schimburile culturale și din domeniul învățământului și am răspuns cu ajutor imediat în produse medicale, alimentare și din alte domenii de urgență, când România a avut de suferit de pe urma inundațiilor catastrofale din 1970.

În 1970, la invitația președintelui Tito, am făcut prima vizită a unui președinte american în neutra Iugoslavia. Am făcut schimburi de idei în problemele internaționale majore, în special în cele ale Orientului Mijlociu. Ne-am lărgit legăturile de cooperare pe baza interesului reciproc și a unui matur respect pentru deosebirile recunoscute dintre noi. Președintele Tito a acceptat acum o invitație de a vizita, la rândul său, Statele Unite. Comerțul nostru cu Iugoslavia a crescut cu o treime în 1970. Banca SUA de import-export a căzut de acord cu Iugoslavia să-i sporească creditul și a prelungit un împrumut care să permită Iugoslaviei să producă avioane cu reacție comerciale. **Atât România, cât și Iugoslavia consideră capitalul privat drept un impuls dat expansiunii lor economice, care este consecvent cu politica lor națională.** De aceea voi cere pe scurt Congresului să permită extinderea garanțiilor pentru investiții private americane în ambele țări. Acesta este avantajul nostru reciproc. **România și Iugoslavia au arătat, prin politica lor, dorința de a promova relații cordiale cu SUA. Pe baze de reciprocitate.**

Relațiile noastre au continuat să se îmbunătățească deoarece ritmul și sfera lor sunt determinate, în primul rând, de către ei. Noi reacționăm favorabil, și alte țări din Europa de Est care doresc să întretină relații mai bune cu noi vor fi primite la fel. Reconcilierea în Europa este în interesul păcii.

Probleme de viitor

În cadrul comunității noastre atlantice în evoluție, trebuie să ne sporim și să extindem unitatea, să completăm tranziția de la predominanța americană la o colaborare mai echilibrată, împărțând responsabilitățile conducerii:

- a. să reafirmăm atașamentul nostru față de relațiile economice și politice de colaborare cu țările de dincolo de Oceanul Atlantic pe măsură ce se dezvoltă o entitate vest-europeană;
- b. să intensificăm abordarea noastră colectivă a problemelor societății moderne și să o extindem până la nivelul unei colaborări mondiale.

[...]

(ANR, fond CC al PCR – Secția Relații Externe, dosar 51/1969; ANR, fond CC al PCR – Cancelarie, dosar 109/1969); ANR, fond CC al PCR – Secția Relații Externe, dosar 8S/1969-1972; Scânteia din 3 și 4 august 1969).

 MOZAIC CULTURAL

DIN ZIARE ADUNATE

Petru Neghiu

„MITURILE COMUNISMULUI...!?”

Ce-ar fi să facem un *Remember* despre câteva din preocupările presei dinainte de 1990? *Cui prodest?* S-ar întreba unii. Chiar dacă n-ar folosi nimănui, am face, măcar, un exercițiu de memorie, cu sau fără ... nostalgie.

Iată ce scria un cotidian în 1984: „Patru decenii de strălucite înfăptuiri revoluționare: efigii în oțel”

„...Douăsprezece hectare de pământ, în care mâna omului a „arat” la adâncimi nemaiîntâlnite vreodată prin aceste locuri și în care a sădit hale maiestuoase din beton, sticlă și fier. Și locurile au căpătat un nume: Uzina de mașini grele. În urmă cu numai câțiva ani, un grup de constructori își cocea, la vatra unui foc anemic, niște porumb... Asăzi, la temperaturi de mii de grade „se coc” giganții din oțel ai industriei moderne. Cu cât înainăm spre inima oțelăriei, cu atât ne auzim mai greu. Cuvintele se pierd în clocotul cu răbufniri vulcanice ale cuptoarelor. Maistrul Ion Bojin aproape că strigă: Încă vreo două ore și gata! Este o șarjă specială din care vom confecționa arbori port-elice pentru vapoare. Comandă de export pentru Franța. Nu știu dacă francezii vor afla vreodată că această șarjă a fost elaborată după o săptămână de grele încercări. Știu însă cu precizie că oțelarii au făcut eforturi deosebite pentru ca ea să fie gata la timp... Exportăm în lume fabrici „la cheie”, sîntem căutați pentru colaborări, de firme din Statele Unite, R.F.G., U.R.S.S....

Are dreptate inginerul Mihăilescu. Această întreprindere unicat are toate atuurile să se mândrească cu realizările sale de prestigiu. Însuși secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a onorat cu prezența sa una din adunările generale ale oamenilor muncii, cea din 16 februarie 1978, subliniind cu acel prilej că, într-o perioadă relativ scurtă, Întreprinderea de mașini grele București a devenit una dintre cele mai moderne unități ale industriei noastre, având un rol tot mai important în asigurarea utilajelor și agregatelor energetice, chimice, pentru fabricile de ciment, precum și a altor instalații de înaltă tehnicitate, necesare economiei naționale.

Ar fi, practic, imposibil de cuprins în puținul spațiu ce-l avem la dispoziție tot ce s-a realizat și se realizează în această mare unitate economică a țării, ce-și aniversează majoratul celor 18 ani de existență. O existență trainică și prestigioasă, înfăptuită și consolidată la incandescența marilor noastre idealuri și împliniri ce caracterizează cei mai fertili ani din istoria modernă a României.”

Și toate astea s-au născut, s-au ridicat și au înflorit în climatul propice și sub soarele generator de viață nouă, care a răsărit și s-a înălțat pe cerul patriei noastre acum două decenii!

Tot în același an, ziarul titra: „În construcție în Capitală, marele complex comercial și gară de călători „23 August””.

Aproape nu există săptămână în care Capitala să nu înregistreze o premieră comercială, care completează rețeaua existentă, construcții reprezentative în același timp și pentru arhitectura orașului. Anul acesta, de pildă, se prevede să se dea în folosință peste 150 de unități, ceea ce reprezintă circa 36.000 mp de noi spații comerciale, ca să nu mai vorbim de cele renovate și de spațiile care aveau alte destinații, acum redat comerțului. La ora actuală, suprafața comercială a Capitalei depășește cu mult un million de mp, adică de 2,5 ori mai mult decât reprezenta aceasta în 1965.

În acest context general se înscrie și o nouă lucrare de anvergură. Mulți bucureșteni au observat poate că pe Bd. Muncii, colț cu șoseaua Dudești-Pantelimon, vizavi de poarta nr.1 a Întreprinderii „23 August” buldozerele sapă pământul, constructorii toarnă piloni de beton, decofrează. Aici se ridică un mare complex comercial. Este primul de acest gen din Capitală – adică multe unități comerciale într-un singur spațiu amplu. Lucrarea este atacată pe toate cele patru tronsoane – ne-a spus inginerul Gabriel Georgescu. La tronsonul 4 s-a terminat structura de rezistență și se lucrează la zidării. Tronsonul 3 se află la etajul 1. Tronsoanele 1 și 2 sunt încă la subsol... Este o lucrare grea, mai ales pentru faptul că în acest loc a fost o groapă. A trebuit să ajungem la un strat mai solid și de aceea am avut probleme cu pânza freatică, dar le-am rezolvat.

Nici nu se putea altfel. Lucrează aici constructori de renume, cei care au construit blocurile de locuințe de pe șoseaua Pantelimon, de pe Calea 13 Septembrie și pe cele din zona Socului-Ambrozie. Lucrează aici cunoscuta formație de dulgheri-betoniști condusă de Aurel Bălan, un meseriaș de excepție, fierarii betoniști ai lui Nicolae Păun, ori zidarii conduși de Titu Năstase și Aristide Băltoiu.

Fără îndoială, Complexul comercial și gara „23 August” vor reprezenta un punct de referință pentru această zonă a Capitalei și nu numai pentru ea.”

*

Numai că, în 1984, nu doar se construia de zor în țara noastră, dar mai apărea și „Hotărârea Comitetului Politic Executiv al CC al PCR” cu privirea la creșterea răspunderii organelor și organizațiilor de partid, organelor de stat și cadrelor medico-sanitare în îndeplinirea politicii demografice și asigurarea unui spor corespunzător al populației.” Ai zice că toate-s bune și frumoase și la locul lor, numai că stai și te întrebi ce trebuiau să facă organele și organizațiile de partid și de stat pentru sporirea „corespunzătoare” a populației? Răspunsul îl dau actele normative subsecvente Hotărârii, cunoscute îndeobște ca „decretul cu decreții”, adică niște măsuri ce obligă populația să procreeze, „să puieze” precum iepuroaicele, cum spunea cu ceva vreme în urmă însuși papa Francisc.

Iată că și presa s-a angajat în acest mare program național. Nu mai departe decât viitorul „dizident” național Petre Mihai Băcanu semna un articol intitulat, de altfel, destul de echilibrat (în fapt, un interviu cu un specialist) „Creșterea natalității – act de mare răspundere socială”, din care cităm:

„În majoritatea familiilor noastre, totul vorbește despre prezența caldă a copiilor, despre grija pentru creșterea și educarea lor. În același timp, problema sănătății copiilor, a dezvoltării lor normale, din punct de vedere fizic și moral, constituie în egală măsură o preocupare constantă a partidului și statului nostru, a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Recentă Hotărâre a Comitetului Politic Executiv al CC al PCR constituie încă o dovadă a acestei nobile preocupări pentru viitorul națiunii noastre...”

Măsurile care s-au luat pentru reglementarea întreruperii cursului sarcinii au o importanță deosebită în raporturile sociale, pentru îndeplinirea politicii de perspectivă vizând sporirea populației și apărarea sănătății mamei și copilului. Existența unei vaste rețele sanitare asigură azi condiții pentru ca fiecare femeie însărcinată să se supună unui control medical, să fie internată într-o maternitate unde i se acordă, atât ei cât și copilului, toată asistența necesară. Întreruperea cursului sarcinii reprezintă un act cu grave consecințe asupra sănătății femeii prin acțiunea traumatizantă și aduce mari prejudicii natalității. În multe țări ale lumii, întreruperea sarcinii este socotită un fapt antisocial și este încriminată ca atare. Sistemele legislative moderne, sancționând întreruperea sarcinii, o admit numai atunci când este justificată din motive medicale întemeiate. Statisticile arată că cele mai multe dintre femeile care își întrerup cursul sarcinii sunt în perioada de vârstă cea mai fertilă – până la 30 de ani. Prin aceasta își periclitizează nu numai capacitatea ulterioară de procreație, ci, de foarte multe ori, este afectată și capacitatea de muncă pentru tot restul vieții. Nu de puține ori consecința este chiar moartea. Indiferent de forma sub care se face avortul, care este în fond o „operație oarbă”, acesta are consecințe asupra sănătății femeii, chiar în condiții de spitalizare. Cu atât mai mult, avortul empiric duce la consecințe grave pentru sănătatea fizică și morală a femeii. Prin gravitatea complicațiilor, ele rămân mutilate și nu arareori nu mai pot fi salvate. Iată de ce este necesar ca educația tinerilor pentru viața conjugală, pentru armonia familială, în spiritul concepției noastre despre familie, să se facă înainte de căsătorie. Acele „sfaturi familiale” trebuie să fie extinse cât mai temeinic organizate. Să simtă tinerii nevoia să se ducă la „sfatul familial”. În același timp, ei trebuie să înțeleagă că pentru asigurarea viitorului națiunii trebuie să asigurăm o natalitate corespunzătoare. Creșterea natalității trebuie să fie un obiectiv al muncii de educație patriotică și umanistă.”

- Tot cu același prilej, un alt articol propagandistic elogia „Nobila preocupare a partidului pentru viitorul națiunii.”

Recent, Comitetul Politic Executiv al CC al PCR s-a întrunit sub președinția tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, și a luat în discuție, între alte probleme de capitală însemnătate pentru înfăptuirea Programului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și de trecere

la comunism, a obiectivelor trasate de Congresul al XII-lea și de Conferința Națională, aspectele și fenomenele care se înregistrează în ultimii ani în sfera demografică îndeosebi, acești indicatori esențiali care sunt natalitatea și sporul natural al populației. Hotărârea care s-a adoptat pe marginea acestui punct și care a fost dată publicității se constituie într-un document de înaltă semnificație morală și de profund patriotism, reflectând preocuparea nobilă a partidului și statului nostru, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, pentru asigurarea unui raport optim între generații, pentru viitorul demn și liber al națiunii... La Congresul Mondial pe profil care a avut loc la București, în alte forumuri similare, personalități de mare prestigiu internațional au adus elogiul publice acestei orientări considerând că ea se înscrie ca un factor de mare interes în peisajul lumii contemporane demonstrând capacitatea țării noastre de a găsi soluții viabile acestei deosebit de importante probleme.

Hotărârea Comitetului Politic Executiv al CC al PCR trece succinct în revistă elementele esențiale ce configurează activitatea depusă în acest sector vital al vieții noastre sociale. „A fost creată – se menționează în cuprinsul ei – o largă rețea de asistență sanitară, s-au repartizat și se repartizează importante fonduri pentru creșe și grădinițe, pentru alocații de stat pentru copii, indemnizații și alte forme de sprijinire a familiilor cu mai mulți copii. Acestea, au dus la îmbunătățirea sănătății poporului, constituind – alături de celelalte măsuri social-economice luate de partid și de stat – un factor important de creștere a calității vieții în țara noastră”. Așa este, fără îndoială. Reamintind aceste adevăruri cu care ne mândrim, Comitetul Politic Executiv al CC al PCR a supus, totodată, unei analize critice, exigente, profund responsabile, neajunsurile care au apărut în ultimii ani în zona demografică, neajunsuri față de care trebuie să se ia poziție fermă pentru a fi înlăturate fără întârziere. Este vorba, înainte de toate, de scăderea indicelui de natalitate de la 19,7 născuți vii la mia de locuitori în 1975, la 14,3 născuți vii la mia de locuitori în 1983. Cu franchețea cu care partidul nostru, secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au spus întotdeauna lucrurilor pe nume, sunt dezvăluite cauzele care au determinat o asemenea situație nedorită. Vina pentru aplicarea defectuoasă a politicii partidului în acest domeniu o poartă consiliile populare, Ministerul Sănătății, direcțiile sanitare județene și, împreună cu ele, comitetele județene, celelalte organe și organizații de partid care nu au acționat în mod corespunzător în această privință. O critică aspră este adusă celor care n-au combătut și stăvilit practica abuzivă a întreruperilor nejustificate de sarcină, îndeosebi acelor cadre medicale care au transformat această practică odioasă într-o sursă de venituri personale ilicite. Cifrele citate cu acest prilej nu pot lăsa indiferent pe nimeni.

Comitetul Politic Executiv al CC al PCR a preconizat, pentru remedierea acestei stări de lucruri, un șir întreg de măsuri de cea mai mare însemnătate. Principalul este să se facă ordine și să se instituie cea mai severă disciplină în aplicarea legilor și reglementărilor privind interzicerea întreruperilor de sarcină. Factorii de răspundere sunt chemați, totodată, să analizeze în profunzime

fenomenele care împiedică sporul natural al populației. Se pune un accent deosebit, în această ordine de idei, pe obligațiile care revin celor în drept în legătură cu întărirea familiei și cu creșterea natalității. De asemenea, Hotărârea scoate în relief importanța, și în această direcție, a activității de educație patriotică, moral-cetățenească și sanitară, dezbaterea largă a problemelor legate de stimularea căsătoriilor, întărirea familiei și creșterea rolului acesteia în dezvoltarea societății.

Documentul pe care îl analizăm - document pătruns de realism și omenie, de un înalt spirit patriotic – insistă cu justețe asupra necesității de a se crea în unitățile sanitare toate condițiile necesare pentru asigurarea stării de sănătate a femeii, pentru îmbunătățirea asistenței acordate gravidelor, pentru îngrijirea atentă și competentă a copiilor. Să ne pătrundem de dragoste și de respect pentru femeia-mamă...

În acest document ca și în altele purtând sigiliul etic al politicii promovate de partid, de secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, se pune în lumina ideea – care, după noi, trebuie să implice afectivitatea, conștiința – că, a avea copii, nu este o simplă chestiune de opțiune personală, ci un act de însemnătate patriotică. Noile generații au menirea, nu doar de a ne continua, ca oameni, ci sunt investite cu sarcina de a asigura perenitatea patriei, înfăptuirea marilor ei țeluri și năzuințe. În această ordine de valori, hotărârea adoptată se adresează organizațiilor obștești îndemnându-le să cultive în rândul tinerilor ceea ce noi am numi simțul familiei, trăsătură pe care românii au avut-o din timpuri străvechi și care trebuie transmisă cu grijă și celor de azi pentru a păstra întregă, mereu mai viguroasă, ființa neamului românesc.

Încrustând aici aceste gânduri ne-a izbit o problemă care s-ar putea defini ca fiind de morală politică. În perioada interbelică, demografia n-a figurat niciodată printre preocupările așa-zicând programatice ale partidelor. Puțin le păsa guvernanților de odinioară câți copii se nașteau în România și, mai ales, câți supraviețuiau. Ținând seama de răspunderile pe care le are față de prezentul și viitorul patriei- răspunderi cu care noi înșine l-am întărit -, partidul nostru nu poate ignora și nu ignoră aceste realități. El vede în factorul demografic, în asigurarea evoluției sale pozitive chezașia îndeplinirii programelor întocmite pe termen lung și pe termen scurt. Și nu încapă nici cea mai mica îndoială că politica după care se călăuzește în acest domeniu vital al vieții noastre economico-sociale și pe care – după cum o dovedește și documentul asupra căruia ne-am oprit – o urmărește cu cea mai mare atenție, va fi tradusă neabătut în viață. În interesul nostru, al tuturor, al patriei și poporului nostru...”

*

N-ar fi deloc exagerat să afirmăm că două-trei idei din măsurile preconizate de „Hotărâre” și de legislația ulterioară s-ar potrivi „mănușă” situației demografice actuale din țara noastră după 40 de ani, în condițiile în care societatea românească nu se mai numește ... „comunistă”, „multilateral dezvoltată”, numai că nu doar aceste cauze trebuie încriminate, ci și multe altele, pe care nu avem timpul și spațiul să le analizăm.

În schimb, facem o constatare: toate aceste probleme la care se referă articolele din presa vremii, astăzi sunt înglobate în sintagma „miturile comunismului.” Există articole de presă, emisiuni (inclusiv la Televiziunea națională) în care „faptele” pe care le-am evocat sunt văzute drept... mituri, deși ele au existat și există încă, unele, în realitate. Nu este lipsit de importanță să amintim ce spunea Petre Țuțea, excelența spiritului liber, deși a fost condamnat la optsprezece ani de muncă silnică și opt ani degradare civică „pentru crimă de uneltire contra ordinii sociale” (art.209 din vechiul cod penal). A trecut prin penitenciarele de la Rahova, Jilava, Ocnele Mari, Aiud, fiind eliberat la 1 august 1964, prin amnistia generală, la vârsta de 62 de ani, după ce executase doisprezece ani, zece luni și șapte zile de detenție pe motive politice, după cum ne amintește M. Coloșenco în „Petre Țuțea, filozof și literator”, din care cităm:

„Să dăm Cesarului ce este al Cesarului! A fost și bou pe deasupra, prin cultul personalității, dar pe lângă ce a făcut ar trebui să i se ierte... Când voi muri eu, după mine rămâne un singur mare naționalist în care să credeți, Ceaușescu. Nu știu eu cât de comunist e el, dar ține cu nația asta, să știți de la mine. Asta e român adevărat. Ține cu noi!”

Destinul a făcut să moară Ceaușescu înaintea lui și el, Petre Țuțea, a spus:

„Ați văzut domnule, era mai mare naționalist ca mine, că l-au omorât înaintea mea... Ceaușescu a condus România timp de 24 de ani. Nu se poate spune că era bine pe vremea lui Ceaușescu, dar puțini știu cum era România înainte de Ceaușescu! Acest conducător a fost pentru țara asta ceea ce au fost Kemal Atatürk pentru Turcia și Abdul Nasser pentru Egipt: TATĂL NAȚIUNII!

Ceaușescu a scos România din Evul mediu, de la lumina lumânării, la lumina electrică, de la carul cu boi, la întreprinderi producătoare de automobile, camioane, tractoare, locomotive și avioane... Nu știu dacă, păstrând proporțiile, există performanțe asemănătoare în istorie – poate Ramses cel Mare. Ceaușescu a dictat să se ridice școli, spitale, diguri, baraje, hidrocentrale, căi ferate, aeroporturi, baze militare subterane, lucrări hidrotehnice portuare, flote de avioane și vapoare, irigații pe mii de hectare, poduri impresionante, ba chiar și ... autostrăzi. În 24 de ani amărâți a plătit datoriile și a dublat populația urbană. De fapt, este incredibil. Dacă știți despre ce vorbesc, veți vedea că performanțele lui Ceaușescu frizează imposibilul. Și, peste asta, a păstrat DEMNITATEA acestui popor de... tâmpiți”.

*

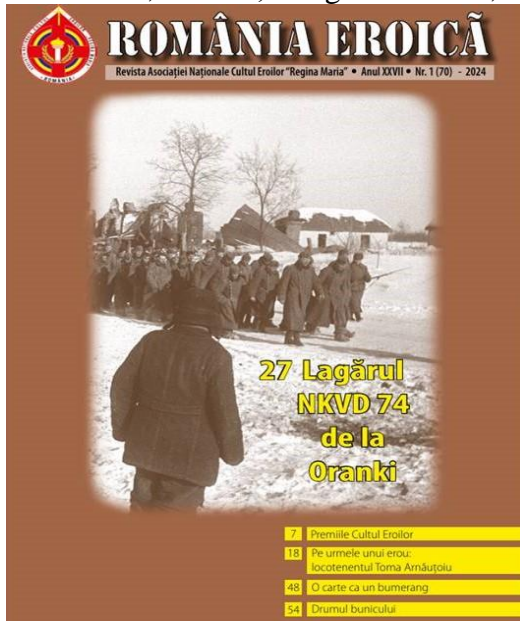
S-auzim de bine și, eventual, să ne întrebăm: ce s-a ales de „miturile reale” ale României socialiste? „Fără nostalgie”, vorba - aproximativă - a unui cântec de muzică ușoară. Dar... să nu uităm: anul acesta se împlinesc 42 de ani de la fabricarea în țara noastră a primului avion cu reacție pentru pasageri ROMBAC 1-II, România fiind prima țară din lagărul socialist, după URSS, care a produs un astfel de aparat de zbor.

PE URMELE EROILOR NEAMULUI

Ion Constantin

Publicație a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”, **Revista „România Eroică”** conține, în primul său număr din acest an o serie de articole de interes cu privire la evenimente mai puțin cunoscute din istoria națională, documente, evocări, fotografii inedite, recenzii, știri despre activitatea ANCERM.

După cum semnaleză chiar în editorialul revistei Domnul General de brigadă (rtr.) Grigore Buciu, Asociația se ocupă de „păstrarea amintirii (fapte de eroism, monumente, morminte, cimitire) celor ce au coborât sub iarbă să facă România Mare. De toți și din toate timpurile, de la Nistru până la Tisa, dar și de la Caucaz în Munții Tatra”.

În articolul intitulat semnificativ *Deșteaptă-te, române, din somnul în care noi te adâncim*, același autor atrage atenția asupra anomaliilor existente în sistemul educațional actual din țara noastră, cauzate, între altele, de reducerea nejustificată a orelor de predare în școli a limbii și literaturii române și a istoriei naționale. După evenimentele din decembrie 1989 a început o campanie sistematică de ștergere a identității naționale, de inhibare a mândriei de a fi român, de negare a valorilor istorice ale înaintașilor poporului nostru. *„România educată – arată autorul -, minunatul program de învățământ, incapabil să producă și cărturari ca pe vremuri se ocupă de istoria țării într-o oră pe săptămână, la paritate cu istoria evreilor, ca și cum am fi o anexă a poporului ales...Programul România educată e menit să pregătească pe gratis forța de muncă ieftină pentru țările vestice. Și să dea elitele lor viitoare, deoarece inteligența nativă a românilor este activă și neostenită. Dar nu știu politicienii noștri ce să facă din ea”.*

Un alt articol, aparținând Domnului D.D. Roman, este închinat Patriarhului Miron Cristea (1868-1939), primul președinte al Societății „Cultul Eroilor”, de la înființarea căreia se împlinesc în această toamnă 105 ani. În anul 1929, la împlinirea a 10 ani de la înființarea Societății, Patriarhul Miron Cristea aprecia că „Țara n-a dat uitării, nici după moarte, pe aceia care i-au dat ei totul: viața”. Opera Societății „Cultul Eroilor” este „pedestalul pe care trebuie să se edifice întreaga noastră conștiință națională, pentru ca la lumina trecutului glorios să pregătim

temeinic viitorul sufletesc al Neamului, a cărui unitate sufletească odată desăvârșită să nu poată fi sfărâmată de nicio putere pământeană”.

Dl. Colonel (rtr.) Dr. Alexandru Oșca semnează articolul intitulat *Pe urmele unui erou: locotenentul Toma Arnăuțoiu*, cunoscutul luptător al mișcării de rezistență anticomuniste din perioada regimului stalinist. După ce prezintă personalitatea de excepție a locotenentului Toma Arnăuțoiu și faptele sale deosebite în lupta cu regimul comunist, autorul subliniază faptul că locuitorii comunei Nucșoara, jud. Argeș, nu i-au uitat pe consătenii lor care au îndurat suferințele cele mai cumplite. Grație strădaniilor autorităților locale, de curând a fost ridicat un monument al luptătorilor din rezistența anticomunistă, cu participarea întregii comunități. „Nucșorenii – răspândiți în toată țara – îi omagiază cu respect pe înaintașii lor care le-au făcut un demn renume”, arată autorul.

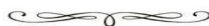
În îngrijirea științifică a Domnului Colonel rtr. Prof. Univ. Dr. Petre Otu, revista prezintă cea de-a doua parte a *Însemnărilor din războiul de la 1877* ale Generalului Grigore Cantilli (1839-1906).

Prin publicarea mărturiilor de pe front ale gen. Cantilli, revista aduce astfel „un omagiu armatei române, care, în pofida unor evidente lipsuri, s-a afirmat pentru prima dată în epoca modernă într-un conflict european, în care beligeranții erau două dintre marile puteri ale timpului”.

Un studiu pe bază de documente inedite obținute din arhivele sovietice, realizat de către Domnul Colonel (rtr.) Dr. Ilie Schipor, aduce la lumină aspecte prea puțin sau deloc cunoscute despre lagărul de prizonieri de la Oranki, Federația Rusă, înființat de NKVD în anul 1939 și prin care au trecut 10.807 prizonieri germani, 8.758 români, 1.479 unguri, 1.115 austrieci, 863 italieni și 125 finlandezi.

Pe baza coroborării datelor provenind din mai multe fonduri arhivistice, autorul prezintă un tablou dureros al unor destine românești spulberate în lagărele NKVD. Valoarea documentară a studiului este considerabil sporită de lista completă a celor 476 de prizonieri români morți în acest lagăr. În aceeași categorie tematică se înscriu *Notițele din campania în Caucaz* ale sergentului Constantin Ursu din Regimentul 3 Roșiori „Alba Iulia”, publicate prin grija fiului acestuia, Domnul Inginer Neculai Ursu. Aceste *Rememorări* conțin date de interes despre participarea trupelor române la campania din anii 1941-1944 pentru dezrobirea pământurilor ocupate de armata sovietică.

Sub titlul *Martoră a sacrificiului ostașilor români*, Domnul Colonel (rtr.) Constantin Chiper publică amintirile Doamnei Lucia-Maria Constantinescu-Cerghizan (ns. 1929) care, pe timpul ultimului război mondial, fiind soră medicală la Spitalul Militar Constanța, s-a ocupat de îngrijirea prizonierilor de război răniți, inclusiv câțiva piloți americani răniți de aviația și artileria apărării antiaeriene germană și română. În partea finală, la rubrica *Artă și Literatură*, revista publică o serie de creații literare și portrete ale unor autori provenind din domeniul armatei: Constantin Strună, la împlinirea a 75 de ani, Radu Voinescu, Elena Nedelcu, Grigore Buciu ș.a.

SPORTUL – CAPITOL LUMINOS

Ioan C. Popa

După handbaliștii care au adus glorie sportului românesc, dreptatea făcută Simonei Halep și „fenomenul” Nadia Comăneci, prezentate în numerele anterioare ale revistei, ne oprim de această dată la Olimpiada de la Paris, încheiată de curând, și la o mare sportivă, supranumită „regina atletismului românesc” – Iolanda Balaș.

Mai întâi să privim partea plină a paharului și să reamintim că, în iulie a. c., la Paris, sportivii români au avut o evoluție lăudabilă, câștigând 4 medalii de aur, 2 de argint și 3 de bronz, cel mai bun rezultat din ultimele două decenii. Se putea și mai bine, dar o serie de factori au făcut ca rezultatele să nu fie totuși pe măsura așteptărilor și a talentului noilor generații care se afirmă an de an pe arena sportivă internațională, acolo unde sunt confirmate valorile și se nasc bucuriile pe care le trăiește o națiune întregă.

Nu este rolul nostru să vorbim despre ce ar trebui să se mai facă pentru ca sportul românesc să atingă performanțe tot mai înalte. Vom cita totuși opinia exprimată de „fenomenul” natației românești din ultimii ani, tânărul **David Popovici**:

„Sportul este cel mai bun ambasador al țării și îmi doresc să fac lucruri mari, chiar dacă lucrurile merg un pic mai greu la noi, o să fac tot posibilul. Asta este o misiune mai importantă decât să înoți două lungimi de bazin sau patru lungimi de bazin. Nu aș spune că sunt un miracol, dar în condițiile în care i-am întrecut pe britanici, pe americani, pe australieni, care au condiții mai bune decât ale noastre, au bazine cu apă să își pună și în cap, au toată infrastructura de care au nevoie, au absolut orice, centre de pregătire, deci în condițiile astea, eu mă antrenez în bazinul „Lia Manoliu”, în același bazin în care am și învățat să înot (...) În condițiile astea ne antrenăm noi, dar uite că se poate. Suntem puțini cei care excelăm, dar în condițiile pe care le avem, trebuie să facem ce putem.

Oamenii obișnuiți pot face lucruri extraordinare. Nu se va schimba ceva doar dacă vorbim despre asta. Trebuie să se facă presiuni, să le fie adus la cunoștință tuturor celor care se ocupă de așa ceva. Trebuie să ne punem pe treabă, pentru că avem un campion olimpic din an în paște. Mi-ar plăcea să avem din ce în ce mai multe medalii. Avem o delegație destul de mare la Jocurile Olimpice, dar te uiți la multe alte țări care au mai puțini locuitori decât noi și sunt triplu, cvadruplu, pentru că se investește mai mult în sport, e considerat mai important și nu degeaba sunt și țări mai dezvoltate decât a noastră.

*Pentru o Românie mai educată, sănătoasă, trebuie să investim mai mult în sport, asta este un mesaj pentru toți politicienii care vorbesc despre asta, dar la un moment dat mesajul se blochează pe undeva. Trebuie să facem ceva... **Hai să avem mai mulți campioni olimpici, mai mulți medaliați, mai mulți finaliști, mai mulți calificați la Jocurile Olimpice!**”.*

Mesajul lui David Popovici nu a trecut neobservat. Dimpotrivă, a produs numeroase valuri: unii, care s-au simțit cu musca pe căciulă, au încercat să dreagă busuiocul, cum că stăm foarte bine peste tot; cei mai mulți, însă, au înțeles că trebuie făcut mult mai mult, începând cu sportul de masă în școli până la sportul de înaltă performanță.

IOLANDA BALAȘ – „regina atletismului” și ambasador de elită al sportului românesc

Una dintre cele mai mari personalități din istoria sportului românesc, Iolanda Balaș, s-a născut în Timișoara la 12 decembrie 1936, din părinți româno-maghiari.

A început să practice atletismul la 12 ani, iar în 1951 a stabilit recordul național la săritura în înălțime (1,48 m). În anul 1953, s-a transferat de la clubul timișorean „Electrica” la CCA (CSA Steaua) din București, unde, sub îndrumarea fostului săritor János Sótér, care îi va fi mai târziu soț, a devenit una dintre cele mai bune sportive din toate timpurile la săritura în înălțime.

În decursul carierei, a doborât 14 recorduri mondiale și a fost neînvingătoare din 1957 până în 1966, interval în care a câștigat 150 de concursuri consecutive. Iolanda Balaș a stabilit primul său record mondial la vârsta de 19 ani și a fost **prima campioană olimpică a atletismului românesc**, singura, de altfel, posesoare a două titluri supreme în sportul olimpic numărul unu.

Cele 14 recorduri mondiale: 1,75 metri – 14 iulie 1956, București; 1,76 m – 13 octombrie 1957, București; 1,78 m – 7 iunie 1958, București; 1,80 m – 22 iunie 1958, Cluj; 1,81 m – 31 iulie 1958, Poiana Brașov; 1,82 m – 4 octombrie 1958, București; 1,83 m – 18 octombrie 1958, București; 1,84 m – 21 septembrie 1959, București; 1,85 m – 6 iunie 1960, București; 1,86 m – 10 iulie 1960, București; 1,87 m – 15 aprilie 1961, București; 1,88 m – 18 iunie 1961, Varșovia; 1,90 m – 8 iulie 1961, Budapesta; 1,91 m – 16 iulie 1961, Sofia.

Pe lângă cele 14 recorduri mondiale, a avut două titluri de campioană olimpică, 3 europene (și o medalie de argint), trei titluri mondiale universitare, nouă titluri balcanice, 19 titluri naționale. Iolanda Balaș a obținut cele mai detașate victorii olimpice din istoria probei de săritura în înălțime, la JO de la Roma în 1960 cu o săritură de 1,85 m și la JO de la Tokyo în 1964 cu 1,90 m.

În 1958, a primit titlul de Maestru Emerit al Sportului, în 1962 - Ordinul Steaua României, în 1966 - Ordinul Meritul Sportiv, în 2000 - Ordinul Național Steaua României în grad de Ofițer, apoi Ordinul Meritul Sportiv clasa I (2004), Ordinul Național Steaua României în grad de Comandor (2006) și post-mortem Ordinul Național Steaua României în grad de Mare Ofițer (2016). Iolanda Balaș-Sôtér s-a stins din viață la 11 martie 2016, la vârsta de 79 de ani.

O ambasadoare sui-generis la Chișinău

În toamna anului 2002, într-o perioadă în care relațiile politice moldo-române au atins momente de tensiune necunoscute după 1990, din cauza „moldovenismului” promovat cu agresivitate odată cu revenirea comuniștilor la guvernare (2001) în regimul Vladimir Voronin, o importantă inițiativă de restabilire a unui dialog normal între București și Chișinău a venit din partea unei delegații sportive conduse de Iolanda Balaș-Sôtér, atunci președintă a Federației Române de Gimnastică.

Delegația a mai cuprins pe doamna Viorica Viscopoleanu, o altă mare campioană, și pe Anton Merschi, secretar general adjunct al Ministerului Tineretului și Sportului din România. Întrucât aveam la ambasada noastră din Chișinău și responsabilitatea relațiilor bilaterale pe linie de tineret și sport, am participat la întregul program convenit cu gazdele pentru delegația română.

Nu voi intra în amănunte, dar subliniez de la început că prezența acestei delegații la Chișinău a dezghețat pur și simplu apele, marile noastre sportive fiind primite cu simpatie la toate nivelurile din Republica Moldova: Departamentul Tineret și Sport, Comitetul Olimpic, guvern, președinție, presă și, firește, o vizită la faimoasele crame „Cricova”. Pretutindeni, distinsa doamnă Iolanda Balaș a pledat cu dezinvoltură, ca un veritabil ambasador, pentru relații normale, de solidaritate și adevărată frățietate între cele două state. Renumitul ziarist Constantin Tănase, director al ziarului *Timpul*, a consacrat o pagină, intitulată „Două ore cu Echipa de aur”, prezentării întâlnirii cu delegația sportivă din România.

CITIND „*PERISCOP*” ADEVĂRUL TE VA ELIBERA

Prof.univ.dr. Cătălin Bordeianu

De mai bine de 17 ani o revistă realizată cu acribie, demnitate, responsabilitate și determinare și-a făcut loc între publicațiile românești, constituind un reper pentru cei care prețuiesc intelligence-ul sub toate formele lui de manifestare și într-o gamă variată de abordări strategice, istorice, politice, economice, culturale, oferind cu fiecare nou număr, prin contribuția și calitatea colaboratorilor săi, un corolar menit să imprime o atitudine de respect și prețuire față de cei care nu au nimic mai scump decât Patria.

Fără îndoială că adevărul nu este întotdeauna pe placul tuturor, că dincolo de conspirația globală a devenirii noastre, interesele contemporane ale unei societăți diverse și în plină ascensiune, fac ca înțelegerea secretelor de ieri și de azi, dar și culisele acestora, să aducă în lumini și umbre, pe drumul de la minciunile oficiale la deciziile responsabile sau nu asupra contemporaneității, ne-au făcut să prețuim efortul colegiului de redacție unde, alături de redactorul șef Ioan Popa și a redactorului șef adjunct A. Botez, membrii C. Barbu, C. Biriș, I. Constantin, I. Gatea, D. Ionescu, I. Pavel, D. Stîngă, L. Guzu, G. Bărbulescu și P. Neghiu dau consistență unui demers pe cât de captivant pe atât de interesant și onorant.

Faptul că Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în Retragere din Serviciul de Informații Externe și-a asumat editarea unei astfel de reviste relevă, în primul rând, nevoia consemnării sugestive și de neuitat a unor modele existente în societate dar și în strategiile trecute și viitoare ale devenirii acesteia, prin internaționalizarea demersurilor aducând experiențe și acțiuni demne de neuitare.

Efortul colectivului redacțional a evidențiat poziția fermă și mereu de ajutor, de la început la sfârșit a redactorului șef, răbdarea și imaginația debordantă, mai ales atunci când vorbim de harta intelligence-ului internațional, dar și a redactorilor care, promovând un stil sobru, critic și meticulos, ajută dar și provoacă, în același timp, cititorul și, fără îndoială, oferă un alt mod de a privi lucrurile într-un domeniu vast, unde pasul dintre realitate și mister încearcă să ne ridice dincolo de impenetrabil.

Colectivul redacțional deși își asumă toate acestea, trebuie apreciat pentru singularitatea responsabilității, oferindu-ne o primă linie de rezistență împotriva celor care își confundă existența cu o nouă dinamică pentru că furia nu construiește istorie, pe când puterea da, iar puterea poate fi alimentată de furie, deși derivă din realități mult mai fundamentale, precum geografia, demografia, tehnologia, cultura.

Combinăția dintre scepticism și credință, deși instabilă, ne deschide mintea la eventualitatea greșelilor prin care trec culturile către civilizație atunci când certitudinea de sine impune o luptă selectivă și eficientă.

Intenția colectivului redacțional nu este critică, este stadiul necesar și inevitabil al dezvoltării cunoașterii directe, uneori brutale, adesea sfâșiate de profunde disensiuni interne, unitatea constând în credința că valorile bune vor fi și remarcabil de eficiente.

Am intenționat să citez câteva dintre articolele de interes, dar mi-am dat seama că structurarea tematică a fost făcută cu intenția introspecției și descoperirii, acumulării și respectului față de ce înseamnă munca de informații externe, iar girul de specialitate fiind unul adecvat, pertinent, la nivelul cercetării interdisciplinare de factură academică, ceea ce rămâne prin cuvântul scris, o dovadă de netăgăduit a educației într-un domeniu pe cât de important, pe atât de puțin cunoscut publicului larg. De aceea, nișa căreia se adresează rămâne cea a specialiștilor meniți să facă pasul cu vocație de la educația permanentă spre adevăruri irefutabile.

La ceas aniversar, ne dorim ca țelul principal „*semper fidelis*” al acestei reviste, putem spune, fără a greși, instituție media, să fie o „desecretizare” continuă a adevărului.

CUVÂNT DE ÎNVĂȚĂTURĂ

VIAȚA MAICII DOMNULUI - o sinteză pentru omul grăbit -

Pr.dr. Mirea Vîrtejanu

Începutul Anului Bisericesc este 01 septembrie (începutul anului civil este 01 ianuarie). Anul bisericesc începe cu această mare bucurie-sărbătoare a *Nașterii Maicii Domnului - 08 septembrie* și se încheie cu o altă mare sărbătoare - *Adormirea Maicii Domnului - 15 august*, știind că Maica Domnului a fost urcată la ceruri de Fiul ei, că o avem mijlocitoare în rugăciunile noastre către Fiul ei și Dumnezeu nostru și că toate rugăciunile noastre sunt ascultate și împlinite de Ea!

Având în vedere aceste sărbători ale Maicii Vieții și pentru că mulți creștini nu știu nimic despre viața sa, redau mai jos un cuvânt foarte frumos și ziditor de suflete al IPS Calinic, Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților.

Biografia istorică și teologică a Maicii Domnului cuprinde cinci perioade: 1-15 ani; 15-28 ani; 29-46 este o perioadă de 18 ani de tăcere; 46-49 ani și 49-60 ani.

Prima perioadă cuprinde trei momente importante: Nașterea Mariei, ducerea ei la Templu și încredințarea ei de către Zaharia dreptului Iosif. Cât privește primul moment, potrivit Protoevangheliei lui Iacov, Maria s-a născut din părinții Ioachim și Ana, fiind unicul lor copil, dobândit la bătrânețe, după stăruitoare rugăciuni. Ioachim, tatăl Fecioarei Maria, se trăgea din seminția lui Iuda, fiind urmaș al regelui David, iar Ana, mama sa, era fiica preotului Mathan din Betleem, din seminția lui Aaron. La 3 ani - potrivit făgăduinței făcute de Ana încă înainte de zămislire - Maria a fost afierosită Templului din Ierusalim, unde a rămas până la vârsta de 15 ani. Este vorba de Templul construit de Zorobabel, la porunca profeților Zaharia și Agheu în anul 517, pentru că cel construit de Solomon, la îndemnul profetului Natan, a fost dărâmat în 587 de Nabucodonosor. Templul avea în preajma lui un așezământ dispus pe trei paliere, destinat fecioarelor, văduvelor și pelerinilor închinători. Ruda sa, Zaharia, tatăl lui Ioan Botezătorul, s-a ocupat de creșterea ei spirituală.

La 15 ani, Maria - potrivit tradiției evreiești - trebuia să părăsească așezământul de pe lângă Templu și să se întoarcă în familie. Numai că, spre deosebire de celelalte fecioare, ea își dorea un nou mod de viață. Așa se face că, prin descoperire dumnezeiască, a fost încredințată de Zaharia dreptului Iosif, un bătrân în vârstă de 80 de ani, văduv, din Nazaret, tâmplar de meserie. Dreptul Iosif avea din căsătoria cu Salomeea 7 fii: 4 băieți - Iacov, Iuda, Simeon și Iosia și 3 fete

– Salomeea (mama lui Iacov și Ioan), Estera și o fiică al cărei nume nu a fost reținut de evangheliști.

A doua perioadă din viața Maicii Domnului - 15-28 ani - este indestructibil legată de Întruparea Mântuitorului și cuprinde ca evenimente de mare însemnătate: Buna Vestire, vizita de trei luni făcută Elisabetei, rudenia sa, tăierea împrejur și ducerea Pruncului la Templul din Ierusalim, închinarea magilor, fuga în Egipt, întoarcerea în Nazaret și pelerinajul la Ierusalim.

Vestea cea bună a Întrupării Fiului lui Dumnezeu, anticipată de profetul Isaia - **„Iată, Fecioara va lua în pântece și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel” (7,14)** - Maria a primit-o de la Dumnezeu prin Arhanghelul Gavriil; trupul Domnului S-a zămislit în pântecele Fecioarei odată cu pogorârea Duhului Sfânt peste ea. Sfântul Evanghelist Matei, în cap.1,v.18, aduce lămuriri privind momentul: *„Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pântece de la Duhul Sfânt”*.

Rețineți: „Fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pântece de la Duhul Sfânt”.

Sfântul Evanghelist Luca spune că Iisus este fiul lui Iosif (3,23). Doar *„se socotea”* pentru că, în fapt, **„obârșia lui Iisus este dintru început, din zilele veșniciei”**, după cum spune profetul Miheia (5,1). Lucrul acesta a fost „certificat” și de Arhanghelul Gavriil la întâlnirea cu Iosif, căruia i-a zis: **„Josife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt” (Matei 1,20)**. Aici avem dovada-rostită nu de un om, ci de Îngerul lui Dumnezeu - că zămislirea Mântuitorului este lucrarea Duhului Sfânt.

Iisus nu este copilul lui Iosif, ci doar al Fecioarei Maria. Este un caz unic în istorie, faptul că un prunc a fost născut dintr-o fecioară, fără tată după firea Lui omenească, și care și după naștere a rămas fecioară. Întruparea Fiului lui Dumnezeu s-a consumat prin iconomia lui Dumnezeu.

Impresionată de cele întâmplate, Fecioara Maria s-a dus în grabă la Elisabeta, care locuia la Ein Karem, localitate situată la 8 km de Ierusalim și la 130 km de Nazaret, pentru ca împreună să guste din bucuriile datorate fiecăruia, potrivit vocației rânduite de Dumnezeu. De remarcat este faptul că la întâlnirea cu Logosul întrupat, pruncul Elisabetei, Ioan, a simțit în glasul Mariei rezonanța glasului Fiului lui Dumnezeu și a săltat în pântecele mamei sale. Atunci, Elisabeta, plină de Duhul Sfânt, a rostit revelator, zicând: **„Bindecuvântată ești tu între femei și binecuvântat este rodul pântecelui tău. Și de unde mie aceasta, ca să vină la mine Maica Domnului meu?” (Luca 1, 42-44)**. Interesant este faptul că Elisabeta, iluminată de Duhul Sfânt, a înțeles taina **„femeii înveșmântate cu soarele” (Apocalipsa 12,1)**, numind-o „Maica Domnului”. Această numire, inspirată Elisabetei de Duhul Sfânt, va deveni pentru Biserică numele consacrat al Fecioarei Maria. **Și a rămas Maria împreună cu Elisabeta ca la trei luni, adică până s-au împlinit zilele Elisabetei ca să nască, după care s-a întors la casa ei (Luca 1,56)**.

La plinirea vremii (Galateni 4,4), un moment unic din istorie - actul Nașterii Domnului fiind „unicul act nou sub soare” (1,9) - Maria fiind cam de

16 ani, fără să fi cunoscut bărbat, a născut - într-o peșteră din Betleemul Iudeii - pe Cel Unul-Născut, Căruia I-a pus numele Iisus (Matei 1,25).

Întâiul sau Unul-Născut înseamnă nu numai primul născut, ci și unicul, spune Dumnezeu prin profetul *Isaia* (44,6). Așa-zișii „frați ai lui Iisus”, despre care se face uneori vorbire, nu puteau să fie fiii Mariei, căci Iisus este numit „**Întâiul Născut**”, ori ei sunt mai mari decât El (*Ioan* 7,3).

Iisus a suferit umilința fizică a circumciziei la opt zile, purtând în trupul Său semnele păcatelor noastre, anticipând prin acest semn Taina Sfântului Botez.

La 40 de zile, așa cum prevedea Legea lui Moise, Maria și Iosif „**L-au dus pe Prunc la Templu ca să-L pună înaintea Domnului**” (*Luca* 2,22). La Templul din Ierusalim ei au fost întâmpinați de un bătrân sătul de zile, pe nume Simeon, căruia Duhul Sfânt îi făgăduise că nu va vedea moartea până ce nu-L va vedea pe „Hristosul Domnului” (*Luca* 2,26), pe Cel născut din pururea Fecioara Maria. La sfârșitul întâlnirii, Simeon, după ce a rostit rugăciunea „*Acum, slobozește*” prin care a confirmat o dată în plus că Iisus este Răscumpărătorul sau Izbăvitorul așteptat, a binecuvântat-o pe Maria, mama Lui, zicând: „**Iată, Acesta este pus spre căderea și spre ridicarea multora din Israel și ca un semn care va stârni împotriviri și prin sufletul tău va trece sabie, ca să se descopere gândurile din multe inimi**” (*Luca* 2,34-35). Sabia adusă în discuție anticipează Sfintele Pătimiri ale Domnului, care au străpuns și îndurerat inima Sfintei Fecioare Maria.

„**Fuga în Egipt**” (*Matei* 2,13-23) este momentul care a urmat, în derularea timpului, după închinarea Pruncului la Templul din Ierusalim (*Luca* 2,22-38) și, respectiv, după închinarea magilor (*Matei* 2,11). În Egipt, Maica Domnului, Pruncul Iisus și Dreptul Iosif au pribegit timp de 3 ani, ulterior moartea lui Irod facilitând întoarcerea lor în Nazaretul Galileii (*Matei* 2,21-23).

Următorul episod cunoscut din viața Maicii Domnului s-a petrecut pe când Iisus avea 12 ani (*Luca* 2,40-52), ea fiind cam la 28 de ani, când împreună cu Iosif „**s-au dus de sărbătoarea Paștilor la Ierusalim**” (*Luca* 2,41); și sfârșindu-se zilele praznuirii, pe când se întorceau ei, Iisus a rămas - încă trei zile - vorbindu-le celor din Templu. Și când Maria și Iosif au constatat că Iisus nu i-a urmat în drumul lor spre casă, s-au întors îngrijorați la Ierusalim și, găsindu-L, I-au reproșat zicându-i: „**Fiule, de ce ne-ai făcut nouă așa?**” Și El a zis către ei: „**De ce mă căutați? Oare, nu știați că în cele ale Tatălui Meu Mi se cade să fiu?**” **Și a coborât cu ei și a venit în Nazaret și le era supus. Iar mama Lui păstra în inima ei toate aceste cuvinte: „Oare, nu știați că în cele ale Tatălui Meu Mi se cade să fiu?”** (*Luca* 2,48-49,51).

După acest moment, urmează 18 ani de tăcere atât în viața Maicii Domnului, cât și în viața lui Iisus. Este o perioadă în care Iisus nu a frecventat școlile rabinilor, ci a rămas în Nazaret, lucrând în atelierul lui Iosif. Sfântul Iustin Martirul și Filosoful istorisește că în timpul lui încă se mai păstra o căruță lucrată de Mântuitorul. Informația se găsește în revista „*Studii Teologice*”, nr 5-6/1957, p.333.

Sfinții Evangheliști înnoadă firul biografic pentru Maica Domnului la Nunta din Cana, când Maria, care avea în jur de 46 de ani, stăruie pentru „*începutul minunilor și arătarea slavei Lui*”; pentru Mântuitorul, firul este înnodat la Botez, la întreita ispitire și apoi la Nunta din Cana (*Ioan 2,1-11*). Ulterior, pe Maica Domnului o întâlnim în grupul mironosițelor care urmau pe Iisus și pe ucenicii Lui, prin cetăți și sate, ascultând cuvântul Lui despre cum se poate intra în Împărăția Cerurilor (*Luca 8,1-3*). Se spune că, în Capernaum, pe când Iisus vorbea celor din casă, fiii și fiicele lui Iosif, numiți generic „*frații și surorile lui Iisus*” (*Marcu 3,31-32*), dar care „*nu credeau în Dumnezeirea lui Iisus*” (*Ioan 7,5*), I-au trimis vorbă că Îl așteaptă afară împreună cu mama Lui.

Expresia „**frații Domnului**” are, în contextul societății iudaice, un sens mai larg, incluzând, dincolo de rudenia de sânge, și înrudirea mai îndepărtată (*veri - Leviticul 10,4; unchi - Facerea 28,2; nepoți - Facerea 14,14*).

Atunci Iisus, privind pe cei din jur și cunoscând cum gândesc așa-zișii frați ai Lui, care de fapt erau un fel de veri primari, a zis: „**Iată mama Mea și frații Mei; că tot cel ce va face voia lui Dumnezeu, acela este fratele Meu și sora Mea și mama Mea**” (*Marcu 3,33-35*). Deci, celor care nu fac voia lui Dumnezeu, doar simplul fapt că sunt ruda de sânge a cuiva cu viață sfântă nu le ajută. Nu putem fi frați cu Hristos, în Duhul Sfânt, fără să avem o viață sporită în virtute, împlinirea poruncilor fiind de preferat înrudirii trupești. Că afirmația îi viza pe fiii și fiicele lui Iosif și nicidecum pe Maica Domnului reiese și din faptul că Iisus a aprobat pe acea femeie din mulțime care, voind să-L laude pentru cuvântul rostit, dar și să-i rușineze pe cei care nu-L ascultau și nu credeau în Dumnezeirea Lui, I-a strigat: „**Fericit este pântecul care Te-a purtat și sânii la care ai supt!**” (*Luca 11,27*). La auzul acestor cuvinte, Mântuitorul nu numai că nu a negat adevărul celor spuse, ci l-a întărit prin afirmația: „**Așa este...**” (*Luca 11,28*).

Legat de Sfintele Pătimiri ale Domnului nostru Iisus Hristos, trebuie să spunem că printre fiicele Ierusalimului care L-au însoțit pe Iisus pe drumul Crucii (*Luca 23,28*) o întâlnim și pe Maica Domnului. Evanghelistul Matei o numește „**mama lui Iacov cel mic și a lui Iosif**” (*Matei 27,56*), doi dintre fiii lui Iosif și ai Salomeei. Pe Golgota - spune Sfânta Scriptură -, „*stăteau lângă Crucea lui Iisus mama Lui și sora mamei Lui, Maria lui Cleopa și Maria Magdalena*” (*Ioan 19,25*). Atunci Iisus - văzând pe mama Sa și pe ucenicul pe care-L iubea stând alături de ea - a încredințat pe mama Sa lui Ioan, zicând: „**Femeie, iată fiul tău!**”. Apoi a zis ucenicului „**Iată mama ta!**”. Și din acel ceas, „*ucenicul a luat-o la sine*” (*Ioan 19,26-27*).

Interesant este că, pe Golgota, Hristos o încredințează pe Maica Sa Sfântului Apostol Ioan. Întrebarea care se pune este: ce rost ar mai fi avut să o lase în grija unui străin, dacă ea ar fi avut și alți copii? Mai ales că așa-zișii „**frați**” ai lui Iisus despre care se face vorbire sunt mai mari decât El (*Ioan 7,3*); ori, Iisus este numit „**Întâiul-Născut**”. Mai mult, Fecioara Maria este numită doar „**mama lui Iisus**”, iar „**frații Domnului**” nu poartă apelativul de „**fiii Mariei**”.

Tradiția patristică susține că, în dimineața Învierii, Maica Domnului a fost prima care L-a întâlnit pe Hristos înviat, nicidecum Maria Magdalena, care, atunci când a văzut piatra răsturnată de pe mormânt și pe Înger, s-a înspăimântat și a alergat să îi anunțe pe Simon Petru și pe Ioan (*Ioan 20,2*).

Maica Domnului a fost prezentă, împreună cu Sfinții Apostoli, la Înălțarea la cer și, respectiv, la Cincizecime, fiind alături de cei care erau „împreună, în același loc, la frângerea pâinii” (*Fapte 2,1*).

După Înălțarea Domnului la cer, Maica Sa a rămas încă 11 ani sufletul comunităților creștine din Ierusalim, Efes și Antiohia, după care s-a întors la Ierusalim, unde s-a săvârșit cu pace, fiind înmormântată, după toată rânduiala iudaică, în Grădina Ghetsimani, de unde a fost ridicată cu trupul la cer de Fiul său, ca împreună cu El să împărătească în veci. Nu se putea ca Maica Vieții să fie sortită putreziciunii. Taina acestei ridicări la cer a Maicii Domnului a fost descifrată de Apostolul Toma care, prin pronia divină, a cerut să fie deschis mormântul. Și intrând într-însul, a aflat doar sicriul cu acoperământul ei, odor sfânt, care a fost dus ulterior în Biserica Vlaherne din Constantinopol.

Această mărturie a fost, de altfel, principalul argument al învierii și mutării cu trupul la cer a Maicii Domnului, după cum va mărturisi Sfântul Iuvenalie, Patriarhul Ierusalimului, la Sinodul al IV-lea Ecumenic de la Calcedon (451), sinod în care s-au finalizat dezbaterile privind doctrina marială: maternitatea și pururea fecioria Maicii Domnului înainte, în timpul și după Nașterea lui Iisus.

Însă, atât sfârșitul pământesc al Maicii Domnului, cât și pururea-fecioria Maicii rămân o taină a lui Dumnezeu încă nerevelată în complexitatea ei minții omenești. Și fiind o taină, aș spune împreună cu poetul: *„Eu nu strivesc corola de minuni a lumii/ Și nu ucid cu mintea-mi tainele ce se ascund/ În flori, în ochi, pe buze ori mormânt”*.

Așadar, nu ne rămâne decât să împlinim Testamentul Maicii Domnului, sintetizat în cuvintele: **„Faceți ceea ce vă va spune”**, rostite cu prilejul nunții din Cana Galileei - un memento peste veacuri. (*ziarullumina.ro*).

